

TALIJANSKI DOKUMENTI

BROJ 161

**IZVJEŠTAJ KOMANDE TRUPA ZADAR OD 1. KOLOVOZA 1942.
O HVATANJU I INTERNIRANJU STANOVNIKA DUGOG OTOKA¹**

05875 5. kolovoza 1942-XX

KOMANDA TRUPA ZADAR
Operativno odjeljenje
IZVJEŠTAJ ZA 1. KOLOVOZA 1942-XX

Op. Br. 4569. — Nastavak brzojava br. 4537.

Nakon daljih akcija pročešljavanja poduzetih noćas u Sali, broj privedenih u cilju naknadnog interniranja na otok Molat popeo se na 361.²

Jutros je 14. četa bataljona »Rismondo« nastavila akciju pročešljavanja jugoistočnog dijela Dugog Otoka, ali bez rezultata.³

Sedma četa bataljona »Cadorna« poduzela je akciju pročešljavanja rejona Božava i Dragove (Zadar ZN-DO), ali bez uspjeha, dok je 6. četa bataljona »Cadorna« poduzela akciju pročešljavanja Malog Iža i južnog dijela otoka Iža, također bez rezultata.

Jedn četa 1. bataljona 26. puka postavila je noćne zasjede u rejonu Travice (Knin DP-RH) — bez rezultata.

Dvije čete bataljona crnih košulja »Vespri« i jedna karabinjerska četa, zajedno s Kotorskom četom antikomunističke milicije,⁴ po naređenju političkih vlasti poduzele su akciju pročešljavanja rejona Krpeljevac (Žirje — CK-OH) — bez rezultata. Privedeno je nekoliko osoba, koje su naknadno puštene na slobodu.

U Kistanju su, 25. srpnja ove godine, uhapšeni općinski stražar Rašić Jovo i njegova supruga pod sumnjom da potpomažu ustanike.

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu vn, arhiva talijanska, reg. br. 2/2, k. 693.

² Vidi dok. br. 165.

³ Vidi dok. br. 163, 168 i 204, napomenu 6.

⁴ Odnosi se na četvu Antikomunističke milicije koju je, na traženje guvernera Bastianinia, uputio prefekt Kotora kao pomoć za borbu protiv partizana u zadarskoj Provinciji. Vidi knj. 2, dok. br. 416, 418 i 422.

U Skradinu je, 30. prošlog mjeseca, uhapšen liječnik Taurović Rajko, čija je torba s lijekovima i dokumentima nadena na poprištu borbe koja se, 25. prošlog mjeseca, vodila u Dazlinama. U toku je provjeravanje.

Nebo je vedro. Prometni uvjeti normalni.

1. kolovoza 1942-XX

General Cassata

05875/5 AGO 1942.XX° P/T

COMANDO DELLE TRUPPE DI ZARA
Ufficio Operazioni

P/T

COMUNICATO GIORNO 1° AGOSTO 1942-ANNO XX.=

N. 4569/Op.punto Seguito telescritto n° 4537 punto I fermati per successivo internamento at Melada sono saliti at 361 in seguito ad ulteriori rastrellamenti eseguiti stanotte a Sale punto Stamane 14° compagnia Btg. "Raimondo" habet proseguito senza esito azione di rastrellamento dell'estremità sud-orientale Isola Lunga punto 7° cp.btg."Cadorna",habet eseguito senza esito rastrellamento della zona di Bozava et Dragove /Zara ZN-DB/ punto 6° cp.btg."Cadorna" habet eseguito azione di rastrellamento di Eso Piccolo et estremità meridionale dell'isola di Eso punto Una compagnia del I/26° habet eseguito senza esito appostamento notturno in località,Travice /Knin DP-RH/ punto Due compagnia del btg.CC.NN."Vespri" et una cp.CC.RR. unitamente alla banda anticomunista di Cattaro hanno eseguito per ordine delle autorità politiche con esito negativo il rastrellamento della zona di Krpeljevac /Zirje CK-QH/ punto Fermato qualche individuo che successivamente est stato lasciato in libertà punto Est stata arrestata il 25 ~~luglio~~ luglio u.s.a Chistagne la guardia comunale RASIC Iovo et ~~una~~ sua moglie quali sospetti favoreggiatori di ribelli punto Nella giornata del 30 u.s. est stato arrestato a Scardona il dottor Raice TAUROVIC la cui borsa di medicazione et documenti furono trovati sul luogo del combattimento svoltosi at Dazlina il 25 u.s.punto Sono in corso accertamenti punto Cielo sereno Viabilità normale punto Generale CASSATA

1° Agosto 1942-Anno XX

P/T

Prepis je vjeran izvorniku
Split, 11. 6. 1945.

Zemaljska komisija
kancelarija:
Pisec

Faksimil dokumenta fer. 161

BROJ 162

**IZVJEŠTAJ PREFEKTA IZ SPLITA OD 2. KOLOVOZA 1942.
GUVERNATORATU DALMACIJE O NAPADU PARTIZANA NA CETU
CRNIH KOŠULJA KOD SINJA¹**

ŠIFRIRANI TELEGRAM (U DOLASKU)
IZ SPLITA, Br. 3324

Dešifrirao:
N. L.

Načelnik šifrantskog odjeljenja
Prizia

Dostavljeno: 2/8/1942-XX u 20 s.
Primljeno: 3/8/1942-XX u 10 s.

PREFEKT SPLITA

GUVERNATORATU DALMACIJE — UPRAVI POLICIJE Z a d a r
MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA — JAVNOJ SIGURNOSTI

R i m

0012285 Kabinet jav. sig. — Ujutru 1. o. m., 1. peta 89. bataljona crnih košulja, koja je izvidala područje između Rupotina i Bobana (provincija Split), napadnuta je iznenada od bande jačine oko 50 ustanika, među kojima je bilo mnogo žena.² U toku borbe koja je završila oko 20 sati istog dana, ubijeni su jedan potporučnik, jedan komandir odjeljenja, jedan zamjenik komandira odjeljenja i jedan desetar crnih košulja. Ranjen je jedan komandir voda i nestala dva milicionera fašista. Utvrđeno je da su ubijena dva ustanika od kojih jedna žena, dva ranjena koji su pobjegli, dok je pet zarobljeno, među kojima četiri žene.

Prefekt Zerbino

Guvernerat Dalmacije
Opća uprava policije
Br. 0012285
3. kolovoza 1942-XX

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VH, arhiva talijanska, reg. br. 16/7a, k. 557.

² Akciju su izvršili borci Kaštelansko-trogirske čete. Vidi dok. br. 9, 26, 35 i 204, napomenu 3 i 5.

BROJ 163

IZVJEŠTAJ VOJNOG KABINETA GUVERNATORATA DALMACIJE OD
2. KOLOVOZA 1942. O AKTIVNOSTIMA ČETA ANTIKOMUNISTIČKE
MILICIJE NA PODRUČJU VODICE—ZATON—BIOGRAD¹

AKTIVNOST ČETA ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE

1. kolovoza

Kotorska četa:² sudjelovala je u akciji između Zatona i Vodica, ali nije naišla na ustanike.

1. **četa:** iz Biograda se morskim putem prebacila /u Pakoštane a zatim se, obalom Vranskog jezera, nakon 10 sati marša, vratila u Biograd. Nije naišla ni na kakve tragove ustanika. Jedino, prilikom povratka na nju je, između Bucina i Vranskog jezera, s daljine oko 500 m, ispalila nekoliko metaka iz pušaka jedna grupa naoružanih ljudi, koji su zatim pobjegli. Četa je odmah poduzela gonjenje ali bez uspjeha.

Jedan dječak koji se zatekao na njivi ranjen je u slabinu, pa su ga pripadnici čete prebacili u bolnicu u Biograd.

2. **četa** : premjestila se iz Lišana u Biograd.

4. **četa:** pod ovim datumom foirmiira se u Kisjtamjiima..³

2. kolovoza

Kotorska četa: postavila je zasjede između Zatona i Rasline.

1. i 2. **četa:** u 13 sati krenut će iz Biograda u Sali, kako bi sutradan mogla sudjelovati u akciji na Dugom Otoku.⁴

paraf: nepoznat

2/8

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu Vn, arhiva talijanska, reg. br. 16/6, k. 565.

² Vidi dok. br. 161, napomenu 3.

³ Vidi dok. br. 168, 194 i 195.

⁴ Vidi dok. br. 161, 168 i 204, napomenu 6.

BROJ 164

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA TALIJANSKE VOJNE CENZURE OD
2. KOLOVOZA 1942. O PISMU JEDNOG TALIJANSKOG
AVIJATICARA¹

KR. PREFEKTURA ZADAR

Odjeljenje: Javna sigurnost

Zadar, 2. kolovoza 1942-XX

Br. protokola 088

Predmet: Poštanska ratna cenzura — Izvještaj od 26-og srpnja
do 2-og kolovoza 1942-XX.

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA
GENERALNA DIREKCIJA JAVNE SIGURNOSTI
ODJELJENJE POLITIČKE POLICIJE

Rim

Iz Zadra 25. 7. 1942. (avionska pošta 264) potpisani Luigi piše inženjercu Dagna Matuzale — 2. puk 2-a četa telegrafista naselje Monferato:

»[...] Ovi ustanici neće da prestanu a zbog službe ne mogu da odem, ali zato hoću da se iskalim prvom prilikom, što će biti možda sutra, jednim lijepim mitraljiranjem kojim ću poslati neke na onaj svijet. [...] Iskaljujemo naš bijes na ustanicima koji nam razbijaju vratove i pomlativši ih na stotine, vraćamo se zadovoljni. Nema većeg zadovoljstva kad je čovjek bijesan, nego da vidi neku kućicu kako leti u zrak, a još više kad vidi svijet (ako se tako molže nazvati) kako bježi pa ga dobro mitraljirati. Utrkujemo se tko će više da pomlati. Sad kad nismo dobili odsustvo biće klaonica. [...]«

[...]

Ovjerava prijepis:

Arhiv Javne sigurnosti

(potpis nečitak)

Prefekt

*Bruno*²

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 2-2, k. 561.

² Dr Camillo Bruno

BROJ 165

IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 3. KOLOVOZA 1942.
MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O AKCIJI ČIŠĆENJA NA
VELIKOM I MALOM IZU I ODVOĐENJU STANOVNIŠTVA U LOGOR
NA MOLATU¹

Kopija

Br. 0012050/Kab. jav. sigurnosti.

Zadar, 3. kolovoza 1942-XX

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA — OPČOJ UPRAVI
JAVNE SIGURNOSTI

Rim

Predmet: Aktivnost ustanika u provinciji Zadar.

U vezi s ranijim dopisima izvještava se da se, poslije operacija za pročešljavanje, koje su u Velikom i Malom Ižu izvršile jedinice mobilne čete agenata javne sigurnosti, karabinjera i KOV, pristupilo interniranju u koncentracioni logor na otoku Molatu 361 člana porodica ustanika,² i to:

- 45 muškaraca starijih od 20 godina;
- 37 mladića starih od 10—20 godina,
- 49 dječaka mlađih od 10 godina;
- 141 žena starijih od 20 godina;
- 44 djevojke starih između 10—20 godina;
- 45 djevojčica mlađih od 10 godina.

Za guvernera

paraf: nečitak

¹ Kopija originala (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu VN, arhiva talijanska, reg. br. 37/la—1, k. 557.

² Vidi dok. br. 161.

BROJ 166

OBAVJEŠTENJE VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 6. KOLOVOZA 1942. KOMANDI
18. ARMIJSKOG KORPUSA O FORMIRANJU DIVIZIJE »ŽARA«¹

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«

(II armija)

Operativno odjeljenje

VP 10, 6. kolovoza 1942-XX

Br. prot. 16502 — povjerljivo

Predmet: Promjena komande »Trupa Zara« u komandu divizije.

0

1 Komandi XVIII arm. korpusa — Vojna pošta 118

B

i na znanje:

Guverneratu Dalmacije — Zadar

Na osnovu viših naređenja u povodu sporazuma s Guverneratom
Dalmacije, saopćavam:

- 1) Komanda »Trupa Zara«, na dan koji treba odrediti, bit će preformirana u komandu divizije.²
- 2) Na taj dan će ista komanda, ostajući u nadležnosti komande XVIII arm. korpusa, preuzeti sektor koji odgovara dvjema provincijama Zadar i Split (otoci isključno).
- 3) Divizija o kojoj je riječ organski će sadržati:
 - jedinice sadašnjih »Trupa Zara« (pretvorene, prema onome kako je utvrdio Glavni generalštab vojske, u pokretne jedinice);
 - organske jedinice i službe koje će joj dodjeliti Glavni generalštab vojske.
- 4) Komandi divizije bit će podređeni, s točke gledišta discipline i upotrebe:
 - a) tri pokretna bataljona Kr. karab. (IX, XV, XVI) sada raspoređena u dvije gore pomenute provincije;
 - b) dva bataljona Kr. financijske straže (IV, XI) sada raspoređena u dvije gore pomenute provincije;
 - c) četiri skvadristička bataljona cr. koš. (VII, LXVIII, CXII, CLXX) sada raspoređena u dvije gore pomenute provincije;
 - d) jedinice istih kategorija koje će kasnije biti dodijeljene pomenutim provincijama;
 - e) jedinice drugih divizija koje će joj biti dodijeljene za pojačanje;

¹ Kopija originala (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 4/2, k. 58.

² Vidi dok. br. 186.

- f) jedinice za zaštitu pruga, za obalsku obranu, i slične, raspoređene u dvije gore pomenute provincije;
- g) antikomunističke grupe, pokretne i teritorijalne, lokalne. (Pomenute grupe regrutovat će Guvernerat Dalmacije s naročitom pažnjom koju zahtijeva specijalna političko-vjerska situacija stanovništva dalmatinskih provincija. Za njihovu opskrbu i naoružanje starat će se komanda nove divizije).
- 5) Zadaci nove divizije:
- **opći:** s preostalim vel. jedinicama XVIII arm. korpusa, pobrinuti se za vojnu obranu hrvatskog predziđa i provincija o kojima je riječ;
 - **posebni** (koje treba riješiti u tijesnom dodiru s Guverneratom Dalmacije): pobrinuti se za posjedanje i obranu O. P.³ u gore pomenutim provincijama.
- 6) Dosljedno općem zadatku o kome je gore bilo riječi, dopušteni su, u slučaju potrebe, po procjeni komandanta XVIII arm. korpusa, pokreti jedinica sa sektora nove divizije na hrvatsku teritoriju i obrnuto. (U prvom slučaju, međutim, s teritorije dviju provincija ne mogu biti udaljene jedinice o kojima je riječ pod a), b), c), d) i g) br. 4, bez odobrenja Guvernerata Dalmacije).
- 7) Dosljedno posebnom zadatku o kome je gore bilo riječi (posjedanje dviju provincija i obrana O. P.), komande nove divizije i, u slučaju potrebe, XVIII arm. korpusa, postupit će u granicama koje dopušta situacija i raspoloživost snaga, prema potrebama na koje ukaže Guvernerat Dalmacije.
- 8) Vojna obavještajna služba komande XVIII arm. korpusa, a naročito komande nove divizije, održavat će neprekidno tijesan dodir s odgovarajućim političkim vlastima (Guvernerat Dalmacije — prefektura dviju provincija), tako da političke i vojne vlasti budu savršeno upoznate vijestima i situacijama koje će poticati od organa o kojima je riječ.
- 9) Vojnom kabinetu guvernera Dalmacije ostaje povjeren zadatak: veza između guvernera, ove komande i komandi XVIII arm. korpusa i nove divizije.
- 10) Razumije se da će na teritoriji dviju provincija o kojima je riječ ostati sjedišta, osim komande XVIII arm. korpusa i divizije »-Bergamo« (Split, još i onih trupa i službi koje komanda XVIII arm. korpusa ili ova komanda budu smatrali za potrebno da zadrže tamo dislocirane, iako nisu u sastavu nove divizije.

Naznačeni komandant armije
general

M. Roatta

³ O. P. — Ordine publico (javni poredak)

BROJ 167

IZVOD IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 6. KOLOVOZA 1942. O NAPA- DU PARTIZANA NA NEPRIJATELJSKO UPORIŠTE VAGANJ I ZAGVOZD¹

Komanda XVIII arm. korpusa

7022 6. 8. 42.

16554 7. 8.

6. 8. 42.

Vaganj

— Napad je hrabro zadržan i odbijen. Ustanici su u 7.30 sati prekinuli paljbu. Upućena su pojačanja, koja su se smjestila u zoni u cilju zaštićivanja povlačenja posade. Gubici uporišta: 1 mrtav, 11 ranjenih, 2 nestala. Pobunjenici: 9 mrtvih — 4 ranjenja, koji su strijeljani.²

6. 8. 42 u 5.30 sati

Zad varj e—Zagvozd

— Banda od oko 70 ustanika napala je hrvatsku žandarmeriju u Zagvozdu. Za pojačanje je upućena crnokošuljaška četa, koja u 10.20 još nije stigla, uslijed prekida ceste Zeževica—Grabovac (Makarska ZN-BH — ZP-BP).³

BROJ 168

IZVJEŠTAJ VOJNOG KABINETA GUVERNATORATA DALMACIJE OD 7. KOLOVOZA 1942. O AKTIVNOSTIMA ČETA ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE NA DUGOM OTOKU I U REJONU NOVIGRADA¹

AKTIVNOST ČETA ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE

1. i 3. četa. — Dana 3, 4. i 5. ovog mjeseca sudjelovale su u akcijama na Dugom Otoku, kretale su se ispred (talijanskih) jedinica i pregledale sve zaklone na zemljištu. Usprkos teškom terenu, velikoj vrućini i uobičajenoj nestašici vode njihovo držanje je bilo veoma dobro.²

¹ Original (rukopis, olovkom) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 1/3, k. 57.

² Napad na talijansku posadu u Vagnju izvršio je Prvi dalmatinski udarni bataljon. Vidi dok. tr. 17, 24, 26 33, 39, 167, 204, napomenu 7 i 9, dok. br. 264 i 266.

³ Napad na žandarmerijsku posadu u Zagvozdu izvršiU su dijelovi bataljona »Jozo Jurčević«. Vidi dok. br. 204, napomenu 10.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 6/5, k. 563.

^a Vidi dok. br. 161, 163, 204, napomenu 6.

Otišao sam u Božavu da ih sačekam prilikom njihovog povratka, gdje su stigle u punoj fizičkoj spremnosti.

Na dan 6. ov. mjeseca vratile su se u Biograd.

2. četa. — U toku noći, 27. srpnja, poduzela je izvidanje u motornom čamcu duž morske obale Novigrada i Fiumara male.

— 28. srpnja, danju: poduzela je izvidanje okolice Pridraga—Paljuh—Podgradine ;

— noću: postavila je zasjede po odjeljenjima na razne puteljke u rejonu između Smilčića i Novigrad—Karin;

— 29. srpnja: povratak u Novigrad.

— 30. srpnja, danju: pomorskim putem prebacila se u Posedarje;

— noću: izvidala je rejon Posedarje—Islam Grčki i Islam Latinski, izvršila pregled sumnjivih kuća i postavila zasjede između Islam Latinskog i Smilčića.

— 31. srpnja, ujutro: vratila se u Novigrad;

— noću: cijela četa u zasjedi između Karina i Smilčića.

— 1. kolovoza: izvršila je detaljno izvidanje rejona od Karina Vidut do Gospića;

— povratak u Novigrad.

4. četa. — Na dan 4. kolovoza naoružana je u Kistanjima. Izvršen je izbor za razvodnike i počela nastava.³

Kotorska četa. — Svake večeri postavlja zasjede i poduzima akcije izviđanja u okolici Zatona.

Zadar, 7. kolovoza 1942-XX

paraf: nepoznat

BROJ 169

IZVJEŠTAJ CIVILNOG KOMESARA OPĆINE IŽ VELIKI OD 7. KOLOVOZA 1942. GUVERNERU DALMACIJE O SITUACIJI NA IZU¹

OPĆINA 12 VELIKI

TAJNO — NA LIČNOST

Iž Veliki, 7. β. 1942-XX

Predmet: Izvještaj

EKSCELENCIJI GUVERNERU DALMACIJE

Ekscelencijo !

Z a d a r

Smatram da vam neće biti neugodno, nakon toliko teških događaja koji su se ovih dana dogodili na otocima,² ako vas periferni organi neposredno izvještavaju.

³ Vidi dok. br. 163, 194, 195.

¹ Original (tipkan na pisačem 12/2—21, k. 555.

² Odnosi se na događaj od 26. 171 i knj. 2, dok. br. 426, 427 i 431.

stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. srpnja 1942. god. nalžu. Vidi dok. br. 18, 150, 165,

To je razlog, nakon nekoliko tjedana koje sam skoro neprekidno proveo u kontaktu s narodom — gdje sam razgovarao, opominjao, hrabrio, pomagao — što pišem vama, iz proste želje da što više doprinesem postizanju onih ciljeva na koje ste vi toliko jasno ukazali u svome pismu od 26. prošlog mjeseca.

Vrativši se upravo u sjedište odakle pišem ovaj izvještaj, saznao sam da se, 20. prošlog mjeseca u kasnim jutarnjim satima pristupilo hapšenju porodica odmetnika, tako da je devetorici osoba uspjele pobjeći.

Prikupio sam glavare sela, razgovarao sam s pok. učiteljem Perego. Za razliku od onoga što je politički komesar napisao u izvještaju sastavljenom za fašističku federaciju (... interniranje 150 osoba stanovništvo je primilo bez uzbuđenja...), zapazio sam alarmantno nezadovoljstvo koje je zahvatilo ove stanovnike, s obzirom da su svi međusobno povezani rodbinskim vezama. Prikupio sam stanovništvo, ubijedio ga da ću podnijeti molbu ekselenciji guverneru i tražiti da se s Molata vrate svi internirani, osim onih porodica koje su pripadale devetorici odbjeglih, ukoliko se u roku od dva dana ne predaju vlastima. Zaista bi podnio molbu, garantirao za njih i neznam da li bih pogriješio.

Međutim, učitelj Perego, koji je postao moj najbolji suradnik za ovo područje, izvjestio me je da se Iž Mali nakon zadnjih interniranja odjednom čudno promijenio (... ne mogu više nabaviti ni jedno jaje, više ne nalazim ni jedan krompir — to su njegove riječi — ni sto grama ribe; zabrinut sam zbog ove opstrukcije). Pozvao sam ga na Iž Veliki, gdje je s majkom stigao 25. prošlog mjeseca. Omogućio sam mu nabavku ovčjeg mesa, izdao mu dodatne bonove za šećer, sir i brašno; zamolio sam ga da ostane kod mene. Kada se zatekao u mojoj kancelariji, u prisustvu općinskog sekretara, dao je oduška svojim žalbama (osijećala se tuga ali ne i srdžba) zbog neprijateljskog stava političkog komesara (... zadovoljan sam — čitao je vijesti iz '11 Giornale di Dalmazia' — da je napokon otišao; moći ćemo bolje surađivati za stvar koja nas zbratimljuje). To su bile zadnje riječi koje je ovaj veoma iskreni mučenik civilizacije uputio predstavniku vaše ekselencije na ovom napaćenom otoku.

Saznali ste, na temelju mojeg pisma od 26. prošlog mjeseca, pod kakvim je uvjetima izbila pobuna na jednom teretnom brodu.

Tko je rekao da je bila pripremljena; tko je govorio o negotovanjima zbog zaliha (riječ je o krađi ulja), tko se usudio da iznese druge besmislene pretpostavke. Stanovništvo Iža Malog je bilo uvjereno, jer se to svakog dana ponavljalo, da su zalihe najbolja garancija za narod koji ih troši (država nabavlja po 16 a preprodaje po 14). Zatim je proisteklo kako se na otoku nalazi samo ono oružje koje je oduzeto od naših poginulih: 3 pištolja od učitelja Perega, 4 karabina od karabinjera i financa. Istina je naprotiv slijedeća: na Ižu Malom nastalo je alarmantno negotovanje zbog izvršenih interniranja 20. prošlog mjeseca; devetorica koja su izbjegla hapšenje, očevidno zajedno s nekim mještanima, organizirala su pljačku ulja (politička ili obična pljačka?...).

Masovna hapšenja su zaoštrila mržnju; nabijanje 70 osoba u samo jednu lađu, bez cjelishodnih mjera osiguranja, pružilo je mogućnost za izbijanje pobune koja se razbuktala u tučnjavu prsa u prsa. Međutim, nije nemoguće da je pobuna pripremana za jedan bliži datum. Ova pretpostavka je potkrijepljena neuspjelim pokušajima na Dugom Otoku i informacijama komande Kr. karabinjera u Zadru, koja je brigadiru Sciglieriju javila: »Bande ustanika orijentiraju se prema otocima, uključivši i Iž«.

Da me druge obaveze nisu zadržale na Ižu Velikom, i ja bih tog jutra također otišao u Iž Mali. I budite uvjereni, ne bih se ponašao kao neki neiskusni početnik. Bataljon skvadrista »Toscano« uvijek je vrijeđao ali nikada nije dozvolio da bude vrijeđan. Međutim, morao sam prisustvovati plivačkim takmičenjima koja je općina dotirala nagradama, kao i zatvaranju prvog turnusa kolonije Duca d'Aosta.

Već ranije sam vas svojim pismom od 26. prošlog mjeseca izvijestio Onačinu pripreme općinske zgrade za obranu. Sada dodajem da je 12 ustanika iz Iža Malog poslato ovamo čim je izvršeno zlodjelo, s točno određenim ciljem da dignu ustanak na Ižu Velikom. Međutim, bilo zbog odlučnog stava koji sam zauzeo (odmah sam u općinu prikupio prvake sela i držao ih, neprimjetno, kao taoce), bilo zbog zdravog razuma Ižana, ovo stanovništvo je odbilo da se pridruži stanovništvu Iža Malog.

Nakon što sam vam, u vezi s ovim, istakao mirno i spokojno držanje upraviteljice i svih ostalih njegovateljica »Kolonije Duca d'Aosta«, koje su se neštedimice posvetile njegovanju teških ranjenika i dobrovoljno stale na straži pored prozora gornjeg kata (postavio sam puško-mitraljez pozadi zidića u malom perivoju naspram općinske zgrade), kao 1 na držanje općinskog tajnika i balile³ — Franca Masculli, koji je odbio da bude upućen u Zadar zajedno sa ženama i djecom svojim sunarodnjacima, koji mi nisu ulijevali povjerenje.

U ponedjeljak ujutro, točno u 6 sati, na nebu se pojavio jedan avion. Ovo sam iskoristio da bi prikupio svjetinu i održao govor pozivajući je na mir, jer nikome neće pasti ni vlas s glave.

U 6.15 sati, iskrcale su se pješadijske, karabinjerske i metropolitanske jedinice pod komandom svojih oficira. Oficirima sam rekao da mi je vaša eksekucija naredila da po svaku cijenu spriječim paljenje i pustošenje kuća. Kapetan Concina, komandant jedinica koje su ovdje operirale, pokazao mi je naređenje napisano od generala Casatija, kojim se naređuje paljenje svih kuća koje pripadaju ustanicima. Skrenuo sam mu pažnju na ogromnu političku pogrešku kao i na nesagledivu ekonomsku štetu koja će nastati zbog eventualnih paljevina. Nitko ne pali ono što treba da mu ostane (pah i uništava onaj koji zna da je tu danas a ne sutra — tako misli i najzaostaliji narod).

Treba jedino zahvaliti mojem odlučnom i ubjedljivom stavu da se ograničilo na paljenje (tako reći, simbolično) tri kućerka i to na Ižu Malom, Ižu Velikom i Drage.

³ Balila — pripadnik bivše talijanske fašističke organizacije za djecu do 14 godina starosti.

U 7 sati započela je akcija pročešljavanja u kojoj sam sudjelovao postavivši se na čelo jedinica. Zatražio sam također i prisustvo političkih vlasti, ali je fašistički pohtički komesar smatrao cjelishodnijim da ostane u Ižu Velikom. Nisam uspio spriječiti da jedinice, obuhvaćene jednom neshvatljivom manijom otimanja, izvrše svakovrsne krađe. Odušeno je ulje, rublje, dušeci, dragocijenosti, krpe... Izgleda da je u Ižu Malom od preko pedeset šivaćih strojeva veoma malo ostalo (provjeravam slučaj). Priča se da su mnoge lađe pune svega i svačega pristale na Punta Miku. Ništa nije pomoglo energično držanje nekolicine oficira (karabinjerskog poručnika Renza Riccioti, metropolitanskog kapetana Marangia). Učinio sam sve što je ljudski moguće u nastojanju da spriječim ovako sramotnu pljačku. Otimao sam iz ruku vojnika rublje, pokrivače, putne torbe, krpe i dr., što sam zatim iz dana u dan vraćao jadnim porodicama koje su se, primorane pod prijetnjom pištolja da napuste svoje kuće, vraćale pod našom zaštitom i zatekli ih potpuno opustošene.

Zbog ugleda naših vojnika nastojao sam što više spasiti obraz. To sam uradio tako da se moglo smatrati kako su pljačkaši bili ustanici. (Prilog 2).

Rano ujutro, 27. prošlog mjeseca, sudjelovao sam, uvijek na čelu jedinice, u akciji pročešljavanja na otoku Rava, gdje je preko 400 osoba, većinom žena i djece, zbog pljačke i terora, skrhan žedu i glađu, bilo primorano da se skloni. Ponudio sam šećera i vode ženama i djeci. Mjesni pohtički fašistički sekretar nije prisustvovao ni ovoj drugoj akciji pročešljavanja. Kasnije sam isznao da je otišao u Iž Mali, gdje su opljačkane i zadnje kuće koje su još ostale zatvorene.

U međuvremenu formiran je improvizirani Specijalni ratni sud.

Međutim, dok sam se ja trudio da spasim što je moguće više (ribarske mreže u vrijednosti preko 700.000 lira, lađe — preko 300.000 hra, ovce — preko 100.000 lira itd.), pohtički sekretar je sastavljao spisak od preko dvadeset mladih osoba, sve iz Iža Velikog, kojima je trebalo suditi. Nakon kratkog ispitivanja, strijeljano je 7 mladića od 18—30 godina starosti.

Nisam se suprotstavio ovoj prvoj osudi iz dva razloga: prvo, jer nisam znao da je riječ o osobama koje pripadaju ovom glavnom mjestu (koje se nije pobunilo); drugo, jer se iz izjava datih u saslušanju nazarah izvjesni znaci suradnje s 12 ustanika iz Iža Malog, koji su u poslijepodnevnim satima, 26. prošlog mjeseca, pokušah pobuniti stanovnike ovog mjesta. S druge strane, kao što sam zamjeniku prefekta naveo u službenom izvještaju, osuđenici su zauzeli ciničan stav izvikujući prije izvršenja smrtne presude: »Živio komunizam«. Međutim, sada moram izjaviti, radi rasterećenja savjesti, da sam čuo samo jednoga kako izvikuje spomenutu parolu.

Postojala je namjera da se bez kraja nastavi s izricanjem smrtnih presuda, ali sam osjetio glas naših poginulih u Ižu Malom koji je opominjao, zahtijevajući pravdu ah ne i ponavljanje tuđeg barbarstva. I suprotstavio sam se pokolju koji bi prouzrokovao negativne efekte.

Suprotstavio sam se prijeteći da ću telegrafirati vašoj ekselenciji. Posve sigurno sam saznao da je spisak imena sastavila jedna inorotkinja, stara 18 godina, izvjesna Stefania Bilan, činovnica u Fašističkom domu, poznata po lakom ponašanju, koju sam preko Javne sigurnosti udaljio iz mjesta. Ova hulja, koja je unatoč mojem odlučnom protivljenju vršila dužnost službenog prevodioca u toku svih saslušanja, omogućila je da se na smrt osudi tili njezina bliža rodaka, i to: Bilan Bazilijo, 18 godina star, Bilan Vice od 23 godine i Bilan Benjamin od 30 godina starosti. Saznavši da je između Štefanije Bilan i trojice strijeljanih rodaka postojala duboka mržnja zbog jedne parnice na sudu u Preku u vezi s nasljedstvom. Ovo je znao Nannarelli, ovo su znali stanovnici koji su razgovarali s Nannarellijem.

Jedna druga smrtna presuda je bila izrečena protiv 3 mladića od 20 godina starosti, koje nikakvi dokazi krivice nisu teretili. Na vrijeme sam intervenirao, uz pomoć razumijevanja kapetana Marongija, i autoritetom koji mi je pružio naš stari skvadrizam koji je 1919. godine izašao na ulice za našu svetu stvar a ne zbog osobnih osveta, odlučno sam se suprotstavio izvršenju ove presude koju sam smatrao nepravdom i apolitičnom.

Odlučeno je da im se u vaše ime udjeli pomilovanje.

Prikupio sam stanovnike, naredio sam da se pozovu tri omladinca, koji su se već ispovijedili i dobili samrtničko lice, izjavio sam njima i svima stanovnicima da se velikodušnost ekselencije guvernera, na molbu Suda, udostojila udijeliti pomilovanje.

Stanovništvo Iža, koje je proživljavalo tegobne dane, osjetilo se oslobođeno jedne teške more i blagosivlja vas. Ona tri omladinca od dvadesetak godina starosti, kao u jednom divnom snu ostavljeni na životu, plaćući i ridajući ljubila su mi ruke, ali u mojim rukama tražila su vaše ruke. Njihove majke, oni sami i svi bez obzira na nacionalnost, blagoslivat će vas cijelog života.

Otok je ponovo počeo da živi normalnim životom. Broj dječaka u koloniji narastao je od 80 na 100. Organizirao sam ribolov na račun općine, kako ovim dječacima ne bi svakog dana nedostajala po jedna svježa riba.

Danas sam posvetio prvo djelo građanskog staleža rođenjem jedne djevojčice, kojoj su data slijedeća imena: Angelica, Naria, Vittorina. Porodilji sam poklonio 1 kg šećera a novorođenčetu jedno odjelce.

Jučer sam pisao federalnom sekretaru: »Kao što vam je poznato, u GIL-ove fašističke organizacije ima priličan broj upisanih, kao i priličan broj upisanih u »Dopolavoro«.

Međutim, Iž Veliki je bio, trebao je biti samo etapa, u pravcu većih i težih ciljeva. Ali, nakon ove prve etape dozvolilo se da nas savlada zamor i tromost; upustilo se u prepirke, sitnice i budalaštine, zaboravljajući na pravi cilj. Nitko nije upisan u Ižu Malom (12 stanovnika — 3 ubijena od ustanika kao talijanska simpatizera), nitko nije upisan u Ravi (400 stanovnika — nijedan ustanik). U »Dopolavoro« radi se sve (igra se, psuje, pijanči) osim duhovne rekreacije. Radilo se malo i radilo se loše. Osijećam da nas naši poginuli kude jer se još gubi vrijeme.

Općinski politički komesar me je izvijestio da vam je jučer rekao: »Potrebno je da ostanem još koji mjesec u Ižu Velikom«. Ja se usuđujem da vam kažem (bez obzira na prijateljstvo koje me veže sa Nannarellijem): »Potrebno je da ne ostane ni dan više u Ižu Velikom«. Svaki dan više znači izgubljeni dan za našu stvar.

Pobijedit ćemo!

Općinski civilni komesar

G. B. Romboli v. r.

BROJ 170

NAREĐENJE VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 8. KOLOVOZA 1942. KOMANDAMA 6. i 18. ARMIJSKOG KORPUSA DA PODUZMU OPERACIJE CISCENJA NA PODRUČJU BOKOVA¹

rzb.

Brzovjav

VP 10, 8. VIII 1942-XX

Od Superslode — Operativno

Komandi VI arm. korpusa

Komandi XVIII arm. korpusa

i na znanje:

} brzovjav

Aaerotaktičnoj komandi Superslode (telefonom)

Komandi Mornarice Dalmacije — Split (brzovjav preko XVIII arm. korpusa)

16638. U povodu mog telegrama 16430 i potvrda primljenih od arm. korpusa iz naslova. Neophodno je potrebno očistiti od ustaničkih formacija četvorokut Baška Voda—Ploče—Vrgorac—Zagvozd.² Komibnirana i usredsređena akcija XVIII i VI arm. korpusa, uz sudjelovanje avijacije i mornarice, težit će zatvaranju neprijatelja, a njom će upravljati ekscelencija Dalmazzo. Neposredni sporazumi radi određivanja obima i načina učešća, podsjećajući, s obzirom na cilj kome teži operacija, na potrebu sudjelovanja što je moguće većih snaga, skladno sa sigurnošću

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 8/2, k. 58.

² Na tom je području djelovao bataljon »Jozo Jurčević«.

drugih sektora. Molim ekscelenciju Dalmazza da mi saopći glavne poteze operacije, koja će morati da počne što prije.³

General *Roatta*

Za točnost prijepisa
načel. štaba
brigadni general
E. De Biasio v. r.

(M. P.)

BROJ 171

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE STANICE PREKO OD 9. KOLOVOZA 1942. O BORBI GOLORUKIH OMLADINACA IZ MJESTA MALOG IŽA S TALIJANSKOM VOJNIČKOM PRATNJOM NA BRODU »SOFIJA«¹

KOMANDA KRALJ. KARABINJERA DALMACIJE

Karab. stanica Preko — XXII mob. bataljon

Br. 222/7 prot. odjelj. 3

Preko, 9. kolovoza 1942-XX

Predmet: Sudski izvještaj o napadu mladića iz Malog Iža na vojnike armije i financ. stražu iz Vehkog Iža.

SPECIJALNOM SUDU DALMACIJE — ZADAR

i na znanje

KOMANDI GRUPE KRALJ. KARABINJERA (XXII MOB. BATALJON)

Z a d a r

Dne 26. srpnja o. g. izaslanik udruženja poljoprivrednih proizvođača iz Zadra, dr Languasco Angelo morao je nastaviti na otoku Ižu masovno sakupljanje ulja, kao što je prethodno bilo urađeno u mjestu Šali, što je s pravom dato na raspoloženje Prehrambenom uredu Guvernerata Dalmacije. Pošto još nije bilo pripremljeno ulje na Velikom Ižu, odlučeno je da se sakupljanje izvrši najprije u dijelovima M. Iža,

³ Zapovijest za tu operaciju (nazvanu »Albia« izdao je general Dalmazzo 14. kolovoza. Vidi dok. br. 178. O njenom izvodenju vidi dok. br. 72, 73, 119, 120, 122, 196, 197, 204, 208, 209, 210, 274, 282, 283 i 286.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu Vn, arhiva talijanska, reg. br. 21/1, k. 565A.

gdje je, da se ubrza rad na rekviziciji, bio poslan s V. Iža kopnenim putem radnik dodijeljen skladištu Draškov Antun s time da prethodno obavijesti župnika, čuvara skladišta.

Došavši na M. Iž, Draškov je utvrdio da je prethodne noći ukradeno 20 kvintala ulja i zbog toga se, obavijestivši župnika, koji se još odmarao, odmah vratio nazad da se nađe u potrebi dru Languasco i Armiji.²

Komandir stanice V. Iž, st. vodnik Scillieri Salvatore, zajedno s tri karabinjera i dva financa zatraženih kao pojačanje od komandanta mjesnog odreda kralj, financijske straže, uputio se po običaju na mjesto krađe radi istraživanja slučaja.

Kasnije, pomoću motornog čamca »Sofija« — vlasništvo nekog Franine iz Poljane (Preko) — unajmljenog od udruženja za rekviziciju ulja na otocima, odvezli se na M. Iž pomenuti dr Languasco i vodnik financ Razzo Giacchino, komandir odreda iz V. Iža, koji se tamo uputio na svoju vlastitu inicijativu iz osjećanja dužnosti, zajedno s jednim fincom.

Međutim, st. vodnik Scillieri, djelujući s drugim vojnicima, sakupio je čitavo stanovništvo mjesta, između koga je odabrao vjerojatne začetnike krađe, neke svjedoke i neke osobe protivne našem ubjedenju i naredio da se transportiraju u V. Iž zbog preslušavanja i provjeravanja i to: pedesetak mladića i četiri ih pet žena. U međuvremenu je ponovo poslao u V. Iž karabinjera Gentile Bernardina, da odatle iz tamošnje karabinjerske stanice prenese vijest o događaju telegramom, ah ga nije mogao uputiti, jer je bila prekinuta telegr. linija.

Uhapšenici su bih ukrcani na motorni čamac »Sofija«, gdje su se također smjestili i dr Languasco i svi vojnici, poimenice st. vodnik Scillieri Salvatore, karabinjeri Baldoni Elia i Sassaroli Giovanni, vodnik Rizzo Giacchino i financi Ninu Antonio, Pintaura Salvatore i Mao ciarandi Amilcare.

Oko 11 sati čamac je napustio M. Iž u pravcu V. Iža. Kad se čamac udaljio jedva 400 m od obale iznenadnim pokretom uhapšenici su napali naše, koji su hrabro reagirali upotrijebivši oružje i tako ubili jednog napadača, a petoro ranih.

Borba, koja je iza toga nastala, trajala je nekoliko minuta: napadači, kojih je bilo više na broju, mogli su svladati naše, koji su pali ili bačeni u more, a neki ranjeni. U čamcu je ostala lješina st. vodnika Scillierija, na koga se očito svalila bijesna mržnja napadača — i ranjeni financ Ninu. Tom zgodom vjerojatno je i dr Languasco pao u more; do sada nije pronađen.

Pobunjenici, pošto su se na taj način oslobodili, okoristivši se oružjem, što su ga oduzeli našima, primorali su posadu motornog čamca da ga povrati nazad, pa da pristanu na jednom mjestu obale kraj M. Iža. Četrdesetak njih sašlo je na kopno; ostali, s ranjenima i dva mrtva, naredili su kapetanu motornog čamca da proslijedi za M. Iž. Tek što su tamo stigli prispjele su neke žene i ljudi s dobavljenim živežnim

² O ovom događaju vidi dok. br. 18, 150, 165 i knj. 2, dok. br. 426, 427, 431.

namirnicama (kruh, vino, rakija) i odjećom (prekrivači, plahte, osobno rublje, zavoji za ranjenike).

U međuvremenu pobunjenici su kružili u nekim dijelovima mjesta opalivši nekoliko hitaca i nastojeći pobuniti čitavo stanovništvo; prijetili su smrću onima, koji nisu pristajali uz njih. Tom prilikom ubijeni su talij. učitelj Perego Beniamino i njegova majka — njihove su lješine bile kasnije pronađene u moru — i tri seljaka iz mjesta, rodom Talijani.

Ponovo se popevši na čamac zajedno s dvije mlade žene, pobunjenici su se odvezli na Dugi Otok i iskricali se na nenastanjenom dijelu obale, nazvanom »Crvena stijena« kojemu je nasuprot otok Rava. Sa sobom su ponijeli svog mrtvog druga i pet ranjenika.³

Posada motornog čamca: kapetan Ivanov Simun sin pokojnog Ivana iz Preka i strojar Franin Eugen sin Josipa iz Poljane oslobođeni su pod uvjetom da šute o onome što se dogodilo i što su vidjeli i da bace u more lješinu st. vodnika Sdliierija...

Tada se motorni čamac mogao vratiti; ne dugo iza 15.30 sati u V. Ižu, Ivanov i Franin referirali su o događaju našim mjesnim vlastima. Istim čamcem, na koji su se uspeli liječnik, da pruži pomoć ranjeniku i poručnik milicije, prevezene su u Zadar lješina st. vodnika i finane Ninu, koji je prenesen u vojnu bolnicu.

Osim dr Languasca od naših je nestao ponovo mobilizirani karabinjer Sassaroli Giovanni sin Antonia. Kasnije je pronađena lješina drugog karabinjera, također ponovo mobiliziranog po imenu Baldoni Elija sin Luigija. Obojica su pripadali XII-om mob. bataljonu.

Jedan podoficir i jedan financ stražar su ranjeni; druga dvojica financa ostali su neozlijeđeni pošto su se spasili plivanjem.

Na motornom čamcu »Sofija« ostao je tovar ulja rekviriran prethodno u mjestu Sali i transportiran je u Zadar.

Iz prvih istraživanja na otoku sa strane policijskih organa vojske — upućenih na lice mjesta zbog uvođenja reda i javne sigurnosti — bilo je moguće do sada utvrditi naročitu odgovornost zbog sudjelovanja u teškim događajima kod sedmorice slijedećih mladića iz V. Iža.

Pomenuti mladi uhapšenici strijeljani su:

- 1) Vojvodić Hinko od oca Mihe i majke Brčić Ivanke; rođen u V. Ižu 6. IV 1914.⁴
- 2) Bilan Vjekoslav od oca Simuna i majke Bilan Luci je; rođen u V. Ižu 1. II 1920.
- 3) Bilan Bazilio od oca Simuna i majke Bilan Lucije; rođen u V. Ižu 9. II 1924.

³ Očekujući neprijateljske represalije, cjelokupno stanovništvo, njih 1200, je 16. srpnja noću napustilo Ižu i čamcima na vesla i jedra prebacili se na otok Ravu i Dugi Otok. Nekoliko dana kasnije, kada su talijanske represalije i pomorska blokada malo popustili, grupa od 248 omladinaca i omladinki krenula je noću 1/2. rujna, u 12 čamaca s Dugog Otoka za Kornate. Na Kornatima su prihvaćeni od partizanske veze i grupe boraca Primorske čete koji su s jednim leutom došli u Kornate da osiguraju prebacivanje Ižana na kopno. Slijedeće noći, 2/3. rujna, konvojem od 13 ribarskih čamaca prešli su preko Murterskog kanala i iskracani na rtu Binjuš kod Tribunja. Od dobrovoljaca s Iža formiran je partizanski bataljon, koji je kasnije ušao u sastav Druge dalmatinske NOU brigade kao njen četvrti bataljon.

⁴ Omaška, Treba 1914.

- 4) Letinić Ivan od oca **Simuna i majke** Sutlović Ane; rođen u V. Ižu 6. XII 1923.
- 5) Bilan Benjamin od oca Simuna i majke Herov Mihovile; rođen u V. Ižu 19. V 1912.
- 6) Cvitanović Gojko od oca Mihe i majke Sorić Marije; rođen u V. Ižu 1. VII 1925.
- 7) Skorlić Vinko od pok. Tome i pok. Sorić Mihovile; rođen u V. Ižu 19. IV 1910.

Usljed čišćenja stanovništva 361 član obitelji pobunjenika (82 muškarca iznad 10 godina, 185 žena iznad 10 godina, 94 dječaka ispod 10 godina) uhapšen je i upućen u koncentracioni logor na Molatu.

Nastavljaju se operacije hapšenja nekih mladića iz M. Iža koji su se sklonili u jednoj špilji Dugog Otoka na visini otoka Rava.

Razgranata su shodna istraživanja za traganjem 20 kvintala ukrađenog ulja, koje je izgleda ukrcao na barku br. 1374 — vlasništvo Lukin Simuna pok. Ivana iz M. Iža.

Naknadno ću se javiti sa slijedećim izvještajem o ishodu posljednjih istraživanja.

Poručnik komandant
Antonio Cordopatri

BROJ 172

**IZVEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 9. KOLOVOZA 1942. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA« O DOGAĐAJIMA NA PODRUČJU
DALMACIJE¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Štab — Obavještajno odjeljenje

Ob. br. 5171

V. P. 118, 9. kolovoza 1942-XX

Predmet — Izvještaj br. 173.

T A J N O

Prilog 1

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«

(2. ARMIJA)

V. P. 10

PODACI O USTANICIMA

PRVA ZONA

Z A T O N

1. — Uhapšeno je 10 osoba zbog odgovornosti za subverzivno organiziranje i pružanje pomoći ustanicima.

2. — Poslije podne 8. ovog mjeseca, vojnici čije je sjedište u Zatonu, sukobili su se s desetak ustanika u rejonu Kovča² (Žirje PN-CO). Poslije kratkog naizmjeničnog puškaranja ustanici su pobjegli.

Zarboljene su 4 žene koje su se nalazile među ustanicima, od kojih je jedna ranjena. Na našoj strani nije bilo nikakvih gubitaka. Kod ustanika: vjerojatno 3 ranjena.

V O D I C E

3. — Navečer 7. ovog mjeseca, jedna grupica ustanika na periferiji Vodica (Žirje PN-CQ) ubila je u njegovom stanu izvjesnog Travica Antu³ i ranila njegovu majku. Ustanici su bili naoružani puškama i ručnim bombama.

T R O G I R

4. — Noću 5. ovog mjeseca, nepoznata osoba je u Segetu Gornjem (Šibenik SP-BQ), u njegovom stanu ubila izvjesnog Mihovila Milata. Supruga Milata, koja je svome mužu pritekla u pomoć, ranjena je. Milat je bio naš simpatizer.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 2/2, k. 535.

² Vidi dok. br. 204, napomenu 16.

³ Travicu su ubili borci Primorske partizanske čete. Vidi dok. br. 45 i 50.

Slijedećeg dana, na naše vojnike koji su u rejonu Baradici (SP-PQ) vodili istragu u vezi s ovim zločinom, trojica naoružanih osoba ispalilo je nekoliko metaka iz pušaka.

Dvojica neidentificiranih napadača je ubijeno, dok je treći uspio pobjeći.

U toku službe izvidanja uhapšen je izvjestan Barada Toma, za koga je utvrđeno da je ubio Milata. Baradov brat je još iu bjegstvu, a sudjelovao je u ubojstvu Milata.

BENKOVAC

5. — Noću 5/6. ovog mjeseca, nepoznate osobe u Jagodnji Gornjoj (Benkovac) ubili izvjesnog Čupičića Glišu, seljaka, pravoslavca.

ŠIBENIK

6. — Na dan 6. ovog mjeseca, nepoznata osoba je ubila izvjesnog Lukasa Marija, jer se nije htio pridružiti ustanicima.

PRVIC LUKA

7. — Javljeno je da su, 6. ovog mjeseca, u blizini Srime (QH-CK), primijećena 4 ustanika naoružana bivšim jugoslavenskim puškama.

DRUGA ZONA

B R A C

8. — Na dan 8. kolovoza, tri ustanika naoružana pištoljima i ručnim bombama, napala su poreski ured i prisilila 9 službenika da im preda 24.000 kuna. Napad je prijavljen nakon jednog sata.⁴

Kr. karabinjeri zajedno s jednom jedinicom X bataljona započeli su akciju izviđanja.

I M O T S K I

9. — Iz razgovora vođenih s hrvatskim vlastima i izbjeglicama iz Tomislavgrada, prikupljeni su slijedeći podaci:

— Prilikom prvog zauzimanja Tomislavgrada sudjelovalo je 4000 ljudi, među kojima izvjestan broj žena, većinom Crnogorci i Makedonci, uz pomoć mnogih elemenata iz okupiranih krajeva. Opljačkali su značajne količine životnih namirnica, stoke i municije. Izgleda da su neistiniti podaci o ubojstvima i nasilju.

Prilikom drugog zauzimanja, sudjelovalo je manje od 200 partizana pod komandom muslimana Zasima Nunića. Njima je veoma slab otpor pružilo 150 ustaša iz garnizona, a njihovi gubici su ukupno iznosili 7 poginulih ili nestalih i 4 ranjena.

⁵ U porezni ured upali su partizani Roko Negotić, Dinko Ljubetić i Tomo Grubišić preobučeni u civile. Vidi dok. br. 204, 261, 264 i 266.

— Većina stanovnika ne podržava partizanski pokret. U Tomislavgradu ih je podržavalo oko polovina muslimana, u Oplećanima svi muslimani, u Mandinom Selu i Lipi — pravoslavci, u Bašćanima cijelo selo, a u Eminovu ih je podržavalo 16 srpskih porodica, dok su ostalih 75 hrvatskih porodica izbjeglice.

— Nakon ponovnog zauzimanja Tomislavgrada, nekoliko ustaških dijelova se prebacilo u Šujicu i pridružilo ostalim trima četama, pa su se 1. kolovoza angažirali u borbi protiv partizana. Od tada više nema vijesti o njima. Od hrvatske komande zatražen je avion, kako bi se ovim jedinicama ušlo u trag.

— U Posušju sada postoji hrvatska posada jačine 280 ljudi; 150 pomoćnih žandara upućeno je, 2. kolovoza, u Studeno Vrelo, a drugih 80 vrši službu izvidanja i osiguranja u rejonu Rakitno.

— Partizani ne borave u Tomislavgradu već u njegovoj blizini; komanda im je u Kolo, a izgleda da se štab nalazi na planini Tušnica (Livno ZV/XL-CF). Između Kolo i Podgaj, u šumi M. Gradina, navodno se nalazi bolnica u kojoj se liječi 1000 ranjenika iz borbi u Bugojnu i Prozoru, u kojima su partizani imali 1200 poginulih.

MUĆ

10. — Na dan 3. ovog mjeseca, 8 naoružanih osoba je zaustavilo autobus Muć—Vrba, vozaču oduzeli dnevni pazar i 12.900 kuna, skinulo dva od četiri zadnja kotača i rezervni kotač, a od putnika oduzeli sve dokumente.

11. — Povjerljivi dostavljač izvještava da se oko Ratkovića Staje (TR/UH-CD) nalazi oko 300 partizana, većinom elementi s obalskog područja, povezani kuririma Tazije Spav,^{4a} Bučić Jozom i dva brata Gilić iz Krneti (UN-CD) s jedinicama na Vještića Gori, Svilaji i Dinari.

S I N J

12. — Jedan hrvatski oficir, koji je pobjegao iz Livna i došao u Sinj, izvještava da je Livno napadnuto 4. kolovoza u 23 sata i da je palo 5. kolovoza u 7 sati. Od hrvatskih jedinica zarobljeno je 826 ljudi, dok je samo tridesetak izbjeglo zarobljavanje.

Ustaničke snage su, izgleda, iznosile nekohko tisuća ljudi, naoružanih plamenobacačima, minobacačima i topovima. Civilno stanovništvo je za vrijeme borbe s prozora otvaralo vatru na hrvatske jedinice.

Sto se tiče Nijemaca iz rudnika, koji su nakon pada grada jod pružali otpor, nema vijesti.

13. — Noću 8/9. kolovoza, prekinute su telefonske linije Split—Sinj i Split—Imotski.

V R L I K A

14. — S više strana primljeni su podaci da jedna jaka grupa Crnogoraca,⁵ koje su naše jedinice protjerali iz Crne Gore i Hercegovine, nastupa u pravcu Bos. Grahovo. Izgleda da u Uništima očekuju Crnogorce da bi s mjesnim partizanima napali Vrliku.

Iz drugih podataka se saznaje da oni namjeravaju napasti Bos. Grahovo, dok neki podaci pak potvrđuju da Crnogorci, navodno, moraju produžiti do Like, kako bi se pridružili drugim partizanskim jedinicama.

15. — Iz neprovjerenih ali pouzdanih izvora se saznaje da se jedna partizanska jedinica jačine 450 ljudi nalazi u rejonu Uništa (Drvar UH-DL) a druga, jačine 350 ljudi, na Vještića Gori. Navodno, i jedna i druga jedinica namjeravaju napasti Vrliku radi pljačkanja.

16. — Na temelju provjerenih podataka proističe, da se između Kozjaka (TN-CZ) i rejona Bat (TL-CZ) nalazi jedna grupa od oko 20 partizana, pod komandom Erakovića Nikole Zgudza.

Izvjesci Dušan Gavrilović, Bogdanović i Marko Gruja, i jedan i drugi iz Stikova (TL-CU), vode brigu o opskrbi ove grupe životnim namirnicama.

Na temelju jednog drugog izvještaja proističe, da se u rejonu Lisovac (nije obilježen na karti), nekoliko km južno od Ladevića (TL-CS), nalazi grupa od 12 ljudi.

Zadatak ovih grupa je, navodno, da održava vezu između partizanskih jedinica u Uništa (UH-DL) i na Vještića Gori (US-CU) s partizanskim jedinicama u drugim mjestima.

BOS. GRAHOVO

17. — Pouzdani dostavljač izvještava da je u rejonu Uilica (SR-EH) koncentrirano 1000—1500 partizana sa zadatkom da iz Stožišta (TI-DV) istjeraju četnike i našu posadu, zatim presjeku komunikaciju između Knina i Bos. Grahova, i da tako izoliraju ovo središte, kako bi ga se moglo napasti s više strana.

K N I N

18. — U prilogu se dostavlja jedan interesantan izvještaj⁶ koji je pronađen kod jednog zarobljenog partizana.

19. — Opskrbljivanje grada za nastupajuću zimu zadaje brige hrvatskim vlastima zbog slabe žetve i sadašnje velike potrošnje mesa, kojim se nadoknađuje nestašica drugih životnih namirnica.

20. — Posredstvom kotarskog načelstva u Zagrebu je, 7. kolovoza, otputovalo 370 osoba koje su ranije pobjegle iz Ervenika.

21. — Na dan 6. ovog mjeseca, uhapšen je izvjestan Gameirosa Ante u cilju provjere političke opredijeljenosti.

⁵ Odnosi se na grupu proleterskih brigada koje su s Vrhovnim štabom stigle u rejon Livna.

⁶ Izvještaj se odnosi na akcije partizana u Sloveniji.

22. — Na dan 6. ovog mjeseca, uhapšena je seljanka Perica Manda, potkazana kao raznoslač partizanskih pisama njihovim porodicama. U kući Jović, u kojoj je imenovana uhapšena, zaphjenjeni su razni rukopisi koji se sada prevode.

Z R M A N J A

23. — Nastavak izvještaja br. 154/24.

Kod Rastičeva sukobila se jedna grupa četnika s oko 20 komunista. Komunisti su se povukli vodeći sobom nekoliko ranjenika.

[...]

K O S O V O

25. — Situacija u prostranom području Kosova nije zabrinjavajuća, ali zahtijeva najveću pažnju, jer partizani uspijevaju da se infiltriraju i da provode obazrivu propagandnu djelatnost, dok četnička organizacija nakon smrti Paje Popovića nije još uspjela da pronade utjecajnog rukovodioca koji bi mogao da uskladi različita stremljenja.

Pop Đujić je održao jedan sastanak u crkvi u Kosovu i preporučio disciplinu, poslušnost, kažnjavanje općih zločina i zločina simpatizera komunizma, ali miroljubiv stav prema Hrvatima jer sadašnji trenutak nameće ovu potrebu.

Uporedo se zalagao za prijateljstvo prema Tahjanima, jednim koji su uvijek pomagali četnike, a naročito sada kada treba uništiti komunizam i banditizam.

Ostali mjesni rukovodioci podržali su riječi Đujića.

D R N I Š

26. — Na dan 5. ovog mjeseca, četnik Martić je iz puške ispalio jedan metak u pravcu grupe od 100 ljudi, koji su radili na čišćenju korita rijeke Čikole kod Drniša, i ubio izvjesnog Bajčića iz Drniša.

Istraga je u toku.

27. — Poshje podne 5. ovog mjeseca, u selu Kadina Glavica (SP-CQ) došlo je do međusobnog puškaranja između katolika i pravoslavaca.

Hrvati izjavljuju da su puškaranja izazvali pravoslavni elementi iz Kanjana (SR-CQ) s ciljem da unesu strah među stanovnike u Kadinoj Glavici, kako bi ih natjerali da napuste svoje domove da bi ih zatim mogli opljačkati.

28. — Istraga provedena u cilju utvrđivanja situacije na području Drniša, dozvoljava konstataciju da je ovo područje prilično mirno. Partizani silaze sa Svilaje jedino radi pljačke, ali više puta izgleda da je riječ o običnim kradljivcima stoke. Četnička propagandna djelatnost je osrednja, a rukovodilac, izvjestan Beader Drago, je osoba koja uživa velik utjecaj i smatra se sposobnom osobom.

Naša komanda nastavlja da s lokalnim srpskim rukovodiocima i nekim hrvatskim pravcima provodi djelatnost pomirenja, kako nikakav sukob ne bi poremetio mir na ovom području.

Komandant:
general *Umberto Spigo*

Točnost prijepisa ovjerava:
Načelnik štaba, pukovnik
Pietro Barbero

BROJ 173

IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
10. KOLOVOZA 1942. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVE-
NIJA-DALMACIJA« O DOGAĐAJIMA NA PODRUČJU DALMACIJE¹

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
Štab — Obavještajno odjeljenje

Ob. br. 5194

V. P. 118, 10. kolovoza 1942-XX

Predmet: Izvještaj br. 174.

T a j n o

Prilog: 1

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »-SLOVENIJA—DALMACIJA«
(2. ARMIJA)

V. P. 10

POLITICKO-EKONOMSKI PODACI

DRUGA ZONA

O B R O V A C

1. — Tjedni pazarni dan u Obrovcu, koji je jedno vrijeme bio veoma bogat, polako osiromašuje, a isto tako i priliv seljaka pa time i proizvoda. Ovo proističe iz činjenice što najveći dio seljaka koji dolazi iz sela preko Zrmanje, nailazi na poteškoće prilikom traženja i dobijanja propusnica za ulazak na anektiranu teritoriju.

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br.

PODACI O USTANICIMA

PRVA ZONA

OBALSKO PODRUČJE

2. — Na obalskom području situacija je i dalje nenormalna. Slabije ustaničke grupe nastavljaju tumarenje na ovom području, pljačkajući i ubijajući naročito naše simpatizere. Iako nisu jake, ove grupe drže veliki dio zdravog stanovništva ovog područja u izvjesnom stanju napetosti, što znatno utječe na proizvodnu djelatnost samog područja.

ZADARSKI ARHIPELAG

3. — Nakon događaja koji su ovih dana doveli do poznatih akcija pročešljavanja, na otocima nije zapažena bilo kakva aktivnost ustanika.²

TIJESNO

4. — Na dan 8. ovog mjeseca, u mjestu Prosika — Tijesno (Zirje OL—CM), tri naša vojnika su naišla na nekoliko ustanika, koji su se razbjegli ostavivši na zemljištu dvije ručne bombe i neke odjevne predmete.

TROGIR

5. — Na dan 9. kolovoza, prilikom jedne akcije pročešljavanja u rejonu sjeverno od Divulja (TI—BQ), na jedan naš vod ispaljeno je nekoliko metaka iz vatrenog oružja.

U nekim pećinama pronađeno je: jedna lovačka puška, jedan pištolj, 4 bajoneta, jedna kaciga i 27 okvira za puške raznog kalibra.

SPLIT

6. — Na dan 6. ovog mjeseca, u Kaštel Sućurcu karabinjeri su uhapsili dvije osobe zbog pružanja pomoći ustanicima.

ŠOLTA

7. — Noću 9/10. ovog mjeseca, dvije naoružane osobe odnijele su iz jedne ribarske kuće u Valle Superiore jednu kantu napunjenu naftom a zatim, uzevši jednu motornu lađu, udaljile se i sobom povele dva mladića koja su se zatekla na lađi.

¹ vidi dok. br. 181, 163, 168.

DRUGA ZONA

KNIN

8. — Nastavak izvještaja br. 127/9.

Zarobljeni kurir komunista imao je zadatak da preda dva pisma izvjesnim Dušanu Popoviću i Mili Sinobadu, svojim rođacima.³

U pismima su se nalazili razni leci adresirani na osobe u Kninu, koje se pozivaju da pristupe jednoj novoj partiji. Program ove partije bio bi zajednička borba sa partizanima protiv Hrvata i Talijana, drugim riječima, maskiranje borbe protiv nas pod drugim oblikom, a sve u cilju da se na stranu komunista privuku i srpski nacionalisti.⁴

Popović je priveden, dok je Sinobad Mile pobjegao pošto je obaviješten da mu je rođak Bianco zarobljen. Uhapšen je također i izvjestan Mirko Jelić, spomenut u pismima.

Zena o kojoj je bilo riječi u izvještaju br. 173/2, uhapšena je u vezi s ovim događajem.

Istraga se nastavlja, a u prilog se dostavlja pismo i program nove partije.

9. — Nekoliko među najbogatijim Hrvatima tražilo je u općini informacije o načinu kako da se sa svojim porodicama preseli u Zagreb, smatrajući da se ne može više živjeti tamo gdje se nalaze organizirane četničke jedinice.

10. — Starješina ovdašnjih ustaša, Lepej Vinko, tražio je i dobio premještaj za Gospić.

11. — U jednom članku lista »Hrvatski narod« prije nekohko dana hvaljena je djelatnost četnika u službi Hrvatske.

Pravoslavno stanovništvo ne vjeruje u suradnju četnika i Hrvata, i načelno, protivi se ovom zblizavanju.

12.— Nekohko službenika ustaške stranke Vehke župe i općine širilo je zadnjih dana vijest da će hrvatske jedinice, uz pomoć Njemačke, nakon svršetka rata u Rusiji, protjerati Talijane s teritorije Hrvatske, Dalmacije i Istre.

Ovo rovarenje je poduzeto s ciljem da se uznemiri pravoslavni element, koji je sklon da traži pripajanje Knina Italiji, kako ne bi ostao pod Hrvatskom.

13. — U Vrbniku (SL/SN—DH) je primjećeno prisustvo desetak partizana, među kojima se nalaze i poznati Bjegović Petar, Berić Branko, i Monti Ante, koji su polovinom lipnja pobjegli iz Knina. Zadatak im je da vrbuju ljude za partizanske redove.

ZRMANJA — OTRIC

14. — Jedan partizan kojeg su zarobili četnici dao je slijedeću izjavu:

— većina srpskih partizana iz Like silom je primorana da se bori protiv Tahjana. Iako su neki vještom propagandom postali komunisti, veći dio jedva čeka zgodnu priliku da pobjegne;

³ Pismo i poziv srpskom narodu Kninske krajine, da se priključi NOP-u, uputili su Nenad Sinobad i drugovi. Vidi dok. br. 56, napomenu 7.

⁴ Vidi Arhiv vn, arhiva talijanska, reg. br. 3/2a—6, k. 535.

— što se Talijana tiče, postoji namjera da se primijeni taktika da ih se izvjesno vrijeme ostavi na miru, a da se napadi usmjere samo na četničke bande. Dolaskom snaga iz Crne Gore bit će moguće protiv Talijana poduzeti akciju velikih razmjera i baciti ih u more;

— partizani su dobro opremljeni oružjem i municijom, kako talijanskog tako i jugoslavenskog porijekla. Disciplina i moral su dosta opali, naročito nakon zadnjih akcija;

— osjeća se izvjesno previranje između partizana Hrvata i partizana Srba, jer Hrvati žele da dominiraju u dužnostima i da raspolažu većim dijelom oružja;

— komunistički rukovodioci šire glasine da snage njihovih jedinica premašuju 10.000 ljudi, međutim, utvrđeno je da ih u cijeloj Lici ima najviše 3.000;

— Hrvati koji se bore u partizanskim redovima nisu svi komunisti, ali su se njima pridružili jer su neprijatelji Italije.

ZRNOVNICA

15. — Noću 9/10. ovog mjeseca, ustanici su porušili put Zrnovnica—Blato na krivinama kojima se silazi u Gata (Omiš BM—BL). Put je porušen na dužini od 9 metara.⁵

OMIS

16. — Partizani su prekinuli slijedeće veze i komunikacije: telefonsku liniju u selu Latkovići (ZN—BH)—Grabovac (ZP—BF), uz 30 porušenih stupova; put Omiš—Gata, na trećoj krivini silaska ka Cetini (VR—BH); put Gata—Seoci u blizini Zvečanja (VO—BH).⁶

SOLIN

17. — Na dan 9. ovog mjeseca u 24 sata, pet ili šest osoba odjeveni u talijansku vojnu uniformu, ubili su u njihovom stanu u Milišići (Solin) izvjesne Kljaković Petronilu i Nevenku, osobe nama naklonjene.

RAZNE VIJESTI

PRVA ZONA

SPLIT

18. — Ujutro 9. ovog mjeseca, u tri gradske ulice i na pročelju stolne crkve, otkriveni su subverzivni napisi i nacrtani komunistički amblemi.

Komandant, general

Umberto Spigo

Točnost prijepisa ovjerava:

Načelnik štaba pukovnik

Pietro Barbero

BROJ 174

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
II. KOLOVOZA 1942. KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-
-DALMACIJA« O AKTIVNOSTI USTANIKA U DALMACIJI¹**

KOMANDA XVIII ARM. KORPUSA

Stab — Obavještajno odjeljenje

Br. 5240/prot.
Novosti br. 175

V. P. 118 ... 11. kolovoza 1942-XX

Glavnoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«
(2. Armija)

V. P. 10

Novosti o ustanicima

Iz prve zone

Split

1. — Uhapšen je neki Vlaić Krsto zbog ilegalnog držanja oružja.

Šibenik

2. — 8. tekućeg uhapšeni su seljaci Tare Paško, Mate i Božo, kod kojih je pronađen jedan letak i svezak komunističke propagande.

3. — S jedne motorne barake u službi između Murtera i Prosike (O¹—CQ), otvorena je vatra na 6 ustanika i 2 žene, koji su bili naoružani. Jedan od ustanika je ranjen.

4. — Poslije podne dana 10, nekoliko artiljeraca, u blizini Šuhićevca (QO—CK) iznenadilo je i predalo Kr. karabinjerima nekog Pekas Vinka i Belamarić Antu, koji su radili na izradi busije od kamenja za strijelce, u koje je bilo sakriveno 55 jugoslavenskih bombi. Krivci su strijeljani.²

Kistanje

5. — 8. tekućeg uhapšen je seljak Korolija Jovan iz sela Ivoševci, jer je osumnjičen za komunističku aktivnost i pristajanje uz ustanike.

6. — Obavještenja prikupljena ovih dana tvrde, da se grupice partizana koje su se razbile ushjed naših operacija, ponovo organiziraju.

U zoni Ivoševci (RK—DV) treba da se kreće jedna grupa od oko tridesetak ustanika.

U zoni Laskovica, točno u mjestu Smerdeljski Gaj (QO—CZ) u jednom podzemnom skloništu, izgleda da se krije 80 ustanika naoružanih puškama i s 3 mitraljeza.

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VU, arhiva talijanska, reg. br. 4/2a—1, k. 535.

² Vidi dok. br. 175.

Manje grupice izgleda da su prešle granicu između Mokro Polje i Ervenik, uputivši se prema Rujištu.

Naređena su čišćenja da bi se kontrolirale gore pomenute zone.

Pakoštane

7. — Noću uoči 9. tekućeg, stražari na stalnom mjestu kod Vranskog jezera, ispalili su 2 metka iz pušaka na nepoznata lica koja su se približavala kasarni. Nepoznati su se razbježali.

Skrađin

8. — Iz povjerljivih izvora se javlja, da je nekoliko seljaka iz okolice naoružano.

U toku su ispitivanja.

9. — Pošto nas je jedan obavještajac izvijestio da je starješina sela Bribir, osim što nije denuncirao bjegstvo 5 lica iz mjesta, izgleda, i pristalica ustanika; otpočela je istraga da bi se utvrdila njegova krivica.

Benkovac

10. — Naznačene su grupice ustanika između Jagodnika (NH) (NK—DH) i Gorice (VI—DN).

U toku je čišćenje.

Kaštel Sućurac

11. — Uhapšena su dva radnika tvornice cementa, povjerljiva lica ustanika.

Iz druge zone

Sinj

12. — U vezi novosti br. 171/25.

Žandarmerija iz Hana predala je 2. kolovoza Kr. karabinjerima u Sinju partizana Ljubičić Antu iz Knina, koji se predao tim žandarima.

13. — 12. tekućeg uhapšen je neki Smoljo Duje, koji je odgovoran jer je uputio pogrdne riječi Italiji i Duceu.

14. — Jedno tridesetak hrvatskih vojnika javilo se hrvatskoj komandi u Sinju i referiralo da je mnogo hrvatskih vojnika iz žandarmerije u Livnu i okolici pobjeglo, a jedan dio njih je zarobljen, razoružan i pušten na slobodu.

Nijemci (vjerojatno njemačko osoblje Hansa Leichtmetall) koji su se s nekoliko ustaša u jednoj kući odupirali ustanicima, ubijeni su prilikom rušenja kuće. Ustanici su opljačkali Livno, odnijevši plijen u Cin-car (ZT CU).

15. — Iz povjerljivog prilično vjerodostojnog izvora se saznaje, da jedna grupa komunista od oko 7.000 (?) ljudi pod komandom Vice Buljana i jednog engleskog oficira (zasada razmještena na Dinarskim alpama) treba da napadne Sinj 15. tekućeg, poslije čega bi trebalo da se digne ustanak u centru Splita.

Knin

16. — U Zadar su upućeni trgovci Luka Bilkar i Svetozar Skakić iz Knina, koje su četnici popa Đujića tražili, jer su uputili pogrdne riječi četničkim vođama.

Postaralo se o njihovom ukljanjanju iz grada, da bi se izbjegli žalosni incidenti, jer se radi o elementima politički naklonjenim Italiji.
[...]

Imotski

18. — Dana 10. tekućeg u 20 sati, jedan partizanski vođa javio je telefonom garnizonu, da će se dana 11. izvršiti napad na Imotski.

Omiš

19. — Noću uoči 10. partizani su oštetili put Split—Omiš u predjelu Gata (VK/VM—BL) i onaj Omiš—Zadvarje u predjelu Tržić (VQ—BF).

Razne novosti

Iz prve zone

Split

20. — Ujutru 10. tekućeg, premazane su crnilom 3 toponomastičke ploče. Druge tri ploče je poslije podne premazao neki Nikšić Josip koji je to priznao, pošto je bio uhapšen iste večeri.

Vrši se istraga.

Komandant, general
Umberto Spigo

Za točnost prijepisa
pukovnik načelnik štaba

Pietro Barbero v. r.

BROJ 175

**BRZOJAV POLICIJE IZ ŠIBENIKA OD 11. KOLOVOZA 1942.
GUVERNATORU DALMACIJE O STRIJELJANJU DVOJICE
ŠIBENSKIH RODOLJUBA¹**

B R Z O J A V

Primljeno: 11. 8. 1942.

Br. 1471

Šibenik 24 (65)

11

12/30

Br. 02171

Noćas, na mjestu Sveti Križ, zbog aktivnosti u pružanju pomoći ustanicima, po naredenju talijanskih vlasti strijeljani su: Pekas pok. Mate i Lovrić Emilije Vice, rođen 8. 1. 1915. godine u Šibeniku, pekar, oženjen, ovdje nastanjen u ulici.. ? br. 6, i Belamarić Ante i Lacmanović Ivane Ante, rođen 16. 3. 1925. godine u Šibeniku, zidar, ovdje nastanjen u Ulici Pavlinovića br. 74.³

Izveštaj ću dostaviti naknadno.

Konnser Capočić⁴

GUVERNATORAT DALMACIJE

Glavna uprava policije

Datum: 11. kolovoza 1942-XX

Primljeno:

BROJ 176

IZVJEŠTAJ KOTARSKOG POVJERENIKA KORČULA OD 11. KOLOVOZA 1942. SPLITSKOM PREFEKTU O AKTIVNOSTI USTANIKA NA OTOKU KORČULI¹

Br. 44/pov.

Korčula, 11. kolovoza 1942-XX

Predmet: Aktivnost ustanika na otocima Korčula i Mljet

EKSELENCIJI PREFEKTU PAOLU ZERBINIJU

S p l i t

Cast mi je da izvjestim vašu ekselendju o nekim interesatnim podacima u vezi s aktivnošću komunista u kotaru Korčula, a naročito u mjestu Blato (otok Korčula).

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 19/7—1, k. 557.

² i ' Nečitljivo

³ Vidi dok. br. 174.

⁴ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 23/1a—1, k. 558.

Aktivnost komunista u ovom kotaru, a posebno u mjestu Blato, svakim danom se sve više razvija i poprima skoro zabrinjavajući aspekt. Organizacija se zasniva na grupama (ćelijama) od 3—5 osoba; grupe se međusobno ne poznaju i ne znaju što se dešava u drugim grupama; grupe se nalaze pod kontrolom povjerljivih rukovodilaca, koji kontroliraju 4—15 grupa. Organizirani su do nedavna plaćah članarinu u iznosu od 2 lire, a sad plaćaju mjesečno 50 lira, kao i 1 kg brašna i 10% poljoprivrednih proizvoda. Pored toga, od građana se bez obzira na stranačku pripadnost, pod prijetnjom samih komunista, prikuplja novac, odjeća i životne namirnice; ovo se prvenstveno dijeli onima koji se kriju od vlasti i koji obavljaju razne službe, dok se ostatak šalje u Split.

Ljudi koji se kriju ima u općini Blato oko 15 i to pod oružjem; ovima bi u potrebnom momentu trebalo da se pridruži oko 500 muškaraca radi poduzimanja akcije na otoku Korčuli. Ovih 500 ljudi treba da se naoružaju oružjem koje je nedavno iskrkala jedna podmornica na neko usamljeno mjesto na južnom dijelu otoka Korčula, a koje je dovoljno za jednu četu od 300 ljudi; oružje se sastoji od mitraljeza, pušaka i ručnih bombi. Raniji komunistički rukovodilac, koji se krio nekoliko mjeseci, sad se predao Kr. karabinjerima u Blatu jer je istupio iz organizacije zbog neslaganja s drugim elementima.

Stanovništvo Blata živi u stalnim brigama a zbog straha od nasilja. Stoga bi apsolutno bilo potrebno da se uputi jedna trupna jedinica s automatskim oružjem s obzirom na veoma malu posadu koja se sastoji od 9 karabinjera, kao i da se dovoljnim brojem ljudi i sredstava poduzme pročešl javan je srednjeg i istočnog područja otoka Korčula, s ciljem da se pronade oružje i zarobe odmetnici.

Primate, ekselencijo, izraze mog poštovanja.

Kotarski povjerenik:
Francesco Vinzi v. r.

(Krugli pečat):
Guvernatrat Dalmacije
vojni kabinet

BROJ 177

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
11. KOLOVOZA 1942. O RASPOREDU, BROJNOM STANJU I NAORU-
ŽANJU ČETNIČKIH JEDINICA NA PODRUČJU KNINA, GRAČACA
I BOS. GRAHOVA¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Obavještajno odjeljenje

V. P. 118, 11. kolovoza 1942.

DOBROVOLJNA ANTIKOMUNISTIČKA MILICIJA

Na teritoriji divizije «Bergamo» broj jedinica antikomunističke milicije može se zanemariti s obzirom da je formirana samo četa u Otišiću, jačine oko 70 naoružanih ljudi.

Međutim, na području divizije »Sassari« postoje shjedeće jedinice, čiji broj može još da se poveća.

1. — Jedinica u Bosan. Grahovu

Područje djelatnosti: Uilica—Dinara.

Jačina: 2.000 ljudi, 1 mitraljez, 5 puškomitraljeza, 400 pušaka, 350 ručnih bombi i 30 pištolja.

Starješina: Branko Bogunović.

2. — Jedinica u Petrovcu

Područje djelatnosti: Uilica—Dinara.

Jačina: 500 ljudi, 1 mitraljez, 6 puškomitraljeza, 215 pušaka, 500 ručnih bombi i 6 pištolja.

Starješina: Mane Rokvić.

3. — Jedinica u Strmici

Područje djelatnosti: Dinara—Lika.

Jačina: 2400 ljudi, 4 mitraljeza, 8 puškomitraljeza, 570 pušaka, 800 ručnih bombi i 15 pištolja.

Starješina: pop Momčilo Đujić.

4. — Jedinica u Gračacu

Područje djelatnosti: Velebit—Bruvno.

Jačina: 600 ljudi, 395 pušaka i 3 pištolja.

Starješina: Dane Stanisavljević.

5. — Jedinica u Otriću

Područje djelatnosti: Zrmanja—Otrić.

Jačina: 1500 ljudi, 1 mitraljez, 3 puškomitraljeza, 230 pušaka, 500 ručnih bombi i 7 pištolja.

Starješina: Mirko Marić.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u arhivu VII, arhiva talijanska, mikroteka NAV-I-T-821, film 64/285—287.

6. — Jedinica u Pađenima

Područje djelatnosti: Plavno—Radučić.

Jačina: 940 ljudi, 1 puškomitraljez, 183 puške, 384 ručne bombe i

5 pištolja.

Starješina: Vlado Novaković.

7. — Jedinica u Kosovu

Područje djelatnosti: Promina—Kozjak.

Jačina: 4000 ljudi, 3 puškomitraljeza, 371 puška, 500 ručnih bombi i

11 pištolja.

Starješina: Milan Miljević.

8. — Jedinica u Topolju

Područje djelatnosti: Topolje—Polača.

Jačina: 100 ljudi, 50 pušaka i 2 pištolja.

Starješina: Nikola Berić.

9. — Jedinica u Krupi

Područje djelatnosti: Krupa—Ervenik.

Jačina: 400 ljudi, 150 pušaka i 4 pištolja.

Starješina: Bianco Obrad.

Ukupno: 7 mitraljeza, 26 puškomitraljeza, 2564 puške, 83 pištolja i 3034 ručne bombe.

— Starješina svih jedinica, osim jedinice u Gračacu, je pop Momčilo Đujić koji uživa veliki ugled kod četnika.

Nepomirljiv je prema Hrvatima s kojima neće da razgovara ni po koju cijenu.

U odnosima prema nama, već odavna je izjavio da nikad ne **bi** napao talijanske jedinice. Otkad smo počeli da podržavamo četnike, zatražio je i stalno traži oružje i municiju.

Treba istaći da su ovi zahtjevi najvećim dijelom opravdani, s obzirom da je potrebno još mnogo oružja i municije kako bi se četničkim jedinicama omogućio željeni razvitak koji zahtijeva sadašnja situacija.

— Međutim, opravdan je dojam da četnici namjeravaju sakriti izvjesne rezerve oružja, naročito municije.

— Borbeni duh nije na velikoj visini: ponekad se nisu pridržavali dogovora, zbog čega su planirane i konkretizirane akcije morale biti odložene.

U toku akcija uporno zahtijevaju jaku artiljerijsku i minobacačku podršku; naročito cijene minobacače, koje bi želili da imaju u svojim redovima.

— Duhovni vođa četnika je vojvoda Ilija Trifunović, čije je sjedište u Splitu.

Nedavno je na teritoriju VI armijskog korpusa imao važan razgovor s generalom Dražom Mihailovićem.

U ponovljenim razgovorima s komandantom VI armijskog korpusa, Trifunović je dao časnu vojničku riječi da će prema nama biti lojalan i da će se ova lojalnost zapaziti i kod četnika.

Međutim, treba podsjetiti da se četnici bore protiv komunista jer smatraju da će na taj način moći postići obnavljanje veće ili manje Srbije na čelu s kraljem Petrom II, koji se stalno pominje i veliča u njihovim pjesmama, govorima i naređenjima.

Međutim, ako bi im u datom momentu Draža Mihailović ili bilo tko drugi ukazao na blisko ostvarivanje njihovog cilja i ako bi za postizanje tog cilja bilo potrebno boriti se protiv nas, oni ni trenutka ne bi oklijevali bez obzira na sve date časne riječi.

Ovako osjećaju svi Srbi od Like do Crne Gore.

+

KORPUS ANTIKOMUNISTIČKIH DOBROVOLJACA TALIJANSKE
DALMACIJE
(Provincija Zadar)

Formirao ga je Guvernerat Dalmacije, pod čijom se nadležnošću nalazi.

Postoji dva tipa formacija, i to:

— **naoružane jedinice:** redovno formirane, pod komandom lokalnih starješina, podijeljene na različiti broj odjeljenja u zavisnosti od njihove jačine.

Upotrebljavat će se kao pokretne jedinice.

— **naoružani** seljaci; civili koji će, mada će i dalje boraviti u svojim selima, biti naoružani u cilju obavljanja službe osmatranja za lokalnu obranu, kao pomoć mjesnim Kr. karabinjerima.

Formacije prvog tipa; već postoje četiri jedinice, svaka jačine 70 ljudi, pored jedne pravoslavne — jačine 60 ljudi, koja je došla iz Kotora u sporazumu sa VI armijskim korpusom.

Drugi tip formacija (naoružani seljaci) u ostvarivanju nailazi na teškoće, jer prve pripadnike koji su se upisali partizani su pobili.

Od četiri navedene jedinice, tri sačinjavaju katolici a jednu pravoslavci.

Izgleda da se među njima već pojavljuje netrpeljivost, jer su prilikom jedne akcije pročešljavanja jedinice jedne vjeroispovjesti opljačkale stanovne pripadnika druge.

Major *Barrotti* v. r.

BROJ 178

**NAREĐENJE KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
14. KOLOVOZA ZA IZVOĐENJE OPERACIJE »ALBIA«¹**

KOMANDA VI ARMIJSKOG KORPUSA

Stab — Operativno odjeljenje

Br. 13232 op. prat. Povjerljivo

V. P. 39 14. kolovoza 1942-XX

Predmet: Operacija »Albia«² (četverostrano Baška Voda—
Ploče—Vrgorac—Zagvozd)

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA	V. P. 118
KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »MESSINA«	V. P. 91

i na znanje:

KOMANDI SUPERSLODE (2. ARMIJA)	V. P. 10
KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »MARCHE«	V. P. 32
VOJNO-POMORSKOJ KOMANDI DALMACIJE	S p l i t
KOMANDI AERO-GRUPACIJE	M o s t a r
KOMANDI AERO-GRUPACIJE	Z a d a r

Izvršavajući naređenje Komande Superslode dato aktom br. 16638 od 8. t. m. i shodno sporazumima postignutim osobno s komandantom XVIII armijskog korpusa, naređenjem:

- I) — U periodu između 16. i 27. kolovoza t. m. zainteresirane komande imaju da izvrše operacije čišćenja u slijedećim zonama:
— XVIII arm. korp. : planina Biokovo
Divizija »Messina«: pravougaonik Vrgorac—Metković—Ploče—Zaostrog (Makarska XT—AL).
U ovim operacijama se imaju upotrijebiti najveće raspoložive snage saglasno situaciji u dvjema zonama.
- II) — Operacije čišćenja, pomenute u prethodnom stavu vodit će se tako, da 27. t. m. ujutro stignu na slijedeće hnije, grubo uzevši :
— XVIII arm. korp.:	raskrsnica kod Rodića	(Makarska
XP—AR)	— k. 800 u predjelu Biluša (k. 800)	Makarska
XN—AR)	— k. 697 2 km istočno od Drašnice	(Makarska

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu Vn, arhiva talijanska, reg. br. 19/2, k. 58.

² U ovoj talijanskoj operaciji, na području Blokova (šifra »Albia«), vodene s jakim snagama protiv bataljona »Josip Jurčević« vidi dok. br. 72, 73, 119, 120, 122, 170, 196, 197, 204, 208, 209, 210, 274, 282, 283 i 286.

XL—AP) — Sv. Stjepan, jugoistočno od Drašnice (Makarska XI—AP);

— **Divizija »Messina«**: Kokorići (Makarska XP—AR)—Grbica—k. 865 (Makarska XT—XV—AL)—predio Zaostrog.

III) — Na osnovu razvoja prethodnih operacija spomenutih naprijed, izdat ću naknadno naređenje za tok **završnih operacija**.³ Radi orijentacije komandanata saopćavam da mi je namjera da se, u završnim operacijama, obrazuje zaprečni položaj znak dvjema linijama označenim u točki II, a zatim da se operira protiv neprijateljskih snaga koje bi se eventualno nalazile u zoni, bilo s pravca sjeverozapadnog i jugoistočnog, bilo pak sa sjeveroistočnog pravca s novim snagama (komanda sjevernih snaga ima znak F. N.).

IV) — Taktičke komande za vrijeme krajnje faze:

— moja komanda: na brodu na prostoru između Makarske i ušća Neretve;

— komanda operirajućih snaga XVIII arm. korp. u Makarskoj;

— komanda »Messine« u Vrgorcu.

V) — U toku prethodnog perioda, to jest do 27. t. m., operacije trupa XVIII arm. korp., iako upravljene ka ciljevima označenim u točkama I. i II., bit će izvedene na osnovu uputstava datih od strane XVIII arm. korpusa. Divizija »Messina« će izvesti operacije prema već datim i primijenjenim uputstvima.

VI) — Do 25. t. m. morat će biti postavljena mreža veze prikazana u priloženom grafičkom pregledu; uputstva su data.

VII) — Potrebno je **do** maksimuma pojačati kod svih komandi i jedinica **obavještajnu službu**, i to ne samo u zoni o kojoj je riječ, već i u sjevernim i sjeveroistočnim zonama.

Molimo komandu XVIII arm. korp. da dostavi pisanim telegramom pregled važnijih obavještenja.

VIII) — Neka se izvrši obuka za upotrebu sredstava za vezu na zemlji i za vezu aviona sa zemljom.

IX) — Zahtjeve za korištenje aviona i zrakoplovne grupacije Mostar, uputiti preko moje komande, izuzev u hitnim slučajevima kada se mogu uputiti neposredno, a mene izvijestiti. Naknadno ću izdati naređenja za eventualno sudjelovanje zrakoplovne grupacije Zadar.

³ Vidi dok. br. 187.

Komanda V armijskog korpusa će se postarati da se svakodnevno, počev od 15. t. m. vrše zračna izvidanja u zainteresiranim zonama i u zoni sjeverno.

Komandant armijskog korpusa
general

R. Dimazzo v. r.

Za točnost prijepisa

Načelnik štaba
brigadni general

E. de Biasio

BROJ 179

**IZVJEŠTAJ PEFKTURE U SPLITU OD 14. KOLOVOZA 1942.
GUVERNATORATU DALMACIJE O NAPADU PARTIZANA NA
MOTORNI JEDRENJAK »DUX« KOD VELA LUKE — KORČULA¹**

KR. PEFKATURA — SPLIT

Br. 015447/Jav. osig.

Split, 14. kolovoza 1942-XX

Predmet: Aktivnost ustanika.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavnoj upravi policije

Z a d a r

Na dan 10. ovog mjeseca u 7.30 sati, na pučini oko 4 milje od obale Vela Luke (otok Korčula), motorni jedrenjak »Dux«, kojim je upravljao Stanojević Petar iz Korčule, s posadom od 3 člana i teretom od 66 kvintala maslinovog ulja namijenjenog za opskrbu stanovništva Komize i Visa, zaustavila su dva čamca s posadom od 9 nepoznatih ljudi naoružanih puškama, pri čemu je vlasnik jedrenjaka primoran da okrene brod u pravcu uvale Zukovo (Vela Luka). Kad su tamo stigli, pomenuti ljudi su u more izlili oko 30 kvintala ulja iz bačava, a zatim posadi motornog jedrenjaka naredili da bez ikakvog pristajanja nastavi put prema otoku Visu.

Naoružani ljudi su vlasniku motornog jedrenjaka izdali potvrdu o uništenju pomenute količine ulja. Na temelju iskaza posade jedrenjaka, pomenuti naoružani ljudi su se iskrkali na sjeverne obale otoka Korčule.²

GUVERNATORAT DALMACIJE
22. kolovoza 1942-XX
Br. 37782

Prefekt :
Dr V. P. Zerbino

BROJ 180

**BRZOJAV KARABINJERSKE ISPOSTAVE ŠIBENIK OD 14. KOLOVO-
ZA 1942. GUVERNATORATU DALMACIJE O NAPADU PARTIZANA
NA MOTORNI JEDRENJAK KOD MURTERA¹**

Prijepis brzojava br. 3471 primljenog iz Šibenika

KOMANDA ISPOSTAVE KR. KARABINJERA

Šibenik, 14. kolovoza 1942. u 12.50 s.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Zadar, 14. kolovoza 1942. u 18.30 s.

Predmet: Mitraljeska vatra ustanika.

397/1 — Na dan 13. ovog mjeseca u 19 sati, motorni jedrenjak vlasništvo Plesić Karla, starog 32 godine iz Murtera, plovio je iz Murtera prema Šibeniku s teretom od 165 kvintala ulja i 20 putnika. Brod je plovio na 200 m udaljenosti od kopna i, kada je stigao u visini Binjuse, na njega je otvorena mitraljeska vatra, kojom je brod pogođen na više mjesta, kao i nekoliko bačava ulja.² Ljudstvo nije pretrpjelo nikakve povrede. Brod je popravljen u Tijesnom. Dostavit će se opširan izvještaj.

Komandir ispostave Šibenik :
poručnik *Tarini*

¹ Vidi dok. br. 204, napomenu 23 i dok. br. 256.

² Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VH, arhiva talijanska, reg. br. 7/7, k. 565.

* Vatru na brod otvorili su borci Primorske partizanske čete. Vidi dok. br. 50.

BROJ 181

**IZVJEŠTAJ PEFKTURE U SPLITU OD 14. KOLOVOZA 1942.
GUVERNATORATU DALMACIJE O UNIŠTENJU STROJEVA OD
STRANE PARTIZANA U KAMENOLOMU KAŠTEL SUCURAC¹**

KR. PREFEKTURA — SPLIT

Br. 15521/H/Jav. sig.

Split, 14. kolovoza 1942-XX

Predmet: Pljačka i oštećenje kamenoloma
tvornice »Dalmacija« u Kaštel Sućurcu.

GUVERNATORATU DALMACIJE
Glavnoj upravi policije

Z a d a r

i, na znanje

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Glavnoj upravi javne sigurnosti — policijskom odjeljenju

Rim

Navečer 9. ovog mjeseca, oko 23.45 sati, u predjelu Police, u II zoni, osam naoružanih uniformiranih osoba prodrlo je u kamenolom tvornice cementa «-Dalmacija» u Kaštel Sućurcu, oštetilo dva stroja i odnijelo tri prenosna remena, kao i razni alat.²

Šteta još nije procijenjena.

U očekivanju da strojevi budu popravljani u kamenolomu je djelomično obustavljen rad.

U toku je istraga radi identificiranja izvršilaca ovog djela, a o ishodu dostavit ću izvještaj.

Prefekt :

Dr V. P. Zerbino

GUVERNATORAT DALMACIJE
21. kolovoza 1942-XX
Br. 37459

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 35/2—18, k. 561.

² Akciju su izveli borci Kaštelansko-trogirske čete. O reakciji neprijatelja vidi dok. br. 185 i 204, napomenu 18.

BROJ 182

**IZVJEŠTAJ KVESTURE U ZADRU OD 15. KOLOVOZA 1942. UPRAVI
POLICIJE GUVERNATORATA DALMACIJE O ORGANIZACIJI KON-
CENTRACIONOG LOGORA NA MOLATU I BROJU INTERNIRACA¹**

0012629

Zadar, 15. kolovoza 1942-XX

17. kolovoza 1942-XX

KR. KVESTURA — ZADAR

Br. 06140

GLAVNOJ UPRAVI POLICIJE GUVERNATORATA
DALMACIJE

Z a d a r

Predmet: Molat — Koncentracioni
logor za intemirce.

Krenuo sam u Molat da bih se upoznao s funkcioniranjem službe osiguranja u koncentracionom logoru i ustanovio slijedeće:

Internirano: muškaraca 866, žena 1021, dječaka 250, djevojčica 200, ukupno 2.337.

Postoji osam drvenih baraka od kojih četiri zauzimaju žene i djeca mlađa od 14 godina (140 u svakoj). Ostale četiri baraka se nalaze u fazi opremanja, a predviđa se da će biti gotove krajem tekućeg mjeseca jer se očekuje ter-papir za pokrivanje. Preostale žene i ostala djeca još se nalaze pod šatorima. Muškarci su svi još pod šatorima.

Da bi se u barake smjestile sve žene i sva djeca, trebalo bi još četiri, dok bi za muškarce trebalo osam baraka.

Logor osigurava 5 karabinjera, od kojih jedan razvodnik, što je apsolutno nedovoljno, bez obzira što oni ulažu krajnje napore dostojne svake pohvale, kao i jedan vod grenadira jačine 32 čovjeka. Drugi vod grenadira, sa sjedištem u naselju Molat, određen je za obranu otoka.

Od 32 vojnika dodijeljena logoru formirano je šest straža. Straže su smještene u posebne šatore, jedna od druge na udaljenosti od 150 m, duž ograde od bodljikave žice koja pruža slabu sigurnost, a čija dužina iznosi oko 1000 metara.

Svaku stražu, danju i noću, sačinjavaju 4 čovjeka, od kojih jedan obavlja dužnost stražara. Kod tri od navedenih straža, postavljen je po jedan mitraljez. Oko bodljikave žice noću obilaze dvije vojne patrole, svaka s po tri čovjeka. Jedan podoficir stalno nadzire vršenje službe, a njega povremeno kontrolira jedan oficir.

U toku noći logor je u mraku. Oko ograde se nalaze 3 svjetiljke koje se, po naređenju bivšeg federala, ne pale još od prvih dana podizanja logora (28. lipnja ove godine).

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br.

ZARA, 15 Agosto 1942
Anno XX

DE- **R. QUESTURA**
DI
ZARA

N.ro 00440

Risposta al foglio
del _____
N.ro _____

DIREZIONE GENERALE DI POLIZIA
DEL GOVERNO DELLA Dalmazia
Z A R A

Allegati _____

OGGETTO: Melada- Campo di concentramento di internati.-

17/8

18/8

Al. sono recato a Melada per rendermi conto del funzionamento dei servizi di vigilanza nel campo di concentramento ed ho constatato quanto appresso:

Internati: uomini n. 866, donne n. 1021, bambini n. 250, bambine n. 200, totale n. 2337.-

Esistono 8 baracche di legno, di cui quattro occupate da donne e bambini, inferiori agli anni 14, (140 in cognurs). Le altre quattro baracche sono in via di allestimento e si presume che sareanno pronte alla fine del corrente mese perchè si è in attesa del cartone cementato per la copertura. Le rimanenti donne e gli altri bambini sono ancora attendati. Gli uomini sono tutti attendati.-

Per poter collocare in baracche tutte le donne e tutti i bambini ne occorrerebbero altre quattro, mentre per gli uomini occorrerebbero 8 baracche.-

La sorveglianza al campo è stata disimpegnata da n. 5 carabinieri, di cui un appuntato, assolutamente insufficienti, malgrado abbiano compiuto il massimo sforzo degno del migliore elogio, nonché da un plotone di granatieri, composto di n. 32 uomini. Altro plotone di granatieri, di stanza nell'abitato di Melada, è adibito a difesa dell'isola.-

Con i 32 uomini di truppa, assegnati al campo, si sono istituiti sei corpi di guardia in apposite tende, distanti l'uno dall'altro circa 150 metri e lungo il recinto in filo di ferré spinoso, che offre poca garanzia e che misura la lunghezza di circa metri 1.000.-

Ad ogni corpo di guardia sono adetti, di giorno e di notte, quattro

Faksimil prve strane dokumenta br. 182

U interesu sigurnosti koncentracionog logora i spriječavanja bjegstva, potrebno je slijedeće:

- 1) kompletirati žičanu ogradu (treba 200 kolutova bodljikave žice i 350 željeznih kočica za ograđivanje);
- 2) osvijetliti cijeli pojas bodljikave žice pomoću 7 svjetiljki liquigas jačine 1500 svijeća; logor osvijetliti s 4 svjetiljke, a po jednu svjetiljku petromax u svaku baraku;
- 3) dodijeliti automatsko oružje za tri straže koje s njime ne raspolazu;
- 4) svaku stražu popuniti do 8 ljudi i telefonom povezati mjesto nadzornog podoficira s komandom garnizona u naselju Molat;
- 5) sve straže koje se sada nalaze pod šatorima smjestiti u posebne male drvene barake.

O iznijetom sam upoznao lokalnu prefekturu, a ona je izvijestila komandu karabinjerske grupe koja je već naredila da se u logor na Molatu uputi još 20 karabinjera, dok će Komanda trupa Zara uputiti još 45 vojnika.

S obzirom da je pojačanje karabinjera već stiglo na Molat, a u dogovoru s komandom čete i komandom vojnog garnizona na otoku, naredio sam da se pomoću dvije karabinjerske patrole u unutrašnjosti logora vrši neprekidan nadzor danju i noću, a isto tako i van logora oko žičane ograde također s dvije patrole. Cim na otok stigne pojačanje vojnika iz jedinica, služba karabinjera će noću biti dopunjena — duž bodljikave žice — s toliko vojnih patrola koliko ima stražarskih mjesta, a jačina straže će, na temelju dogovora s mjesnom komandom garnizona, također biti pojačana.

Da bi se izbjegla eventualna bjegstva interniraca pomoću čamaca, odnosno infiltriranje stranih elemenata u logor, na zahtjev komande garnizona u Molatu predložio sam prefekturi da se objavi jedna naredba na talijanskom i hrvatsko-srpskom jeziku, koju treba istaknuti u naselju Molat i s njome upoznati sve okolne otoke. Ovom naredbom svim plovnim sredstvima treba zabraniti zadržavanje i pristajanje duž obale rt Glavica, rt Konopljička, rt Stopaniji, uvala Sabuša, uvala Zorljivica, rt Zapio, Straža, uvala Jakinsko, a također i plovidba na daljini manjoj od 300 metara od spomenute obale, kao i na dionici ispred luka Jazi, ograničenoj otokom Tovarnjak. Također treba izdati još jednu naredbu s kojom bi trebalo upoznati samo stanovnike Molata. Da bi se izbjegli incidenti, ovom naredbom treba poslije policijskog sata zabraniti slobodno puštanje stoke (magaraca i ovaca) u rejon ispred koncentracionog logora u poluprečniku 200 m od žičane ograde, uz napomenu da še, u slučaju nepoštovanja naredbe, stoka biti zaplijenjena ili pobijena, a protiv vlasnika podnijeta tužba sudskim vlastima.

Kvestor:
potpis nečitljiv

BROJ 183

**IZVJEŠTAJ KOMANDE ODREDA AGENATA JAVNE SIGURNOSTI U
ZADRU OD 15. KOLOVOZA 1942. KVESTURI ZADRA O HAPŠENJU
ČETIRI LICA ZBOG RAZGOVORA NA HRVATSKOM JEZIKU¹**

K. kvestura u Zadru

Zadar, 15. kolovoza 1942-XX

Komanda odreda agenata

javne sigurnosti

Br.... prot.

GOSP. KVESTORU

Sjedište

Predmet: Jutarnji izvještaj.

Zbog mjera sigurnosti pritvorena su dolje navedena lica:

- 1) Stikali Đoakino, pok. Đoakina i Knežević Stane, rođen u Seliniru 21. 9. 1920.²
- 2) Fiavenga Antonio, od oca Nikole i majke Reskusić Antonije, rođen u Preku 10. 1. 1892, tamo nastanjen, mesar.

Pritvoreni su pošto su uhvaćeni da govore hrvatski:⁴

- 1) Serafini Dino, pok. Karla i pok. Bartolotti Viktorije, rođen u Udinama 5. 1. 1899. ovdje nastanjen u ul. Viale Tunisi br. 2, mehaničar.
- 2) Masina Antonio, od oca Gašpara i majke Jerolimov Matije, rođen u Preku 10. 1. 1982, tamo nastanjen, mesar.
- 3) Stura Martin, pok. Mi jata i Stoje Ukalović, rođen u Zemuniku 7. 8. 1907, tamo nastanjen, zemljoradnik.
- 4) Košta Dovani, pok. Šimuna i Marelić Šimice, rođen u Preku 25. 8. 1885, tamo nastanjen, gostioničar.

Pored ovih, pritvoreni su, identificirani a zatim pušteni:

- 1) Marić Marko, pok. Antuna, rođen u Obrovcu 8. 12. 1919, tamo nastanjen.
- 2) Klamac (Klamaz) Ivan, od oca Bože, rođen u Klambetu, Obrovac 23. 6. 1916, tamo nastanjen.

Podignuta je optužnica zbog neisticanja cjenovnika za brijačke usluge protiv:

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VI, arhiva talijanska, reg. br. 36/6, k. 568.

² Datum je dopisan olovkom.

⁴ Prema Izvještaju iste komande odreda od 12. kolovoza, zbog razgovora na hrvatskom jeziku, uhapšene su dvije osobe a prema izvještaju od 28. kolovoza uhapšeno je još 5 osoba. (Arhiv VII, arhiva talijanska, reg. br. 35 1 37/6, k. 568).

Radetić Eugena, pok. Alberta i Maretić Jakice, rođenog u Šibeniku
14. 8. 1899, tamo nastanjenog u ul. Ecio Mauro 2, Ceraria.

Na kraju, jedno odjeljenje izvršilo je kontrolu kod 10 stanodavaca
i šest javnih lokala ne naišavši ni na kakve nepravilnosti.

Komandir stanice
agenata javne sigurnosti
st. vodnik⁵
Grieco Giuseppe v. r

BROJ 184

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
18. KOLOVOZA 1942. KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-
-DALMACIJA« O AKTIVNOSTI PARTIZANA U DALMACIJI¹

Komanda XVIII arm. korpusa
Stab — Obavještajno odjeljenje

Br. 5495/1 prot.

V. P. 118____ 18. kolovoza 42-XX

Predmet: Novosti br. 182.

Glavnoj komandi oružanih snaga Slovenija—Dalmacija (2. Armija)

V. P. 10

Novosti o ustanicima

Iz prve zone

S p l i t

1. — 16. tekućeg, u blizini našeg skladišta s hranom i na oko 20 metara od željezničke pruge, pronađeno je jedno neeksplozirano Oružje zabodeno u podnožju jednog drveta.

Š i b e n i k

2. — Noću uoči 16. tekućeg, u mjestu Jelinjak (Šibenik RK-BU), jedna grupica ustanika je oborila jedno tridesetak telegrafskih stupova.

[•••]

⁵ U originalu: il maresciallo
br. li/2a—1, k. 535.

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg.

Knin

9. — Partizani koji su zauzeli Tomislavgrad² i Livno, njih oko 2500—3000, vrše koncentracije u pravcu Sinja.

Jedna jaka grupa je sakupljena na Prologu (VS/VU-CM). Prema jednoj verziji, imah bi namjeru da zauzmu Sinj i tako preko Dinare odsjeku Knin od dalmatinskog zaleđa.

Jedan dio njih trebalo bi da potpomogne napad na Bos. Grahovo, a istodobno bataljoni iz Like trebalo bi da napadnu položaje u Gračacu i Zrmanji.

[...]

Brač

13. — Ujutru 8. tekućeg, motorni jedrenjak »Vinka« zaustavljena je s nekoliko puščanih hitaca u blizini zapadnog rta otoka Brača, primorana da pristane i iskrca tovar od oko 100 kvintala žita i povrća, svojine Sepral.³

Zadvarje

14. — Partizani drže Lovreć od 17. tekućeg. Jedan dio stanovništva se povukao u Zadvarje, dok su se žandari povukli u Provo.

15. — Izgleda da je u Dobranje (ZL-BQ) sakupljena jedna partizanska jedinica.

Zrnovnica

16. — Ujutru 18. financijski stariji vodnik Hrvat Marko Matas ubijen je revolverskim mecima od strane nepoznatih lica nedaleko od grada.

Vrši se istraga.

Komandant general
Umberto Spigo

Za točnost prijepisa

Načelnik štaba pukovnik

Pietro Barbero v. r.

(M. P.)

¹ Duvno (Tomislavgrad)

³ Akciju su izveli borci Bračke partizanske čete.

BROJ 185

**IZVJEŠTAJ PEFEKTURE U SPLITU OD 18. KOLOVOZA 1942.
GUVERNATORATU DALMACIJE O AKCIJI ČIŠĆENJA U REJONU
GORNJI SEGET¹**

KR. PEFEKATURA — SPLIT

Br. 09118/Jav. sig.

Split, 18. kolovoza 1942-XX

Predmet: Akcija pročešljavanja u rejonu Gornji Seget.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavnoj upravi policije

Z a d a r

Kr. karabinjeri izvještavaju da su, 11. ovog mjeseca u 4 sata, karabinjeri ispostave u Trogiru, zajedno s jednim odjeljenjem crnokošuljaša 68. bataljona skvadrista »-Toscano«, poduzeli akciju pročešljavanja širih razmjera u rejonu Gornji Seget (SN-BQ-SP-BO). Ova akcija je imala za cilj suzbijanje veoma intenzivnog lokalnog partizanskog pokreta.

Privedene su dvije osobe sumnjive da pripadaju partizanskom pokretu.

U cilju odmazde zapaljeno je nekoliko kuća partizanskih pomagača.²

U toku je istraga.

Prefekt :

Dr V. P. Zerbino

GUVERNATORAT DALMACIJE
27. kolovoza 1942-XX
Br. 38608

34/2* (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br.

¹ Vidi dok. br. 181 1 204, napomenu 18.

BROJ 186

IZVJEŠTAJ KOMANDE TRUPA ZADAR OD 19. KOLOVOZA 1942.
O PREFORMIRANJU TRUPA ZADAR U DIVIZIJU »ZARA«¹

KOMANDA TRUPA ZADAR
Operativno odjeljenje

Op. br. 4982/Op. prot.

V. P. 141, 19. kolovoza 1942-XX

Predmet: Preformiranje trupa Zadar
u diviziju »Zara« (158),
nadležnost i raspored.

KOMANDI KOPNENOG GRANIČNOG FRONTA
KOMANDI POMORSKOG GRANIČNOG FRONTA
KOMANDI 156. TERIT. MOB. PUKA
KOMANDI ARTILJERIJE
KOMANDI XXX INZINJERIJSKOG BATALJONA
KOMANDI MEHANIZIRANE CETE
KOMANDI TRUPNOG SKLADIŠTA

i na znanje

[adrese ispuštene]

Nastavak dopisa Op. br. 4981 od danas (za jedinice i ustanove koje su ga primile).

Danom 1. rujna ove godine trupe Zadar će se preformirati u diviziju,² a njena nadležnost će obuhvatiti cijelu teritoriju provincije Zadar i Split.

Istog dana bit će rasformirane slijedeće komande:

- komanda jedinica garnizona ZdSar;
- komanda kopnenog graničnog fronta;
- komanda pomorskog graničnog fronta;
- komanda artiljerije.

Formirat će se:

- komanda pješadijske divizije »Zara« (158): štab i opće odjeljenje;
- komanda 291. pješadijskog puka;
- komanda 292. pješadijskog puka;
- komanda 158. puka divizijske artiljerije.

Pored toga što će nova divizija obuhvatiti sadašnje trupe Zadar i jedinice koje će joj pridati Generalštab Kr. kopnene vojske, pod svoju

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 36/1—2, k. 563.
² Vidi dok. br. 166.

nadležnost primit će bataljone Kr. karabinjera (IX, XV i XVII-XXII), Kr. financijske straže (IV i XI) i bataljone skvadrista (VII »Milano«, LXVIII »Vespri«, CXII »Tevere« i CLXX »Toscano«) koji su sada dislocirani u dvije provincije, kao i lokalne mobilne i teritorijalne antikomunističke jedinice (koje je regrutirao Guvernerat Dalmacije) i komande garnizona 555 i 666.

Komanda armijskog korpusa diviziji će pridati kao ojačanje:

- jedan bataljon crnih košulja »M« (XXIX);
- jedan dopunski bataljon grenadira (1.) (odrediti ga za obranu obale);
- jedan mitraljeski bataljon armijskog korpusa (bez jedne čete koju odrediti za obrambeni pojas Splita);
- dva posadna bataljona (VIII i XIII) — (koje odrediti za garnizonske službe glavnih središta: Split i Šibenik).

PODJELA NA SEKTORE I GARNIZONE

1. — Sektor Zadar

a) Garnizon Zadar:

- bataljon »Cadorna«;
- komanda bataljona, 3. i 6. četa;
- 7. i 9. četa u Zemunik i Nadinu, obrana aerodroma.

b) Garnizon Benkovac:

- komanda 292. pješadijskog puka (pomorski granični front);
- bataljon »Rismondo«;
- komanda bataljona, 14. 15. i 16. četa.

c) Garnizon Obrovac:

- mitraljeski bataljon 292. pješadijskog puka;
- komanda bataljona, 2. i 549. pješadijskog puka;
- 8. streljačka četa (bataljona »Rismondo«) u Kruševu kao pokretna snaga garnizona Obrovac.

d) Garnizon Zegar:

- 548. mitraljeska četa i topovska četa 292. pješadijskog puka.

e) Garnizon Biograd

- VII bataljon skvadrista »Milano« s odgovarajućim sadašnjim detašmanima.

f) Garnizon Stankovci:

- CXII bataljon skvadrista »Tevere«, s odgovarajućim sadašnjim detašmanima.

O t o c i

- g) Garnizon Preko:
 - komanda 1. dopunskog grenadirskog bataljona;
 - komanda 3. čete s jednim vodom;
 - jedan vod na Ugljanu;
 - jedan vod na Pašmanu.
 - h) Garnizon Molat:
 - 4. četa dopunskog grenadirskog bataljona.
 - i) Garnizon Iž:
 - 1. grenadirska četa: komanda i jedan vod u Ižu.
 - j) Garnizon Dugi Otok:
 - jedan vod u Božavi;
 - jedan vod u Sali.
- Pokret 1. čete izvršit će se prema posebnom naređenju.
- 2. — Sektor Šibenik
- a) Garnizon Šibenik:
 - komanda 291. pješadijskog puka (kopneni granični front);
 - bersaljerski bataljon »Žara«;
 - komanda bataljona, 10, 11. i 13. četa s detašmanom u Primoštenu);
 - 8. posadni bataljon.
 - b) Garnizon Skradin:
 - 12. četa »Žara« ojačana ljudstvom za 4 teška oruđa pridata garnizonu, i detašmanom u Dubravici.
 - c) Garnizon Kistanje:
 - bataljon »Diaz«;
 - komanda bataljona, 1, 2. i 4. četa sa sadašnjim detašmanima i četa topova 47/32 291. pješadijskog puka.
 - d) Garnizon Ervenik:
 - mitraljeski bataljon 291. pješadijskog puka;
 - komanda bataljona i 504. mitraljeska četa;
 - 5. strijeljačka četa bataljona »Diaz« kao pokretna snaga garnizona.
 - e) Garnizon Mokro Polje:
 - 547. mitraljeska četa.
 - f) Garnizon Radučić:
 - 1. mitraljeska četa.
 - g) Garnizon Vodice:
 - LXVIII bataljon skvadrista »Vespri«, sa sadašnjim detašmanima.

O t o c i

h) **Garnizon Zlarin:**

— komanda 2. grenadirske čete s jednim vodom.

i) **Garnizon Žir je:**

— jedan vod 2. grenadirske čete.

j) **Garnizon Prvić Luka:**

— jedan vod 2. grenadirske čete.

3. — Sektor Split

a) **Garnizon Split:**

— komanda 156. teritorijalnog mob. puka;
— XXIX bataljon crnih košulja »M«,
— XIII posadni bataljon.

b) **Garnizon Divulje:**

— za zaštitu aerodroma: jedna četa mitraljeza CVI bataljona ili četa plamenobacača armijskog korpusa.

Otoci Šolta i Vis, i obalsko područje Marina i Trogir

— CLXX bataljon skvadrista »Toscano« I obrana obalskog područja

— jedna četa X posadnog bataljona J pored obrane garnizona

Jedinice garnizona Zadar navedene u nastavku, koje nisu obuhvaćene formacijom divizije, danom 1. rujna prelaze u sastav dopunskih jedinica XVIII armijskog korpusa, i to:

— mehanizirana četa: pridat će se, kao 4. četa, 1. bataljonu 31.

puka pješadijskih tenkova;

— mješoviti divizion »Fadini« (dvije baterije topova 105/28 i jedna

baterija topova 149/35);

— CHI artiljerijski divizion 75/27 graničnih jedinica (baterije 98—357 i 358);

— mješoviti kemijski vod;

— protupožarni vod;

— fotoelektrične postaje 90 i 75.

Naređenje za pokrete koje treba izvršiti u vezi s novim rasporedom dostavit će se naknadno.

Nikakve promjene u vezi s rasporedom artiljerije.

Komandant :
brigadni general,
Ruggero Cassata

Točnost prijepisa ovjerava
potpukovnik na službi
Giuseppe Roiatti, v. r.

GUVERNATORAT DALMACIJE
Vojni kabinet
Primljeno: 22. kolovoza 1942-XX
Br. 1612/A/4

BROJ 187

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 19. KOLOVOZA 1942. KOMANDI ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA« O AKCIJAMA ČIŠĆENJA REJONA
KISTANJE I OTOKA KORNATI I ŽUT¹**

Komanda XVIII arm. korpusa
Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 5544/1 prot.

Predmet: Novosti br. 188

V. P. 118... 19. kolovoza 1942-XX

Glavnoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« (2. Armija)

V. P. 10

Novosti o ustanicima

Iz prve zone

K i s t a n j e

1. — Dana 17. tekućeg, izvršeno je čišćenje u zoni između Kistanje i Krke, gdje su bile naznačene grupice partizana. Zapaljene su dvije kuće bjegunaca u Cućevu i Karanović (Šibenik RM-DE). U jednoj pećini je uhvaćen neki Karanović Đuro koji je pri sebi imao letke Komunističke partije iz Splita s datumom 6. lipanj.

Otoci Kornati i Žut

2. — Dana 17. tekućeg, za vrijeme jednog čišćenja na otoku Žut, u jednoj pećini je pronađena hrana i 4 osobe iz Murtera koje su strijeljane na licu mjesta.

Na otoku Kornat pronađeno je i uništeno nešto materijala, što su ustanici sakrili. — Čišćenje se nastavlja.²

T r o g i r

3. — Noću uoči 17. tekućeg nepoznata lica su oborila 51 stup telegrafске linije Marina (Šibenik SI-BN) — Drvenik (O. Vis SM-DH); dalje su presjekli podvodni kabel Vinišće (O. Vis SI-PL) — Drvenik.³

M a r i n a

4. — Dana 17. tekućeg, jedan talijanski nadzornik puta, koji je prolazio obalskim putem Trogir—Šibenik napadnut je s nekoliko re-

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu vn, arhiva talijanska, reg. br. 12/2a—1, k. 535.

² Vidi dok. br. 190.

³ Akciju su izvršili partizani Iz Vinišća. Vidi dok. br. 204, napomenu 38.

volverskih metaka od strane tri lica sakrivena u blizini Podorljka (Šibenik RM-BQ).

5. — U zoru 18. tekućeg, u mjestu Ivoninza u blizini Marine (Šibenik SI-BN), jedno četrdesetak naoružanih lica naredilo je čuvaru skladišta za puteve da im preda ključeve od skladišta, iz koga su odnijeli manju količinu eksploziva.⁴

6. — Noću uoči 18. tekućeg, nepoznata lica su uništila 3 mašine za mljevenje kamena u blizini Podorljka (Šibenik RM-BQ) i oborila 46 stupova s telegrafске linije Trogir—Rogoznica kod mjesta Stupin (Šibenik RK-BQ).⁵

[...]

Z a t o n (Zirje QH-CM)

8. — Dana 18. tekućeg, jedna naša formacijska jedinica od oko 100 ljudi na ispitivanju puta 3 km sjeverozapadno od Zatona, otpočela je borbu s ustanicima koji su se poslije 1 sata, povukh na brdo Sv. Ivan (BH-DO) gdje su se, zahvaljujući mraku, izgubili.

[...]

Komandant general

Umberto Spigo

Za točnost prepisa:
načelnik štaba pukovnik
Pietro Barbero v. r.

(M. P.)

⁴ ⁵ Akciju su izvršili borci Kaštelansko-trogirske Cete. Vidi dok. br. 188, 191.

BROJ 188

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE GRUPE ZADAR OD 19. KOLOVOZA
1942. GUVERNATORATU DALMACIJE O RUŠENJU TELEGRAFSKO-
TELEFONSKE LINIJE ROGOZNICA—TROGIR I OŠTEĆENJU DROBI-
LICE KAMENA U PODORLJAKU¹

Prijepis

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE
Grupa Zadar (XXII mob. bataljon)

Pov. br. 108/2

Zadar, 19. kolovoza 1942-XX

Predmet: Oštećenje telegrafske linije Rogoznica—Trogir.

GUVERNATORATU DALMACIJE — Vojni kabinet

Z a d a r

i, na znanje:

GUVERNATORATU DALMACIJE — Kabinet

Z a d a r

GUVERNATORATU DALMACIJE — Poseban sekretarijat

Z a d a r

Noću 16/17. ovog mjeseca jedna nepoznata grupica ustanika, nakon što je porušila znatan broj stupova telegrafske linije Rogoznica—Trogir na dužini od oko 5 km između sela Stupin (BQ-RM) i Podorljak (BN-RM), oštetila je u Podorljaku stroj za drobljenje kamena, zapalila drvenu baraku, vlasništvo poduzeća za puteve i odnijela dva fišeka eksploziva.²

Istog dana u 13 sati, u blizini Podorljaka, tri nepoznate osobe ispalile su na pomoćnog putara Fassano Antonia tri metka iz pištolja — bez posljedica.

Istraga je u toku.

Isti dopis dostavljen je Glavnoj upravi policije i vojnim vlastima.

Komandant, major:
Efizio Ligaš

¹ Snimak prijepisa originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu vn, arhiva talijanska, mikroteka NAV-I-T-821, film 64/673.

² Akciju su izveli borci Kaštelansko-trogirske čete uz pomoć stanovništva Gornjeg Segeta. Vidi dok. br. 187 i 191.

BROJ 189

**IZVJEŠTAJ PEFKATURE U SPLITU OD 19. KOLOVOZA 1942. GUV-
VERNATORATU DALMACIJE O PREBACIVANJU VEĆE GRUPE LJUDI
S KORČULE NA PELJEŠAC RADI ODLASKA U PARTIZANE¹**

KR. PEFKATURA — SPLIT

Br. 015559/Jav. sig.

Split, 19. kolovoza 1942-XX

Predmet: Politička situacija na otoku Korčuli

GVERNATORATU DALMACIJE

Glavnoj upravi policije

Z a d a r

Na dan 11. ovog mjeseca oko 4 sata, na označenom mjestu između oznake »-Samograd« i naselja Babina (središnji dio sjeverne obale otoka Korčula), jedna lađa na vesla obojena u bijelo, koja je vjerojatno dolazila s poluotoka Pelješca, ukrcala je oko 20 osoba koje su tu čekale. Prilikom daljeg putovanja ukrcalo se mnogo drugih osoba.²

Na licu mjesta primijećeni su jedna žena ugledno odjevena i jedan čovjek sa spiskom u koji je, kako se pretpostavlja upisivao imena osoba koje su se ukrcale.

Ni jedna osoba nije prepoznata.

U blizini je primijećen jedan dječak koji je vršio dužnost stražara, a na palubi lađe jedan čovjek koji je pomoću dvogleda osmatrao morsku površinu i obalu.

Izgleda da je i drugih dana vršeno slično prebacivanje. U istim vremenskim razdobljima primijećene su signalne vatre između dvije suprotne obale otoka Korčule i poluotoka Pelješca.

Ovaj događaj mogao bi se povezati s odgovarajućim glasinama o udaljavanju velikog broja osoba s otoka Korčule, gdje stanovnici žive u velikom strahu zbog novonastale političke situacije koja, prema onome što sam već izvijestio dopisom pod istim brojem od 16. ovog mjeseca, poprima zabrinjavajuće razmjere.

Na pomenutom dijelu obale poduzete su svrsishodne mjere opreza, kao i istraga u cilju utvrđivanja eventualnog udaljavanja mladih s otoka Korčule, pored onih o kojima je već izvješteno.

Prefekt:

Dr V. P. Zerbino

GVERNATORAT DALMACIJE

27. kolovoza 1942-XX

Br. 38603

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 35/2—2, k. 561.

² Odnosi se na borbe sa Korčule koji su prebacivani u partizanske jedinice na Biokovo.

BROJ 190

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORUPSA OD 20. KOLOVOZA 1942. KOMANDI ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA« O AKCIJI ČIŠĆENJA NA OTOCIMA
KORNATI I ŽUT¹

Komanda XVIII arm. korpusa

Br. 5571/1 prot.

V. P. 118 ... 20. kolovoza 1942-XX

Predmet: Novosti br. 184

Prilozi: 2.

Glavnoj komandi oružanih snaga Slovenija—Dalmacija (2. Armija)

V. P. 10

Novosti o ustanicima

povjerljivo

[...]

Otoci Kornati i Žut

8. — U vezi novosti br. 183/2.

U jednoj pećini blizu k. 109 (IH-CQ) uhvaćeno je 12 rođaka partizanskih bjegunaca, među kojima 3 muškarca, 7 žena i dvoje djece svi pristalice ustanika. Tri muškarca su strijeljana na licu mjesta, a ostali članovi familije čekaju da budu internirani. Zapaljena je jedna napuštena kuća pri čemu se manifestirala jaka eksplozija.

Na otoku Kornati pregledani su stanovi u Kravljačići (XT-CO) koji su nađeni napušteni i prazni.

Uhapšene su 4 žene i jedna djevojčica, s mnogo muške odjeće koja je zaplijenjena i upućeno u Šibenik.

Nastavljajući čišćenje, uhapšena su još 2 lica za koja se utvrdilo da su pristalice ustanika i strijeljana su na licu mjesta.²

T r o g i r

9. — Javljeno je da u zoni Bristivica (SI/SL/SL-BS) i Rogoznica (RH/RK/RM-BQ) treba da se nalazi jedna grupa naoružanih partizana jačine 100—150 ljudi.

Vrši sabotaže i napade, da bi nabavila hrane, neprekidno se pomjerajući.

[...]

Za točnost prepisa:

Komandant general

Načelnik štaba pukovnik

Umberto Spigo

Pietro Barbero v. r.

(M. P.)

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 13/2a—1, k. 535.

² Vidi dok. br. 187.

BROJ 191

**IZVJEŠTAJ PEFKETURE U SPLITU OD 20. KOLOVOZA 1942. GU-
VERNATORATU DALMACIJE O ODNOSENJU EKSPLOZIVA IZ SKLA-
DIŠTA KOD MARINE I UNIŠTENJU DROBILICA KAMENA KOD
PODORLJAKA OD STRANE PARTIZANA¹**

KR. PEFKETURA SPLIT

Br. 015845/Jav. sig.

Split, 20. kolovoza 1942-XX

Predmet: Aktivnost ustanika.

GUVERNATORATU DALMACIJE

Glavnoj upravi policije

Z a d a r

Kr. karabinjeri u Trogiru izvještavaju da je, 18. ovog mjeseca oko 3 sata, na mjestu »Ivoninza« kod Marine, oko 40 ustanika naoružanih bivšim jugoslavenskim puškama došlo u kuću Senjanina pok. Ivana Nofra, starog 40 godina, u kojoj je stanovao Jerković pok. Mate i pok. Javnice Antice Ivan, iz Gustirne, star 54 godine, čuvar u poduzeću Galliano, i pod prijetnjom smrti prisilili Jerkovića da im preda ključ od skladišta.²

Zatim su krenuli u pomenuto skladište, uzeli eksploziv koji su ovdje zatekli i pobjegli.

Neutvrđenog sata iste noći, nepoznata lica su u blizini Podorljaka uništila tri drobilice kamena poduzeća Galliano, i u rejonu Stupin porušila 46 stupova telegrafске linije Trogir—Rogoznica i prekinula je.³

Istraga u toku.

Prefekt :

Dr V. P. Zerbino

GUVERNATORAT DALMACIJE

29. kolovoza 1942-XX

Br. 39209

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 38/2—1, k. 561.

² i⁵ Akciju su izveli borci Kaštelansko-trogirske čete. Vidi dok. br. 187, 188.

BROJ 192

IZVOD IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 21. KOLOVOZA 1942.
O BORBAMA NA PODRUČJU DALMACIJE¹

Komanda XVIII. arm. korpusa

7615 20. 8. 42.

17316 21. 8.

20. ujutro

Stožište (TI—DL)

— Ustanici koji su dolazili iz Uilice pokušali da upadnu u selo, ali ih je spremno odbila MVAC i talijanska posada Vranjkovića.

Vrhovnoj komandi

17320 21. 8. 42.

Zona Imotski Operativno Posušje

— Kolona 111/26. pješ. puka djelovala u zoni Proložac (Makarska XL—BH) protiv ustanika koji su se povukli na okolne uzvisine. Naši gubici: 1 ranjen, gubici ustanika neutvrđeni, ah znatni. Kasnije se stiglo u Grljevići (HT—BH) i nastavilo prema Posušju uz znatan otpor.²

— Kolona 1/26. pješ. puka zauzela Lovreć (ZP—BL), stigla u Zijanović, nastavlja duž ceste za Studence spriječavana od strane crnogorskog³ bataljona naoružanog mnogim automatskim oružjem. Naši gubici: 3 mrtva, 7 ranjenih. Neprijateljski gubici neutvrđeni. Strijeljana 3 partizana.

— Kolona XXIX bataljona »M« zauzela Provo (XN—BN), organizirano za obranu od strane ustanika, produžuje prema sjeveru sadejstvjući sa 1/26. purka. Naši gubici 3 mrtva, 3 ranjena, protivnikovi neutvrđeni.

— A. C. grupa čisti desnu obalu rijeke Krke.

Zrakoplovna

— Bombardirana i tučena mahm bombama naselja Viske, Mandurići, Kovači, Ristovača (Makarska XT—BL—XT—BL—XV—BH i Mostar IH—BL). P. A. reakcija od strane ustaničkih grupa mitraljiranih u blizini Posušja i Kovača.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu vn, arhiva talijanska, reg. br. 1/3, k. 37.

* Borbu su vodili Drugi bataljon Prve proleterske brigade i Drugi bataljon Odreda za srednju Dalmaciju. Vidi dok. br. 101.

³ Jedan bataljon Četvrte crnogorske brigade, koji je prebačen s područja Posušja na ovaj sektor.

**IZVOD IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA VISE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 23. KOLOVOZA 1942. O BOR-
BAMA NA PODRUČJU JUŽNE DALMACIJE I O BOMBARDIRANJU
NEKIH PREDJELA LIKE I JUŽNE DALMACIJE¹**

Komanda XVIII arm. korpusa

7740 23. 8. 42.

17461 24. 8. 42.

222.842

— Drugi i III bataljon 26. puka nastaviti čišćenje zone Krstalice. Ustanici, pošto su dali otpor na uzvisinama Gradine, povukli su se prema prolazu Turija — vratili su se u Zagvozđ (11/26.) i Gudelj zonu (III/26.).²

Vrhovnoj komandi 17470

24. 8. 42.

22. uvečer

— 1/26. i XXIX bataljon »M« vratili se u Lovreć i u Provo pošto su čitavog dana izdržali borbe s ustanicima koji su pokušavali da spriječe pokrete. Naši ukupni gubici: mrtvih 9, ranjenih 23, od kojih 1 oficir. Protivnički: teški, nepoznati.³

22. 8. 42.

Zrakoplovna

— Bombardirano naselje i zona Vinica. Bombardiran i tučen malim bombama i mitraljiran prijevoj Turija i k. 846. Avion pogođen eksplozivnim metkom. Tučene malim bombama i zapaljeni stogovi u zoni Bruvno i Glogovo.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 1/3, k. 57.

² Borbu su vodili dijelovi bataljona »Jozo Jurčević«.

³ Na području Lovreča i C. Provo s ovim talijanskim jedinicama vodili su borbu Drugi bataljon Prve proleterske brigade i Drugi bataljon Odreda za srednju Dalmaciju. Vidi dok. br. 101.

BROJ 194

**IZVJEŠTAJ KOMANDIRA ČETVIRTE ČETE ANTIKOMUNISTIČKE
MILICIJE OD 23. KOLOVOZA 1942. KOMANDI KORPUSA
ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE O NAIMENOVANJU ZAMJENIKA
KOMANDRIRA ČETE¹**

Pov. br. 0/21 P/110 Ris.

Kistanje, 23. 8. 1942-XX

**GUVERNATORAT DALMACIJE
ANTIKOMUNISTIČKI DOBROVOLJAČKI KORPUS TALIJANSKE
DALMACIJE**

Gosp. pukovniku Eugeniu Morri

Z a d a r

U vezi vašeg dopisa br. 1567 od 21. ovog mjeseca, izvještavam da Koroliji Vladimiru nisam saopćio naimenovanje za zamjenika komandira 4. čete.² Ovo iz razloga što ja još ne poznajem dobro područje Kistanja, a još manje sasvim pouzdane osobe da bih mogao dobiti podatke o dislokaciji ustanika.

Stoga ukazujem da je na području Kistanja, naročito u sadašnjem trenutku, prisutnost Korolije neophodna, jer on već raspolaže veoma dobrom obavještajnom mrežom. Dobro poznavanje ovog područja predstavlja veliku prednost za sve antikomunističke dobrovoljce koji pripadaju 4. četi.

Imajući u vidu ove činjenice, nisam smatrao svrsishodnim da mu saopćim njegovo naimenovanje za zamjenika komandira čete. To je zapravo razlog i ako vam on i dalje svakodnevno dostavlja izvještaj o aktivnostima čete, jer nisam htjeo da u njemu izazovem negodovanje i nesuglasice u vezi s našim radom.

Predlažem da se od 50 novih ljudi s područja Kistanja i s 30 dobrovoljaca iz Đevrsaka formira još 8 odjeljenja s isto tolikim brojem komandira odjeljenja i njihovih zamjenika. Komandir 1. odjeljenja bit će zamjenik komandira detašmana u Đevrskama.

U svakom slučaju od vas očekujem instrukcije u vezi s ovim.

Novosti na dan 22. ovog mjeseca

Četvrta četa je poduzela akciju pročešljanja u selima: Šupljaja, Sljeme, Tišme, Vujašinovići, Donji Ivoševci i Garića Gromile. U Donjim Ivoševcima pronađene su 3 neeksplozirane granate kalibra 105/32.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 19/1—4, k. 563.

² O formiranju Četvrtre čete antikomunističke milicije vidi dok. br. 163, 168 i 195.

Novosti na dan 23. ovog mjeseca

Nastava na puškomitraljezu.

Posredstvom karabinjera dostavlja se P. M. radiostanica i pečati.

Određeni oficir:
poručnik *Roich Giulio*

BROJ 195

**NAREĐENJE KOMANDE KORPUSA ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE
OD 24. KOLOVOZA 1942. KOMANDIRU ČETVIRTE ČETE ZA
DEFINITIVNO ORGANIZIRANJE ČETE¹**

KOMANDA ANTIKOMUNISTIČKOG DOBROVOLJAČKOG
KORPUSA TALIJANSKE DALMACIJE

Br. 1679/Voj. kab.

Zadar, 24. kolovoza 1942-XX

PORUČNIKU GIULIU ROICHU

komandiru 4. antikomunističke čete
pri komandi vojnog garnizona

K i s t a n j e

Predmet: Formacija 4. čete

Ne slažem se sa sadržajem dopisa br. 21 od 24. ov. mj. što u krajnjoj liniji ništa ne mijenja. Ta je četa podijeljena u dvije grupe: jedna grupa pod komandom Korolije, a druga pod komandom jednog starješine iz Đevrsaka, kojega ćete vi odrediti i saopćiti mi njegovo ime.

Ovo će mnogo olakšati organizaciju.

Bit će 10 odjeljenja, i to: sedam u Kistanjama i tri u Đevrskama. Dostavite mi imena komandira odjeljenja iz Đevrsaka.

Neka se na prikladan način Koroliji prikaže situacija pa će sve biti u redu.

Komandant, pukovnik:
Eugenio Morra

¹ Kopija originala (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu VN, arhiva talijanska, reg. br. 19/1—1, k. 563.

² Odnosi se na formiranje Četvrte čete antikomunističke milicije. Vidi dok. br. 163, 168 i 194.

BROJ 196

**IZVOD IZ OPERATIVNOG DNEVNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH
SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 26. KOLOVOZA 1942.
O BORBAMA NA PODRUČJU DALMACIJE¹**

Komanda XVIII ar. korpusa

7891 26. 8. 42.

17624 27. 8. 42

26. 8. 42.

Zona Rujište (Knin AM—DR)

— Dva bataljona 152. pješ. puka i grupe MVAC započeli pokrete radi akcije čišćenja.

Vrhovnoj komandi 17650 27. 8. 42.

26. 8. 42.

Otok Brač

— Sekvestrirano 30 barki. Uhapšen općinski bilježnik i predsjednik općine iz Pučišća (Omiš VO—AX). Zaplijenjene 2 crvene zastave i komunistički propagandni materijal.²

26. 8. 42.

Operacija »Albia«³

— Desna kolona: u toku akcije 89. crnokošuljaškog bataljona i 29. bataljona »M« protiv ustanika koji su zauzeli prijevoz Sv. Ilija (Makarska XI—AR). Četa 29. bataljona »M« zauzela jutros Podgoru (ZV—AR).

Lijeva kolona: II i III bataljon 26. pješ. puka stigli u Avlaci (ZV—BD). U toku izviđanja zone Provo i Blato (Livno ZN—BN—VU—BN).

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 1/3, k. 57.

² Vidi dok. br. 198.

³ Operacija talijanskih jedinica na Biokovo gdje je tada djelovao bataljon »Jozo Jurčević«. Vidi dok. br. 119, 120, 122, 170, 178, 192, 197, 204, 208, 209, 210, 274, 282, 283 i 286.

BROJ 197

**OBAVJEŠTENJE KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 26.
KOLOVOZA 1942. O PLANU DEJSTVA TALIJANSKIH JEDINICA ZA
OPERACIJU »ALBIA«¹**

Brzjav

V. P. 10, 26. kolovoz 1942-XX, 15.50 h

Šalje: Komanda VI armijskog korpusa
Komandi pješ. divizije »Messina«
Komandi pješ. divizije »Bergamo« (avionskim putem)

i na znanje:

Superslodi

Komandi XVIII armijskog korpusa

Br. 13816/Op.

Postignute linije predviđene za početak završne operacije »Albia«² Trupe će se zadržati 28-og razvijajući eventualno akcije čišćenja koje će se zbog lokalne situacije pokazati korisnim u odnosu na završnu operaciju.

U noći 29-og formacije Antikomunističke dobrovoljačke milicije³ dostići će zonu zapadno od Vrgorca da bi ujutru 29-og započele sa završnim čišćenjem u približno određenoj zoni Vlaka (Makarska XP—AR), Brika (XP—AP), Velika Kapela kota 1155 (XIV—AN), Sokolić kota 763 (XR—AN), Sv. Juraj (XR—AP). Dana 29-og, naslovne komande će razviti aktivnost na odgovarajućim granicama zone dejstva Antikomunističke dobrovoljačke milicije, s ciljem dopune akcije čišćenja, pridajući naročiti značaj primorskoj zoni i spriječavajući ustaničkim formacijama ukrcavanja ili izmicanja čišćenju.

General

Dalmazzo v. r.

Ovjerava prijepis

Načelnik štaba
brigadni general

E. de Biasio v. r.

(M. P.)

¹ Prijepis originala (tipičan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 40/3, k. 58.

² Vidi dok. br. 119, 120, 122, 170, 178, 192, 193, 196, 204, 208, 209, 210, 274, 282, 283 i 286.

³ Odnosi se na četnike koje su Talijani doveli iz Čapljine. Vidi dok. br. 278.

BROJ 198

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 27. KOLOVOZA 1942. KOMANDI ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA« O AKTIVNOSTI USTANIKA
NA PODRUČJU BRACA, OMIŠA I ZADVARJA¹

Komanda XVIII Armijskog korpusa
Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 5838/1 prot.

V. P. 118... 27. kolovoz 1942-XX

Predmet: novosti br. 191.

Glavnoj komandi oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« (2. Armija)

V. P. 10

Novosti o ustanicima

[...]

O m i š

9. — Noću uoči 26, oboreno je 20 telegrafskih stupova i izvršeno 12 prekida na putu između Sv. Martina (UQ—BL) i Krila (UQ—BL). Linija je popravljena i vrše se radovi na putu.

10. — Iste noći je prekinuta i linija Zrnovnica—Livno za Mravince (UO—BN).²

Z a d v a r j e

11. — Naznačeno je da ima partizana u zoni Proložac (XL—BH); između Ciste (ZI/ZL—BN), Dobranje (ZL—BH), Aržana (ZP—BS), Vinice (ZT—BS), Studenaca i u zoni Velić (VQ/VS—BU) gdje izgleda, imaju namjeru da izvrše prekide na cesti.

B r a č

12. — Na otoku je zaplijenjeno 30 čamaca; uhapšen je općinski tajnik i starješina sela Pučišća, kome su zaplijenjene dvije crvene zastave i materijal komunističke propagande.³

13. — Noću uoči 27, partizanski elementi, u blizini Sv. Ivana (UK—BD), napali su vatrom iz automatskog oružja i pušaka naše patrole, koje su odmah reagirale. Nije bilo gubitaka.

[...]

Komandant, general

Umberto Spigo

Za točnost prijepisa

Načelnik štaba pukovnik

Pietro Barbero v. r.

(M. P.)

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu vn, arhiva talijanska, reg. br. 20/2a—1, k. 535.

² Vidi dok. br. 275.
a Vidi dok. br. 196.

BROJ 199

IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 28. KOLOVOZA 1942. KOMANDI ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA« O AKTIVNOSTIMA USTANIKA
NA PODRUČJU ŠIBENIKA¹

Komanda XVIII Armijskog korpusa

Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 5879/1 prot.

V. P. 118... 28. kolovoza 1942-XX

Predmet: Novosti br. 192.

Glavnoj komandi oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« (2. armija)

V. P. 10

Novosti o ustanicima

Iz prve zone

Š i b e n i k

1. — Navečer 27. tekućeg, jedna partizanska grupica ispalila je nekoliko mitraljeskih rafala na aerodrom Vodice. Jedan naš avijatičar ranjen je u ruku.²

2. — Javljeno je da se oko 100 ustanika nalazi u zoni Dazlina (Šibenik PI—CQ). Oni treba da vrše obrambene radove, očekujući druge dijelove koji treba da dođu iz Like. Jedan drugi dio partizana treba da je razmješten u blizini jezera Vrana. Vršiti se ispitivanje.

3. — Noću uoči 26. tekućeg, jedna grupa ustanika napala je 4 legionara Milmar³ na mjestu Martinska (Šibenik QM—CH) i ranila dva lakše, a dva teže. Hitna intervencija Kr. karabinjera i mornara natjerala je u bjegstvo partizane.⁴

R o g o z n i c a

4. — Javljeno je da se iz Rogoznice (Šibenik BK—BH) udaljilo 7 mladih mještana.

[...]

Komandant, general

Umberto Spigo

Za točnost prepisa

Načelnik štaba pukovnik

Pietro Barbero v. r.

(M. P.)

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 21/2a—1, k. 535.

² i⁴ Akcije su izvršili borci Primorske partizanske čete. Vidi dok. br. 78, 150, 200.

³ Mornarička milicija.

BROJ 200

IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKOG FEDERALNOG SEKRETARA OD 28. KOLOVOZA 1942. PREFEKTU U ZADRU O AKTIVNOSTIMA PARTIZANA NA PODRUČJU ŠIBENIKA¹

4227/S.P./F.III.6

28. kolovoza 1942-XX

EKSELENCIJI PREFEKTU

Z a d a r

Ovog časa iz Šibenika sam primio slijedeća tri izvještaja:

»Sinoć, 25. 8. oko 23 sata, šest ili sedam naoružanih osoba došlo, je u kuću glavarara sela Danilo Biranj, izvjesnog Kmića, starog 70 godina.

Dok su se trojica zadržala u razgovoru sa starcem, druga trojica su istjerala sina glavarara sela iz podruma gdje se bio sklonio i, nakon što su ga vrijeđah zbog toga što je u zapučku nosio značku »Dopolavoro« i »Wincere«, ubili ga sa šest metaka iz pištolja.

Starom Krniću je u gužvi uspelo pobjeći i, nakon što je noć proveo u šumi, jutros se prijavio karabinjerima.

Lješ Krnićevog sina karabinjeri su prenijeli u Šibenik.

Ovi teroristički postupci svakim danom sve više plaše stanovnike sela, koji većinom noć prespavaju na njivi.«

»Jučer ujutro iz sela Rogoznice i zaselaka otišao je veliki broj osoba (računa se oko 300, iako nam ova brojka izgleda pretjerana).

Ove osobe su od partizana primile naređenje za mobilizaciju koja se, bez razlike, odnosi na sve osobe od 16—30 godina.

Ovo ljudstvo trebalo bi da se prikupi u rejonu Vilaja odakle bi se, zatim, preko Klisa (Split) prebacilo u Dugopolje.

Primljen je izvještaj da je prošle nedjelje u selu Sapin Dolac (iznad Rogoznice) održan sastanak više stotina ustanika, kao i da su izvodene vježbe na zaklonjenom mjestu.«

»Na dan 26. ovog mjeseca oko 17 sati, jedna grupica od dvije ili tri osobe, naoružane pištoljima i bombama, došla je u gostionicu na Martinskoj (smještenu na obronku nasuprot grada).² Ovdje se nalaze četiri vojnika (od kojih je samo jedan naoružan karabinom) iz jednog detašmana mornaričke milicije, koji je određen kao straža za jednu bateriju postavljenu na ulazu u kanal Sv. Ante, u šibenskoj luci.

Naoružane osobe su pozvale prisutne da dignu ruke uvis. Naviknuti na iznenađenja, vojnici su pokušah da se spasu bjegstvom, ah je na njih otvorena vatra iz pištolja i bačeno nekohko ručnih bombi.

Jedan vojnik, do kasno navečer, smatra se nestalim, dok je drugi gelerima bombe lakše ranjen u ruku.

Stiglo je pojačanje, ah nije uspelo uspostaviti dodir s ustanicima, koji su se u međuvremenu udaljili.

¹ Kopija originala (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu VH, arhiva talijanska, reg. br. 22/3—5, k. 565a.

² Akciju su izveli borci Primorske partizanske čete. Vidi dok. br. 78, 150, 199.

Jedan detašman Kr. mornarice je za odmazdu zapalio pomenutu gostionicu. Za vrijeme dok je gostionica gorila, jasno su se čuli pucnji municije, a u pepelu su nađene čaure metaka za pušku M-91 i za pištolj jugoslavenskog modela.

Federalni sekretar:
Paolo Quarantotto

BROJ 201

**IZVJEŠTAJ PREFEKTURE U SPLITU OD 29. KOLOVOZA 1942.
MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O AKTIVNOSTI
USTANIKA U SPLITSKOJ PROVINCIJI¹**

KR. PREFEKTURA SPLIT

Br. 010911/Kab. jav. sig.

Split, 29. kolovoza 1942-XX

Veza: 441/07065 opći i pov. posi, od 20. 4.

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA — OPĆOJ UPRAVI JAVNE
SIGURNOSTI

ODSJEKU OPCIH I POVJERLJIVIH POSLOVA

Rim

O aktivnosti ustanika, odnosno partizana komunista, u provinciji Split, već je izvješteno dopisom ovog nadležstva prilikom razmatranja političke situacije u provinciji.

Aktivnost ustanika u okolici Splita treba posmatrati u općem sklopu sadašnje situacije u cijeloj Dalmaciji i susjednoj državi Hrvatskoj.

Poznata je povezanost između rusko-boljševičkog fronta i stvaranja ratnog stanja na Balkanskom poluotoku posredstvom Kominterne, koja podržava i financira I. S.²

Ovo je najprikladnije poprište za takvu vrstu gerile, bilo zbog više od dvadesetogodišnje subverzivne propagande sprovedene među masama uz popustljivost bivših režima, bilo zbog urođene sklonosti ovih neobuzdanih i nemirnih naroda, još nedovoljno civiliziranih, proizvoda miješane mongolske i južnoslavenske rase, bilo pak zbog karaktera zemljišta veoma pogodnog za partizansko ratovanje.

br. 3/4a—1, k. 562.

Kopija originala (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg.

² Nepoznata skraćenica.

U sadašnjem momentu stalan podstrekivački rad koji poduzimaju neprijateljski agenti razvija se svim mogućim sredstvima, s očiglednim i željenim ciljem da se oslabi pritisak na istočnom frontu.

U zaleđu Dalmacije, koristeći suprotnosti i nacionalističke osjećaje raznih narodnosti bivše Jugoslavije, koncentriraju se sve partizanske bande za još veći napor, usmjeren naročito protiv tahjanskih snaga.

Ustaničke grupe različite jačine svaka od 1000—2000 ljudi naoružanih puškama, puškomitraljezima, mitraljezima, bombama, minobacačima i s nekoliko artiljerijskih oruđa, nalaze se ulogorene na veoma važnim stratezijskim položajima; od ovih grupa ili bataljona izdvajaju se manje grupe različite jačine od 10—100 ljudi koji djeluju pljačkajući i otimajući sve do Jadranske obale; oni poduzimaju prepade na otocima iznenadnim udarima, diverzije, sjećenje telegrafskih stupova i rušenje puteva, razbojnički ubijaju svakog koji je poznat kao antipartizan, napadaju mala uporišta i kolju.

Cim osjete opasnost od okruženja ih angažiranja s regularnim snagama, brzo se udaljavaju izbjegavajući borbu ukoliko im to uspije.

To je rat osa — u kome ovi razbojnici uvijek imaju premoć.

Stanovništvo manjih teroriziranih seoskih centara naklonjeno je partizanima ili zbog straha ili zbog komunističkih tendencija; omladina obalskih centara, zatrovana podmuklom i upornom propagandom, zasnovanoj i široko podstaknutoj na nacionalnim osjećajima, djeluje u gradskim centrima manifestacijama koje idu od običnog nanošenja štete i prikupljanja priloga za Fond crvene pomoći pa do terorističkih atentata itd.

Revnosan, uporan i hrabar rad policijskih organa, mada je zadao teške udarce, ne uspijeva da iskorijeni ovu veoma razgranatu i konspirativnu organizaciju: ona je kao mnoštvo pećurki, u kome također i omladinke, čak iz boljih porodica, sudjeluju u pokretu i svrstavaju se među ustanike-borce.

U posljednjim mjesecima popisivanje omladine za partizanske bande dostigao je najveći intenzitet; to je pravo regrutiranje masa.

Usljed napuštanja nekih unutrašnjih područja od naših trupa i dolaska partizanskih pojačanja iz Bosne i Crne Gore, ustanici su nedavno zauzeli Livno, značajan stratezijski centar istočno od Splita, kao i niz drugih općina uz pomoć jednog drugog bataljona dalmatinskih partizana koji djeluje na Svilaji (jugoistočno od Splita). Varošica je opljačkana; osobe koje su smatrane prijateljima Italije, poklane su, nekoliko stotina ustaša je pobijeno, oduzeto im je oružje, municija i hrana; rudnik boksita kojim je upravljalo poduzeće »Hansa Leichmetal« zauzet je, a stručno osoblje rudnika većinom Nijemci, zarobljeno, dok je njihova sudbina neizvjesna.

Ovom operacijom komunistički elementi su se uzobijestili i znatno pojačali priliv ljudstva u partizane; poznato je da ustaničke bande razvijaju intenzivnu terorističku aktivnost na neanektiranom području, čije granice dostižu periferiju Splita, 4—5 km od samog grada, i nekoliko km od obalskog pojasa Kaštela; stoga se stalno prenose glasine o skorom napadu ustanika na grad Split i Trogir.

Također i na anektiranim otocima Korčuli i Hvaru a isto tako i na neanektiranim, a koja posjedaju talijanske trupe, kao Brač i Hvar, grupe ustanika se nalaze rasturene u njihovoj unutrašnjosti s namjerom da napadnu obalske centre čim za to prime naređenje.

Vojni organi su veoma aktivni i sada su u toku značajne operacije u pravcu Imotski—Makarska, gdje djeluje crnogorski bataljon koji je zauzeo Livno.

Kaštela posjeda jedan bataljon toskanskih skvadrista i karabinjeri.

Mjesna kvestura je, pored svakodnevnih akcija čišćenja u centru Splita, poduzela niz pročešljavanja u raznim općinama u zoni Kaštela, od Solina do Trogira, za koje se smatra da predstavljaju logističke centre partizanskih bandi koje djeluju na ovom području.

Situacija na teritoriji ove provincije nikako nije mirna a među stanovništvom se zapaža osjećaj velike zabrinutosti.

Ipak, kako vojne vlasti tako i policijski organi, bez obzira na mali broj ovih posljednjih, budno prate situaciju razvijajući maksimalnu operativnu aktivnost.

BROJ 202

BRZOJAV GUVERNATORA DALMACIJE OD 30. KOLOVOZA 1942. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« O KONCENTRACIJI PARTIZANA NA PODRUČJU IZMEĐU VRANSKOG I PROKLJANSKOG JEZERA I IZMEĐU ŠIBENIKA I MARINE¹

Prijepis

BRZOJAV

Dostavljen: 30. 8. 1942. u 13 sati

Priljen: 30. 8. 1942. u 18 sati

GUVERNATORAT DALMACIJE — Z a d a r

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »-SLOVENIJA-DALMACIJA«

V. P. 10

KOMANDI XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Br. 05787

Ukazujem vašoj ekscelenciji na situaciju na sektoru koji se, sa središtem Šibenik, pruža od Vranskog jezera (CS—04), Male Ciste (CS—PN), jezera Prokljan, gdje je u toku koncentriranje jakih ustaničkih snaga.

Također ukazujem i na situaciju na širem području, obuhvaćenom između Šibenika i Marine (ZN—SI), gdje se isto tako prikupljaju značajne ustaničke snage.

br. 30/3, k. 58.

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu **VII**, arhiva talijanska, reg.

Ni na jednom ni na drugom sektoru nema naših oružanih snaga, pa su ustanici gospodari situacije.

Pouzdana dostavljači su složni u izvještavanju da je namjera ustanika po svaku cijenu postići uspjeh, koji im je neophodan za podizanje svog ugleda među stanovništvom i efikasnijeg djelovanja na otocima.

Isti dostavljači izvještavaju da postoje jake indikacije da je kao objekt narednog napada određen Šibenik.

S obzirom da dvije bersaljerske čete dislocirane u ovom gradu nisu uovoljne ni za neku akciju u neposrednoj okolini ni za obranu grada u slučaju napada, tamo sam uputio raspoložive snage bataljona crnih košulja »Milanesi« i jedno odjeljenje antikomunističke milicije radi provođenja nekoliko policijskih akcija u pojedinim selima, s tim da se odmah zatim vrate u rejon Biograd.

Napad ustanika mogao bi uslijediti i na Vodice.

Izvještavam da su snage cmokošuljaškog bataljona sada više nego prepolovljene uslijed malarije i da su ustanici, u nastojanju da iskoriste trenutak, vehkom brzinom forsiraju mobilizaciju, sigurni također i u intervenciju neke partizanske jedinice s druge strane granice.

Protekle noći Pirovac je pretrpio dva napada, koje je odbila mjesna crnokošuljaška posada.

Situaciju na dva pomenuta sektora smatram veoma teškom, pa molim vašu ekscelenciju da na istu obrati najozbiljniju pažnju.

(M. P.)

Bastianini

Točnost prijepisa ovjerava:

Načelnik štaba, brigadni general

E. de Biasio

BROJ 203

IZVOD IZ UPUTSTVA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 31. KOLOVOZA 1942. KOMANDANTIMA POTCINJENIH ARMIJSKIH KORPUSA O OPERATIVNIM ZADACIMA JEDINICA U JESENJEM I ZIMSKOM PERIODU¹

del.

Br. 17880/op. prot.

VP 10, 31. kolovoza 1942-XX

Predmet: Operativna uputstva za jesenji i zimski period

(1 priložena karta)²

Ekselenciji komandantu V A. K.	— Vojna pošta	41
Ekselenciji komandantu VI A. K.	— Vojna pošta	39
Ekselenciji komandantu XV A. K.	— Vojna pošta	46
Ekselenciji komandantu XVIII A. K.	— Vojna pošta	118
Admiralu komandantu »-Maridalmacije«	— Split	
Generalu komandantu Aerotehničke komande i na znanje:	— Vojna pošta	10
Generalu komandantu armijske artiljerije	— Vojna pošta	10
Generalu komandantu armijske inženjerije	— Vojna pošta	10
Generalu intendanture	— Vojna pošta	10

I) — Situacija

A) — Ustanički pokret — kao što je predviđeno — u proljeće se povećao u obimu i u aktivnosti.

— Uprkos tome svugdje je bio zauzdan, u mnogobrojnim ofenzivnim operacijama oštro pogođen, a u nekim oblastima stvarno prosječan.

— Uz to, on nije mrtav, i još je aktivan, naročito u nekim zonama.

B) — U posljednje vrijeme snage Armije pretrpjele su izvjesnu redukciju koju su nalagali zahtjevi općeg karaktera. Isti isključuju dodjeljivanje pojačanja (osim pojedinih elemenata, prema tome kako se ukazuju), i mogu čak nametnuti dalja smanjenja.

C) — Pomoć nama podređenih hrvatskih snaga je oskudna, kako u kvalitetu tako i u kvantitetu.

Predviđeno je — kao što ću reći poslije — izvjestan progres, ali neizbježno spor.

— Izgleda da ćemo u jesenjem i zimskom periodu — osim u slučaju izvanrednih događaja — nastaviti borbu protiv ustanika, u stvari, samo s našim sadašnjim snagama, a možda i s manjim snagama.

II) — Zadaci Armije

Opći zadatak

— Posjesti anektirane teritorije, i hrvatske oblasti koje predstavljaju »-predziđe« istih, obale i Crne Gore.

¹ Prijepis dokumenta (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VN, arhiva talijanska, reg. br. 33/3, k. 58.

² Redakcija ne raspolaze tom kartom.

— Isturena granica oblasti koje treba posjesti (**dokle god ostaju sadašnje snage**) naznačena je na priloženoj karti.

— **Pod pomenutom granicom ne podrazumijeva se neki front koji treba materijalno zaposjesti, već granica zone koju treba kontrolirati, bilo pomoću garnizona, bilo pomoću kolona.**

— Preko pomenute granice biće zadržani u »trećoj zoni«:

— jedan snažan garnizon u Karlovcu;

— zaštita pruge Mostar—Sarajevo do »demarkacione linije«.

— Granica »druge i treće zone« i »demarkaciona linija« ostaju nepromijenjene.

Na taj način, nije isključeno da, **po naređenju ili ovlaštenju ove komande**, budu poduzete operacije, kombinirane ili ne, preko gore pomenute isturene granice.

Posebni zadaci

a) — brinuti se za vojnu obranu i za javni poredak na anektiranim teritorijama (Slovenija—Riječka oblast—Dalmacija);

b) — brinuti se za vojnu obranu (i — preko ove — uopće za javni poredak) u gore naznačenim hrvatskim oblastima;

c) — brinuti se za obranu pomorskih granica, uključivši i otoke;

d) — Obezbijediti komunikacije (putove i pruge) koje su najznačajniji za naše ciljeve.

III) — Zadaci pojedinih arm. korpusa

[...]

XVIII arm. korpus

a) — Brinuti se za vojnu obranu i javni poredak u provincijama Zadar i Split (na osnovu onoga što je utvrđeno aktom br. 16502 od 6. kolovoza).³

b) — Brinuti se za vojnu obranu (i — preko ove — za zaštitu javnog poretka) u hrvatskim zonama u njegovoj nadležnosti, unutar granica označenih na priloženoj karti. Taj zadatak sadrži nadzor i zauzimanje ustaničkih formacija koje se nalaze neposredno preko pomenutih granica, i raščišćavanje zone iza ovih, sve do granica anektirane teritorije, i do obale.

c) — Obezbijediti funkcioniranje pruga u zoni, naročito na linijama: Split—Perković—Knin ; Perković—Šibenik.

d) — Obezbijediti upotrebu putova koji su važni za dljeve pod

a) i b).

e) — Brinuti se za obranu pomorskih granica u zoni njegove nadležnosti.

Snage:

— 3 pješadijske divizije;

— jedinice van divizija i policijske, uglavnom sadašnje;

³ Vidi dok. br. 166.

- hrvatske jedinice, uglavnom sadašnje;
- M.V.A.C.

Moguće je da će jedan ustaški bataljon kroz koju nedjelju biti određen za Gračac, i da će hrvatske jedinice, prije zime, moći da učestvuju u zaštiti pruga na dionici Lovinac—Knin (isključno).

VI arm. korpus

- a) — Brinuti se za vojnu obranu i javni poredak u kotorskoj provinciji.
- b) — Brinuti se za vojnu obranu (a — preko ove — uopće za javni poredak) u hrvatskim zonama u njegovoj nadležnosti, unutar granica naznačenih na priloženoj karti.
U ovom pogledu važe mišljenja naznačena pod točkom b) za XVIII A. K. Naročitu važnost imaju zona Ploče i dvije zone s rudnicima boksita.
- c) — Obezbijediti funkcioniranje pruga u zoni, naročito na linijama: Tarčin (demarkadona linija)—Mostar—Dubrovnik; Metković—Ploče. |
- d) — Obezbijediti upotrebu putova koji su potrebni za ciljeve o kojima je riječ pod a) i pod b), s naročitim obzirom na one koji se upotrebljavaju za transport boksita.
- e) — Brinut će se za zaštitu pomorskih granica u zoni njegove nadležnosti.

Snage:

- 4 pješadijske divizije;
- sadašnje jedinice van divizije (+ 2 bat. divizije »-Emilia«, 1 mitraljeski bataljon i 1 teritorijalno-mobilni bataljon);
- hrvatske jedinice, uglavnom sadašnje;
- M.V.A.C.

Podsjećamo da su — baš prema sporazumu u Zagrebu — garnizoni gornje Hercegovine morali da budu evakuirani, uz prethodno smjenjivanje od strane Hrvata.

Pošto ovo još nije bilo moguće, dan evakuacije je bio više puta odlagan, i najzad je odložen na neodređeno vrijeme.

To zbog toga što treba obezbijediti »predzide« Crne Gore (i kotorske oblasti), a s druge strane — zato što ne treba dozvoliti ponovni procvat gerile u oblasti koja je sada uglavnom smirena.

Obrani i sigurnosti velikog dijela oblasti uspješno mogu doprinijeti odredi M.V.A.C., koji su ovdje naročito razvijeni.

IV) — Način

- **Vojna obrana i zaštita javnog poretka na anektiranim teritorijama.**
- Ovaj zadatak je — iz poznatih razloga — od prvobitnog značaja.
- Za vojnu obranu važe propisi sličnim onima koji se odnose na hrvatske okupirane zone, o kojima niže.
- Redovna zaštita javnog poretka (posade) zahtijeva brojnije garnizone, ujednačenije raspoređenje nego u hrvatskim zonama, tako da kontroliraju pomoću pomenutih garnizona i pokretnih kolona) čitav pre-

dio, da omogućće (izuzev u zonama gdje se vode operacije) što je moguće normalniji život, i da čuvaju uvedenu političko-administrativnu strukturu.

— Odgovarajuća zaštita javnog poretka objašnjena je vodeći pri tome računa o odredbama koje su na snazi na pojedinim teritorijama o kojima je riječ.

— **Vojna obrana i zaštita javnog poretka u hrvatskim okupiranim zonama.**

A) — Najvažniji zadatak na ovom polju je vojna obrana shvaćena kao:

— spriječavanje da ustaničke formacije prodru iz vana u okupirane zone;

— izbacivanje ustaničkih formacija koje postoje u tim zonama ih se formiraju.

— Ovaj zadatak se sprovodi:

a) — čvrstim držanjem u našem posjedu mjesta koja »komanduju« pojedinim zonama (veći naseljeni centri — želj. čvorovi i putovi — industrijski i lučki centri — itd.);

b) — istrajnim održavanjem **agresivne aktivnosti** pomoću pokretnih kolona na međuprostornom terenu;

c) — djelujući što je moguće masovnije i u konvergentnom smislu protiv ustaničkih formacija.

— Gornji načini zahtijevaju:

— vrlo aktivnu, vrlo opreznu obavještajnu službu, snabdijevenu širokim sredstvima;

— raspolaganje pokretnim rezervama divizije;

— prisustvo pokretnih jedinica u svakom garnizonu;

— čvrsto obrambeno uređenje svakog garnizona.

— U pogledu divizijskih pokretnih rezervi naglašavam da one treba da budu organske, snažne, i da treba da budu sastavljene **po svaku cijenu**. (Nije važno ako — zbog razloga smještaja u zimskim mjesecima

— moraju da se smjeste podijeljene u dva ili više obližnjih garnizona). Njihov sastav teži dlju da mogu **neposredno** intervenirati, u slučaju potrebe, protiv jakih ustaničkih masa, s organskim jedinicama i pod zapovjedništvom svojih redovnih komandanata; u sadejstvu — razumije se — s pokretnim jedinicama zainteresiranih garnizona, i — ako treba

— trupa drugih divizija.

— Za upotrebu pomenutih rezervi — na vlastitoj teritoriji — nadležni su komandanti divizije. Komandanti arm. korpusa interveniraju samo kada su u pitanju kombinirane akcije između dvije ih više divizija ili se tiču njihovih teritorija, ili, pak, kada smatraju da treba da neredu, čak i jednoj samoj diviziji, izvjesnu operaciju.

— U pogledu pokretnih jedinica svakog garnizona (koji mogu u nekom slučaju da se identificiraju s dijelovima divizijskih rezervi), potvrđujem odredbu (koja je odavno na snazi) da svaki garnizon, ma kako da je mali, mora da ima jednu jedinicu spremnu da smjesta krene. Pomenuta jedinica mora da sadejstvuje u akcijama divizijskih rezervi, da ofenzivno intervenira protiv formacija ili ustaničkih grupa u blizini

garnizona, i — u nedostatku pomenute eventualnosti — treba **svakodnevno** da pređe bar jedan dio okolne oblasti.

Za ova posljednja dva oblika aktivnosti nadležni su pojedini komandanti garnizona.

Neka više komande interveniraju u slučaju kombiniranih akcija, ili, kada je potrebno, neka koordiniraju — i u normalnim prilikama — pokrete u cilju utvrđivanja točaka susreta, itd., između pokretnih jedinica obližnjih garnizona.

— U pogledu defanzivnog uređenja garnizona potvrđujem postojeće odredbe (okružnice br. 3c), ponavljajući:

— defanzivni raspored garnizona ne teži jednom pasivnom cilju, već **aktivnom i ofenzivnom** cilju, tj. takvom koji će omogućiti održavanje »stalnih točaka« (garnizona) s minimumom snaga, u korist otpornosti jedinica i pokretnih **rezervi**.

— defanzivni objekti ne treba da budu prilagođeni maksimalnoj snazi koja se nalazi u garnizonu, već ovoj minimalnoj koja je potrebna (»plan obrane«) za samu obranu.

(Iz toga proizlazi da u garnizonima koji imaju vrlo širok defanzivni raspored, u odnosu na gore pomenutu snagu, treba — ne rušeći ono što je već izgrađeno — postupiti tako da obrana s minimalnim snagama može da bude obezbijedena pomoću nekoliko »otpornih točaka«, ili jedne »Centralne vedute«).

Dakle:

— okvir čvrsto obranjivih garnizona, koji treba da predstavlja platformu za velike i male ofenzivne akcije;

— istrajna i agresivna aktivnost manjih i većih jedinica između »stalnih točaka« pomenute platforme.

— Garnizoni koje treba održavati u hrvatskim okupiranim zonama jesu — uglavnom — ovi postojeći, osim onih detašmana čije bi održavanje predstavljalo, u zimskom periodu, izvjesnu pasivnost u pogledu snabdijevanja i potrebe pokreta u njihov prilog, ne dajući — s druge strane — stvarnu komandu nad okolnom oblašću.

— Sada je važno poduzeti sve mjere za zimski smještaj, za propisane rezerve municije, hrane itd.

— U pogledu operativnog načina, učešća avijacije i kolona za snabdijevanje, potvrđujem propise iz okružnice 3c, za koje su događaji pokazali da odgovaraju potrebama.

Podsjećam samo:

— da su sve operacije poduzete od prošle zime pa nadalje jasno dokazale da je vojna i operativna djelatnost ustaničkih formacija bila precjenjivana;

— da je potrebno, čim bude moguće, započeti obuku za upotrebu skija, krpљи i saonica (neka mi general-intendant podnese prijedlog za raspodjelu raspoloživog materijala) tako da možemo »biti pokretni« i usred zime.

B) — Zaštita javnog poretka u hrvatskim okupiranim zonama od manje je važnosti nego na anektiranim teritorijama. Ona se prvenstveno

ispoljava u mjerama koje su povezane s vojnom obranom, o kojoj je bilo riječi, i u vršenju vlasti određene »Zagrebačkim sporazumom« od 19. lipnja tek. god.

C) — S izuzetkom već napomenutih odredaba u pogledu operacije s one strane prednje granice okupirane teritorije (vidi priloženu kartu), naknadno ću dati neposredna uputstva za operacije od naročitog značaja, koje se budu ticale više armijskih korpusa ih samo jednog od njih. Komandanti arm. korpusa — razumije se — uvijek su slobodni da mi predlože operacije s one strane gore pomenute granice, kao i operacije koje se tiču njihovog arm. korpusa i onih susjednih.

Zaštita komunikacija

Zaštita komunikacija, a naročito želj. pruga, predstavlja predmet stalnih odredaba; a isto se tiče želj. pruga, na njih smo se nedavno osvrnuli okružnicom br. 15939 od 13. kolovoza. Najzad, ta zaštita se dijeli na stalnu (jedinice za zaštitu raspoređene duž linija) i na **pokretnu** (podrške i rezerve pomenutih jedinica zaštite; specijalna želj. sredstva kao naoružani vlakovi, oklopni automobili, motorna kola itd.). Predstojeća zamjena naših trupa zaštite na nekim linijama s hrvatskim trupama omogućuje dobijanje više jedinica koje će progresivno pojačati zaštitu najizloženijih i najznačajnijih [komunikacija] za naše interese.

Zaštita pomorskih granica

Zaštita pomorskih granica (otoka i obale), regulirana na osnovu propisa iz akata 8270 i 15553 od ove komande,⁴ prvenstveno se sastoji:

- od službe nadzora;
- od mrežastih zapreka;
- od zaštite ovih posljednjih pomoću neke baterije i nekohko pješ. jedinica.

U zaključku: vrlo prostrane pomorske granice, a vrlo malo sredstava. To u sadašnjoj situaciji ne treba da zabrinjava, kako zbog toga što ozbiljne prijetnje ne izgledaju ostvarljive, tako i zbog toga što bi raspoloživi odredi pokretnih jedinica na položaju ih na dometu, i intervencija zračnih snaga omogućih brzo suzbijanje svakog neprijateljskog pokušaja.

V) — Učešće Kr. mornarice

- Ništa novo osim onoga što već postoji i što može ovako da se sintetizuje:
 - zaštita pomenutih granica pomoću mreže za sprečavanje (već postavljene ili čije je postavljanje u toku);
 - učešće u pomenutoj zaštiti s mora, s površinskim sredstvima;
 - aktivni nadzor u vodenom rejonu ispred otoka i između otoka i obale (saobraćaja uopće — pristaništa Ploče — nadzor nad brodovima, **itd.**);
 - učešće u eventualnim kopnenim operacijama.

⁴ Redakcija ne raspolaže tim dokumentima.

— naređujem da nama podređene jedinice (bilo koje vrste) moraju biti preuzete i potpuno iskorištene, **mного više no što je do sada učinjeno.**

Komande velikih jedinica i garnizona (u hrvatskim okupiranim zonama iz priložene karte) treba, dakle, da pomenute trupe (uključivši i žandarmeriju), u pogledu vojne upotrebe, smatraju kao svoje trupe, i da imaju na umu da su za pomenutu upotrebu neposredno odgovorne.

One su stoga nadležne za:

- dislokaciju (koja treba da bude sastavni dio dislokacije tal. trupa);
- defanzivni raspored isključivo hrvatskih garnizona;
- ofenzivne operacije koje uvijek treba da budu kombinirane, ili bar stavljene u okvir operacija koje vode talijanske trupe, i da imaju podršku talijanskih kopnenih, pomorskih i zračnih sredstava);
- učešće u obrani mješovitih garnizona.

Dosljedno ovome, gledajući da što prije izdam detaljnije propise, naređujem da se s hrvatskim trupama i jedinicama održavaju uske veze, i da se obuka vrši što je moguće više u zajednici.

VIII) — **Antikomunistička dobrovoljna milicija**

Ovu miliciju, koja je već dala značajne rezultate i — u više slučajeva — dragocjene, treba više razvijati.

Dopisima br. 17490 i 17491 od 24. tek., dati su propisi za njihovo formiranje, naoružanje, opremu, snabdijevanje, plaću, itd., a također su bila saopćena uputstva povjerljive prirode u pogledu regrutiranja katoličke i muslimanske milicije, kao i u pogledu nadzora koji treba vršiti nad četničkim jedinicama i njihovim rukovodiocima.

IX) — **Buduće orijentacije**

Na kraju izvještavam da je Poglavnik prihvatio prijedlog da načini ujednačeniju raspodjelu hrvatskih trupa između zone u našoj nadležnosti i onih koje nisu u našoj nadležnosti (treća i druga).

Ova mjera će, postepenim sprovođenjem, do proljeća dovesti do znatnog pojačanja hrvatskih trupa u zonama koje smo mi posjeli, tako da će naše trupe biti oslobođene zadataka obrane (izuzev pomorskih granica) i zaštite, i stajat će na raspolaganju — mnogo više no što je to do sada bilo moguće, — za ofenzivne operacije velikih razmjera.

Molim potvrditi prijem.

Naznačeni komandant Armije
general
Mario Roatta

Točnost prijepisa ovjerava:

Načelnik štaba
brigadni general
E. de Biasio

M. P.)

BROJ 204

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA JEDINICA I USTANOVA POTCINJENIH KOMANDI 2. ARMIJE
O ZNAČAJNIM DOGAĐAJIMA U TOKU KOLOVOZA 1942. GODINE¹**

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno Ustanovi br. prot. Datum
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbio]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	
	Kolovoz	1942							
2	Komanda VI arm. korpusa	12590	2. 8. 42.	16292	3. 8. 42.	2. 8. u 4,20 sati	Tomislav-grad	Prema vijestima žandarmerije u Posušju, potvrđenim od 6. hrvatske divizije, partizani su ponovo zauzeli mjesto. ²	Vrhovnoj komandi 16300 3. 8. 42.
4	Komanda XVIII arm. korpusa	6830	2. 8. 42.	16294	3. 8. 42.	2. 8. 42.	Boban, Sv. Juraj (Split UK—BS= UK=BQ)	Ustanci u zasjedi, u pećinama koje postoje u stjenovitom brdu Sv. Juraj, obasuli vatrom našu četu koja je počela akciju protiv ustanika. Za njom je stigla druga četa, ojačana minobacačima i bacačima plamena. Ustanci izbjegli opkoljavan je povukavši se na Muć (UK-CD). Naši gubici u mrtvima: 1 oficir, 3 vojnika. Ranjeni: 1 oficir, 3 vojnika. Nestao 1. Neprijateljski: dva mrtva, pet zarobljenih, od kojih 4 žene.*	Vrhovnoj komandi 116300 3. 8. 42.

² Duvno (Tomislavgrad) zauzeli su dijelovi 1. i 3. proleterske NOU brigade 1/2. kolovoza.

³ Napadnuta Je Kaštelansko-trogirska četa. Ona se poslije petosatne borbe povukla u pravcu pl, Moseća. Vidi dok. br. 9, 26. 35 i 162.

Ked. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbija]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br prot. Datum
		Vidi 8.				1. 8. 42.	Zona Kula na Pisku Split VO—CM) Vlaka	Naše dvije Cete, ojačane vodom tenkova i jednim vodom minobacača, djelstvovale su protiv ustanika u zasjedi u šumi Vlaka, koji su napali. Akcija obustavljena uslijed mraka. Bez gubitaka.	
		Vidi 8.				2. 8. 42.	Zona Lovreč (Makarska ZP—BL)	Izvršeno izvidanje. Iz prikupljenih vijesti proizašlo, da je zona ispražnjena sve do Prisoja (Livno ŽV-CD). Ustanici uništili most kod Prisoja i uputili se najprije na brdo Tušnicu a zatim u zonu sjeverno od Livna.	
						1. 8. 42.	Zona Paljevine (Split VQ—CO)	Vodena borba između ustanika, žandara i hrvatskih pomagača. Nema vijesti.	
						31/1. 8. 42. noću	Seget (Šibenik SP—BN)	Partizani napali i ranili našeg simpatizera, zatim se udaljili.	
						1. 8. 42.	Marlnje (500 m sever, od Ervenika)	Naše jedinice uhapsile vlasnika kuće i članove porodice zato što su za vrijeme pretresa našli jugoslavenska puška, karabin i dva talijanska pištolja i razna municija. Kuća je zapaljena.	

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja Javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br. prot. Datum
						2. 8. 42.	Zona Vari vode (Šibenik OM—C'Z)	Ceta 26. pješadijskog puka čistila je zonu i okolne šume na osnovu izvještaja da su naoružani ustanici ispaljivali metke iz vatrenog oružja. Rezultat negativan.	
						2. 8. 42.	Operacije	Formacije MVAC čiste dolinu Butušnice. Jedna grupa ide na Srb, druga je stigla u Tiškovac Gornji i nastavlja za Kaldrmu (Knin SN-EK) da bi se spojila s grupom koja dolazi iz B. Grahova. ⁴	
	...								
8	Komanda XVIII arm. korpusa	6876	3. 8. 42.	16355	4. 8. 42. Vidi 4—16.	3. 8. 42.	Vlaka (Split VO—CM)	Naša kolona koja nastavlja dejstvo protiv ustanika ponovno je osposobila put Šinj—Vaganj. 1 ranjen.	Vrhovnoj komandi 16360 4. 8. 42.
					Vidi 4—22.	3. 8. 42.	Vaganj (Prevoj)	Ustanici otvorili vatru na utvrđenje, koje je pružilo otpor i natjeralo napadače da se povuku. Jedan naš poginuo.	
						3. 8. 42.	Zona Studenci-Aržano (Livno ZT—BQ=ZP—BS)	ni/26. pješ. puk izvršio izvidanje. Ponovo potvrđeno da je zona do Prisoja (Livno ZV-CD) napuštena. U toku je akcija oko Livna i Tomislavgrada.	

⁴ Drugog kolovoza su bataljon »Bude Borjan« Sjevnodalmatinskog NOP odreda i dijelovi Drugog bataljona Trećeg ličkog NOP odreda napali četnike u rejonu Maglaja i Srpskog klanca. Vidi dok. br. 64.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br. prot. Datum
						3. 8. ujutro	Zona Rupotina (UK-UM=BS—BQ)	Naša četa čistila je zonu, zapalivši kuće ustanika i njihovih pomagača. ⁶	
						3. 8. ujutru	Dugi Otok	Započete su operacije pažljivog čišćenja. Dosada bez rezultata.	
12	Komanda XVIII arm. korpusa	6930	4. 8. 42.	16434	5. 8. 42.	4. 8. 42.	Zona Drniš	Kamion u pratnji auto-kolone Knin—Zadar prevrnuo se na 11 km od D.: 1 mrtav, 7 ranjenih.	Vrhovnoj komandi 16440 5. 8. 42.
						4. 8. 42.	Izviđanja	Trupe iz naših garnizona izvršile akcije čišćenja malih razmjera u zonama: Kaštela (7 km zapadno od Splita), Imotski i Krželji (18 lan istočno od Omiša), ne naišavši ni na šta.	
						4. 8. 42.	Dugi Otok	Za vrijeme čišćenja u okoli k. 338, Vela Straža (Dugi Otok ZT-DE) ubijeno lice koje se nije zaustavilo na pozive. Između k. 88 i 148, istočno od Vele Straže nađen logor s 48 osoba, velikim dijelom žena i djece, izbjeglica iz Iža.	

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska*	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
								Strijelano 6 lica za koje je utvrđeno da su pomagači. Prema prikupljenim vijestima, mladići sposobni za oružje, pošto su iskrcali članove porodica i izbjeglice u blizini k. 88, sjeverno od Stražice (ZV-DE), otišli su motornom barkom u nepoznatom pravcu. ⁶	
16	Komanda XVIII arm. korpusa	6965	5. 8. 42.	16484	6. 8. 42. Vidi 8—20.	4. 8. 42.	Zona Vaganj k. 942	Naše jedinice iz utvrđenja izvršile izvidanje prema Sinju. Cesta pusta do krivine južno od šume kod Vlake. Ustanički reagirali sa k. 942 (Split VO-CM). U 5 sati utvrđenje obasuto jakom vatrom automatskog oružja a u 10 sati napadnuto. Napad odbijen. Intervenirao avion mitraljiranjem i tučenjem malim bombama. Ustanički u 11.30 sati obnovili napad, s pojačanjima. Upućen u pomoć iz Sinja jedan vod od 100/17, koji je pucao na k. 1155 i 1201 (Split VO-CM). Istodobno naredena operacija radi povlačenja posade Vaganj.	Vrhovnoj komandi 16500 6. 8. 42.

⁶ i ¹² Opširnije o tom događaju vidi dok. br. 161, 163 i 168.

⁷ i ¹⁹ Napad na posadu u s. Vagnju su izvršile jedinice Srednjodalmatinskog NOP odreda. Poslije petosatne borbe ove su se, uslijed nadmoćnosti neprijatelja, morale povući, uz gubitke od 6 mrtvih i preko 20 ranjenih boraca. Vidi dok. br. 17, 26, 33, 34 i 167.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br. prot. Datum
						5. 8. noću	Makarska	Ustanici izvršili neuspjeli atentat na predsjednika općine i logornika. ⁸	
						5. 8. 42.	Dugi Otok	Nastavljeno čišćenje. U blizini k. 212, Ripnjak (Zadar ZR-DL) nadena zapaljena šuma. Marš zamoran i spor.	
20	Komanda XVIII arra, korpusa	7022	6. 8. 42.	16554 Vidi 16—24	7. 8.	6. 8. 42.	Uilica (Knin SR—EH)	Izvidanja i obavještenja suglasno javljaju o jakoj koncentraciji partizana.	Vrhovnoj komandi 16570 7. 8. 42.
		Vidi 24.				6. 8. 42. u 5,30 sati	Vaganj Zadvarje—Zagvozd	Napad je hrabro zaustavljen i odbijen. Ustanici su u 17,30 sati prekinuli paljbu. Upućena su pojačanja, koja su se smjestila u zoni u cilju zaštićivanja povlačenja posade. Gubici uporišta: 1 mrtav, 11 ranjenih, 2 nestala. Ustanici: 9 mrtvih, 4 ranjena, koji su strijeljani. ⁹ Banda od oko 70 ustanika napala je hrvatsku žandarmeriju u Zagvozdu. Za pojačanje je upućena četa crnih košulja, koja u 10,20 još nije bila stigla, uslijed prekida ceste u Zeževici i Grabovcu (Makarska ZN-BH=ZP-BP).»	

⁸ Vidi dok. br. 266.

¹⁰ Napad su izvršili dijelovi bataljona »Jozo Jurčević«. Vidi dok. br. 17, 26, 33, 34, 167 i 266.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A D A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r ž l n a	Ustanovi br. prot. Datum
						5. 8. po podne	Sinj— —Hrvaće	Ustanici su posjekli nekoliko telegrafskih stupova. Linija je popravljena.	
						6. 8. 42.	Milna (Brač)	Nepoznate osobe su iz općine odnijele regrutne spiskove, hrvatsku zastavu i pišaču mašinu. ¹¹	
						6. 8. 42.	Dugi Otok	Završeno je čišćenje na sjevernom dijelu. Radeno je na približavanju stanovništvu, koje je najprije bilo nepovjerljivo a zatim naklonjeno. Situacija se ponovo normalizira. U Mološki logor internirano je 35 osoba od bjegunaca s otoka <i>Iža</i> . ¹¹	
						5. 8. noću	Hramlna (Zirje NM—CO)	Puškaranje između patrole za nadzor i nepoznatih osoba koje su se izgubile. Naši gubici: 1 ranjen (voda patrole).	
22	Komanda VI arm. korpusa	12899	7. 8. 42.	16612	8. 8. 42.	6. 8. 42.	Zavala (Mljet NM—SU)	Dva ustanika su jučer ubila ustaškog vođu i odnijela pušku.	
24	Komanda XVIII arm. korpusa	7058	7. 8. 42.	16614	7. 8. 42.	6. 8. ujutru	Zona sjeverno od Segeta (Šibenik (SP—GR—BQ)	Grupa kr. karabinjera s vođom crnih košulja bataljona toskanskih skvadrista u toku izvidanja bila je izložena vat-ri iz pištolja od strane ustanika. Našim reagiranjem ubijena dvojica. Uhapšene su tri sumnjive osobe.	Vrhovnoj komandi 16620 8. 8.

11 Akciju su izveli dijelovi Bračke partizanske čete. Vidi dok. br. 264 i 266.

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbio]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
				Vidi 20—28. Vidi 22.		7. 8. 42. Noć uoči 8. 8. 7. 8. 42. 7. 8. 42. 7. 8. 42.	Vaganj Klis Sinj (za Livno) Zadvarje — zona Zagvozd Omiš— —Stobreč	Posada je povučena. Materijal stigao u Sinj. Odstupanje se nastavlja. Naša posada primijetila je svjetlosne signale sa sjevernih padina Sv. Petra (Split UM-BQ), kojima je odgovoreno iz Rupotina. Postavljene su zasjede. Došao je hrvatski kapetan koji je u Livnu umakao zarobljavanju. Izještava da se hrvatski garnizon u Livnu predao ustanicima poslije nekoliko sati borbe. Iz kuća je pucano na hrvatske trupe. Jedna četa posade u Zadvarju čistila je zonu Zagvozd. Ustanci su se povukli na Biokovo. Hrvatski gubici : 1 mrtav (šumar) ; njegova žena, jedan ustaški narednik i jedan žandar su ranjeni. povodom vijesti da partizanska banda namjerava da se s Braća prebaci na Mostar (Omiš VK-VS-BL) izvršeno je noćno patrollranje obalom.	
28	Komanda XVIII arm. korpusa	7090	8. 8. 42. Vidi 32.	16664	9. 8. 42.	7. 8. 42.	Marino brdo — Marinkovel (Drvar UK—DT)	Partizani su napali antikomunističku formaciju na Marinom brdu, koja se povukla u Marinkovce.	Vrhovnoj komandi 16700 9. 8.

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbio]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
					Vidi 24—32.	7. 8. 42.	Vaganj— —Sinj	Utvrđeno je da neprijatelj ima još 37 mrtvih. U 24 sata u Sinju su, bez incidenta, stigle trupe posade i jedinice za zaštitu. Ustanci su pokušali da izdaleka ometaju operacije evakuisanja.	
						8. 8. 42.	Latkovići (Makarska ZN—BF)	Ustanci su prekinuli cestu za Zagvozd na dužini od 9 metara i na dubln! od 1,50 m.	
						8. 8. u 11 sati	Zrakoplov- stvo	Naselje Vrlika i ceste koje vode s istoka i juga: ništa naročitog. Livno i ceste pored njega gotovo su pusti. Ne primjećuje se više mnogo stoke u ravnici Južno od Livna.	
30	Komanda VI armij. korpusa	13015	9. 8. 42.	16716	10. 8. 42. Vidi 34.	8. 8. u 8,30 sati	Stari Grad (Omiš UQ—AN)	Prema vijestima hrvatskog garnizona oko 30 partizana napalo je hrvatsku žandarmeriju i nazoružalo žandare. Telefonske veze su prekinute. Iz Dubrovnika je krenuo detašman, praćen torpiljarkom, radi uspostavljanja reda.«	Vrhovnoj komandi 16730 10. 8.
				Vidi 22—28.		8. 8. 42.	Llvno	Vjerodostojan izvor javlja da 70 ustanika i 20 Nijemaca koji su se zabarikadirali u prostorijama direkcije rudnika, još pružaju otpor.	

13, 17, 21, 22, 25, 29 i 53 žandare u Starom Gradu le razoružao vod Hvarske partizanske čete »Matija Ivanić«. Vidi dok. br. 160, 264, 280, i »vjesnik« br. 5189 od 3. kolovoza 1961, str. 2.

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
						Vidi 27—34.	Posušje (Makarska XV—BL)	Komanda 6. hrvatske divizije javlja da je pritisak partizana na Posušje opao i da su hrvatski elementi stigli na liniju Brišnik—Mandino Selo (XP-BU=XV-CD), gdje se utvrđuju.	
32	Komanda xvni arm. korpusa	7234	9. 8. 42.	16718 Vidi 28.	10. 8. 42. Vidi 28—44.	9. 8. 42. 9. 8. 42. 9. 8. 42.	Pribudić—Zrmanja (Knin RD-DX) Vaganj Roško Polje (Livno XV-XH) Zadvarje	Ustanici su zapalili jednu minu, koja je prekinula željezničku prugu između ova dva mjesta. Popravljena je. Formacije MVAC uslijed ustaničkog pritiska, napustile su položaje na Marinom brdu (Drvar UK-DT) i povukle se u Marinkovce (UH-DT), a one iz Kijana (Knin QM-QO) i Crnog vrha (QM-EK) povukle se u Gračac. Dva pješaka za koje je javljeno da su nestali vratili su se istog dana u jedinicu. Javljeno je o koncentraciji 300 ustanika. Žandari i pomoćne grupe iz Zagvozda koje su napali ustanici, javili su se jutros posadi pošto su napustili selo. Stanovništvo se također napustilo selo. ¹⁴	Vrhovnoj komandi 16703 10. 8.

ui 14 Napad su 8. kolovoza Izvršili partizani bataljona »Jozo Jurčević«. Vidi dok. br. 26, 39, 167, 264 i 266.

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
						9. 8. 42.	Supetar na Braču	Tri naoružane osobe napale su poreski ured. Devet namještenika predalo je napadacima 24.000 kuna. a sat kasnije prijavili su što se desilo. ¹⁵	
						9. 8. 42.	Gaćezezi (Zirje PN—CQ)	Patrola čete bataljona »Vespri« iz Zatona sukobila se s ustanicima, koji su nakon puškaranja nestali. Uhapšene su 4 žene koje su bile s ustanicima. Zaplijenjene su odjeća, namirnice i municija. ¹⁶	
						9. 8. 42.	Otok Murter — Prosika (OI—CQ)	Bataljon crnih košulja skvadrasta »Milano«, u službi nadzora, pucao je na motorni čamac u kome su bili 6 muškaraca i 2 žene, svi naoružani, koji su odgovarali na vatru.	
						9. 8. 42.	Jagodnja—Gorica (Novigrad NH—NK—DH=LI—DL)	Vod kr. karabinijera, formirana četa bataljona »Milano« i dvije grupe MVAC u vezi s izvještajem o prisustvu ustaničkih grupa, čistili su zonu. Operacije su u toku.	
						9. 8. 42.	Posušje (Makarska XV—BL)	Oko 200 hrvatskih vojnika i milicionera, razbijenih u Livnu, sakupljeno je u garnizonu Imotski i upućeno u Posušje.	

15 Akciju su izvršili borci čete bračkih partizana. Vidi dok. br. 172, 261 i 264.

16 Vidi dok. br. 172.

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
34	Komanda VI arm. korpusa	13050	10. 8. 42.	16788 Vidi 30—38.	11. 8. 42.	10. 8. u jutru	Stari Grad na Hvaru.	Dvije ojačane čete iskrcale, su se ne nailazeći na teškoće. Poznata epizoda svodi se na komunističku demonstraciju 300 osoba i na poneki hitac iz puške. Žandari koji su dopustili da budu razoružani bez otpora još se nalaze u mjestu. ¹⁷	Vrhovnoj komandi 16800 11. 8.
36	Komanda XVIII arm. korpusa	7170	10. 8. 42.	16790	11. 8. 42.	10. 8. 42. 10. 8. 42. 10. 8. 42. u jutru	Divulje (4 km sjever, ist. od Trogira) Zadvarje— —Imotski Grabovac (Makarska ZP—BF) Zona Smrdeljski gaj (Šibenik QO—CZ)	Dvije čete skvadrističkog bataljona čistile su zonu na sjeverozapadu i na njih je pucano iz vatrenog oružja. Naši gubici: 1 mrtav. U pećini su pronađeni lovačka puška, pištolj i 4 bicikla. ¹⁸ Ustanici su prekinuli telefonsku liniju i srušili 42 stupa. Izgleda da je 150 partizana zauzelo mjesto. ¹⁹ Dvije čete 29. bataljona »M« i četa bataljona »Diaz« s vođom tenkova i antikomunističkom grupom, pod komandom komandanta bataljona »Diaz«, čistile su zonu, za koju je obavještajac javio da se u njoj nalazi grupa ustanika s automatskim oružjem, smještena u jednoj jauruzi u šumi.	Vrhovnoj komandi 16800 11. B.

18 Ovo čišćenje talijanska vojska je izvela zbog akcije Kaštelansko-trogirske čete vi kamenolomu Kaštel Sućurac. Vidi dok. br. 181 i 185.
19 Vidi dok. br. 267.

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA * . . = * .			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbio]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
				Vidi 40.		9. 8. 42.	K. 240 (CZ—RH) Gradina, Lukovnjak Petrim, Jagodnja.	Na k. 240 dvije komunističke izvidnice, nakon nekoliko hitaca iz pušaka, nestale su prema sjeveru s drugih 20 osoba. U jaruzi blizu kote, nađeno je: 18 vunelih pokrivača, 20 kg sirove vune, 6 vunelih kaputa, 20 kg soli, 200 kg kukuruza, 90 kg raži, 6 povesma vune, 2 pile. Zarobljena je jedna žena, rođaka poznatog komuniste koji se krije, i poslata je Kr. karabinjerima u Kistanje. Akcija se nastavlja prema samostanu Sv. Arhandel (RK-CZ). Formacijska četa skvadrističkog bataljona »Milano« čistila je zonu, ne naišavši na ustanike o kojima je bilo javljeno.	
38	Komanda VI arm. korpusa	13100	11. 8. 42.	16828	12. 8. 42.	Vidi 30.	Ldvno Visočica	8-og u 11 sati ustanici su napali sjedište njemačke Direkcije rudnika. Otkoljeni su se predali. Partizani su upotreбили i top. Ustaški gubici: 35 mrtvih i 15 ranjenih. Njemački inženjer Jorijo, direktor rudnika, kotarski načelnik i ustaški poručnik Joku zarobljeni su. Ove vijesti su donijeli hrvatski vojnici koje su ustanici zarobili, a koji su zatim pobjegli. Bataljon MVAC završio je čišćenje i vratio se u svoje sjedište.	Vrhovnoj komandi 36840 12. 8.

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot Datum
				Vidi 34—42.		11. 8. 42.	Metković	2. bataljon 94. pješ. puka čistio je zonu jugoistočno od mjesta, između Neretve i Krupe. Stanovništvo je mirno.	
						11. 8. 42.	Zona južno od Vrgorca	pripadnici MVAC i naša ojačana četa kontrolirali su zonu Radović i naselja Plana, Paklina, Tolići, Vina (Makarska KI-AN). Uхваćeno je stotinjak sposobnih muškaraca koje su MVAC prepoznali kao partizane ili simpatizere. Provjeravanja su u toku. ²⁰	
						11. 8. 42.	Trebinje — Hum	Čišćena je zona. Mimo. Ničeg nenormalnog.	
						11. 8. 42.	Stari Grad	Detamšman od dvije ojačane čete iskreao se na otok Hvar i bez otpora zauzeo Stari Grad. Započeo je čišćenje otoka. ²¹	
						11. 8. 42.	Zrakoplovna djelatnost	Bombardirana je šuma Gradina (Livno XP-CF), PA obrana pogodila je dva aparata, ali ih nije oštetila. Izviđanje zone sjeverozapadno od Ljubuškog i tučen je malim bombama grupa ljudi koji su se sakrivali.	

²⁰ Odnosi se na hercegovačke četnike koji su zajedno s talijanskom vojskom čistili ovo područje i vršili zločine nad civilnim Stanovništvom. Vidi dok. br. 266.

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno Ustanovi br. prot. Datum
	Ustanova koja javlja	Biroi prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se dogadao zbio]	Mjesto	Kratka sadržina	
40	Komanda XVIII arm. korpusa	7218	11. 8. 42.	16830 Vidi 32—44.	12. 8. 42.	11. 8. 42.	Sestanovac, Grabovac, Zagvozd, (Makarska BN—ZL)	<p>U. bataljon 26. pješadijskog puka s četom lakih tenkova počeo je čišćenje zone Sestanovac—Grabovac, stigavši u Grabovac i isturivši tenkovske dijelove do Zagvozda. U zoni vlada mir. 4 km dalje od Grabovca veliki prekid.</p> <p>Partizani su prekinuli cestu za Split na području Gata (VK-VM-BL) i cestu Omiš—Zadvarje u mjestu Terzić (VQ-BF).</p> <p>U Man. Krku je upućen vod lakih tenkova da spriječi eventualno bjegstvo preko rijeke Krke ustanika raspršenih prilikom uzbune koju su dala dva stražara. Trupe su izvršile čišćenje zone, bez rezultata.</p> <p>Straže na bloku sjeverno od tvrđave zaustavile su dvije osobe koje su imale sumnjivo držanje. U njihovoj blizini nadeno je 60 ručnih bombi bivše jugoslavenske vojske i 39 metaka za pištolj. Uništeni su strijeljački položaji koji su primijećeni u blizini. Pomenute osobe strijeljane su poslije ispitivanja.</p>	Vrhovnoj komandi 116840 12. 8.
					Vidi 36.	Noć uoči 10. 8.	Gata — Terzić		
						U. 8. 42.	Kota 240 i zona Man. Krka (Šibenik RK—CZ)		
						11. 8. 42. po podne	Tvrđava Sv. Ivan (Šibenik Q-CK)		

Ss	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbija]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br. prot. Datum
				Vidi 44.		11. 8. 42.	Krka—Očestovo (Knin SI—DL)	Posada iz Radučića i anti-komunistička grupa iz Padena čistili su zonu. U Očestovu uhapšeno je 6 simpatizera i jedna žena za koju se smatra da je ustanički kurir.	
						11. 8. 42.	Livno	Izvršeno je zrakoplovno izvidanje u cilju rekognosciranja sjedišta njemačke Direkcije rudnika. Sjedište je pušto.	
42	Komanda VI arm. korpusa	13145	12. 8. 42.	16878	13. 8. 42.	Vidi 38 i 46	Stari Grad na Hvaru	Nastavljaju se čišćenja. Situacija je samo prividno mirna. Veliki dio stanovništva pomogao je poznatu akciju komunista. Javne funkcije su upražnjene. Elementi koji žele red traže stalno prisustvo talijanske posade. ²³	Vrhovnoj komandi 16900 13. 8.
						12. 8. 42.	Velaluka — Vis	Ustanici su s dvije barke napali motorni jedrenjak »Dux«, koji je prevezio 60 kvintala ulja iz Velaluke (Korčula) za Vis. Teret je izgubljen. U zoni se nalazi torpiljarka koja provjerava i traga radi represalija. Povodom sporazuma s vojnomorskom komandom Dalmacije naredio sam rekviriranje plovila u pomenutom mjestu i ograničavanje ribolova samo na strogo kontrolirane zone. ²⁴	
							Stari Grad Jelsa, Hvar		

²³ Prema izjavi Vicka Milata, organizatora ove akcije, napad na jedrenjak »Dux« izvršen je kod rta Proizda na Korčuli. Vidi dok. br. 179 i 256.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			ISaopćeno
	Ustanova koja Javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź l n a	Ustanovi br. prot. Datum
44	Komanda XVIII arm. korpusa	7248	12. 8. 42.	16880	13. 8. 42.	11. 8. 42.	Grabovac — Zagvozd	<p>II bataljon 26. pješ. puka popravio je cestu koja je na više mjesta bila prekinuta i u podne je stigao u mjesto. Utvrđeni su veliki prekidi ceste u visini prevoja Sva- guše (Makarska ZR-BF). Iz Grabovca bataljon je krenuo za Zagvozd, a ispred njega su išli laki tenkovi, koje su, kad su stigli do sedla, žes- tokom vatrom napali ustani- ci, koji su zauzeli položaje na okolnim padinama. Ten- kovi su odmah reagirali a isturena četa bataljona vrši pokušaj opkoljavanja. Naši gubici: dva ranjena. Gubici ustanika nisu utvrđeni.²⁴</p> <p>Jedinica 68. toskanskog skvadristsčkog bataljona či- stila je zonu u cilju uguši- vanja aktivnosti partizana ko- ji se nalaze u zoni. zapalje- ne su kuće simpatizera i uhapšene su dvije sumnjive osobe.</p> <p>Nakon što je prenočila, for- mirana četa skvadristsčkog bataljona «Milano» čistila je zonu i pretresla naselja Br- kić (LI-DH), Sikovo—OS tri će v Stan (MH-DE), Vrbica (MH- DE) i okolne šumovite zone, ali nije naišla na tragove us- tanika.</p>	
				Vidi 48.		12. 8. 42.	Gornji Seget		
						12. 8. 42.	Gorica (Novigrad LI—DL)		

24 Vidi dok. br. 51 1 267.

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbija]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
					Vidi 40—32—48.	12. 8. 12. 8. 42.	Gošići (2irje QH—DE) Vaganj—Livno	Pušcana vatra između patrole 29. bataljona »M- i ustanika, koji su se izgubili. Zona je tučena malim bombama i mitraljirana. Rekonoscirano je naselje Livno.	
46	Komanda VI arm. korpusa	13200	13. 8. 42.	16938	4. 8. 42. Vidi 42—50.	13. 8. 42.	Starigrad Vrbovska (Omiš UQ-AP)	Situacija normalizirana. Uhapšeno 5 osoba osumnjičenih za komunističku djelatnost. Civilne vlasti ponovo postavljene. Rastjerani žandari ponovo pozvani na dužnost i prinudeni da suraduju.® Čišćena zona. Nikakav neprijateljski akt.	Vrhovnoj komandi 16950 14. 8. 42.
48	Komanda xvm arm. korpusa	7281	13. 8. 42.	16940 Vidi 44—52.	14. 8. 42.	13. 8. 42.	Zagvozd	Bataljon 26. puka stigao u Zagvozd 1 prebacio se 3 km na istok i jugoistok od mjesta. Prešao više prekida ceste. U naselju, koje su napustili ustanici, naden jedan čovjek ubijen. Jedan žandar i jedna žena ranjeni. Kuća ustaše opljačkana. Obavještajci uvjeravaju da su se ustanici, oko 300, naoružani, s 18 žena, udaljili prema Metkoviću. Ponovo popravljena telefonska linija između Zagvoz-1 da i Zadvarja.*	Vrhovnoj komandi 16950 14. 8.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbio]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź n a	Ustanovi br. prot. Datum
			Vidi 44—60.		13. 8.		Seget Gornji	Izviđački vod pretresao kuću gdje je javljeno da ima skrivenog oružja. Ubijen je jedan civil koji se nije pridržavao uputstava.	
						Noću 13. 8. 42.	Supetar na Braću	Stotinjak ustanika napalo kasarnu hrvatskih žandara i financa. Ustanici odbijeni uz sadejstvo naše granične straže. Ustanici odnijeli 5 pušaka iz kasarne hrvatskih financa. ²⁷ Ojačana auto-kolona s namirnicama i municijom produžila za Zagvozd. ²⁸	
						13. 8. 42.	Krivi Dol, Posušje	Partizani prekinuli cestu i posjekli telefonske stupove. Popravljeno od strane naših jedinica prilikom čišćenja.	
						13. 8. 42.	Zona Lovreć	59. bataljon crnokošuljaša izvršio izvidanje od Sestanovca do Lovreća. Stanovništvo mimo.	
						13. 8. 42.	Zrakoplovstvo	U zoni Livno primijećena stada i više grupa od po 15 ljudi. Naselje skoro pusto; Na cesti Podhum—Tomislavgrad primijećeno mnogo ljudi i konja u pokretu za Tomislavgrad. Primijećena kolona komore na cesti Obrovac kod Vagnja. Tučeno malim bombama naselje Gornji Bitelić.	

²⁷ Napad je Izvršila Bračka partizanska četa. Vidi dok. br. 265 i 267.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź n a	Ustanovi br. prot. Datum
	...								
50	Komanda VI arm. korpusa	13235	14. 8. 42.	16992	15. 8. 42.	14. 8. 42. Vidi 46—54.	Otok Hvar	Nastavlja se čišćenje otoka konvergentnim akcijama od Starog Grada i Jelse. Nismo sreli neprijateljsko držanje. Uhapšeni sumnjivi. ^{2*}	Vrhovnoj komandi 17000 15. 8.
	. . .								
52	Komanda XVIII arm. korpusa	7326	14. 8. 42. Vidi 60.	16994	15. 8. 42.	Vidi 48—56. 14. 8. 42.	Imotski Zagvozd Studeno Vrelo (Livno XP—VQ) Ivoševci (Knin KK-DH)	Autokolona stigla u redu pošto je popravila jak prekid ceste u zoni Gudelji. Vratila se u redu jutros. 11/26. pješ. puka vršio izvidanje u zoni na 4 km južno od mjesta gdje izgleda da se nalazi komanda ustanika. Spaljene dvije kuće ustaničkih snabdjevača i Informatora. U jednoj kući požar izazvao jaku detonaciju. Uzete za taoce žene informatora i uhapšena sumnjiva osoba. Izgleda da ustanici borave u zoni Tokalo (Makarska XI-AV). Bataljon je bio ojačan strijeljačkom četom 1 odjeljenjem minobacača 45. ³⁰ Patrole partizana izgleda da su se povukle iz mjesta. Grupa antikomunista iz Ki stanja zatvorila dva ustanika kurira i predala ih posadi, koja će vršiti saslušanja.	Vrhovnoj komandi 17000 15. 8.

30 U ovoj operaciji, nazvanoj »Albla«, u kojoj su, pored jedinica 18. armijskog korpusa, sudjelovale i jedinice divizije »Messina« 6. armijskog korpusa I četnici, vidi dok. br. 119, 120, 122, 170, 178, 196, 197, 208, 209, 210, 274, 282 i 286.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br prot. Datum
						14. 8. 42.	Zrakoplovna aktivnost	Bombardirani, tučeni malim bombama, mitraljirani Gljev, Gornji Bitelić (VH-CO), Bili Brig (VO-CK), Ugljane (VQ-BQ), gdje je mitraljirano oko 30 ustanika koji su bježali pri pojavi aviona. Mnoge kuće zapaljene.	
56	Komanda XVIII arra, korpusa	7358	15. 8. 42.	17054	16. 8. 42.	14. 8. noću	Petrovići (Livno XT—BS)	Zapadno od mjesta puškaranja između hrvatskih partrola i partizana.	
						14. 8. 42.	Imotski (vidi 52—60)	Stigla ustaška jedinica od 250 ljudi. Referira da se u zoni zadržava nekoliko dana u očekivanju nastavljanja akcija na Tomislavgrad.	
						15. 8. 42.	Zrakoplovna aktivnost	Bombardirani Gljev, Ugljane, tučeni malim bombama Gornji Bitelić. Kuće i gradnje na ivici jugozapadno od Vještica Gore. Avion obasut jakom PA vatrom i pogoden s tri metka ispaljena iz kuća u okolici Bračeva Docca. Tučena malim bombama okolica naselja Brstanovo—Dugobabe, gdje su primijećene grupe ljudi.	
				Vidi 52.		14. 8. 42.	Iz Grabovca	Baterija 105/32 tukla k. 1495—Oštri Vrh, k. 1302—Proždorac (Makarska ZR-BD), k. —Sv. Jure (ZT-AX). Ista baterija tukla k. 1374 Studenca (ZT-AX), a zatim se vratila u Zadvarje.	
						15. 8. ujutro			

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
59	Komanda VI arm. korpusa	13320	16. 8. 42.	17092 Vidi 63—34.	17. 8. 42. Vidi 66.	16. 8. 42. 16. 8. po podne	Zona Tomislavgrad Pema; Sv. Ana (Korčula XL—GZ)	Pojačani pritisak ustanika prinudio Hrvate da se povuku iz Roškog Polja ka Posušju i Imotskom. Preko 50 ustanika napalo mjesto nadzora kod telefonske kabine, sastavljeno od 4 naša vojnika, koji su se poslije upornog otpora povukli na Orebić. Jedan mrtav. Brza intervencija jedinica iz Orebića i Korčule natjerala napadače u bjegstvo i spriječila sabotažu. U toku su provjeravanja. ³¹	
60	Komanda xvm arm. korpusa	7407	16. 8. 42.	17094	17. 8. Vidi 48.	16. 8. noću 16. 8. 42.	Gornji Seget Imotski (zona)	Ustanici oborili oko 130 telegrafskih stupova na liniji Split—Zadar. Veza uspostavljena. ³² Jedinice na kamionima, povodom ustaničke okupacije Aržana i Vinice, izvršile izviđanja iz Sestanovca i Imotskog. Kolone se sastale u Studencima. Pucano minobacačima 81 mm na Aržano i naneseni neutvrđeni gubici ustanicima.	

³¹ Napad su izvršili partizani s Pelješa, koji su se, pošto su razoružali posadu, povukli preko Dube u Vrućicu. Vidi dok. br. 269 i D. Gizdić, str. 474.

³² Akcije je izvela Trogirsko-rogoznička četa uz pomoć stanovništva Gornjeg Segeta. Vidi dok. br. 187, 188 i D. Gizdić, str. 465.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A			Saopćeno
	Ustanova koja Javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbio]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br. prot. Datum
					Vidi 52.	17. 8. u 2	Zrakoplovna aktivnost	<p>Jedinice se vratile u svoje baze. Ustanici isturaju patrole prema Studencima. Prema vijestima partizana koga su zarobili žandari iz Studenaca, kolona ustanika sastoji se od crnogorskih elemenata, od 4 čete po 120 ljudi.*3</p> <p>Duž itlnerera Brnaže, raskrsnica Mundić, zapaženi prolazak III bataljona 26. pješ. puka na kamionima i izviđanje naselja Aržano, Vinica i obližnjih zona. Primijećene grupe ljudi u pokretu prema Imotskom iz studenog Vrha.</p>	
62	Komanda VI arm. korpusa	13440	18. 8. 42.	17202	19. 8. Vidi 66, 59, 34.	17. 8. u 12	Posušje Zona sjeвероistočno od Vrgorca	<p>Partizani zauzeli mjesto koje su Hrvati prethodno napustili. Došli u Mostar 178 ustaša i 20 milicionera i hrvatskih vojnika, koji su se reorganizirali da bi dana 18-og produžili pravcem Imotski, preko Čapljine.³⁴</p> <p>Zarobljeno nekoliko elemenata, među kojima jedan partizanski voda, 3 partizana i 7 pomagača.</p>	Vrhovnoj komandi 17200 19. 8.

33 Aržano i Studence su zauzeli dijelovi 1. proleterske NOU brigade. U toku borbi kod ovih mjesta proleterci su imali gubitke od 2 mrtva i 3 ranjena. Vidi dok. br. 49, 51 i 280.

34, 35 i 40 Posušje su zauzeli dijelovi Prve proleterske NOU brigade. Vidi dok. br. 51.

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	odlaska Datum	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbio)	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
							Zrakoplovna aktivnost	Izvidanje potvrdilo okupaciju Posušja i uzvisine na sjeveru odakle se pojavila PA reakcija. ³⁵	
64	Komanda XVIII arm. korpusa	7510	18. 8. 42.	17204	19. 8. 42.	18. 8. 42.	Lovreč—Vinjani	Partizani zauzeli mjesto Lovreč ³⁶ i predio Vinjani. Zandari iz Lovreča pobjegli u Zadvarje, otpratila ih u Provo jedinica crnokošuljaša.	Vrhovnoj komandi 17200 19. 8.
						17. 8. 42.	Kuzmanići (Makarska ZI—BH) (Duare) ³⁷	XXIX bataljon »M« prevozeći se kamionima Iz Splita za Sestanovac obasut vatrom: 1 ranjen.	
						18. 8. 42.	Olulč Staje (Livno ZP—ZR)	Tučene baterijom 105/32, jer su okupirane od oko 150 partizana.	
						18. 8. 42.	Lončari (Makarska XR—BL)	Streljačka četa, ojačana tukla minobacačima ustanike.	
						Noć uoči 17.	Trogir	Ustanici oborili 50 stupova na željezničkoj pruzi Trogir—Marina i prekinuli podvodni kabel s otokom Drvenikom. ³⁸	
						18. 8. 42.	Otok Komat	Izvršeno čišćenje. Strijeljana 2 pomagača ustanika. ³⁹	

³⁶ Lovreč je zauzeo Drugi bataljon Prve proleterske NOU brigade, vidi dok. br. 51 i 184.

³⁷ Vjerojatno: Dupcl, istočno od Kuzmanica (na putu Omiš—Zadvarje). Vidi dok. br. 271.

³⁸ Vidi dok. br. 187, napomenu 3.

³⁹ Vidi dok. br. 187, napomenu 2.

38

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			• Saopćeno Ustanovi br. prot. Datum
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbio]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź l n a	
						18. 8. 42.	Zrakoplovna aktivnost	Tučen malim bombama i mitraljiran prevoj Vaganj (Split VQ—BL) 1 bombardiran Lovreč (ZP—BL). 21va PA reakcija iz pušaka na prevoju Vaganj.	
66	Komanda VI arm. korpusa	13375	17. 8. 42.	17152	18. 8. 42. Vidi 62, 68, 70.	17. 8. 42.	Posušje (Livno XV—BL)	Hrvatska posada i dvije ustaške čete stigle u pojačanje, napustile razbijeno mjesto, bez reda i pod neprijateljskim pritiskom. Nastavljaju se ubijanja pravoslavniĹ žena i djece od strane ustaša.	Vrhovnoj komandi 17160 18. 8. 42.
							Zona Foča	Povećava se napetost, koja moŹe da izazove teške posljedice.	
						14. 8. 42.	Pivnl Do (Sarajevo VM—BC)	Ustaše napale, bez razloga, jedinice MVAC, koje su dale otpor pretrpjevši 1 mrtvog i 4 ranjena.	
						Vidi 59.	Sv. Ana	U napadu na telegrafsko-telefonsku kabinu ustanici osvojili dva puškomitraljeza, 6 sanduka municije, 1 karabin, 1 pištolj, 12 ruĹnih bombi.	

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br. prot. Datum
68	Komanda XVin arm. korpusa	7470	17. 8. 42.	17154	18. 8. 42. Vidi 66.	17. 8. 42.	Posušje	Civilne vlasti i hrvatske trupe povukle su se dijelom na Široki Brijeg a dijelom na Imotski. U tom mjestu sakupljeno 15 hrvatskih ranjenika. Izgleda da se povlačenje na Široki Brijeg izvršilo, po narednju hrvatske divizije smatrajući da je nesiguran put za Imotski. Snage ustanika u Posušju oko 500 — primijećene patrole na 3 km od Imotskog. Ustanici ga zauzeli po podne. ⁴¹	Vrhovnoj komandi 17160 18. 8.
						16. 8. u 22 s.	Studenci i Blato	Utvrđenje obasuto pušćanom vatrom. Pružilo otpor. Upućene izviđačke patrole.	
							Sinj—Vrlika	U zoni Stolac zapaljene kuće partizanskih odmetnika. Nastavljeno do man. Krka.	
						17. 8. ujutro	Ražanj (otok 2ut)	Ceta skvadrista »Milano«, ojačana dvjema grupama AC i grupom karabinjera, čistila sjeverni dio otoka. Kod k. 152 nađene u pećini namirnice i 4 pomagača, koji su strijeljani. Čišćenje se nastavlja prema jugu. ⁴³	
						17. 8. 42.	Otok Kornat i Proverska	Mitraljeska četa «Žara» iskrcala se i stigla u Markov Stan (Zirje IH—CM) da bi spriječila eventualno povlačenje ustanika. Grupe (tri strijeljačke čete bataljona »Žara«) iskrcane na Proverski (Dugi otok XP—CS) čiste prema jugu. ⁴⁴	

41 Povlačenje preostalog dijela posade (prethodno je 40 ustaša, 45 milicionira i 15 pripadnika financijske straže samovoljno napustilo položaje) naredio je komandant garnizona u Posušju. Komandant 6. divizije je pokušao da izmjeni to naredjenje i zadrži posadu. Međutim, više se nije moglo ništa učiniti, jer se posada već povlačila u neredu. U 13 sati u Posušje su ušli borci Šestog bataljona Prve proleterske NOU brigade. Vidi dok. br. 51 i M. Leković, n. d. str. 414.

42 Drugi bataljon Prve proleterske NOU brigade zauzeo je Studence 16. kolovoza oko 13.30 sati.

43 i 44 Vidi dok. br. 49, 51 i 280.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja Javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prof. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br. prot. Datum
							Zrakoplovna aktivnost	Lako bombardirana naselja u zoni Studenci, gdje je primijećen intenzivniji pokret.	
70	Komanda VI arm. korpusa	13480	19. 8. 42.	17258	20. 8. 42.	19. u 4,30 19. 8. 42.	Kneža (Korčula ZT—CS) Posušje Mostar	Vod topova ispalio tri granate protiv plovnog objekta s upaljenim svjetiljkama, za koje se kasnije pokazalo da je parobrod »Veglia«, koji je pošao ranije bez prethodnog najavlivanja. Nikakva šteta. Prestao dolazak u M [ostar] onih koji su razbijeni kod Ptosušja]. Ukupno: 6 oficira, 217 Francetićevih ustaša, 14 milicionera, 2 oficira, 18 redovnih vojnika. Ustaše 1 milicioneri upućeni u Imotski, redovni vojnici u Trebinje, sjedište njihova puka.	
73	Komanda VI arm. korpusa	13530	20. 8. 42.	17314	21. 8. 42.	20. 8. 42. 20. 8. 42.	Zona Vrgorac—Prolog (Mostar MH—AN) Dobrićevo (Trebinje UH—GK)	Započeto čišćenje zone i stiglo se u Trnovu—Pasičinu. Naišlo se samo na početni otpor na lijevom krilu. Akcija u toku. ⁴⁵ Naša jedinica u blizini manastira povratila naš top 65/17.	Vrhovnoj komandi 17320 21. 8. 42.

⁴⁵ Ova akcija predstavlja sastavni dio operacije »Albia«, poduzete na području Biokova, odnosno na prostorijski gdje je operirao partizanski bataljon »Jozo Jurčević«. Opširnije o toj operaciji vidi dok. br. 72, 73, 119, 120, 122, 170, 178, 196, 197, 204, 208, 209, 210, 274, 282, 283 i 286.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
						20. 8. 42.	Zrakoplovna aktivnost	Bombardirana zona Vrgorac, Gradac, bombardirana i tučena malim bombama zona Turija i Malovan. PA reakcija u zoni Motokit.	
75	Komanda XVIII arm. korpusa	7615	20. 8. 42.	17316	21. 8. Vidi 70—79.	20. ujutro	Stožište (TI—DV) Operativno Zona Imotski—Posušje	Ustanici koji su dolazili iz Uilice pokušali da upadnu u selo, ali ih je spremno odbila MVAC i talijanska posada Vrankovića. Kolona HI/26. pješ. puka djelovala u zoni G. Proložac (Makarska XL—BH) protiv ustanika, koji su se povukli na okolne uzvisine. Naši gubici: 1 ranjen, gubici ustanika neutvrđeni, ali znatni. Kasnije dostigla Grabovicu (XT—BH) i nastavila prema Posušju uz znatan otpor. Kolona I/26. pješ. puka zauzela Lovreč (ZP—BL), stigla u Žižanović, nastavlja duž ceste za Studence, spriječavana od strane crnogorskog bataljona, naoružanog mnogim automatskim oružje, Naši gubici: 3 mrtva, 7 ranjenih. Neprijateljski gubici neutvrđeni. Strijeljena 3 partizana. ¹⁷	Vrhovnoj komandi 17320 21. 8. 42.

46 Kod G. Prološca kolona se sukobila s dijelovima Četvrtog bataljona, a na pravcu Posušja s dijelovima Šestog bataljona i Druge čete Četvrtog bataljona Prve proleterske NOU brigade (M. Leković, n. d., str. 421).

47 Kod Lovreća su se nalazili dijelovi Drugog bataljona Srednjodalmatinskog NOP odreda i Treća četa Drugog bataljona Prve proleterske NOU brigade, koja im je upućena u pomoć. Pred nadmoćnijim neprijateljem, partizani su se povukli na položaje u rejonu s. Žižanovića a zatim na nove položaje ispred Studenaca, gdje su uz pomoć jednog voda Druge čete (2. bat. 1. proleterske NOU brigade) koji im je bio upućen u pomoć, ponovo pružili ogorčeni otpor. Po ulasku u selo talijanske jedinice su strijeljale tri seljaka i opljačkale, a zatim popalile kuće. Vidi dok. br. 55 i M. Leković, n. d. str. 418—421.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum ikada se događaj zbio	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br. prot. Datum
							Zrakoplovna aktivnost	<p>Kolona XXIX bataljona »-M« zauzela Provo (XH-BH), organizirano za obranu od strane ustanika, produžuje prema sjeveru sadejstvujući s 1/26. puka. Naši gubici 3 mrtva, 3 ranjena, protivnikovi neutvrđeni.⁴⁸</p> <p>AC grupa čisti desnu obalu rijeke Krke.</p> <p>Bombardirana i tučena malim bombama naselja Biske, Mandurići, Kovači, Ristovača (Makarska XT—BL=XT—BL=XV—BH i Mostar IH—BL). PA reakcija od strane ustaničkih grupa mitraljiranih u blizini Posušja i Kovača.</p>	
77	Komanda VI arm. korpusa	13600	21. 8. 42.	17367	22. 8. 42.	20. uveče	Putešavica (Makarska XV—A V)	<p>Ustanici napali formacije [M]VAC koje su odmah poslile odbile napadače.</p> <p>Naše kolone u prvim popodnevnim satima stupile u dodir s ustanicima, koji su pobjegli prema zoni Bikovo, gdje je već u toku čišćenje.⁴⁹</p> <p>U toku čišćenja zone zapadno od Stoca i sjeverno od Bileće.</p> <p>Nаша čišćenja i zasjede u više zona otoka.</p>	Vrhovnoj komandi 17390 22. 8. 42.
						21. 8.	Zona Vrgorac k. 722		
						20. 8. 42.	Stolac i Bileća		
						20. 8. 42.	Otok Hvar		

48 Toj koloni pružao je otpor Drugi bataljon Srednjodalmatinskog NOP odreda, koji je, prema direktivama Štaba Četvrte operative zone, imao zadatak da zasjedama, s uzastopnih položaja, uspori nadiranje talijanskih jedinica i omogući povezivanje dalmatinskih partizana s Prvom proleterskom NOU brigadom. Vidi dok. br. 55.

49 Vjerojatno: prema zoni Biokova.

I Z V J E Š T A J							O P I S D	O G A Đ A J A	Saopćeno
Red. broj	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. proćT prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br. prot. Datum
						20. 8. 42.	Zrakoplovna aktivnost	Bombadirana zona Motokit, tućena malim bombama zona Turi ja, u toku tućenje malim bombama zone Sujica na zahtjev VI hrvatske divizije. Izvidanje zona Vrgorac—Podgora, Tomislavgrad, Posušje.	
79	Komanda XVIII arm. korpusa	7641	21. 8. 42.	17369 Vidi 75—83.	22. 8.	21. 8. 42.	Posušje	Kolona 111/26. pješ. puka nastavila prema Posušju održavajući borbu protiv jakih ustanićkih grupa, koje su se povukle prema Radovanu (XV—BL). Vod tenkova stigao u Posušje, napušteno od neprijatelja. Ustaška jedinica koja pripada koloni natjerala protivnika da se povuće prema sjeveru. Neprijateljevi gubici neutvrđeni, naši gubici: mrtav 1, ranjenih 6. ⁵⁰	Vrhovnoj komandi 17390 22. 8.
						20. 8. 42.	Zona Karamatići (XT—XV—BL)	Kolona 1/26. puka nastavila prema Studencima, jako sprijećavana od strane crnogorskog bataljona koji je zauzeo mjesto. Naši gubici: 2 mrtva, 7 ranjenih, od kojih 1 oficir. Nastavlja se pokret prema mjestu Aržano. ⁵¹	
						21. ujutro	Aržano		
						20. 8. 42.	Zona sjeverno od Prova. V. Svib. (ZN—BQ)	Kolona XXIX bataljona »M« čistila zonu i zauzela zone 604—620, (Šiljek ZN—BH). Jutros dostigla oblast. Ustanićci se povukli kod Aržana. ⁵² Naši gubici: 2 ranjena.	
						21. ujutro			

⁵⁰ Ocjenivši da je nećjelishodno uplitati jedinice u frontalne borbe, načelnik štaba Prve proleterske NOU brigade je Ćetvrti i Sesti bataljon iz reiona Posušja i Imotskog povukao sjeverno od rjećice Rife (M. Leković, n. d., str. 422).

⁵¹ i ⁵² Na položajima ispred Aržana nalazio se Drugi bataljon Prve proleterske NOU brigade (M. Leković, n. d., str. 423).

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbija]	Mjes» -	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
						21. 8. 42.	JTiotski	Od poznatih ustaških četa stiglo samo 100 ljudi.	
						21. 8. 42.	Golo brdo (ZV—BF)	Ojačana četa upućena prema Mlikotama radi zaštite inženjera koji upravljaju telefonsku liniju. Obasuta rafalima automatskog oružja. Reakcijom su napadači otjerani.	
						20,23 S.	Makarska	Iz nepoznatih razloga izbio je požar u kasarni hrvatskih žandara. Naše jedinice svojom intervencijom omogućile su da se požar ograniči, iznese oružje, municija, dokumenti.	
						20. 8. 42.	Trošenj (Šibenik DE—RM)	Grupa [MV] AC za vrijeme čišćenja duž rijeke Krke našla je predajnu i prijemnu radio-stanicu, dva telefona, dvije cijevi za jugoslavenski puškomitraljez.	
						21. 8. 42.	Zrakoplovna aktivnost	Bombardirani 1 mitraljirani Aržano, kuća 1 barake u mjestu Klenak, gdje se saznalo da su dislocirani komanda 1 skladište ustanika.	
	■ • •								
81	Komanda VI armijskog korpusa	13660	22. 8. 42. Vidi 97.	17422	23. 8. 42.	Noću uoči 21. 8.	Zona Vilovci (Nevesinje RN—RV)	Naša jedinica s pripadnicima MVAC pokušala je da zarobi partizanskog vođu Bristina i njegov štab. Vođa pobjegao. 30 njegovih vojnika rastjerano. Uхваćene 4 sumnjive osobe. Nadeno: arhiva partizanske komande, 2 puške, bombe, razni predmeti.	Vrhovnoj komandi 17430 23. 8. 42.

Red. broj	IZVJEŠTAJ					OPIS DOGAĐAJA			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	Mjesto	Kratka sadržina	Ustanovi br. prot. Datum
						22. 8. 42. Noću uoči 21. 8.	Hvar Orebić	U zasjedi u raznim mjestima otoka nađeni propagandni leci komunističke komande južne Dalmacije. ⁵³ Stražari posade pucali na sumnjivu osobu, koja se odmah udaljila.	
S3	Komanda XVIII arm. korpusa	7701	22. 8. 42.	17424	23. 8. 42.	22. ujutro 21. 8. 42. 22. 8. 42. 22. 8. 42.	Zona Goli vrh (Novigrad QH—EK) Vidi 79—87. Lovreč i Provo Imotski	I bataljon 151. pješ. puka, ojačan, započeo akciju protiv ustanika i zauzeo k. 981 i k. 1041 i 1013 (QH—EK—ED). Ustanici su se povukli prema sjeveroistoku. JoS se ne znaju gubici ustanika. Mi nismo imali nijedan. ⁵⁴ ni/26. pješadijskog, koji se vratio u Imotski, i n/26. pješ. puka vrše čišćenje u zoni Kostasera—Aržano ⁵⁵ (ZP—BS) pošto su izdržali borbu u naselju i na okolnim uzvisinama. U toku je povratak 1/26. i XXIX bataljona »M« uz čišćenje zone. Naši gubici treba da se utvrde. Neprijateljevi nepoznati ali teški. Zaplijenjeno oružje i oslobodeni hrvatski inženjer i članovi njegove porodice koje su zarobili ustanici. Ustaška jedinica napala ustanike južno od mjesta i i pretrpjela dva mrtva i nekoliko ranjenih. Protivnikovi gubici neutvrđeni.	Vrhovnoj komandi 17430 23. 8. 42.

54 Napadnute su snage Trećeg ličkog NOP odreda, koje nisu imale gubitaka.
55 i 56 Vjerojatno: Krstatice, jugozapadno od Imotskog.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br. prot. Datum
				Vidi 87.		21. 8. 42.	Gudelj (Makarska XI—BF)	Ceta II bataljona 26. pu-ka, ojačana, na zaštiti rado-va, sukobila se s ustanicima kojima je nanijela znatne gubitke. Naši: 1 ranjen.	
				Vidi 87.		22. 8. 42.	Čišćenje	Prema izvještaju o postojanju imalaca oružja u zoni Drinovci (RM—CQ) i Širitovci (RO—CS), u toku je operacija bersaljske čete, dviju četa crnokošuljaša i grupa karabinjera. Do sada pretreseni predjeli Ključ, Drače, Derani, Drinovci. Uhapšeno 37 osoba. Drugo čišćenje u toku od strane grupe AC iz Kistanja u zoni Ivoševci (Knin RK—DH) i Manojlovići, gdje je javljeno za grupe naoružanih ustanika.	
						21. i. 22. 8. 42.	Zrakoplovna aktivnost	Bombardiran prevoj Turija. Bombardirani, tučeni malim bombama i mitraljirani Kutleše, k. 680, Sv. Ante, Jovići (XT—BH) (HR—BL=XT—BL) i zona sjeverno od Aržana, između k. 846 (ZN—BS) i 823 (ZP—BS). Znatna PA otpor.	
	...								
85	Komanda VI arm. korpusa	13700	23. 8. 42.	17459	24. 8. 42.	23. 8. 42.	Izviđanja	U zoni Kremenac, gdje je javljeno da je grupa partizana, negativno; u zoni Podosoje, Tvrdoš, Gomiljani, Duži, Lepikuće, mjesta mirna. U zoni Rudež i Čipići također mirno. Nastavljeno čišćenje.	Vrhovnoj komandi 17470 24. 8. 42.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A D A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbija]	M j e s t o	K r a t k a s a d r ž l n a	Ustanovi br. prot. Datum
						23. 8. 42.	Vrgorac, Brezov Do (Treblnje US—FP)	Naša patrola, ojačana pripadnicima MVAC, našla u kasarni dvije bivše jugoslavenske puške s municijom.	
						23. 8. 42.	Hvar	Za vrijeme čišćenja i noćnih zasjeda uhapšeno 6 rođaka komunističkih odmetnika.	
						23. 8. 42.	Zrakoplovna aktivnost	Bombardiran Motokit. gdje je javljeno da su partizanske grupe, s vidljivim efektom i efikasno mitraljirane grupe ljudi u bještvu.	
87	Komanda XVIII arm. korpusa	7740	23. 8. 42.	17461	24. 8. 42.	22. 8. 42.	Vidi 83.	Drugi i III bataljon 26. pučka nastavili čišćenje zone Krstacije. Ustanici, pošto su dali otpor na uzvisinama Gradine, povukli su se u Zagvozd (U/26) i zonu Dudej (111/26)	Vrhovnoj komandi 17470 24. 8. 42.
				Vidi 83.		22. uvečer	Vidi 83.	1/26. 1 XXIX bataljon »M« vratili se u Lovreč i Provo pošto su čitavog dana izdržali borbe s ustanicima koji su pokušali da spriječe pokrete. Naši ukupni gubici: mrtvih 9, ranjenih 23, od kojih 1 oficir. Protivnički: teški, nepoznati. ⁵⁷	
						23. 8. 42.	Zrakoplovna aktivnost	Bombardirana je 1 zona Vinica. Bombardiran 1 tučen malim bombama i mitraljiran prevoj Turija i k. 846. Avion pogoden eksplozivnim met-	

⁵⁷ Prilikom povlačenja ti bataljoni su napadnuti od Drugog bataljona Prve proleterske NOU brigade i Drugog bataljona Srednjodalmatinskog NOP odreda, koji su, goneći neprijatelja istog dana ponovo zauzeli Studence.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbio]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź l n a	Ustanovi br. prot. Datum
								kom. Tučene malim bombama i zapaljeni stogovi ljetine u zoni Bruvno i Glogovo.	
	• • •								
91	Komanda XVIII arm. korpusa	7790	24. 8. 42.	17256	25. 8. 42.	24. 8. 42.	Zona Kijevo	Bersaljska ojačana četa, upućena radi podrške hrvatskoj jedinici, stupila u borbu s ustanicima. Gubici: naših nijedan. Hrvatski: 2 ranjena, jedan nestao. Protivnički neutvrđeni.	Vrhovnoj komandi 17530 25. 8.
				Vidi 95.		24. 8. 42.	Labusi (Knin RM-KE)	Antipartizanske jedinice izvršile izvidanje, uhvativši nekoliko zarobljenika.	
						24. 8. 42.	Zečevo	Dvije čete bataljona »Diaz« ojačane, i AC grupa iz Kistanja započele čišćenje u zoni na osnovu vijesti o prisustvu ustaničkih grupa.	
						24. 8. 42.	Zrakoplovna aktivnost	Ponovljeno tučenje malim bombama i upaljene dvije žetve u zoni Bruvno i Glogovo (Knin RH—EK).	
95	Komanda XVIII arm. korpusa	7846	25. 8. 42.	17567	26. 8.	25. 8. 42.	Operativno	Jutros započela operacija »Albia«, bataljon crnokošuljaša stigao na raskršnicu južno od k. 431 (ZV—AR). Zarabljeno 6 sumnjivih. Izvidanje zona Studenci, Beta-relo, Bukova, i Dipalo. ⁵⁸	Vrhovnoj komandi 17580 26. 8.
					Vidi 91.	25. 8. 42.	Zečevo	Čišćenje negativno.	

58 i 60 Opširnije o operaciji »Albia« vidi dok. br. 119, 120, 122, 170, 178, 196, 197, 204, 209, 210, 274, 282, 283 i 286.

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	prot. Datum Ustanovi br.
						25. 8. 42.	Zrakoplovna aktivnost	Tučen malim bombama i mitraljiran prostor prevoja Vaganj. Ponovljeno tučen je žetve u zoni Bruvno malim zapaljivim bombama. Avion pogodan PA vatrom automatskog oružja.	
97	Komanda VI arm. korpusa	13855	26. 8. 42.	17622 Vidi 81.	27. 8. 42.	Noć uoči 27. 8.	Zona Rabina	Dvije čete, uz sadejstvo MVAC, pokušale da uhvate poznatog partizanskog vođu Brstinu, koji nije nađen. Uhapšeno 7 rodaka, razoren logor.	Vrhovnoj komandi 17650 27. 8.
						Uoči 25.	Velaluka (Korčula)	Dvije ojačane čete pošle iz Staroga Grada Iskcane ujutro u Vela Luku. Započeo čišćenje sela i okolice uz sadejstvo s mora jedinica kr. mornarice.	
						28. 8. 42.	Zona Turija	Mitraljirana ustanička grupa.	
99	Komanda XVIII arm. korpusa	7891	26. 8. 42.	17624	27. 8. 42.	26. 8. 42.	Zona Rujište (Knin AM—DR)	Dva bataljona 152. pješ. pu-ka i grupe MVAC započeli pokrete radi akcije čišćenja.	Vrhovnoj komandi 17650 27. 8. 42.
						26. 8. 42.	Otok Brač	Sekvestrirano 30 čamaca. Uhapšeni općinski bilježnik i predsjednik općine Pučišća (Omiš VO—AX) ; zaplijenjeno : 2 crvene zastave i komunistički propagandni materijal.“	

Red. broj	I Z V J E Š T A J					O P I S D O G A Ā A J A			Saopćeno
	Ustanova koja javlja	Broj prot.	Datum odlaska	Br. prot. prijema	Datum dolaska	Datum [kada se događaj zbilo]	M j e s t o	K r a t k a s a d r Ź i n a	Ustanovi br. prot. Datum
						Noću uoči 24. 8.	Seget (Šibenik SN—BQ)	Ustanici su upali u samostan časnih sestara tražeći talijansku nastavnicu, koja je bila odsutna, odnijeli su namirnice, odjeću, materijal.	
						26. 8. 42.	Operacija »Albia«	Desna kolona: u toku akcije 89. cmokošuljaškog bataljona 1 29. bataljona »M« protiv ustanika koji su zauzeli prevoj Sv. Ilija (Makarska XI—AR). Četa 29. bataljona »M« zauzela je jutros Podgoru (ZV—AR). Lijeva kolona: II i ni bataljona 26. pješ. puka stigli u Avlaci (ZV—BD). U toku izvidanje zone Provo i Blato (Livno ZN—BN=VU—BN) TM	
						26. 8. 42. noću	Sv. Martin—Kriilo	Ustanici oborili 20 telegrafsko-telefonskih stupova I Izvršili prekide puta.	

Po naređenju potpukovnika Michelotti⁶¹ ne treba više voditi ovaj registar, niti me obavještavati o incidentima.

27. 8. 1942-XX u 17.45

MajorCavalli

61 Domenico Michelotti, načelnik Operativnog odjeljenja Komande Druge armije.

62 Giulio Cavalli, na radu u Operativnom odjeljenju Komande Druge armije.

BROJ-205

**DISLOKACIJA-JEDINICA-OSAMNAESTOG-ARMIJSKOG-KORPUSA
1. RUJNA-1942.-GODINE¹**

KOMANDA-XVIII-ARMIJSKOG-KORPUSA-Operativno-odjeljenje
OPISNI-RASPORED-PODČINJENIH-JEDINICA-na-dan-1.-rujna-1942.

KOMANDA-XVIII-ARMIJSKOG-KORPUSA Split

	Stab	Split
— Komandna-jedinica		Split
— 388. karabinjersko odjeljenje		Split
— 259. karabinjersko odjeljenje		Split
— 361. karabinjersko odjeljenje		Split
— 118. poštansko-odjeljenje		Split
— 118. automobilsko odjeljenje		Split
JEDINICE-ARMIJSKOG-KORPUSA		
Mitraljeske-jedinice		
CIV-mitraljeski-bataljon-na-kamionima		
— Komanda-i-tri-čete		Split
— jednačeta		Divulje
Tenkovska-pješadija - I-bataljon-31.-puka-tenkovske-pješadije		
— Komanda		Solin
— jedna četa		Sinj
— jednačeta		Knin
— jednačeta		Benkovac-(dva-voda-Kistanje)
— jedna četa		Solin
Plamenobacačke-jedinice		
7. plamenobacačka-četa		
— Komanda		Kaštel-Sučurac
— jedan-vod		Knin
— jedan-vod		Sinj-(jedno odjeljenje-Makarska)
— jedan-vod		Zadvarje
Artiljerija		
LVI-divizion-105/32		Split (jedna baterija Zadvarje i
jedna-u-Omišu)		

CHI divizion 75/27

— Komanda	Rogoznica
— jedna baterija	Far Rt Sv. Ante
— jedna baterija	Rt Rat (otok Zlarin)
— jedna baterija	Fosa dei Leoni
— jedno odjeljenje 65/17	Otok Mulo

Mješoviti divizion »Fadini«

— Komanda	Split
— jedna baterija 105/28	Split (brdo Marjan)
— jedna baterija 105/28	Split (Firule)
— jedna baterija 149/35	Primošten
Odjeljenje 105/28	Forte Barone (Šibenik)
Odjeljenje 88/30	Baška Voda
Odjeljenje 66/26	Rt Speo (otok Brač)
Odjeljenje 66/26	Rt No vica (otok Drvenik)
Odjeljenje 66/45	Rt Teketa (otok Drvenik)
Baterija 190/40	Murter (otok Murter)
Baterija »Z* 150/35	Zečevo
Odjeljenje 76/17	Rt Rat (otok Mali Drvenik)

I n ž i n j e r i j a

78. četa telegrafista	Split
125. četa markonista	Split
5. Četa foto-električara	Zadar
18. kemijska četa	Solin

SLUŽBA ARMIJSKOG KORPUSA

S a n i t e t s k a

— 15. kirurška ekipa	Sinj
— 49. kirurška ekipa	Knin
— 26. radiološka ambulanta	Šibenik
— 18. zubna ambulanta	Split
— 33. poljska bolnica	Gračac
— 34. poljska bolnica	Knin
— 35. poljska bolnica	Drniš
— 631. poljska bolnica	Knin
— 134. poljska bolnica	Sinj
— 574. poljska bolnica	Makarska
— 348. poljska bolnica	Kaštel Štafilić
— 349. poljska bolnica	Split
— 187. poljska bolnica	Biograd
— 23. odjeljenje za dezinfekciju	Split

I n t e n d a n t s k a :

— 88. intendantsko odjeljenje	Split

Inženjerska :

- 7. automob. radionica za materijal za vezu Split

Saobraćajna :

- 209. mješovita automob. jedinica:
 - Komanda Split
 - 499. odjeljenje teških kamiona Split
 - 866. odjeljenje lakih kamiona Knin
 - 51. auto-ambulantno odjeljenje Split
- 20. mješovito auto-odjeljenje komanda Split
- 1140. odjeljenje teških kamiona Knin
- 1143. odjeljenje teških kamiona Split

OJACANJA ARMIJSKOG KORPUSA

Bersaljeri :

- XXXI bataljon 4. bersaljerskog puka Vrlika

Dopunske jedinice :

I dopunski grenadirski bataljon:

- Komanda Preko
- 1. streljačka četa komanda i dva voda u Tijesnom, jedan vod u Prvić Luci i jedan u Hramini.
- 2. streljačka četa komanda i dva voda u Zlarinu, dva voda u Zirju.
- 3. streljačka četa komanda i dva voda u Preko, jedan vod u Pašmanu i jedan u Ugljanu.
- 4. četa pratećih oruđa Molat

Teritorijalne mob. jedinice :

Komanda 156. teritorijalnog mob. puka Šibenik

Komanda 157. teritorijalnog mob. puka Knin

211. teritorijalni mob. bataljon:

Komanda Zrmanja

- 1. četa Pađene
- 2. četa Plavno
- 3. četa Pribudić
- 4. četa Zrmanja

221. teritorijalni mob. bataljon:

Komanda Drniš

- 1. četa Perković

— 2. četa	Kosovo
— 3. četa	Unešić
— 4. četa	Siverić
228. teritorijalni mob. bataljon:	
— ¹ ^{and} ^a _t 1. četa I	Knin i Gračac
— 4. četa j	oružana pratnja vlakova
— 2. četa	Knin
— 3. četa	Stara Straža
229. teritorijalni mob. bataljon:	
— Komanda	Gračac
— 1. četa	Stikada
— 2. četa	Gračac
— 3. četa	Cerovac
— 4. četa	Malovan
Konjica za borbu pješice:	
2. konjička grupa za borbu pješice	
— Komanda	Split
— XVII puk »Saluzzo«:	
— Komanda	Solin
— 1. eskadron	ranžirna postaja Split
— 2. eskadron	postaja Klis
— 3. eskadron	postaja Dicmo
XXI puk »Aosta«:	
— Komanda	postaja Primorsko Vrpolje
— 1. eskadron	Vrpolje
— 2. eskadron	Primorsko Vrpolje
— 3. eskadron	Solin (za oružanu pratnju vlakova)
Posadne jedinice:	
8. posadni bataljon:	
— 2. četa	Šibenik
— 54. četa	Šibenik
— 79. četa	Šibenik
— 88. četa	Lozovac (jedan vod na Krki, 1/2 voda u Juras i 1/2 u Bilice)
10. alpinski posadni bataljon:	
— 322. četa	} otoci Brač, Šolta i Vis
— 323. četa	
— 324. četa	
13. posadni bataljon:	
— 2. grenadirska četa	Split
— 24. četa	Split

— 56. četa	Solin
— 66. četa	Split
pješaci	
Karabinjerski mobilizirani bataljon:	
XX karabinjerski bataljon:	
— Komanda	Split
— jedna četa	Split
— jedna četa	Split
— jedna četa	Solin
Crnokošuljaški bataljon »M« :	
— XXIX crnokošuljaški bataljon »M«	Sv. Ilija — jedna četa u Makar-skoj
I n ž i n j e r i j a :	
specijalno odjeljenje markonista	Split
II inž. željeznički bataljon:	
— Komanda	Knin
— 5. četa	Knin
— 16. četa	Gračac
— 23. četa	Split
— 1. protupožarna četa	Split (jedno odjeljenje u Šibeniku)
— 1. četa telegrafista (podjeljena po teritoriji)	Split (samo komanda)
— 2. vod 2. čete električara	Split
— jedan vod 2. vodosnabdjevačke čete	Knin
VI minerski bataljon	Knin (14. četa u Gračacu, 15. četa bez dva voda u Plavno, dva voda u Kninu).
Ojačanja armijskog korpusa službama	
V e t e r i n a r s k a :	
20. armijsko previjalište	Split
108. armijsko previjalište	Šibenik
S a o b r a ć a j n a :	
automobilska manevarska grupa:	
Komanda	Split
81. teško auto-odjeljenje	Split
— Komanda	Split
— 505. teški auto-odsjek	Knin
— 506. teški auto-odsjek	Knin
157. odjeljenje auto-kareta	
— Komanda	Split
— 619. odsjek auto-kareta	Sinj
— 620. odsjek auto-kareta	Split

- 621.-odsjek-auto-kareta-622.-odsjek-auto-1/2-~~u~~ Braču-i-1/2-u-Sinju
- 30. odsjek-auto-bačava-(komada)-dijelovi-~~118~~ 118.-odsjeka-auto-ambu--lanta
- 221.-teško-auto-odjeljenje Split
- 61.-teška-pokretna-auto-radionica
- I n t e n d a n t s k a : Split
- 24. pekarsko-odjeljenje-57.-pekarsko-odjeljenje-auto-odsjek-Zadar,-tri-Split-Firule-(Split)
Knin

Solin-(dvije-peći-u-Gračacu)

PJEŠADIJSKA-DIVIZIJA-»SASSARI«-(12.)

Komanda	Knin
Štab	Knin
41. karabinjersko-odjeljenje	Knin
42. karabinjersko-odjeljenje	Knin
12.-automobilsko-odjeljenje	Knin
12.-odjeljenje-za-pogonsko-gorivo-Knin-12.-odjeljenje-auto-kareta	Knin
86.-poštansko-odjeljenje	Knin

Pješa d i j a :

Komanda-pješadije-divizije-sa-komandnim-vodom:	Knin	
151. pješadijski-puk	Gračac	
— Komanda-i-komandna-četa	Gračac	
— I-bataljon	Gračac	
— II-bataljon	Zrmanja	— Otrić
— III-bataljon	Gračac	
— pukovska-minobacačkačeta-81-Gračac		
— prateća-baterija-65/17	Gračac	
152. pješadijski-puk:		
— Komanda-i-komanda-četa	Knin	
— I-bataljon	Strmica	
— II-bataljon	Bos.-Grahovo	
— III-bataljon	Knin	
— pukovska-minobacačkačeta-81-Knin		
— prateća-baterija-65/17	Knin	
73.-crnokošuljaška-legija:		
— Komanda	Drniš	
— LXXIII-bataljon	Drniš	
— XLIV-bataljon	Klis-(jedna četa-Zrnovnica)	
— 52.-mitraljeska-četa	Drniš-(1vod—1-odjeljenje-Klis,	
1-odjeljenje-u-Zrnovnici)		

— XII divizijski minobacački bataljon 81	Knin (1 četa Zrmanja — 1 četa Bos. Grahovo — 1 vod Stranica vod Vrlika)
12. četa pt topova 47/32	Knin
Artiljerija :	
34. divizijski artiljerijski puk	
— Komanda	Knin
— I divizion 100/17	Knin (1 odjeljenje Zrmanja—Otrić, dvije baterije u Kninu)
— II divizion 75/27	Knin (1 odjeljenje Strmica — 1 odjeljenje Bos. Grahovo)
— III divizion 75/13	Knin (1 odjeljenje u Vrlici) — 1 baterija u Gračacu — 1 odjeljenje u Zrmanji)
Inženjerija :	
34. zanatska četa	Knin
12. četa telefonista markonista	Knin
27. odjeljenje fotoelektričara	Knin
Formacijske službe :	
8. sanitetsko odjeljenje	Knin
112. intendantsko odjeljenje	Knin

PJEŠADIJSKA DIVIZIJA »BERGAMO« (15.)

Komanda	Split
Stab	
44. mješovito karabinjersko odjeljenje	} Split
45. mješovito karabinjersko odjeljenje	
15. automobilsko odjeljenje	
odjeljenje pogonskog goriva	
15. odjeljenje autokarete	
73. poštansko odjeljenje s karabinjerskom ekipom	
Pješadija :	
Komanda pješadije divizije s komandnim vodom	Sinj
25. pješadijski puk:	
— I streljački bataljon	} Sinj { 1 strelj. četa, 1 mitr. vod u Obrovcu — 1 strelj. četa, 1 mitr. vod, 1 minb. odjelj. 45 u Trilju
— II bataljon	

— III bataljon	Imotski (1 strelj. četa, 1 mitr. vod, 1 minb. odjelj. 45 Hrvače; 1 strelj. vod u Panju)
— četa minobacača 81	Sinj (1 odjeljenje u Trilju)
— prateća baterija 65/17	Sinj
26. pješadijski puk:	
— Komanda i komandna četa	Split
— I bataljon	Lovreć
— II bataljon	Navlaci
— III bataljon	Navlaci
— četa minobacača 81	Raskrsnica Karini — 1 vod Sestanovac
— prateća baterija 65/17	Raskrsnica Karini — 1 odjelj. Sestanovac
89. crnokošuljaška legija:	
— Komanda i komandni vod	Omiš
— XCIX bataljon	Makarska (1 četa u Splitu)
— XCVII bataljon	Zadvarje (1 četa u Omišu)
— 97. mitraljeska četa	komanda i 2 voda Omiš, 1 vod bez 1 odjelj. Zadvarje, 1 odjelj. Omiš, 1 odjelj. Klis
XV divizijski bataljon minb. 81:	
— Komanda i dvije čete	Split — 1 vod Makarska
— jedna četa	1 vod Omiš, 1 vod Sinj, 1 vod Imotski
— jedna četa	Sinj
15. četa pt topova 47/32	Split — 1 vod Zadvarje
A r t i l j e r i j a :	
4. divizijski artiljerijski puk:	
— Komanda	Split
— I divizion 100/17	Sinj (1 baterija Klis i 1 bat. Obrovac)
— II divizion 75/27	Makarska (1 baterija Baška Voda)
— III divizion 75/27	Split
I n ž i n j e r i j a :	
36. zanatska četa	Split (jedan vod u Sinju)
15. četa telegrafista markonista	Split (jedan vod u Sinju)
31. odjeljenje fotoelektričara	1/2 u Splitu — 1/2 u Domovini
F o r m a c i j s k e s l u ž b e :	
19. sanitetsko odjeljenje	Split (brdska ekipa u Sinju)
116. intendantsko odjeljenje	Split (jedna ekipa u Sinju)
15. divizij. odjelj. autokareta	Split

PJEŠADIJSKA DIVIZIJA »ŽARA«

Komanda	Zadar
Stab	Zadar
113. karabinjersko odjeljenje	Zadar
141. poštansko odjeljenje	Zadar
mješovito automob. odjeljenje	Zadar

Pješadija:

Komanda pješadije divizije sa komandnim vodom	Split
291. pješadijski puk:	
— Komanda i komandni vod	Šibenik
Streljački bataljon »Diaz«	
— Komanda komandna četa	Kistanje
— 1. strelj. četa (komanda i dva voda)	Kistanje
— jedan vod	Manojlovac
— jedan vod	Roški Slap
— 2. streljačka četa	Kistanje
— 4. mitraljeska četa:	
— Komanda i dva voda	Kistanje
— jedan vod	Roški Slap
— jedan vod	Manojlovac
— 5. streljačka četa	Ervenik
Bersaljerski bataljon »Žara«:	
— Komanda i dvije čete	Šibenik
— jedna četa	Skradin
— jedan vod	Primošten
— jedan vod	Dubravke
mitraljeski bataljon:	
— komanda i 504. četa	Ervenik
— 547. četa	Mokro polje
— 1. četa	Radučić
četa topova 47/32	Đevrske
292. pješadijski puk:	
Komandna četa	Benkovac
Streljački bataljon »Cadorna«:	
— Komanda i 2 čete (bez 1 voda)	Zadar
— jedna četa	Zemunik
— jedna četa	Nadin
— jedan vod	Punta Dura
Streljački bataljon »Riismondo«:	
— Komanda i tri čete	Benkovac
— jedna četa	Kruševo

mitraljeski bataljon:

— Komanda i 549. četa	Obrovac
— 548. četa	Zegar
— 2. četa	Obrovac
četa topova 47/32	Zegar

Artiljerija:

158. divizijski artiljerijski puk:

— Komanda	Zadar
— divizion »Ederle« 100/17:	
— Komanda	Zadar
— jedna baterija	Zegar (jedno odjeljenje Obrovac)
— jedna baterija	Zadar (Petrčane)
— divizion »Chiarie« 75/27:	
— Komanda	Šibenik
— jedna baterija	Molat (jedno odjeljenje Biograd)
— jedna baterija	Silba
— jedna baterija	Tvrđava Sv. Ivan (Šibenik)
— III divizion 65/17:	
— 1. baterija	Benkovac
— 2. baterija	Sv. Nikola
— 258. baterija	Kistanje
— 185. baterija 20 m/m	Split

Inženjerija:

XXX inženjerijski mješoviti bataljon	Zadar
--------------------------------------	-------

**JEDINICE DISLOCIRANE NA TERITORIJI ARMIJSKOG KORPUSA
I PODČINJENE ARMIJSKOM KORPUSU (DIV. ZARA) U POGLEDU
DISCIPLINE I UPOTREBE**

IX karabinjerski bataljon (tri čete)	Split (1 četa u Šibeniku i 1 vod u Kistanju)
XV karabinjerski bataljon (samo komanda)	Zadar
XVI karabinj. bataljon (četiri čete)	Šibenik (1 četa u Kistanje)
XXII karabinj. bataljon (tri čete od kojih 1 XV bataljona)	Zadar (1 četa u Benkovcu)
IV bataljon Kr. financijske straže:	
— Komanda	Split
— 1. četa	Split (1. i 2. vod u Splitu, 3. vod u Trogiru, 4. vod na Visu)
— 2. četa	Omiš (1. vod na Braću)
— 3. četa	pomorsko područje Splita i jedan vod i pomorsko područje Zadra dva voda

XI bataljon Kr. financijske straže	(nalazi se pod komandom Kr. financ. straže)
— 1. četa	Zadar (1. vod Zadar, 2. vod Preko, 3. vod Molat)
— 2. četa	Biograd (1. vod Biograd, 2. vod Novigrad)
— 3. četa	Šibenik (1. vod Šibenik, 2. vod Tijesno, 3. vod Kistanje, 4. vod Rogoznica)
LXVIII bataljon skvadrista »Toscani«	Trogir (1 četa Kaštel Stari—Kaštel Lukšić, 1 četa Kaštel Stafilić)
VII batalj. skvadrista »Milano«	Biograd (1 vod u Gorica)
CXII bataljon skvadrista »Tevere«:	
— Komanda bataljona i 1 četa	Morpolača (Stankovci)
— jedna četa	Radošinovac (Banjevci)
— jedna četa (bez 1 voda)	Ponte Bribir
— jedan vod	Lišane
CLXX bataljon skvadrista »Vespri«:	
— Komanda i jedna četa	Vodice
— jedna četa	Pirovac
— jedna četa	Zaton

**JEDINICE DISLOCIRANE NA TERITORIJI ARMIJSKOG KORPUSA
A NISU POD NJEGOVOM NADLEŽNOŠĆU**

V posadni bataljon (na raspolaganje baze br. 1) :	
(1, 403. i 404. četa)	Split
74. posadna četa	Šibenik (na raspolaganje k-de baze br. 18)
25. posadna četa	Šibenik (na raspolaganje k-de baze br. 18)
5. posadna četa	Šibenik (na raspolaganje k-de baze br. 18)
343. posadna četa	Zadar (na raspolaganje k-de baze br. 18)
3. telegrafska četa (raspoređena na teritoriji)	Split (samo komanda)
86. telegrafska četa (raspoređena na teritoriji)	Knin
	}
	pod nadležnošću komande 3. armijskog inž. puka

ARMIJSKE SLUŽBE DISLOCIRANE NA TERITORIJI ARMIJSKOG
KORPUSA ALI NE SPADAJU POD NADLEŽNOST ARMIJ. KORPUSA

A — S P L I T

- 48. poljska bolnica
- odjeljak 4. armijskog sanitetskog skladišta
- odjeljak 3. armijskog skladišta životnih namirnica i stočne hrane
- odjeljak 3. armijskog skladišta F. P. L.
- odjeljak 3. armijskog skladišta odjeće i opreme;
- 2. odsjek 3. odjeljka armijskog artiljerijskog skladišta;
- 5. odjeljak 3. armijskog inženjerijskog skladišta sa pokretnom radio-
nicom;
- odjeljak armijskog automobilskog parka (sa skladištem goriva i
maziva) ;
- odjeljak veterinarskog skladišta;
- odjeljak armijskog parka konja, kola i konjske opreme;
- odjeljak kemijskog skladišta;
- intendantski odsjek cestovnog prometa;
- 1. četa cestovnog prometa (bez dva voda IV bataljona cestovnog sa-
obraćaja) ;
- jedna ekipa cestovne pomoći;
- odjeljenje za utovar i istovar;
- vojna komanda kolodvora;
- Komanda glavne etapne postaje br. 3;
- 61. armijska teška auto-pokretna radionica — u Firulama;
- komanda baze br. 1.

B — Š I B E N I K

- 170. poljska bolnica:
- odjeljak 3. armijskog sanitetskog skladišta;
- odjeljak 3. armijskog skladišta životnih namirnica i stočne hrane;
- odjeljak 2. armijskog skladišta F. P. L.;
- odjeljak 3. armijskog artiljerijskog skladišta;
- odjeljak armijskog skladišta odjeće i opreme;
- armijska postaja maziva i goriva;
- Komanda glavne etapne postaje br. 4;
- Komanda baze br. 18.

P R I L O G - 1

KOMANDE-I-JEDINICE-(ZAKLJUČNO-S-ČETOM)-ODREĐENE-ZA-OSIGURANJE-ZELJEZ.-PRUGE

Komanda-ili-jedinica	Dislokacija	Primjedba
KOMANDA-2.-KONJIČKE-GRUPE ZA-BORBU-PJEŠICE	Split	
XVII puk-»Saluzzo«:	Solin	
— 1.-eskadron	ranžirna-stanica-Split-stanica-Klis-stanica-Dicmo	
— 2.-eskadron	stanica-Primorsko-Vrpolje-Vrpolje	
— 3.-eskadron	Primorsko-Vrpolje	
XXI puk-»Aosta«:	Solin-(oružana-pratnja-vlakova).	
— 1.-eskadron		
— 2.-eskadron		
— 3.-eskadron		

Komanda-157.-mob.-teritorijalnog-puka:

220.-mob.-teritor.-bataljon:	Drniš
— 1. četa	Perković
— 2. četa	Kosovo
— 3. četa	Zitnić
— 4. četa	Siverić
228. mob.-teritor.-bataljon:	Knin
— 2. četa	Knin
— 3. četa	Stara-Straža
— 1.-četa } — 4.-četa }	oružana-pratnja-vlakova-Knin—Gračac
211.-mob.-teritor.-bataljon:	Zrmanja
— 1. četa	Pađene
— 2. četa	Plavno
— 3. četa	Pribudić
— 4. četa	Zrmanja
229. mob.-teritor.-bataljon:	Gračac
— 1. četa	Štikada
— 2. četa	Gračac
— 3. četa	Cerovac
— 4. četa	Malovan

BROJ 206

IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 1. RUJNA 1942.
MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O AKTIVNOSTI
PARTIZANA NA PODRUČJU TROGIRA¹

0013018/Kab. Jav. sig.

1. rujan 1942-XX

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavna uprava policije

Odsjek općih i tajnih poslova

R i m

Aktivnost ustanika u
provinciji Split.

Na temelju podataka koje su iz pouzdanih izvora primili Kr. karabinjeri u Splitu, aktivnost ustaničkih jedinica nedavno je sa područja Trogira prenijeta u pravcu obalskog područja. Ovoj činjenici treba pripisati ubojstvo izvjesnog Novakovića Ante, navečer 24. prošlog mjeseca u Vinišću. Ovo se dogodilo kada je starješina jedinice Hrabar Jerko, nazvan Krilo,² došao u selo s jakom grupom ustanika, skoro svi naoružani, naredio da se stanovnici prikupe, i tada ubio imenovanog jer je odbio da se priključi partizanskom pokretu.

Ovom prilikom je Krilo održao govor i izjavio da partizanski pokret stalno poprima sve veće razmjere i da će kroz kratko vrijeme uslijediti jedna akcija većeg obima, zbog čega su potrebni ljudi i oružje. Što se tiče mobilizacije novih boraca, oni koji se nisu odazvali pozivu bit će smatrani izdajnicima i ubijeni, kao što se dogodilo Novakoviću.

Govor koji je održao Krilo završen je nakon jednog sata prototalijanskim manifestacijama i pjevanjem partizanskih pjesama.

Stanovništvo je, zahvaćeno paničnim strahom, navodno izjavilo da će se odazvati pozivu imenovanoga.

Karabinjeri u Splitu, uz pomoć bataljona skvadrista, svakodnevno poduzimaju prepade većih razmjera i postavljaju noćne zasjede na mjestima obaveznog prolaza. Međutim, do danas nije uspostavljen kontakt s partizanima, niti su postignuti bilo kakvi rezultati.

Za guvernera

¹-Kopija-originala (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg.-br.-2/4—22, k.-561.
² Rukovodilac partizanske grupe u Segetu. Imao je pseudonim Srbin.

BROJ-207

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 2. RUJNA 1942. VISOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA« O RASPOREDU I JAČINI ČETNIČKIH
JEDINICA I ČETA ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE¹**

**VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
Operativno odjeljenje
Br. 1460
Primljeno: 4. 9. 1942.**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Obavještajno odjeljenje

Ob. br. 6084/1

VP 118, 2. rujna 1942-XX

Predmet: Raspored dobrovoljnih
antikomunističkih jedinica.

**VISOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
(2. ARMIJA)**

Obavještajno odjeljenje

VP 10

i, na znanje:

**VISOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
(2. ARMIJA)**

Operativno odjeljenje

VP 10

Dostavlja se pregled dobrovoljnih antikomunističkih jedinica koje se nalaze na teritoriju XVIII armijskog korpusa na dan 31. kolovoza 1942-XX godine.²

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 10/2—1, k. 395.

* Vidi dok. br. 211.

Odakle je jedinica	Jačina (ljudi)	Dislokacija	N a o r u ž a n j e						
			mitr.	puš. mitr.	pušaka	metaka	bombi	pišto-lja	auto-mata
OTISIC	95	Otišič (UH—CQ)		1	93	6600			
BOS. GRAHOVO	640	Uilica (SR—EH), Jadovnik (TR—DX), V. Tičevo (UM—DV), Kazanci (US—DH), Dinara (TP—DL)	1	5	600	31400	550	30	1
GOLUBIĆ (pokret, bat.)	125	razna područja	1	6	109	14200	500	6	1
STRMICA	640	Uilica (SR—EH) Dinara (TP—DL) Lika	4	8	610	92000	800	15	1
GRACAC	410	Velebit—Bravno (QM—EU)		2	395	56600		13	
OTRIC	840	Lika—Srb (SI—EO)	1	8	800	41400	1500	27	—
PAĐENE	190	Plavno (SL/SN—DR) Radučić (RQ—DL)		1	183	11350	984	5	
KOSOVO	420	Promina (SL/SN—CU/CZ) Kozjak (TI/TL—DE/CZ)		3	404	13750	500	11	
TOPOLJE	55	Topolje (SR—DL) Polača (TI/TL—DL/DH)			50	3000		2	
KRUPA	225	Krupa (QM—DP) Ervenik (RH—DP)		1	210	9500	200	20	
1. četa	70	Biograd (MH—CZ)	—	—	70	—	da	—	—
2. četa	70	Novigrad (NH—DT)	—	—	70	—	da	—	—
S. četa	75	Lišane (MK—DH)	—	—	75	—	da	—	—
4. četa	75	Kis tanje (RK/RH—DE)	—	—	75	—	da	—	—
5. četa	75	Obrovac	—	—	75	—	da	—	—

Po naređenju:
Načelnik štaba, pukovnik
Pietro Barbero v. r.

(M. P.)

BROJ-208

**OBAVJEŠTENJE GENERALA MARIA ROATTE OD 2. RUJNA 1942.
U POVODU ZAVRŠETKA OPERACIJE NA BIOKOVU¹**

Predmet: rzb.
BRZOJAV

otpreme 2-9-42
Datum i sat 20.—
prijema 3-9-42

S broda »-Abbazia«
Kr. Misiji — Zagreb (preko Superslode)

br. 17498

Biokovo

Molim obavijestiti Vladu² i Hrvatski vrhovni štab³ da je danas, 2-og rujna, završen operativni ciklus započet 29-og kolovoza s težnjom uništavanja komunističkih bandi, koje su ugrožavale oblast »Biokovo« i teritoriju između Biokova i Vrgorca.⁴ Kolone divizija »Bergamo« i »Messina«, regularni hrvatski elementi i formacije antikomunističke dobrovoljačke milicije⁵ s odgovarajućim nastupanjem sa sjevera, juga i istoka i žestokim borbama potpuno su uništili i potukli 2-u proletersku brigadu i druge manje partizanske formacije,⁶ nanijevši im slijedeće gubitke: 1008 mrtvih, među kojima komandant imenovane brigade,⁷ dva komandanta bataljona⁸ i nekoliko stotina ranjenih. Ogroman je bio privođeni plijen koji sadrži: oružje, municiju, sanitarni i materijal za vezu, životne namirnice i stoku.

Bijedne grupe odmetnika uzalud su tražile spas u bjegstvu neprekidno progonjene našim pobjedničkim trupama. Partizanske bande o kojima je riječ, a koje su bile sastavljene od ostataka formacija već potučenih od strane naših trupa u Bosni i Hercegovini, dobili su i u oblasti Biokova drugu dobru lekciju i mogu se smatrati uništenima.⁹

Bit ću zahvalan toj Misiji ako Hrvatska vlada bude objavila u novinama kratak izvještaj o ovome. Povodom istoga želio bih da ta Misija preda analogno saopćenje agenciji Stefani za talijansku štampu.

Ovjerava prijepis
Načelnik štaba
general brigade
E. de Biasio

General *Roatta*

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu vn, arhiva talijanska, reg. br. 35/85, f. 1, k. 58.

² Odnosi se na vladu NDH.

³ Odnosi se na Ministarstvo domobranstva NDH.

⁴ Odnosi se na operaciju »Albia«. Vidi dok. br. 119, 120, 122, 170, 178, 196, 197, 204, 209, 210, 274, 282 i 286.

⁶ Četnici dovedeni iz Čapljine.

⁷, ⁸ Nije postojala brigada na području Biokova, već samo bataljon »Jozo Jurčević«, prema tome nije mogao ni da pogine komandant brigade niti dva komandanta bataljona. Vidi dok. br. 119: Saopćenje štaba Trećeg NOP odreda Četvrte operativne zone o borbama vođenim na Biokovu od 17. kolovoza do 8. rujna 1942. godine.

⁹ Ne radi se o snagama koje su bile u sastavu Grupe Vrhovnog štaba (vidi dok. 1, napomenu 2) već o bataljonu »Jozo Jurčević«. Dijelovi Prve proleterske NOU brigade i Četvrte crnogorske proleterske brigade vodili su u to vrijeme borbe na području Aržano—Studenci—Posušje—Lovreč.

BROJ 209

**IZVANREDNO SAOPĆENJE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
2. RUJNA 1942. O REZULTATIMA OPERACIJE »ALBIA« IZVRŠENE
NA PODRUČJU BIOKOVA¹**

BRZOJAV

Prispio 2. rujna 1942. 24h.

Šalje Komanda VI armijskog korpusa

Motornoj lađi »Abbazia«

Superslodi
i na znanje:

Upravi Crne Gore
Komandi XIV armijskog korpusa
Komandi XVIII armijskog korpusa
Mornarici Dalmacije

Br. 14395/Operacije

Izvanredno saopćenje 18 sati 2. rujna

Operacije »Albia« započete 12-og kolovoza pripremnim fazama, razvijene na 1700 metara od mora po vrlo teškom terenu protiv upornog neprijatelja na frontu koji je varirao između 15 i 20 km i u dubini od 60 km, danas su zaključene postizanjem svih ciljeva.

Neprijatelj koji se smatrao nepobjedivim u zonama Biokova i gornjeg primorja do Neretve, izbačen je² i uništen.³

Postignuti su rezultati:

Neprijatelja mrtvih (izbrojanih na terenu) — 962.⁴ Uništeno oružje: 11 puškomitraljeza, 211 pušaka (osim nekoliko stotina zadržanih od bataljona antikomunističke dobrovoljačke milicije radi dopune naoružanja rezervnih i pomoćnih), 46 pištolja, 5 signalnih pištolja is mnogo metaka, 49 bajoneta, 62000 metaka prenosnog oružja, 20 kg baruta, 30 kg eksplozivnog želatina.

Mjesta pod partizanskom komandom koja su pala u naše ruke: Drvenik (IH—AD), Brikva (XP—AP), Zakučje (XI—AT), Pašalić (ZV—AT), Stropac kota 1450 (ZT—AV), Ilija (XI—AR), Studenci (ZT—AX), s mnogo materijala između ostalog 300.000 kuna, 4 kg zlatnih predmeta, 6 kompletnih arhiva sa spiskovima i tri radio prijemnika, jedan dinamo, 4 pisalice mašine (hrvatska slova), dva km telefonske žice, 6 bačava benzina, jedna bačva nafte, jedna bačva maziva, dva kvintala šećera, 10 kvintala soli, 8 kvintala brašna, sira, ulja, razne hrane, odjeće, proglašeni i objave komunističke propagande.

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu Vn, arhiva talijanska, reg. br. 5/12, k. 569.

² Na Biokovu je ostala četa »Vid Mihaljević«. Vidi dok. br. 83 i 101.

⁴ U izvještaju M. Roatte, dok. br. 208, stoji da je ubijeno 1.008 partizana.

Dvije partizanske bolnice, jedna u Brikvi (XP—AP) jedna u Zakuču (XL—AT), s rasklapajućim krevetima, materijal za liječenje, jedan mikroskop, kirurški pribor (reducirano).

Nabrojano 48 prekida puta, od kojih neki veći od 100 m a dijelom (32) već obnovljeni.

Između Vrgorca i prevoja Turija civilne telegrafsko-telefonske linije sabotirane s prefko 200 uništenih stupova i odnošenjem skoro sve žice.

Naši gubici:

Divizija »Bergamo« 16 mrtvih, 39 ranjenih.

Divizija »Messina« 1 mrtav, 2 ranjena.

Antikomunistička dobrovoljačka milicija⁵ 38 mrtvih, 39 ranjenih, 50 nestalih.

Ovjerava prijepis
Načelnik štaba
brigadni general
E. de Biasio

General *Dalmazzo*

(M. P.)

BROJ 210**POHVALA VISE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 2. RUJNA 1942. TALIJANSKIM JEDINICAMA KOJE SU SUDJELOVALE U OPERACIJI »ALBIA«¹****VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«**

(2. armija)

17500

V. P. 10. 2. rujna 1942-XX

Predmet: Pohvala

Komandi VI armijskog korpusa

V. P. 39

Komandi XVIII armijskog korpusa

V. P. 118

Operacije protiv komunističkih ustanika »Biokova«,² koje su odvažne trupe divizija »Bergamo« i »Messina« i formacije antikomunističke dobrovoljačke milicije³ pod našim zapovjedništvom danas pobjednički zaključile, poslije nekoliko dana žestoke borbe, bile su vođene i razvijale su se na zaista sjajan način.

Uporni otpor spremnog i dobro naoružanog neprijatelja, velike teškoće zbog neprohodnog terena, nisu mogle da zaustave polet, niti da umanje hrabrost jedinica.

Postignuti rezultati su od takvog značaja da se protivničke formacije mogu smatrati uništenima.⁴

Ekselenciji generalu Dalmazzo koji je majstorski vodio operacije, komandantima divizija i kolona, svim odjeljenjima koja su dala visoki dokaz o sposobnosti, energiji, borbenom duhu i fizičkoj izdržljivosti, iskazujem svoju živu pohvalu.

Naznačeni komandant armije
general
Mario Roatta v. r.

Ovjerava prijepis
Načelnik štaba
brigadni general
E. de Biasio

(M. P.)

* Četnici

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu vn, arhiva talijanska, reg. br. 3/4, k. 58.

² Bataljon »Jozo Jurčević«

* Četnici

* Vidi dok. br. 208, 209.

BROJ 211

**IZVJEŠTAJ OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 3. RUJNA
1942. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
I DISLOKACIJI I JAČINI PARTIZANSKIH I ČETNIČKIH
JEDINICA¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

štab — Obavještajno odjeljenje

Pov. br. 6100

VP 118, 3 rujna 1942-XX

Predmet: Situacija kod ustanika.

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
(2. ARMIJA)

Obavještajno odjeljenje Primjerci: 1, 2 i 3.

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
(2. ARMIJA)

Operativno odjeljenje Primjerak: 4

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«
(2. ARMIJA)

Odjeljenju civilnih poslova Primjerak: 5.

(Ostale adrese ispuštene)

Dostavlja se situacija kod ustaničkih i antikomunističkih jedinica
(grafička i opisna) sa stanjem na dan 31. kolovoza 1942. godine.

Po naređenju:
načelnik štaba, pukovnik

Pietro Barbero

(M. P.)

**VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA—DALMACIJA«
Operativno odjeljenje
Br. 1478
Primljeno: 6. 9. 1942-XX**

PRILOG 1

uz dopis br, 6100/1 od 3. 9. 1942-XX

POVJERLJIVO

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Stab — Obavještajno odjeljenje

VJEROJATAN RASPORED USTANICKIH SNAGA I ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE NA DAN 31. 8.1942-XX²

1	2	3	4	5
Red. br.	Mjesto	Jačina jedinica ljudi i naoružanja	Vrste jedinica, vjeroispovješt, imena komandanata	Primjedbe
1	Otok Brač	400 ljudi: ³ puške, puško-mitraljezi i ručne bombe	Partizani — Hrvati — katolici. Nije poznato ime komandanta.	Nije poznat njihov broj jer mnogi danju obavljaju svoje redovne poslove a noću se pridružuju partizanima radi pljačkanja.
2	Područje Biokovo — prevoj Turija: mjesto »Dom-« (nije označeno na karti) u blizini prevoja Turija. Ledena (ZV—AT) Jugo-istočno od prevoja Turi je duž puta za Vrgorac. Južno od Sv. Jure (ZT—AX) na neutvrđenom mjestu	100 ljudi: puške, puško-mitraljezi i ručne bombe: 1. biokovska četa ⁴ Okolo 100 ljudi: naoružanje kao u predhodnom stavu: 2. biokovska četa. ⁵ Okolo 100 ljudi: naoružanje kao u predhodnom stavu: 3. biokovska četa. ⁶ Okolo 100 ljudi: naoružanje kao u predhodnom stavu: 4. biokovska četa. ⁷	Partizani — srpskopравoslavne vjere, dosta Hrvata katolika i nekoliko muslimana. Komandanti: Jurišević Jozo ¹⁰ i izvjestan Metas iz Brela. Politički komesar: Turudija. ¹¹ Komandir 3. čete je navodno, Glavina iz Maikarske. Navodno postoji i izvjestan pukovnik De Ferraris iz Rima, koji je telefonom razgovarao s jednim našim ofcirom.	Dobro su opskrbljeni životnim namirnicama opljačkanim na ovom području. Navodno raspolazu s dovoljno municije. Jedna grupa od 300 partizana je napustila područje i krenula u pravcu Metkovića.

1 Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 12/2-1, k. 395.

2 Vidi dok. br. 207.

3 Odnosi se na Bračku partizansku četetu.

4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 i 11 Odnosi se na Južnodalmatinski bataljon »Jozo Jurčević« koji je imao oko 720 boraca. Bataljon je nosio ime po poginulom borcu Jozi Jurčevlću iz Makarke. Komandant bataljona je bio Nedo Bošković, a politički komesar Petar Bogunović

1	2	3	4	5
Red. br.	Mjesto	Jačina jedinica ljudi i naoružanja	Vrste jedinica, vjeroispovjest, imena komandanata	Primjedbe
	U blizini Sv. Jure (ZT—AX) Prevoj Turija Ovce st. (ZV—AT) i Lemesni Dolci (XI—AT) Kale k. 1535 (ZP—BD)	Oko 100 ljudi: naoružanje kao u predhodnom stavu: 5. biokovska četa. ⁸ Još 300 ljudi: naoružanje kao u predhodnom stavu. ⁹ Neodređene snage s velikim količinama hrane Dijelovi dviju četa s područja Sv. Jure.		
3	Područje Tomislavgrad ¹² (ZP—CF) Roško Polje (XL/XN—BF), Studeno Vrelo (XT—BQ), Vetrenik — Plesenica, Kolo ZP—CF), M. Tušnica (ZV/XI—CF)	1500 ljudi (?) : minobacači, mitraljezi, puške, puškomitraljezi, ručne bombe. Opskrbljenost municijom dobra.	Partizani — srpskopравoslavci, muslimani i Hrvati. Imena starješina nisu poznata. Komandant partizana u Tomislavgradu je izvjestan Rasim Numić bivši činovnik.	Dijelovi ove jedinice su navodno ovako raspoređeni : Malovan (ZR-BU), Gradina k. 846 (ZN-BS), Stražbenica (VP-SE) : komandant se nalazio u Studenci ali se uslijed naše akcije prebacio prema sjeveru. U Roško Polje (XI-BS) navodno se nalazi 180. partizanski bataljon. Na dan 24. o. mj. bile su poznate slijedeće grupe: 200 ljudi u Levakovice (XT-BN), 100 ljudi u Jelinak (XR-BQ), Vinica i Arzano. Nepoznate grupice u Provo i Dobranje (ZL-BQ).
4	Područje Mosor—Debelo Brdo (BQ—UQ), Pod Jeznov (VH-BQ)	300 ljudi; ¹³ puškomitr al jezi, puške i ručne bombe. Izgleda da su dobro opskrbljeni municijom.	Partizani — katolici, nekoliko pravoslavaca. Starješina: Mihanović Tadija iz Zmogovnice. Politički komesar: Aljinović Ilija. ¹⁹	Ograničavaju se na pljačku u ovom rejonu radi nabavke hrane. Ova jedinica, navodno, preduzima potrebno u cilju regrutiranja mladića iz Splita za račun jedinica na Svilaji, Vještica Gori i Uništa. Raspoložuje radio-aparatima. Izgleda da je dobro popunjena kadrovima.

¹² Duvno (Tomislavgrad)

¹³ Odnosi se na Mosorsku partizansku četu.

^{14, 15, 17, 18 i 25} Odnosi se na Srednjodalmatinski NOP odred

čiji je komandant bio Božo Bilić-Marijan, a politički komesar Ante

Roje.

¹⁶ Odnosi se na Grupi proleterskih brigada (Prva, Druga, Treća, Četvrta i Peta proleterska brigada) pod neposrednim rukovodstvom

Vrhovnog štaba NOV i POJ. Vidi dok. br. 1, napomenu 2.

¹⁹ Mate Aljinović. Komandir Mosorske čete je bio Ljubo Dumičić, a

političkim komesar Sime Karaman.

1	2	3	4	5
Red. br.	Mjesto	Jačina jedinica ljudi i naoružanja	Vrste jedinica, vjeroispovješt, imena komandanata	Primjedbe
9	Područje Esgetića st. (VK—CQ)	300 ljudi; ¹⁴ 4 puškomitraljeza, 2 mitraljeza, 1 jurišni minobacač talijanski, puške i ručne bombe.	Partizani — Komandant Vice Buljan. ²⁰ Većinom katolici, nekoliko Crnogoraca.	Komanda jedinice: u Bulovića st. (VK-CO). Kuhinja: u Pletikosića st. (VK-CO). Osmatračnice: na k. 953 (VK-CO). Opskrba vodom: bunari u blizini k. 953, (VK-CO). Kantomani: u Esgetića st. (VK-CQ). Peč: u Kekezo (VM-CO). Pod ovom komandom se nalazi i jedinica izvjesnog Bojana Bulovića.
6	Područje Vještla Gora (US—CU) Dragović (UM—CQ)	400 ljudi; ¹⁵ minobacači (?), 2 mitraljeza, 5—6 puškomitraljeza, puške, ručne bombe, skoro svi naoružani.	Partizani — Hrvati katolici i srpskopравoslavci. Komandant Dujo Opara i Milić ²¹ iz Splita, Jukić Ivan, Bojan Bulović iz Rumina, Milo Marković i Marinko Katunarić. vice Buljan se, navodno, nalazi sa 200 ljudi i s 1 topom u rejonu prevoj Vaganj.	Jedinica dobija pojačanja od jedinice na Svilaji. Izgleda da se namjerava prebaciti u pravcu Bili Brig (područje Esgetića) s namjerom da u suradnji s jedinicama koje su zauzele Livno zauzme Sinj. Jedinice na br. 5 i 6 su praktično sjedinjene.
7	Područje Livno Glamoč—Podgradina (VQ—DT)	6000—7000 ljudi (?); ¹⁸ 2 topa (provjereno); 2—3 talijanska minobacača; velik broj puškomitraljeza i mitraljeza, puške i ručne bombe.	Partizani — Srpsko-pravoslavci, Crnogorci i veoma velik broj muslimana. Pored lokalnih starješina: Senčić Albin, Boško Slavko, Jelović Petar i ostali iz područja Glamoč (čija imena nisu poznata). Postoje, navodno, i slijedeći viši komandanti koji su stigli na ovo područje: »Tito« ²² Slovenac, major bivše jugoslavenske vojske; Arsa Jovanović, ²³ Crnogorac, generalštabni kapetan bivše jugoslavenske vojske; Moša Pijade, ²⁴ adkovat, koji je živio u Beogradu, već osuđivan na 20 godina zbog komunizma.	Ustanika koji su zauzeli Livno bilo je preko 2000, a od naoružanja su imali: puške, bombe, 2 topa, 1 minobacač, mitraljeza i puškomitraljeza. Navodno, oko 80% su Crnogorci. Prema posljednjim podacima ovako su raspoređeni: 600—700 ljudi na južnom izlazu iz Livna, oko 200 na Prologu, 300 u šumi kod groblja Ljubunčić (VU—CS), 900 u Listane (VQ+CS) i Rujani (VO—CS). Komanda je, navodno, u Livnu, a sastoji se od Crnogoraca koji su se uslijed naših akcija pročešljavanja udaljili iz Crne Gore. Izgleda da su se, s

²⁰ Vice Buljan je bio tada obavještajni oficir Štaba Četvrtе operative zone.

²¹ Maks Baće-Milić je bio tada operativni oficir Štaba Četvrtе operative zone.

²² Josip Broz-Tito, vrhovni komandant NOV i POJ.

²³ Arso Jovanović, načelnik Vrhovnog Štaba NOV i POJ.

²⁴ Moša Pijade, član Vrhovnog štaba NOV i POJ.

1	*	3	4	5
Red. br.	Mjesto	Jačina jedinica ljudi i naoružanja	Vrste jedinica, vjeroispovješt, imena komandanata	Primjedbe
				obzirom na ove akcije pročešljanja koje su u toku, trenutno prikupili.
8	Područje pl. Svilaja (UK—CM), Jelenjak (TR/UH—CO), Leskovac (TR—CO), Gradina (UK/UH—CO).	350 ljudi (?) ; ¹⁷ puškomitraljezi, od kojih 3 talijanska, puške, 15 pištolja, ručne bombe.	Partizani — Hrvati, katolici 1 nekoliko srpsko-pravoslavaca. Komandant: Damjanović Jozica nazvan Dujo i Bilić Božo nazvan Marjan. ²⁵	Najveći broj sastava je porijeklom iz Splita i okolice. U zadnje vrijeme izvršili su sabotaže na mostove i putove u rejonu Muć, i napade na motorna vozila. Izgleda da se jedna grupa ove jedinice stalno zadržava na području Moseća, gdje djeluje i poduzima potrebno za razvrstavanje regruta-partizana koji dolaze.
9	Područje Kamešnica, Divljakinja (VU—CD), Međugorje (ZI—CD)	200 ljudi (?) ; ¹⁸ puškomitraljezi, puške, ručne bombe.	Partizani — Hrvati, katolici. Komandant jedinice i III grupe Jukić Bračule ; II grupe : Dolić Marijan; I grupe: Lagator Marko. Nisu poznata imena starješina ustanika koji su stigli u rejon prevoj Vaganj.	Nastavljaju pljačkom u okolnim selima. Partizani su, navodno, istjerali vlasnike staja s ovog područja kako bi iste iskoristili za stambene prostorije i skladišta.
10	Područje Grkovci Kazancl	1000 ljudi; ²⁶ puške i nekoliko automatskih oruđa.	Partizani — Katolici i srpsko-pravoslavci. Komandant Cvijko Oraščić.	Vrši pritisak u pravcu Bosanskog Grahova. Raspoložu velikim količinama žita i stoke.
11	područje Uilica (SR-EH) — Jadovnik (EH—TP)	500 ljudi; ²⁷ dobro naoružani puškama i automatskim oružjem.	Partizani — Srpsko-pravoslavci. Ime starješine nije poznato.	Riječ je o jednom bataljonu koji je došao iz Srba. Akcije uznemiravanja protiv okolnih sela i garnizona Bos. Grahovo.
12	Područje Otišić (UH—CQ)	94 čovjeka; ²⁸ 93 puške, 1 puškomitraljez, 6600 metaka.	Antikomunistička Jedinica iz Otišića. Srpsko-pravoslavci. Komandant: Krunic Rade.	Pružila je pomoć u više borbi s partizanima, ispoljavajući izvanredne borbene sposobnosti, iskrenu i tijesnu suradnju s našim trupama.

26 Odnosi se na bataljon »Starac Vujadin«.

27 Vjerojatno se odnosi na dijelove Trećeg ličkog NOP odreda.

28 Odnosi se na grupu četnika u Otišiću.

1	2	3	4	5
Red. br.	Mjesto	Jačina jedinica ljudi i naoružanja	Vrste jedinica, vjeroispovješt, imena komandanata	Primjedbe
13	Područje Kaštela (RM/RO-BS), Kučevo (RO—BS), Seget (SN/SP—BQ/BN)	100—150 ljudi » puške »Manliher« i lovačke puške, pištolji.	Partizani — Hrvati — katolici. Komandant: Hrbar Jerolim.	Ova jedinica je odgovorna za sječu 130 telegrafskih stupova u Gornjem Segetu; nastavlja s pljačkom i nasiljem nad stanovništvom ovog područja.
14	Područje sjeverno od Kaštela (TN/TL—BS)	15—20 ljudi; ³⁰ puške, pištolji i ručne bombe.	Partizani — katolici. Komandant: Savin iz Kaštel Lukšića, teško ranjen u borbi u kojoj je poginuo prethodni starješina Savin Ante. ³¹	Ova jedinica je izvršila akcije sabotaže na telefonsku liniju između želj. stanice Kaštel Stari i brodogradilišta Sućurac. Nastavljaju se akcije odmazde ubijanjem naših simpatizera i obavještajaca.
15	Padene (RQ/SI—DN)	940 ljudi; ³² 180 pušaka, 1 puškomitraljez, 5 pištolja, ručne bombe, odgovarajuća količina municije.	Antikomunistička jedinica iz Padene — pravoslavci. Starješina: Novaković Vlade.	Područje operacija: Plavno (SL/SN—DR), Radučić (RO/RQ—DL).
16	Bos. Grahovo (TN—DT)	Oko 2000 ljudi; ³³ 1 mitraljez, 650 pušaka, 350 ručnih bombi, 30 pištolja, odgovarajuća količina municije.	Antikomunistička jedinica iz Bos. Grahova ; pravoslavci. Komandant: Branko Bogunović.	Područje operacija: Uilica (SR—EH), Jadovnik (TR—DX), V. Tičevo (UM—DV), Kazanci (US—DH), Dinara (TP—DL).
17	Krupa (QO—DT), Ervenik Gornji (RH—DP).	700 ljudi; 210 pušaka, 20 pištolja, odgovarajuća municija.	Antikomunistička jedinica iz Krupe ; pravoslavci. Starješina Bianco Obrad žandarm. podoficir b. j. v.	Područje operacija: Krupa—Ervenik sa zadatkom da se spriječi kretanje s Velebita u pravcu Dalmacije.
18	Golubić (SP—DP/DN)	Pokretni bataljon, ³⁵ 500 ljudi; 110 pušaka, 6 puškomitraljeza, 1 mitraljez, 6 pištolja, ručne bombe.	Antikomunistička jedinica iz Golubića; pravoslavci. Starješina: Mane Rokvić.	Područje operacije: treba odrediti.

29 Odnosi se na Kaštelansko-trogirsku partizansku četu čiji je komandir bio Stipe Marković-Stevo. Hrbar Jerko je bio rukovodilac grupe u Segetu.

30 Odnosi se na partizansku grupu pod rukovodstvom Josipa Babina.

31 Ante Savin-Manistra i Josip Babin upali su, 16. srpnja 1942. godine u Starokaštelanskom polju, u talijansku zasjedu. Tada je Savin poginuo, a Babin, iako teško ranjen, se spasio.

32 U Padenama se nalazio Bukovički četnički odred. Imao je 9 četa ali su samo dvije bile naoružane. Komandant Marko Crljenica. Vidi dok. br. 290.

33 Odnosi se na četnički puk »Gavrilo Princip«.

34 Četnička jedinica nazivana po komandantu »Odred Bianco«.

35 Četnički Drvarsko-petrovački odred koga je Mane Rokvić nazivao puk »Kralja Aleksandra«.

1	2	3	4	5
Red. br.	Mjesto	Jačina jedinica ljudi i naoružanja	Vrste jedinica, vjeroispovjest, imena komandanata	Primjedbe
19	Otrić (RQ—DX)	1500 ljudi; ³⁶ 800 pušaka, 1 mitraljez, 8 puškomitr al jeza, ručne bombe, 27 pištolja, odgovarajuća municija.	Antikomunistička jedinica iz Otrića; pravoslavci. Starješina: Mirko Marić.	Područje operacija: Lika, Srb (SI—EO).
20	Gračac (QK—EH), Grab (QO QM-EH).	600 ljudi j ³⁷ 260 pušaka, 2 puškomitr al jeza, 13 pištolja, odgovarajuća municija.	Antikomunistička jedinica iz Gračaca; pravoslavci. Starješina: Todor Stanislavljević (Cievvara).	Područje operacija: Velebit—Bruvno (QM—EU).
21	Područje Topolje (SP/SR—DL)	100 ljudi; ³⁸ 50 pušaka, 2 pištolja.	Antipartizanska jedinica iz Topolja. Starješina: Nikola Berić.	Područje operacija : Topolje—Polača (TI/TL—DL/DH).
22	Kosovo (SP—CZ)	4000 ljudi; ³⁹ 400 pušaka, 3 puškomitraljeza, ručne bombe, 11 pištolja, odgovarajuća municija.	Antikomunistička jedinica iz Kosova; pravoslavci. Starješina: pok Nikanor Kalik. ⁴⁰	Područje operacija: Promina (SL/SN—CZ/CU), Kozjak (TI/TL—DE/CZ).
23	Strmica (SR/TI—DR)	2400 ljudi; ⁴¹ 8 mitraljeza, 600 pušaka, ručne bombe, 15 pištolja, odgovarajuća municija.	Antikomunistička jedinica iz Strmice; pravoslavci. Starješina: Momčilo Đujić.	Područje operacija: Uilica (SR—EH); Dinara (TP—DL), Lika.
24	Uništa (UN—DL)	600 ljudi (dva bataljona) svi su naoružani, stanje municije dobro.	Partizani — Katolika 30% i pravoslavaca 70%. Starješina: Nikola Vrančić (prema drugoj informaciji starješina je navodno izvjestan Reljica iz Solina).	Jedinica je proširila okupaciju u pravcu istočno od Uništa i Vrlika (TP—CU). Preovlađuju omladinci. U jedinici, navodno, ima 25 žena.

36 i 37 Lički četnički odredi u sastavu Dinarske četničke divizije, pod komandom vojvode Momčila Đujića.

38 Odnosi se na Četvrti bataljon četničkog puka »Petar Mrkonjić«.

39 Odnosi se na četnički puk »Onisim Popović« sa sjedištem štaba i jednim bataljonom u Kosovu i s po jednim bataljonom u Ham-ljanima, Polači i Tepljuhu. Komandant Zivko Mladenović.

40 Vršio dužnost četničkog dušobrižnika. Inače je bio organizator četničkog pokreta u borbi protiv partizana.

41 Odnosi se na puk »Kralja Petra II« kojim je neposredno rukovodio vojvoda Momčilo Đujić koji je ujedno bio i komandant Dinarske četničke divizije.

42 Odnosi se na Srednjodalmatinski NOP odred.

1	2	3	4	5
Red. br.	Mjesto	Jačina jedinica ljudi i naoružanja	Vrste Jedinica, vjeroispovjest, imena komandanata	Primjedbe
25	G. Ploča (OL—EZ), D. Lapac (RH—FL), Doljani (SL—FG), Zrmanja (RQ-DX).	«•Omladinski-« bataljon od dvije čete; svaka četa ima 60—70 ljudi. Zadnjih dana ojačan je jednim drugim bataljonom brojno jačim. Udarni bataljon »Stojan Matić« — od tri čete, svaka četa ima 65—70 ljudi. Prvi partizanski bataljon koji djeluje u trećoj zoni Like, sastava tri čete, svaka od po 65—70 ljudi. Ljudstvo sva tri bataljona naoružano je puškama s po 25—30 metaka; svaka četa ima talijanske i jugoslavenske puškomitraljeze sa po 300—400 metaka.	Partizani — elemenat srpski i hrvatski, većinom iz D. Lapca. Pod komandom jednog podoficira b.j.v. izvjesnog Tome Popovića iz D. Lapca. Komandant: bivši policajac iz Zagreba izvjestan Mane Breka, rođen u Zrmanji; komandir 2. čete je Nikola Plečas, iz Brvna, seljak.	Djeluje na području Derin Gaj (QM-EO). Crni Vrh (QM-EH), Tomašev Vrh (QK/EO—OK), Krcelj (QO—EK), Glogovo (RH—EK), Surle (RH/RK—EU), k. 850 (RH/RK—EH), k. 1042 (RK—EH), Labusi (RN—EK) i u pravcu V. Popina (RO—EH). Djeluje na području: Gradina (QA—EO), Dozeni (QK—EQ), Rudopolje (QH-EH), Bruvno (QM-EU), Tomin Gaj (QH/QK—EH). Cilj bataljona je, navodno, da zauzme južne padine Reznika i uznemirava četnike Tome Ljubovića koji drže dolinu u Tintori (QK-EM). Sjedište bataljona je: Pločanski klanac (ON—EZ), Komić (PL—EZ), a kreće se preko Paklarić (PN—EU), Jascnar (PN—EQ) sve do V. Popine.
26	Drvar	1 bataljon; 500 ljudi, 5 mitraljeza, 25 puškomitraljeza, 500 pušaka »Mauzer [^] , ručne bombe.	Partizani. Pravoslavci. Starješine: Karanović i Nikola Kotle.	Djeluje na području: Uilica (SR—EH), Kezanovci (TI—EH), Peći (TI—DX) i Jedovnik.
27	Kazanci (US—DH)	400 ljut ^{»,*} 3 > puške, -mihra-	Partizani. Katolici i pravoslavci. Starješina: Cvijo Oraščić.	Djeluje na putu Grahovo (TP—DT), Livno (ZU—CO).
»	Kijevo (UK/UM—DX/DV)	200 ljudi, puške, 5 puškomitraljeza i 1 mitraljez.	Partizani. Srbi iz Glamoča.	Djeluje u rejonu Tičevo (UM—DV) u pravcu Marinkovci (UH—DT).

43 Odnosi se na bataljon »Starac Vujadin«.

1	2	3	4	5
Red. br.	Mjesto	Jačina jedinica ljudi i naoružanja	Vrste jedinica, vjeroispovješt, imena komandanata	Primjedbe
29	PROVINCIJA ZADAR 1. zona: Kistanje	Jačina neutvrđena.« Puškomltraijezi, puške, ručne bombe, količina municije skromna.	Partizani. Pravoslavci i katolici. Starješine: Martić Jovan, Novaković Dušan, Novaković Spaso i Vejnović Ćiro.	Teroristička djela, komunistička propaganda. Riječ je o lokalnim elementima pripadnicima bataljona »Bude Borjan«, s ranijim sjedištem u Rujište. S obzirom na njihovu pokretljivost, nemoguće je precizirati njihove baze.
30	2. zona: primorje	Oko 200 ljudi, ⁴⁵ puške, ručne bombe.	Partizani. Pravoslavci i katolici. Starješina: nepoznat.	Riječ je o lokalnim elementima, koji su se Izvjesno vrijeme udaljili s primorja radi priključivanja Jedinicama Like i Bosne. Nedavno su se vratili u Dalmaciju i potpomognuti od lokalnog stanovništva, poduzimaju pljačke, zločine i zasjede protiv nas.
31	Otoci	(I)«	Partizani. Starješina nepoznat.	Riječ je o neutvrđenom broju elemenata, za koje se govori da vršljaju na otoku Iž i Dugom Otoku.
32	Biograd (MH—CZ)	70 ljudi; puške, ručne bombe.	1. četa antikomunističke milicije.«	Riječ je o lokalnim elementima koje je regrutirao Guvernetorat Dalmacije za borbu protiv komunista.
33	Novigrad (NK—DT)	70 ljudi; puške, ručne bombe.	2. četa antikomunističke milicije. ⁴⁶ Pravoslavci i katolici.	ft
34	Ltšane (MK—DH)	70 ljudi; puške, ručne bombe.	3. četa antikomunističke milicije. ⁴⁶ Pravoslavci i katolici.	»*
35	Kistanje (RH/RR—DE)	75 ljudi; puške, ručne bombe.	4. četa antikomunističke milicije.«	*»
36	Obrovac (ON—DV)	75 ljudi; puške, ručne bombe.	5. četa antikomunističke milicije.«	.•

44 Odnosi se na Sjevernodalmatinski NOP odred koji je u svom sastavu imao bataljon »Bude Borjan«, »Branko Vladušić« i Primorsku partizansku Setu, Komandant odreda Jovo Martić, politički komesar Ante Jurin.

45 Odnosi se na Primorsku partizansku četu. Komandir Drago Živković.

46 Na Ižu i Dugom Otoku su djelovale partizanske grupe.

47, 48, 49, 50 i 51 Opširnije o formiranju četa Antikomunističke milicije vidi knj. 2, dok. br. 337, 355, 377, 383, 416, 418 i 422.

BROJ 212

**IZVJEŠTAJ PREFEKTURE U SPLITU OD 5. RUJNA 1942.
GUVERNATORATU DALMACIJE O NAMJERAMA PARTIZANA
DA S PELJEŠCA NAPADNU KORČULU¹**

PRIJEPIS VOJNOM KABINETU GUVERNATORATA
KR. PREFEKTURA — SPLIT

Br. 018152/Jav. sig.

Split, 5. rujna 1942-XX

GUVERNATORATU DALMACIJE
Glavna uprava policije

Z a d a r

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Glavna uprava javne sigurnosti

R i m

Predmet: Aktivnost ustanika —
vijesti sa prekogranične
teritorije.

Na temelju primljenih podataka iz pouzdanih izvora jedna partizanska jedinica jačine oko 300 naoružanih ljudi, koja se nalazi na poluotoku Pelješcu, ovih dana namjerava izvršiti napad na otok Korčulu² iz dva pravca poluotoka, točnije, iz Lovišta (AB—ZR) i Borja (GU—XR). Prvi bi trebali da se iskrcaju u Samograd (GZ—ZP), a drugi u Javić (GS—XL), da bi zatim konvergentno udarili na grad Korčulu. Za to vrijeme bi pojedini ustanički elementi u gradu trebali da akcijama sabotaže odvrte pažnju garnizonskih snaga.

Kao najveći eksponent komunističke aktivnosti na poluotoku Pelješcu smatra se izvjesni Jure Simunović iz Kućišta, kojemu pomažu izvjesni Marelić iz Lovišta i Srdelić iz Kućišta, i jedan i drugi iz Hrvatske.

Karabinjeri u Korčuli, u dogovoru s komandom garnizona, poduzeli su odgovarajuće mjere opreza radi svakog eventualnog iznenađenja.

Prefekt

Točnost prijepisa ovjerava:
potpis nečitljiv

Okrugli pečat:
GUVERNATORAT DALMACIJE
Glavna uprava policije

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 39/5—1, k. 565.

² Nije bio planiran napad na Korčulu.

BROJ-213

**IZVJEŠTAJ KOMANDE KARABINJERA DALMACIJE OD 5. RUJNA
1942. KOMANDI DIVIZIJE »ŽARA« O ISKRCAVANJU GRUPE
PARTIZANA IZ OPĆINE SALI U BLIZINI TRIBUNJA¹**

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE

Grupa u Zadru (XXII mob. bat.)

Pov. br, 109/6—3

Zadar, 5. rujna 1942-XX

Predmet: Aktivnost ustanika.

KOMANDI PJEŠADIJSKE DIVIZIJE »ŽARA« (158)

i, na znanje:

GUVERNATORATU DALMACIJE — Poseban sekretariat — Z a d a r

GUVERNATORATU DALMACIJE — Vojni kabinet — Z a d a r

[Ostale adrese ispuštene]

Nastavak izvještaja Pov. br. 109/6—1 od 2. ovog mjeseca.

Iz pouzdanog izvora se saznaje da se jučer, u 4 sata, kod crkvice
Sv. Nikola, u blizini Tribunja, iskrcalo oko 200 ljudi² od kojih je 50
naoružano puškama i bombama; došli su s teritorije općine Sali (XL—CZ).

Istraga je u toku.

Komandant, major:

Efizio Ligaš

(M. P.)

¹ Snimak-originala-(tipkanog-na-pisaćem-stroju)-u-Arhivu-VII,-arhiva-talijanska,-mikroteka-SUP-Split,-film-1/129.
² Odnosi-se-na-borce-s-Iža.-Vidi-dok.-br.-18-i-171,-napomenu-3.

BROJ 214

**IZVJEŠTAJ PREFEKTURE U SPLITU OD 5. RUJNA 1942.
GUVERNATORATU DALMACIJE O OŠTEĆENJU PUTA
STOBREČ—ZRNOVNICA OD STRANE PARTIZANA¹**

KR. PREFEKTURA — SPLIT

Br. 016871/Jav. sig.

Split, 5. rujna 1942-XX

GUVERNATORATU DALMACIJE

Kabinet

Z a d a r

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavna uprava javne sigurnosti

Rim

Predmet: Ustanici prekinuli put
Stobreč—Zrnovnica i na
istom mjestu porušili
11 telefonskih stupova.

Mjesni Kr. karabinjeri izvještavaju da su, noću 25/26. kolovoza ove godine, nepoznati jači neprijateljski dijelovi na dva mjesta porušili put Stobreč—Zrnovnica,² u II zoni, u blizini mosta Maravince, i to: na jednom mjestu u dužini oko 30 m i dubini oko 2 m, a na drugom u dužini oko 20 m i dubini oko 1,5 m.

Spomeni ustanici su na istom mjestu porušili 11 stupova telefonske linije Split—Zrnovnica.

Istraga, koja dosad nije dala nikakvih rezultata, nastavlja se, a u pozitivnom slučaju dostavit će se naknadni izvještaj.

Za prefekta:

Scaminaci v. r.

GUVERNATORAT DALMACIJE

9. rujna 1942-XX

Br. 41321/3925

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VN, arhiva talijanska, reg. br. 11/10—1, k. 553.

² Vidi dok. br. 275, 280 i 285.

BROJ 215

**IZVJEŠTAJ KVESTURE U ZADRU OD 7. RUJNA 1942. PREFEKTU
U ZADRU O POLITIČKOJ I EKONOMSKOJ SITUACIJI U ŠIBENIKU¹**

KR. KVESTURA — ZADAR

Br. 0252 Kab.

Zadar, 7. rujna 1942-XX

T A J N O

PREFEKTU — KABINETU

Z a d a r

Predmet: Politička i ekonomska
situacija u Šibeniku.

Politička situacija u Šibeniku je i dalje osjetljiva.

Teroristička aktivnost partizana nastoji da se okomi naročito protiv onih koji se pokazuju kao nama više naklonjeni i da stvori ambijent terora i nereda sa ciljem da se oteža naš rad na penetraciji i političkoj afirmaciji.

Na dan 26. prošlog mjeseca, oko 60 naoružanih ustanika ubili su iz vatrenog oružja u selu Danilo Biranj Krnića Feriza, starog 35 godina, i teško ranili Perkovića Divika, starog 21 godinu, seljake, naše simpatizere. Pored tijela Perkovića nađena je ceduljica ispisana olovkom, kojom se prijeti izdajnicima komunističke ideje.

Istog dana, 26. kolovoza, na ulici Martinska u Šibeniku, u gostioni koju drži Aras Ante, nekoliko ustanika je ispalilo više metaka iz vatrenog oružja i bacilo bombu na nekoliko pripadnika baterije mornaričke milicije, detašovane na brdu Sella.²

Noću 29/30. kolovoza, također u Martinska (brdo Sella), grupa ustanika ukrala je stado ovaca.

Na dan 3. ovog mjeseca, na njivama Grebaštice, ubijen je Sakas Mrdeša Josip, star 28 godina, seljak, sin glavara ovog sela, koji je nedavno bio primoran da pobjegne, kako bi izbjegao odmazdu partizana.

Ništa značajnog da se izvijesti u vezi s aktivnošću klera i Zidova.

EKONOMSKA SITUACIJA

Ekonomska situacija je podložna političkim uvjetima ambijenta, kao i upornoj suši u poljoprivredi.

¹ Koplja originala (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 25/7—1, k. 568.

² Vjerojatno se odnosi na Oštru Glavicu k. 67. Vidi dok. br. 78, 150, 199, 200.

Na industrijskom polju, jedino tvornica aluminijuma u Lozovcu intenzivno nastavlja svoju aktivnost za ratne potrebe, uz utrošak najvećeg dijela raspoložive električne energije.

Poduzeće »Dalmatienne« je zadnjih dana, iako u manjim razmjerama, pristupilo daljem otpuštanju radnika. Zbog nestašice električne energije poduzeće je bilo primorano smanjiti rad peći.

Prehrambena situacija je stabilna.

Ništa značajnog da se izvijesti u vezi sa zdravstvenim uvjetima.

Kvestor

BROJ 216

**IZVOD IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE ŠESTOG ARMIJSKOG KORPUSA
OD 10. RUJNA 1942. O POGORŠANOJ SITUACIJI NA KORČULI
I AKTIVNOSTI KOMUNISTA¹**

Br. 0013911

17. rujna 1942-XX

I Z V O D

**IZ IZVJEŠTAJA KOMANDE VI ARMIJSKOG KORPUSA
od 10. rujna 1942-XX**

K o r č u l a

Situacija na otoku u zadnje vrijeme se pogoršala.² Pored, raznih strujanja, uopće je rasprostranjen izvjestan osjećaj otvorenog neprijateljstva protiv talijanskih vojnih vlasti koje se nalaze na otoku. Svaki naš oblik propagande nailazi na značajan otpor; svaka naša inicijativa najčešće se sabotira.

Nacionalistički elemenat hrvatskih stremljenja, za koji se do prije kratkog vremena moglo smatrati da se nalazi u podozrivom iščekivanju, sada je ispoljilo svoj stav protiv nas i teži da se približi komunistima, jer se plaši njihovih terorističkih akata i odmazde.

U svakom slučaju, nad svima ako ne brojno a ono aktivnošću i terorom dominira Komunistička partija, sada podijeljena na tri grupe:

1. — Takozvana grupa starijih, koja se sastoji od starih komunista bivše Jugoslavije, koji se većinom nalaze u odmetništvu.

¹ Kopija originala (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu Vn, arhiva talijanska, reg. br. 39/3-6, k. 558«

² Vidi dok. br. 222.

2. — Grupa intelektualaca, koja se sastoji od zanatlija, studenata i činovnika, više ili manje zadojenih moskovskim i marksističkim idejama, ostavljenih u nasljedstvo od zagrebačkog i beogradskog sveučilišta.

3. — Grupa seljačkih sinova i radnika (nemirnijih jer su nezaposleni).

Organizacija čiji se centar nalazi u Blatu sve više poprima kompleksniju formu. Zaista, na otoku se pojavljuju grupe naoružanih osoba koje poduzimaju razbojništva i pljačke nad imućnijim građanima, prelazeći zatim odlučno na akciju protiv onih koji se približavaju našoj politici. Na dan 7. ovog mjeseca, između ostalog, u Korčuli je ubijen izvjesni Jupnat Fare Matteo, optužen kao doušnik.

BROJ 217

**IZVJEŠTAJ PEFKATURE U SPLITU OD 10. RUJNA 1942.
GUVERNATORATU DALMACIJE O RUŠENJU DALEKOVODA
OMIŠ—SPLIT OD STRANE PARTIZANA¹**

Dešifrirao R. S.	BRZOJAV iz Splita Br. 3815	Načelnik šifrantskog odjeljenja Pri zia
-----------------------------	---	--

PREFEKT — SPLIT

10. 9. 1942. u 14.20 sati

GUVERNATORU DALMACIJE — KABINET

Zadar, 10. 9. 1942. u 21 sat

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavnoj upravi javne sigurnosti

R i m

Predmet: Ustanici porušili dalekovod hidroelektrane Split.

Br. 018469. — Jučer, oko 20 sati, kod Omiša (Hrvatska okupirana teritorija — druga vojna zona), ustanici su pomoću mine porušili električni dalekovod hidroelektrane Split.²

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 13/10—1, k. 553.

² Vidi dok. br. 285.

Zbog popravke dalekovoda predviđa se prekid isporuke struje u trajanju oko 5 dana.

Poduzete su mjere da se napajanje strujom za javnu rasvjetu u Splitu osigura proizvodnjom termo-struje iz mjesnih industrijskih postrojenja.

Prefekt :

Zerbino

BROJ 218

**IZVJEŠTAJ KOMANDE DEVETOG MOBILNOG BATALJONA
OD 12. RUJNA 1942. O NAPADU PARTIZANA NA VLAK
NA PRUZI SINJ—SPLIT¹**

KOMANDI KR. KARABINJERA DALMACIJE

Splitski divizion (IX mob. bataljon)

Br. 12/22 protokola — Povjerljivo

Predmet: Vijesti preko granice

Split, 12. rujna 1942-XX

GUVERNATORATU DALMACIJE — VOJNI KABINET

Z a d a r

KOMANDI XVIII-og ARMIJSKOG KORPUSA

V. P.118

KOMANDI PJES. DIVIZIJE »ZADAR«

V. P.141

KOMANDI PJES. DIVIZIJE »BERGAMO«

V. P. 73

KOMANDI KR. KARABINJERA DALMACIJE

V. P.141

Radi saopćenja javlja se da je u 21,55 7-og tekućeg na kilometarskoj progresivi 23, 300, pruge Split—Sinj oko stotinu partizana blokiralo kamnjem mješoviti vlak br. 736, koji je pošao iz Klisa za Sinj u 21,30 otvarajući smjesta žestoku puščanu vatru na naoružanu pratnju sastavljenu od 9 pripadnika konjičke jedinice, koji su u međuvremenu sišli s vagona tražeći zaklon u pukotinama terena.²

Dok su željezničari dospjeli do stanice Dugopolje prijavljujući se onom komandantu odjeljenja, vlak oslobođen kočnica (izgleda djelo partizana) zbog nagiba je počeo da ide unazad, prevrnuvši se oko 300 metara sjeverno od Klisa.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 4/2, k. 565.

² Ovu akciju je izveo Leteći vod Mosečkog bataljona. Opširnije vidi u dok. br. 114, 135 i 285.

Od pripadnika pratnje nitko nije ranjen; nikakva šteta ostaloj posadi.³

Materijalna šteta dostiže oko 200.000 lira.

Napadači su odnijeli jedan dio opreme između ostalog vojne cipele, odjeću, dva telefonska aparata i jedan sanduk municije za puškomitraljez.

Linija je uspostavljena.

Komandant divizionara major

Zaista silna pratnja po
broju i po držanju!⁴

(M.P.)

Angelo Piccolini v. r.

BROJ 219

IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 12. RUJNA 1942. MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O RUŠENJU MOSTA I UNIŠTENJU STROJEVA PODUZEĆA ZA IZGRADNJU PUTOVA KOD SEGETA DONJEG¹

Prijepis

Br. 0013384/Kab. Jav. sig.

12. rujna 1942-XX

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavna uprava javne sigurnosti
Odsjek općih i povjerljivih poslova

R i m

Predmet: Aktivnost ustanika
u provinciji Split.

Noću 10/11. ovog mjeseca, ustanici su pomoću eksploziva porušili most kod Donjeg Segeta, na državnom putu Trogir—Šibenik. Promet je prekinut.²

Ustanici su zatim, u istom rejonu, napali poduzeće za puteve »Gal-
liano«, uništili i odnijeli strojeve i zapalili čamce radnika.³

Šteta iznosi oko 1,500.000 lira.

U toku je akcija pročešljanja.

Za guvernera

³ Sa strane kod ovog pasusa na originalu dopisao je zadarski prefekt Čamilo Bruno rukom, plavom olovkom, slijedeće: »Lijepa pratnja! Treba ih sve odlikovati vojnim redom zeca«. Riječ »camiglio«, prevedena je za zec, a znači još i kukavica, strašljivac.

⁴ Ova primjedba dopisana je rukom, vjerojatno od gore spomenutog prefekta.

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 2/4—28, k. 561.

² i³ Akcije su izveli borci punkta Rogoznica. Vidi dok. br. 128.

BROJ 220

**PROGLAS MAJORA CAVAGNINIA OD 12. RUJNA 1942.
STANOVNIŠTVU BRACA DA NE ODLAZI U PARTIZANE VEĆ
DA SURADUJU S TALIJANSKIM VLASTIMA¹**

P r e p i s

B R A C A N I !

Obraćam se na Vas ovim proglasom,² jer me Vama približava povjerenje što mi ga izkazuje general Piazzoni, koji sada zapovijeda slavnom divizijom »Bergamo« pod koju spada Vaš otok.³

Već dvadeset pet godina poznajem Vaš otok, sa kojim me vezuju krvne veze: čuvar sam imena plemićke obitelji, koja je stoljećima na Braču živjela istim Vašim životom. Osjećam se, dakle idealno jednim od Vaših. Nošen ovim idealom obraćam se Vašem zdravom razumu, u želji da spriječim da vam već smišljena vojnička akcija uništava kuće i u crno zavija mnoge, pa i Vaše obitelji. Najnovije akcije na Biokovu, u kojima sam učestvovao, dokazala je da se sve vrši i gnječi kad se stavi u pokret talijanski ratni stroj.

Uspio sam da od velikodušnosti generala Piazzonia postigne da bude odgođen početak vojničkih akcija. Poznati su mi Vaši osjećaji. Znam da niste protiv nas. Poznati su mi jadi, glad koju podnosite i razlozi koji su mnoge od vas natjerali na put nezakonitosti i zločina. To je strahovita pogriješka! Krenuli ste krivim putem.

Ništa nećete postići silom i svi ste osuđeni da izginete vi i Vaše obitelji, ako me ne poslušate i ako ne prihvatite što vam predlažem. Preuzeo sam ovaj nezahvalni zadatak zato, da Vam dadem neku mogućnost da se spasite. U Vašem vlastitom interesu stavljam sebe na čelo. Morate se pouzdati u mene.

T R A Ž I M :

- 1) da se svaki od Vas, koga ne tereti zločin, vrati svojoj kući bez straha, da će mu se išta dogoditi;
- 2) da prestane svaka represalija protiv hrvatskih političkih i vojnih eksponenata, koji su nam podređeni;

¹ Prijepis dokumenta (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva NDH, reg. br. 7/1—9, k. 214.

² U vezi ovog proglasa u dnevnom izvještaju Komande osamnaestog armijskog korpusa od 13. srpnja, stoji: »5. — Dana 12. tekućeg, jedna naša jedinica s jednom topovnjačom otišla je u slijedeća pristaništa otoka Brača, da bi vršila propagandu i razdijelila proglase kojima se pozivaju odbjegli osobe da se vrate svojim kućama. Sela (VU-AT) — Povija (VU-AX) — Pučišće (VO-AX) i Sutivan (UK-BD). Stanovništvo koje je u početku bilo nepovjerljivo, kasnije se sakupilo da primi proglase. U Sutivanu su naši vojnici bili predmet ispoljavanja živih simpatija (Arhiv VII, arhiva talijanska, reg. br. 4/3a, k. 535).

³ Vidi dok. br. 221, napomenu 2 i dok. br. 286.

3) želim razgovarati vođama partizanskog pokreta na otoku, a njima prepuštam da odrede mjesto i dan sastanka. Ja ću bez oružja, sa tumačem prići odnosnim vođama.

N U D I M :

1) Svakome mogućnost saradnje sa talijanskim vlastima na otoku, na stvaranju oružane milicije za održanje javnog reda, koju će talijanska vlada plaćati da bude vršila operacije u borbi protiv komunista.

2) Osobe koje podležu vojničkoj stavnji u Hrvatskoj, neće imati nikakvu obavezu da služe vojsku. Službu u otočkoj miliciji pod talijanskom zastavom svakako će smatrati kao vojničku službu u hrvatskoj vojsci.

3) U suglasnosti sa hrvatskim vlastima na otoku, čim prije će se poraditi na tome da se obskrbi hranom, čitavo civilno pučanstvo. Talijanska vlada stavlja na raspolaganje kao prvi obrok 10.000 kg. pšeničnog brašna, koje će se siromašnijem stanovništvu na Braču prodavati po minimalnim utvrđenim cijenama.

4) Čim se normalizira situacija na otoku i čim se opet svak bude mimo prihvatio rada i vlastitog posla, vojne vlasti će dozvoliti da redovno registrirani brodovi ostanu u lukama i izdavati će dozvolu za ribolov.

5) Davanje novčanih nagrada onim milicionerima sa otoka, kao i njihove obitelji, imaju najveću potrebu.

Sad je na Vama da odlučite. Svjestan sam da sam učinio što je bilo u mojim mogućnostima da učinim, a u vašem interesu i radi vašeg spokojstva.⁴

Artiljerijski major
Pozza de Capogrosso-Cavagnini

BROJ 221

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA KOMANDE OSAMNAESTOG
ARMIJSKOG KORPUSA OD 12. RUJNA 1942. O SASTANKU
TALIJANA, USTAŠA I ČETNIKA U DRNIŠU I POSJETI
KOMANDANTA DIVIZIJE »BERGAMO« OTOKU BRAČU¹

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 6436/1 prot.

V. P. 118... 12. rujna 1942-XX

Predmet : novosti br. 207

Glavnoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« (2. armija)

V. P. 10

Novosti o ustanicima

POVJERLJIVO

[...]

Otrić

4. — Partizani koncentriraju ljude u blizini V. Popina u namjeri da zauzmu mjesto koje za sada drže formacije M. V. A. C.

Razno

Iz druge zone

Vrlika

5. — Hrvatski potpukovnik komandant trupa u Sinju, sakupio je dana 9. tekućeg u Vrlici pomoćne žandare iz zone, savjetujući im da surađuju s pravoslavnim i s hrvatskim trupama u borbi protiv partizana. On je našu komandu garnizona obavijestio o formaciji hrvatske M. V. A. C.

Drniš

6. — Komandant sektora je sakupio hrvatske vlasti, vođe M. V. A. C. i sve starješine sela iz zona. Predsjednik općine je predstavio sakupljene našem komandantu i pozvao ih na iskrenu suradnju s talijanskim komandom. Zatim je uzeo riječ komandant sektora, objašnjavajući kako treba surađivati u antipartizanskoj borbi, da bi se zaveo mir među stanovništvom zone. On je savjetovao vođama M. V. A. C. da strogo kontroliraju svoje pristalice, pozivajući ih da izbace iz svojih redova elemente u koje

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 3/3a—1, k. 535.

² Vidi dok. br. 220.

se ima malo povjerenja i koji su uvijek spremni za incidente koji su u datom momentu jako opasni. Vođa M. V. A. C. obećao je komandantu sektora, da će pristupiti energičnom čišćenju pomenutih elemenata.

Otok Brač

7. — Dana 11. tekućeg, general komandant divizije »Bergamo« otputovao je za Brač, da izda pukovniku, vojnom komandantu otoka, potrebna naređenja, da bi se uspostavilo normalno stanje u tom sektoru.² U Supetru na Braču, on je primio civilne i političke vlasti i govorio je stanovništvu. Istog dana je išao u Bol, gdje je primio mjesne vlasti i dao upute kako bi se otpočelo s dubokom propagandnom akcijom, a eventualno i s akcijom za ugušenje pobune.

Jedna četa divizije »Bergamo« koja je izvršila pretraživanja duž čitavog puta Supetar—Bol, nije naišla na trag ustanika.

Za točnost prijepisa
Načelnik štaba pukovnik
Pietro Barbero v. r.

Komandant general
Umberto Spigo

BROJ 222

IZVJEŠTAJ KARABINJERSKE GRUPE U SPLITU OD 13. RUJNA 1942. GUVERNATORATU DALMACIJE O POGORŠANOJ SITUACIJI NA KORČULI¹

KOMANDA KR. KARABINJERA DALMACIJE
Grupa — Split (IX mob. bat.)

Pov. br. 87/15

Split, 13. rujna 1942-XX

Predmet: Situacija na otoku Korčuli.

GUVERNATORATU DALMACIJE — Vojni kabinet Z a d a r
KOMANDI VI ARMIJSKOG KORPUSA VP 39
KR. PREFEKTURI S p l i t

[Ostale adrese izostavljene]

S obzirom na pogoršanje situacije na otoku Korčuli uslijed aktivnosti ustanika,² smatra se kao neophodno predvidjeti potrebu pojačanja vojnih snaga koje posjedaju ovaj otok. Ove snage u sadašnjem trenutku,

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu Vn, arhiva talijanska, reg. br.
» Vidi dok. br. 216.

ako se isključe karabinjerske stanice i stanice Kr. financijske straže, sastoje se iz jednog odjeljenja od 18 konjanika za borbu pješke dislociranog u Korčuli i 40 crnokošuljaša dislociranih u Blatu. Crnokošuljaši će se kroz nekoliko dana vratiti u Split, pa će centralni i istočni dio otoka ostati neposjednut.

Policijske snage su nedovoljne za održavanje javnog reda i suprotstavljanje nepredviđenim slučajevima. Smatra se neophodnim, naročito zbog nedostatka sredstava komuniciranja, prisutnost jednog bataljona, koji bi mogao da bude raspoređen na slijedeći način: komanda i dvije čete, bez dva voda, u Korčuli; jedan vod u Račištu; jedan vod za nadzor nad telefonskim kablom prema susjednom poluotoku Pelješcu, koji je već u toku; jedna četa, bez jednog voda, u Blatu; jedan vod u Vela Luci. Isti prijedlog je komandi divizije »Marche« — Dubrovnik dostavio potpukovnik Capisati komandant taktičke grupe koja se sada nalazi na Korčuli radi izvršenja akcija pročešljanja otoka.

Komandant grupe major
Angelo Picciolini

(M. P.)

GUVERNATORAT DALMACIJE
Glavna uprava policije
15. rujna 1942-XX

BROJ-223

DISLOKACIJA-I-JAČINA-ORUŽANIH-SNAGA-NDH-15.-RUJNA-1942.
NA-PODRUČJU-DIVIZIJE-»SASSARI«-I-»BERGAMO«¹

Prilog-1-uz-dopis-Op.-br.-9269-od-19.-rujna-1942-XX

DISLOKACIJA-HRVATSKIH-SNAGA-NA-PODRUČJU-DIVIZIJE-»SASSARI«-na-dan-15.-rujna-1942-XX-godine

Mjesto	Naziv-jedinice	K o p n e n a - v o j s k a			Ž a n d a r m e r i j a					F i - n - a - n - c i		
		Oficira	Pod- oficira	Vojnika	Oficira	Pod- oficira	Žandara	Pomoćnih žandara	Vojnici kao ojačanje žandara	Oficira	Pod- oficira	Vojnika
K n i n	Komanda-m/15.-pješ.-puka	2	---	---								
	9.-streljačka-četa	1	6	110								
	10.-streljačka-četa	1	2	177								
	12.-streljačka-četa	1	1	2								
	Dopunski-bat.-15.-pješ.-puka	6	—	2	2	20	35	10	21	—	10	—
	Komanda-garnizona	3	—	2								
	Posadna-četa	1	13	170								
Radnička-četa	3	19	189									
	Komanda-vojnog-okruga	4	6	4								
Kosovo-(SP—CZ)		—	—	—	—	1	4	—	18	—	—	—
OklaJ-(HQ—CZ)		3	9	.	36	.	.	.
Drniš-(SI^—CQ)		—	—	—	—	6	9	50	50	—	10	—
Siverić-(SN-CS)		—	—	—	—	3	6	—	35	—	—	—
Ružlć-(CO—SR)		2	5	.	21	.	.	.
Unešić-(SN—CK)		3	3	.	14	.	5	.
Siritovci-(RO—CS)		2	4	.	12	.	.	.
Perković-(RQ—SV—CO)		2	3	.	5	.	8	.
Vrpolje-(SP—DN)		1	7	.	22	.	.	.

¹-Original-(tipkan-na-pisaćem-stroju)-u-Arhivu-VII,-arhiva-talijanska,-reg.-br.-15/2—2,-k.-395.

Prilog 2 uz dopis Op. br. 9269 od 19. rujna 1942-XX

DISLOKACIJA HRVATSKIH SNAGA NA PODRUČJU DIVIZIJE »BERGAMO«
na dan 15. rujna 1942-XX godine

Mjesto	Naziv jedinice	Kopnena vojska			Žandarmerija			Financi				
		Oficira	Pod- oficira	Vojnika	Pod- oficira	Žandara	Pomoćnih žandara	Vojnici kao ojačanje žandara	Oficira	Pod- oficira	Vojnika	
S i n j	Komanda vojnog okruga — 5. pješ. četa dopunskog bat. u Kninu	19	19	214	1	10	6	—	4	—	—	9
Zelovo (UO—CK)							2	38	—	—	—	—
Ribarić (UO—CO)		1	.	.	.	2	2	—	4	—	—	4
Dabar (UO—CO)		.	1	18	.	—	13	—	—	—	—	—
Maljkovo (UM—CO)		.	1	14	.	—	—	28	—	—	—	—
Muč (UK—CD)		1	.	.	—	5	3	—	61	—	—	5
Čitluk (VH—CK)		.	1	9	.	—	—	—	—	—	—	—
Potravlje (CM-UM/UO)		—	2	37	3	—	—	—
Zasiok (UO—CO)		1	43	4	—	—	—
Vučipolje (UQ—OQ)		—	2	23	10	—	—	—
Han—Obrovac (VK—CF)		3	2	—	11	—	—	5
Obrovac (VK—CF)		—	1	30	5	—	—	—
Otok (VO—CD)		—	1	28	15	—	—	—
Trilj (VM—BU)		3	6	—	—	—	—	4
Tijarlea (VU—ZI—BU)		1	4	—	8	—	—	—
Dlemo (UQ/US—BU)		2	3	19	3	.	.	4

Bisko (VK—BS)	-	-	-	-	-	1	24	1	.	.	.
Lečevica (TL—TN/BZ)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
D. Dolac (VK—BQ)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Klis (UM—BQ)	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Imotski (HP—BH)	8	36	736	.	.	14	124	.	.	.	31
Omiš (VK—BH)	—	31	.	25	.	.	37
Makarska ¹⁾ (ZR—AT)	-	58	34
Zadvarje (ZI—ZL/BF)	-	-	-	-	-	31	43	.	.	.	6
Otok Brač Supetar (UO—BD)	—	—	—		—	9	—	15	—	—	—
Postire (US—VH—BD)	—	5	.	10	.	.	.
Nerežlšće (UO—UQ—AX)	5	.	4	.	.	.
Mlina (UH—AV)	10	.	8	.	.	.

Napomena: ¹⁾ Pomorska policija: 38.

BROJ 224

DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 15. RUJNA 1942. O POKRETIMA I DEJSTVIMA JEDINICA NOP ODREDA NA PODRUČJU DALMACIJE, LIKE I TROMEĐE LIKE, BOSNE I DALMACIJE¹

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 6589/1 prot.

V. P. 118 ... 15. rujna 1942-XX

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«

(2. armija)

V. P. 10

Novosti o ustanicima

povjerljivo

IZ PRVE ZONE

Šibenik

[• • •]

2. — Obavještajci su javili, da ima nekoliko dana kako su 62 partizana naoružana puškama, bombama i s 3 mitraljeza, došavši iz Kolarne (PI—CM), prošli kroz zonu Dazline i pošto su prenoćili na brežuljku kod Gradina (PI—CO), uputili su se ka Vodice (PN—CK).²

3. — Noću uoči 12. tekućeg, nekoliko naoružanih lica je otvorilo vatru na stražarsko mjesto na aerodromu Vodice (PN—CK). Usljed naše protivakcije, ustanici su se udaljili.³

4. —• Dana 12. tekućeg, 90 ustanika naoružanih puškama,⁴ ručnim bombama i s nekoliko automatskih oruđa, izvršilo je upad u selo V. Čista (PL—CS) i održalo sastanak pozivajući narod da se odupre okupatorima... Starješina sela, prije nego su ustanici napustili selo, upitao je vođu kako treba da se ponaša prema talijanskim vlastima. Bilo mu je odgovoreno da ih obavijesti o posjeti i da im stavi do znanja da je stanovništvo bilo poštovano ...

5. —* Iz jedne kontrole koja je izvršena u zoni Rogoznice (RH—BN), proizlazi da se 36 mladića ovih dana udaljilo i priključilo ustanicima.

{...}

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 6/3, k. 535.

^{2,3,4} Odnosi se na Primorsku partizansku četu.

Zrmanja—Otrić

6. — Dana 11. tekućeg, primijćeni su pokreti jedne stotine partizana u zoni Ljubina Poljana (SI—DX) i na kotama kod Srpskog Klanca (RQ—EH). Zadnjih dana je povećana aktivnost partizanskih trupa. Ta aktivnost se može dovesti u vezu s onim što obavještajci javljaju u povodu jednog skorog napada, čiji je glavni cilj Bos. Grahovo, a sporedni Zrmanja—Otrić.

Obavještajci javljaju da je mjesto Udbina (V arm. korpusa) napadnuto dana 15. kolovoza od strane partizanskih bataljona koji normalno operiraju u zoni Zrmanja—Graćac. U napadu treba da su učestvovali bataljoni »Krbava«, »Orešković«, »Stojan Matić« i »Gavrilo Princip«; prva tri s tri čete, a četvrti s četiri. Za vrijeme napada koji treba da je trajao dva dana, izgleda da je potpuno uništeno 5 partizanskih četa. Ti gubici mogu se dovesti u vezu s naređenjem za mobilizaciju kojeg su partizani izdali u zoni Graćac za sve ljude od 18 do 35 godina.

Drniš

7. — Primijećeno je, da je ponovo otpočela partizanska aktivnost u zoni Svilaje (TN—PP—CS—CQ). Snage treba da su dostigle 200 ljudi. Stanovništvo iz mjesta istočno od Drniša boji se upada pomenute formacije.⁵

Razne novosti

IZ DRUGE ZONE

Knin

8. — Zadnjih dana se pronijela vijest, da je dana 7. tekućeg radio London javio o dodjeljivanju još jednog odlikovanja popu Đujiću⁶ od strane Kralja Petra II. Da se uistomprijenosu Srbi pozivaju da nastave s kontaktom s Talijanima i da selojalno odnose prema okupacionim vlastima.

Prema dobijenim izvještajima u vezi gornjega proizlazi, da je te vijesti pronio sam pop Đujić, da bi povećao svoj autoritet.

Za toćnost prijepisa
Naćelnik štaba pukovnik

Pietro Barbero

(M. P.)

Komandant general
Umberto Spigo v. r.

⁵ Na području pl. Svilaje 1 pl. Moseća djelovao je Mosećki partizanski bataljon.

⁶ Momćilo Đujić

BROJ 225

**IZVJEŠTAJ KOMANDE 107. LEGIJE CRNIH KOŠULJA OD 16. RUJNA
1942. GUVERNERU DALMACIJE O NAPADU TALIJANA
NA PARTIZANSKI ČAMAC KOD PIROVCA¹**

Predsjedništvo ministarskog savjeta

DOBROVOLJNA MILICIJA ZA NACIONALNU SIGURNOST

Komanda 107. legije crnih košulja

Političko istražno odjeljenje

Br. 2378/B/6

Zadar, 16. rujna 1942-XX

EKSELENCIJI GUVERNERU DALMACIJE
EKSELENCIJI PREFEKTU PROVINCIJE

Z a d a r
Z a d a r

i, na znanje:

GLAVNOJ KOMANDI DOBROVOLJNE MILICIJE
ZA NACIONALNU SIGURNOST — Politički poslovi

Rim

Predmet: Pirovac — akcija
ustanika.

Jučer u 16.45 sati, remorker pomorske komande u Šibeniku, za vrijeme izvidanja kod zaliva Zlosela (Pirovac), otvorio je vatru iz puškomi-traljeza na jedan sumnjiv čamac koji se na poziv nije zaustavio. Pet osoba koje su se nalazile u čamcu plivajući su stigle do otoka Mala Arta (CO—OL).

Mornarički vod, koji se iskrcao iz torpiljarke, poduzeo je akciju pro-češljanja i malo dalje od obale naišao na onesviješćenu ženu u muškoj odjeći, ranjenu iz vatrenog oružja u grudi i desni lakat. U čamcu je nađeno: jedan pištolj kal. 7,65 mm, 6 metaka, dvije vojne srpske kape s crvenom zvijezdom, 100 lira i nešto malo dinara.

Zena je identificirana kao Fulgozi pok. Ante Bosiljka, stara 20 godi-na, iz Šibenika, komunistkinja, u odmetništvu od 9. 6. ove godine. Na ispitivanju je odbila da odgovara.

Ostale 4 osobe uspjele su pobjeći.

Toliko radi znanja.

Zastupa načelnika Političkog
istražnog odjeljenja, konzula
Ivana Scalchija

ađutant :
seniore, potpis nečitljiv

BROJ 226

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 16. RUJNA 1942. O PARTIZANSKIM SNAGAMA
NA PODRUČJU JUŽNE LIKE I SJEVERNE DALMACIJE¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 6660/1 prot.

V. P. 118 ... 16. rujna 1942-XX

Predmet: novosti br. 211.

Višoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija«
(2. armija)

Novosti o ustanicima

Povjerljivo

IZ PRVE ZONE

Šibenik

1. — Noću uoči 16. tekućeg, u mjestu Košutnica (RH—BZ) ustanici su oštetili 25 metara puta Rogoznica—Šibenik.²

2. — Zadnja obavještenja potvrđuju prisustvo oko 250 naoružanih ustanika, sa mnogo municije i dosta hrane u zoni Tribunj (PL—CK).³

[...]

Gračac

12. — Razmještaj partizanskih snaga na sektoru Gračac—Otrić:

— Na liniji Labusi (RM—EK) Resnik (PL—EO): 2 čete (Doljanska) i (Omladinska) od 80 ljudi svaka.

Oružje: puške, 8 puškomitraljeza i 2 mitraljeza.

U blizini Bruvno: komanda bataljona »Orešković« komandant Milan Šijan.

Aktivnost: pomenute jedinice vrše izvjestan pritisak na ferouglu: Greben kod Kijani (QM—EO), Tomašev Vrh k. 1045 i k. 1156 (QO—EO), vršeći akcije ometanja na položaje koje drže M.V.A.C., u ravnici Derin-gaj k. 616 (QM—EO), Indići (QP—EO) i Trtici (QM—EO) i u ravnici Tomingaj k. 710 (QK—EO), Brkljači (QK—EO). Ove jedinice u akcijama protiv M.V.A.C., upotrijebile su minobacače 45.

Na liniji: k. 872 (RH—EK), k. 964 (RH—EK), k. 1042, k. 850, Točak—Jakšići—Surle k. 838 (RH—EK): oko 200 ljudi s malim patrolama koje su doprle i do kote 901 (RH—EK).

¹ Prijepis dokumenta (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 7/3, k. 535.

² Akciju je izvršila Rogoznička letuća desetina. Vidi dok. br. 142 i 242.

³ Odnosi se na borbe sa Iža. Vidi dok. br. 18 i 171, napomenu 3.

Dalmatinski bataljoni »Bude Borjan« i »Branko Vladušić« treba da su i sada smješteni u Srbu. Druge partizanske snage u D. Srb (RQ—EH) i u Jelovi Tavani (SI—EH).

Utvrđeni su pokreti jakih partizanskih grupa od Dabašnica Selo (RM—EO), Mandići (RO—EO), Jovanići (RQ—EO), Ajderovac (RQ—EO) prema Srb (SI—EO).

Naznačeno je da se jedan partizanski bataljon koji dolazi iz mjesta istočno od Udbine, izgleda uputio prema Srbu, prolazeći putem zapadno od rijeke Une.

Partizanske komande izgleda da ozbiljno trpe oskudicu u oružju i municiji.

Partizani koji dolaze iz Razbojne (PI—EO), izgleda imaju namjeru da vrše sabotažu željezničke linije na dijelu: Lovinac (OL—EK)—Ričice (PE—EO). Partizani treba da su oštetili željeznički most na Risici (OL[^]-SO).

Za točnost prijepisa
Načelnik štaba pukovnik
Pietro Barbero

Komandant general
Umberto Spigo v. r.

(M. P.)

BROJ 227

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 17. RUJNA 1942. O DOGAĐAJIMA NA PODRUČJU
SJEVERNE I SREDNJE DALMACIJE¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Stab — Obavještajno odjeljenje

Br. 6675/1 prot.

V. P. 118... 17. rujna 1942-XX

Predmet: novosti br. 212

Glavnoj komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« (2. armija)

V. P. 10

Novosti o ustanicima

[...]

Otok Vis

2. — Navečer 15. tekućeg, jedno nepoznato lice je ispalilo 2 revolver-ska metka, ranivši jednu crnu košulju koja se vraćala u kantonman. Kao represalija upaljena je kuća jednog odbjeglog lica.

reg. br. 8/3a—1, k. 535.

¹ Prijepis dokumenta (tipkan na pisaćem stroju u Arhivu vn, arhiva talijanska,

3. — Pred par dana, nekoliko nepoznatih lica za koja se misli da su bjegunci iz mjesta Vis, ubilo je u jednom polju jednog Hrvata — mještanina.

Zadnjih dana se mijenja stanje, koje je do sada bilo potpuno mirno. Svi slojevi stanovništva su uzbuđeni.

Šibenik

4. — Dana 15. tekućeg, kr. karabinjeri su uhapsili 8 osoba, osumnjičenih za komunističku aktivnost i potpomaganje ustanika.

IZ DRUGE ZONE

Sinj

5. — Komandant žandarmerije iz Obrovca (VK—CF) dao je slijedeća obavještenja:

— komunisti su izvršili 2 prekida na putu Sinj—Livno, u dijelu Bili Brig—Knežice (VD—CK);

— partizanski elementi došavši u mlin u Ruda (VQ—CO), rekli su vlasniku da će ubuduće odnositi iz tog mlina 98% brašna, dok će samo 2% ostavljati vlasnicima.

6. — Naveče 14. tekućeg, partizanski elementi došavši iz Koljana (UK—CS), napali su položaje M.V.A.C.² u Otišiću (UH—CO). Napad je trajao oko 3 sata. Antipartizani nisu imali gubitaka, dok krvavi tragovi primjećeni na terenu, čine da se pretpostavlja da su ih napadači imali. Izgleda da su partizani imali namjeru da zarobe vođu M.V.A.C. iz Otišića i popa Stanisavljevića.³

Knin

7. — Dana 10. tekućeg, komandant divizije »-Sassari« je primio predstavnike trgovačkog i činovničkog staleža iz mjesta Drvar i Petrovac, koje se nalaze kao izbjeglice u Kninu. Predsjedništvo je izrazilo živo priznanje radu naših trupa koje su omogućile povlačenje familija iz ta

2 pomenuta centra, u momentu povlačenja naših garnizona. Vođa anti-komunista Mane Rokvić,⁴ zamolio je generala komandanta divizije, da prenese glavnim komandama izraz zahvalnosti izbjeglica. On je završio, govoreći da će se četničke formacije lojalno boriti uz bok talijanskih trupa, sve do potpunog uništenja crvenog barbarstva.

Za točnost prijepisa
Načelnik štaba pukovnik

Pietro Barbero v. r.

Komandant general

Umberto Spigo

² Odnosi se na četnike.

³ Petar Stojsavljević.

⁴ Mane Rokvić, komandant Drvarsko-petrovačkog četničkog odreda povukao se pred partizanima iz Drvara u selo Golubić.

BROJ 228

IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 17. RUJNA 1942.
MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O UBOJSTVU
TALIJANSKOG ŠPIJUNA U MJESTU PUPNAT NA KORČULI¹

Prijepis

Br. 0013451/Kab. Jav. sig.

17. rujna 1942-XX

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavna uprava javne sigurnosti
Odsjek općih i povjerljivih poslova

Rim

Predmet: Aktivnosti naoružanih bandi u provinciji Split.

Navečer 6. ovog mjeseca, u mjestu Pupnat, općina Korčula (Split), ustanici su sa dva metka iz puške ubili u njegovom stanu Farac pok. Mate Marka, starog 28 godina, mještanina, smatrajući ga talijanskim doušnikom.

Privedene su 4 osobe pod sumnjom da su u dogovoru sa ustanicima.

U toku je aktivna istraga radi hvatanja odgovornih za ovo ubojstvo.

Za guvernera

BROJ 229

**IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
17. RUJNA 1942. VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-
-DALMACIJA« O RASPODJELI I JAČINI ČETNIČKIH JEDINICA I
ČETA ANTIKOMUNISTIČKE MILICIJE¹**

**VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
Operativno odjeljenje
Br. 19098
20. rujna 1942-XX**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Obavještajno odjeljenje

Ob. br. 6654/1

VP 118, 17. rujna 1942-XX

Predmet: Raspored dobrovoljnih
antikomunističkih jedinica

**VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA«
(2. ARMIJA)**

Obavještajno odjeljenje

VP 10

i, na znanje:

**VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA«
(2. ARMIJA)**

Operativno odjeljenje

VP 10

Dostavlja se pregled dobrovoljnih antikomunističkih jedinica koje se nalaze na teritoriji XVIII armijskog korpusa sa stanjem na dan 15. rujna 1942—XX godine.

Naziv antikomunist. jedinice	Jačina (ljudi)	Dislokacija	N a o r u ž a n j e						
			mitr.	puš. mitr.	pušaka	metaka	bombi	pišto- lja	auto- mata
Terit. bat. Bos. Grahovo	260 ili 560 ²	Područje Bos. Grahovo (TP—DT)	1	5	500	15400	430	30	1
III mob. bat. Bos. Grahovo Strmica	254 720	Bos. Grahovo (TP—DT) Područje Strmi- ca (SR—DR)	—	—	294	29400	—	—	—
IV mob. bat. Golubić	230	Golubić (SP—DN)	1	6	205	20500	—	6	1
Terit. bat. Gračac	410	Područje Gra- čac (QK—EH)	—	2	395	30000	—	13	—
I mob. bat. Gračac	293	Gračac (QK—EH)	—	—	293	29300	—	—	—
Terit. bat. Zrmanja-Otrić	700	Otrić (RQ—DX)	1	8	600	35000	1500	27	1
II mob. bat. Zrmanja-Otrić	300	Otrić (RQ—DX)	—	—	300	30000	—	—	—
Bataljon Padene	220	Područje Padene (SI—DN)	—	1	183	9050	600	5	—
Bataljon Kosovo	450	Područje Kosovo (SP—CZ) — Drmiš	—	3	404	13700	500	11	—
Ceta Topolje	87	Topolje (SR—DL) Krupa (QM—DT)	—	—	85	3000	—	2	—
Bataljon Krupa	250	Ervenik (RK—DP)	—	1	210	9500	500	20	—
Otlšić	95	Otišić (UH—CQ)	—	1	93	6600	—	—	—
U k u p n o :	4309		7	35	4197	240500	4130	129	4

Količina oružja podijeljenog antikomunističkim jedinicama je značajna. Međutim, jedinice nisu postigle potreban stupanj obuke. Proističe da rezultati koje su postigle jedinice nisu, naročito u samostalnim operacijama, »razmjerni količini podijeljenog oružja.

1. četa	71	Biograd (MH—CZ)	—	—	71	3500	150	—	—
2. četa	70	Novigrad (NH—DT)	—	—	70	3500	150	—	—
3. četa	94	Lišane (MK—DH)	—	—	94	4500	150	—	—
4. četa	150	Kistanje (RK/RH—DE)	—	—	150	5000	300	—	—
5. četa	70	Obrovac	—	—	70	3500	140	—	—

Napomena — Svaka teritorijalna jedinica ima izvjestan broj ljudi u rezervi koji se smjenjuju u službi.

Isto tako, svaka pokretna jedinica ima izvjestan broj nenaoružanih ljudi, ili naoružanih ručnim bombama, koji slijede jedinice i upotrebljavaju se za razne službe.

Po naređenju:
Načelnik štaba, pukovnik
Pietro Barbero

(M. P.)

² Dopisano rukom.

BROJ 230

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 18. RUJNA 1942. O AKCIJAMA PARTIZANA
NA PODRUČJU ŠIBENIKA I TROGIRA¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 6715/1 prot.

V.P. 118... 18. rujna 1942-XX

Predmet: nosivosti br. 213.

Glavnoj Komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« (2. armija)

V.P. 10

P o v j e r l j i v o

Novosti o ustanicima

Iz prve zone

Šibenik

1. — Noću uoči 18. tekućeg, ustanici su oborili 300 telegrafskih stupova na dijelu prelaza željezničke pruge kod Vrpolje (RM—Cl)—Lepe-nica (RQ—BU).²

Linija je uspostavljena.

2. — Obavještajac iz zone Rogoznica (RH—BA) javio je, da su mladići-mještani primili naređenje, da se pripreme za priključenje ustanici-ma. Pomenuti mladići bi trebali da se, u datom momentu, koncentriraju u selo Palasova (RO—BQ) gdje bi trebalo da dođe nekoliko partizana koji bi imali zadatak da razvrstaju novodošavše. Vršiti se provjeravanje.

3. — Noću uoči 17. tekućeg, ustanici su izazvali eksploziju mine na putu Šibenik—Trogir u visini Šupljak (RH—BQ) prouzrokujući prekid od oko 50 metara.³

Neprekidne sabotaze komunikacija koju vrše partizani zadnjih dana, u zoni koja se nalazi između Šibenika i Trogira, potvrđuje vijesti prema kojima bi partizani imali namjeru da pojačaju svoje akcije u pomenutom sektoru.

[•••]

Za točnost prijepisa
Načelnik štaba, pukovnik

Pietro Barbero v. r.

Komandant, general
Umberto Spigo

(M. P.)

¹ Prijepis dokumenta (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu Vn, arhiva talijanska, reg. br. 9/3a—1, k. 535.

² i³ Akcije su izvršili borci Rogozničke leteće desetine. Vidi dok. br. 142, 226 i 242.

BROJ 231

**IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKE ORGANIZACIJE S IŽA VELIKOG OD
18.RUJNA 1942. FAŠISTIČKOM FEDERALNOM SEKRETARU
U ZADRU O POLITIČKOJ SITUACIJI NA IŽU¹**

NACIONALNA FAŠISTIČKA STRANKA

Borbena fašistička federacija — Zadar

Borbena fašistička organizacija — otok Iž Veliki

Iž Veliki, 18. 9. 1942-XX

FAŠISTIČKOM FEDERALNOM SEKRETARU

Z a d a r

Predmet: Izvještaj

U vezi zadatka koji si mi povjerio u srijedu 16. rujna 1942-XX godine, krenuo sam u Iž Veliki radi izvršenja inspekcije u fašističkoj organizaciji, rasvjetljavanju držanja kamerata Nanarellia, kao i radi sagledavanja situacije u ovom posebno osjetljivom rejonu.

S obzirom da mi je još od ranije bila poznata sredina, a poznavao sam i ljude, odmah sam osjetio težinu i delikatnost zadatka. Ono što sam predviđao, potvrđeno mi je odmah po dolasku, u prvom razgovoru, u 11 sati, s kameratom skvadrinom Romboli, općinskim komesarom, rukovodiocem fašističke organizacije.

Situacija sama po sebi delikatna (Iž Veliki, Iž Mah i Drage imaju najveći broj komunista od svih otoka, komunistička propaganda pod bivšom Jugoslavijom na otoku Ižu je naišla na veoma plodno tle), pogoršana je ozbiljnim nesuglasicama među talijanskim vlastima, koje traju nekohko mjeseci, a što je veoma dobro poznato inorodnom stanovništvu, kao i zbog odvratne pljačke koju su izvršili naši oficiri i vojnici i Nanarelli, ne samo u dane neposredno poslije 26. srpnja, nego i nekohko tjedana kasnije.

Imajući u vidu dokumente koje sam donio sobom u personalnom dosijeu Nanarellia, izvještaj komesara Rombolia ekselenciji guverneru priložen u prijepisu s komentarom, kao i neophodnost da se rasvijeth situacija koja apsolutno treba da bude rasčišćena, djelovao sam na način koji ću izložiti u nastavku.

Svaki iskaz će u granicama mogućnosti i važnosti biti dokumentiran. Izložiti ću također hijerarhijske i stranačke utiske. Isto tako ću iznijeti neka moja osobna mišljenja u želji da ti sve posluži za donošenje odluka, koje će najviše odgovarati ozbiljnosti i dostojanstvu fašizma, koji u ovoj dalmatinskoj zemlji moraju biti sačuvani.

Na dan 16. ovog mjeseca poslije podne, saslušao sam: Barić Ivana, Rušinović Marija, Mariam Mihovila, Sutlović Marka, Rakočia Mihovila, župnika don Cvitanovića i Olić Marija. Prilažem njihove odvojene izjave br. 1, 2, 3, 4, 5 i 9.²

U vezi s dvogledom, prilažem izjavu br. 6.

Ujutro 17. ovog mjeseca, zajedno s komesarom Rombolijem i centurionom Drizzi, komandantom garnizona, krenuo sam u Iž Mali. Usput sam se prethodno zadržao u zaseoku Gospina Luka, skoro potpuno pustom, radi saslušavanja Govorčin Mihovila i Lukina Tome. Prilažem izjave br. 7 i 8.³

U Ižu Malom razgovarao sam sa glavarom sela i drugim seljacima. Saslušao sam izvjesnog Lukin Henrika; prilažem iskaz br. 10.

Situacija na Ižu Malom

Ovdje ti otvoreno tvrdim, žarko bih želio imati jedno prikladnije pero nego što je moje, kako bih ti mogao dati jasnu i točnu sliku ambijenta, bez upuštanja u retoriku i pretjerivanje.

Poznavao sam Iž Mali kao moralno jako pokvarenu sredinu; poznavao sam njegovu omladinu pokvarenu do srži, čuo sam da je jedno od tri zaseoka koji sačinjavaju selo još pod Jugoslavijom nazvano malom Moskvom. Mržnja prema civilizaciji, prema radu, prema disciplini, prema religiji i, naravno, prema Italiji i Talijanima, mogla se jasno pročitati u očima mladih, koji uopće nisu nastojali da je prikriju. Otpor sinova prema roditeljima i slobodna ljubav bili su obična pojava i u vrijeme mira. Zlo je carevaio. Znao sam, također, da je selo bilo ekonomski bogato: stariji su, ustvari, svi bili mornari i u toku njihovog službovanja mogli su ne samo sagraditi kućicu već je i bogato opremiti, što je svojstveno ljudima koji plove. U toku jugoslavenske okupacije Iž Mali je bio najsmjelije gnijezdo krijumčara; ova okupacija, kada je nametnu oni koji je iskorišćavaju u moralnom rasulu, obogaćuje do maksimuma.

Što je danas Iž Mali? Jedna ruševina, pustoš koja steže srce, selo staraca i djece; nikakve živosti, kuće prazne i bez najneophodnijeg.

Uzroci: omladina podivljala i, nažalost, bolno je kazati, izvršena pljačka velikih razmjera, koju je komesar prijavio ekscelenciji guverneru.

U tri grupe kuća koje sačinjavaju Iž Mali, sada ima manje od 500 ljudi; mladi oba spola — 281 — nalaze se među ustanicima, ostatak — bilo je oko 1200 stanovnika — nalazi se u koncentracionom logoru na Molatu.

Prije napuštanja Iža Malog sakupio sam oko sebe veći broj starijih stanovnika. Na gatu sam s njima razgovarao otvorena srca. Pričao sam im o najobičnijim stvarima koje su mi dolazile u pamet; govorio sam u njihovom dijalektu. Ispratili su me. Obećao sam im da ćeš ti budno pratiti sudbinu Iža Malog. Bili su ubijedeni i uzbuđeni.

², ³ i ⁴ Redakcija priložene izjave nije pronašla.

Kao školski nadzornik, a s obzirom da postoji garnizon, već sam se dogovorio s komesarom da se ponovo otvori škola. Aktivnost naših učitelja sigurno će dobro doći. Ah, da bi se Iž Mali oporavio, potrebno je više desetina godina i mnogo napora. Smatram zapravo da činim fašističko djelo ako tvojoj osobnoj brizi ukažem na ovu situaciju.

Vrativši se poslije podne u Iž Veliki, uzeo sam iskaz od kamerata C. M. Murgia Alda (prilog br. 11), razmatran je izvještaj komesara ekseleciji guverneru (prilog br. 12), kao i njegov iskaz (prilog br. 13).⁴

U 18 sati govorio sam stanovništvu Iža Velikog, koje se sakupilo kod fašističkog doma. Naročito sam inzistirao da se tu nađu predstavnici omladine; i, bili su.

Slijedeći tvoje direktive, nakon što sam im isporučio tvoje pozdrave, naročito sam istakao slijedeće koncepcije: beskorisnost partizanske borbe, poziv mladima da se vrate na pravi put koji ukazuje porodica, domovina, religija, rad; vojno-političku situaciju s posebnim osvrtom na Rusiju; vjekovna nepravda koja se zove Engleska mora nestati; apsolutnu sigurnost u pobjedu; veličanje moći Italije i Njemačke; što je Italija uradila u Istri i što će uraditi u Dalmaciji koja je oduvijek bila talijanska.

Živim u iluziji da su me slušali s velikom pažnjom (govorio sam također i u dijalektu, a tražio sam da hrvatski učitelj prevodi naročito misli upućene omladini) i da sam ih ubijedio. Uzvik »A noi« kao odgovor na moj pozdrav Duceu bio je zaista zanosan.

Situacija na Ižu Velikom

Ova sredina, također, veoma teška i, kao što sam već rekao, plodno tlo za komunizam, postala je još teža zbog razmirica između političkog i civilnog komesara, koje traju već nekoliko mjeseci.

Kamarata skvadrasta Romboli, općinski civilni komesar, stavlja na probu sve svoje fašističko uvjerenje kako bi otklonio ovakav zlokoban rad na koji se naknadno nadovezalo i spomenuto pljačkanje.

Neumoran radnik, čestit, pravedan prema svima, on je već postigao rezultate koji se mogu ocijeniti kao odlični. Njegova čvrsta volja da nastavi ovim putem sasvim sigurno će kroz kratko vrijeme promijeniti izgled ovog kraja.

Predložio sam mojim školskim pretpostavljenima da se na Iž premjesti jedan odličan učitelj kojeg veoma dobro poznajem. Taj će Romboliu u pravom smislu riječi biti odličan suradnik.

Sada ću izložiti neke podatke, nekoliko utisaka i prijedloga, kako bih što bolje objasnio situaciju.

Prvenstveno treba raditi s omladinom. Da se ne bi dogodile stvari kao u Ižu Malom, bez milosti ukloniti onaj mali broj omladinaca koji se odlučno neprijateljski odnose prema nama.

Odmah nakon moga govora, k meni su došli slijedeći omladinci s kojima je već ranije radio Romboli: Olić Mario, star 23 godine, Brajković Vice, star 21 godinu, Banić Ante, star 18 godina i Bančić Mirko.

Svi su tražili da budu uključeni u antikomunističke jedinice i da služe na otoku ili na kopnu. Pohvalio sam ih i podstaknuo.

Sto se tiče Banica Ante, on mi je izjavio da je s dobrim uspjehom završio građanske škole i da bi želio nastaviti školovanje radi ulaska u pomorsku akademiju. Komesar je u vezi s ovim dostavio molbu guverneru, ali do sada nije stigao nikakav odgovor.

S obzirom da je riječ o jednom veoma inteligentnom mladiću, koji dobro poznaje talijanski jezik i koji je odlučan da krene našim putom, skrećem ti na ovo pažnju kako bi u jednom od pomorskih zavoda G.I.L.-a mogao postići svoj cilj. Sigurno je da bi ovaj slučaj imao pozitivne reperkusije na ovu sredinu.

Slijedećeg tjedna komesar će održati sastanak s članovima jedne lokalne zadruge, kako bi postigao masovno upisivanje u »Dopolavoro«. Članova zadruge ima oko 300.

Sinoć i jutros k meni je došlo nekoliko daljih rodaka ustanika, interniranih na Molatu, da mole za njihov povratak kući. Oni su naročito uzbuđeni zbog primljenih vijesti o, ne baš dobrim, zdravstvenim uvjetima djece u ovom koncentracionom logoru.

Uvjurio sam ih da ću s ovim pitanjem upoznati tebe i umirio ih saopćivši im ono što mi je rekao komesar, tj. da će u ponedjeljak otići guverneru da bi isposlovao oslobađanje porodica manje kompromitiranih osoba, kao i da mu je ekscelencija guverner u tom pogledu dao izvjesna obećanja.

Uvjeren sam da bi oslobađanje osoba koje je predložio komesar doprinijelo poboljšanju ovdašnjih prilika.

Potrebno je, neophodno je potrebno, da Iž Veliki ima tri puta tjedno motornom lađom vezu sa Prekom i Zadrom. Vojni garnizoni to trebaju iz više razloga, a stanovništvo pak, u nedostatku ovih veza, smatra se veoma izoliranim. Kada se parobrodom srijedom i subotom krene u Zadar, mora se tri dana ostati van sjedišta. Povjereniku je obećano da će se u vezi s ovim poduzeti potrebne mjere. Ja ti ukazujem na ovu potrebu.

Iž Veliki ima jednu električnu centralu na motorni pogon, koja je služila potrebama mjesta. Već nekoliko mjeseci ne radi zbog nestašice nafte. Na temelju izjave zainteresiranih proističe da se količina nafte koja se uštedi potroši u istoj mjeri u petroleumu koji koriste crnokošuljaši i stanovništvo. Kada bi se raspolagalo električnom energijom moglo bi se dati veći poticaj propagandi putem radija.

Imam također zadovoljstvo da ti javim da je kamerata Romboli, uz pomoć kamerata Murgia, uspio da iz ruku vojnika oduzme opljačkane predmete, u ukupnoj vrijednosti od 600.814 lira (prilog br. 14). Predmeti su vraćeni vlasnicima, a oni su potpisali potvrde koje se nalaze u rukama komesara.

Izvještavajući te na način kako sam napisao, smatram da sam ispunio tvoja očekivanja.

Prije nego zaključim, želim da inzistiram na pitanju »omladine«, ograničeno, nažalost, na Iž Veliki i Drage, jer se sva omladina Iža Ma-

log nalazi među partizanima. Ovaj problem ne smije da se zanemari, naprotiv s njime se treba odlučno uhvatiti u koštac.

Trebalo bi u najvećoj mjeri pomoći mladima koji prilaze i koji će prilaziti nama. Za one koji su odlučno protiv nas, kao i za one koji neće da rade, predlažem: interniranje u Italiju u neki radni centar G.I.L.-a, u nekom našem većem gradu. Samo na taj način bi se mogli moralno i materijalno preodgojiti. Možda je ovo utopistički prijedlog? Ipak to činim jer sam uvjeren da je on jedino efikasan.

I, vjerojatno, ne samo za Iž.

Prijedloge što se tiče istrage nad Nanarelhem, ne dostavljam; to pripada isključivo tebi.

Zahvaljujem ti na povjerenom mi zadatku i, u granicama mojih mogućnosti, stojim ti uvijek na raspolaganju.

Područni inspektor G.I.L.-a
Giuseppe Godena

BROJ 232

**DOPIS KOMANDE 18. ARMIJSKOG KORPUSA OD 18. RUJNA 1942.
GUVERNATORATU DALMACIJE O POTREBI DA SE PODUZIMANJEM
PRIVIDNIH MJERA PRIKRIJU KONTAKTI S DOMAĆIM IZDAJICAMA
I TIME SPRIJEČI NJIHOVO KOMPROMITIRANJE KOD
STANOVNIŠTVA¹**

P r i j e p i s

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA
Obavještajno odjeljenje

Br. 6655/Ob. protok.

VP 118, 18. rujna 1942-XX

Predmet : Akcija odmazde protiv povjerljivih osoba.

GUVERNATORATU DALMACIJE — VOJNOM KABINETU

Z a d a r

Ubojstva i uopće akcije odmazde protiv nama povjerljivih osoba ili simpatizera u posljednje vrijeme su zabrinjavajuće učestali; ovo se naročito odnosi na anektirane teritorije.

reg. br. 6/25, k. 557.

¹ Prijepis dokumenta (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska,

Ove činjenice i njihovo ponavljanje neminovno dovode do gubljenja povjerljivih osoba i, sljedstveno tome, do apsolutne zločinačke solidarnosti.

Da bih spriječio ovu eventualnost, naredio sam potčinjenim organima da upotrijebe sve moguće mjere opreznosti u cilju prikrivanja odnosa s osobama koje nam dostavljaju podatke.

Kao mjere opreznosti mogle bi se, između ostalog, poduzeti prividne policijske intervencije protiv nama povjerljivih osoba, kako bi se stvorio utisak da su one nerado videne i sumnjive.

Dostavljam prednje na znanje i s molbom da taj guvernerat naredi potrebno.

Komandant, general
Umberto Spigo v. r.

GUVERNATORAT DALMACIJE
Vojni kabinet

B. 2847

Zadar, 27. rujna 1942-XX

KOMANDI KR. KARABINJERA DALMACIJE

Z a d a r

i radi znanja:

OPĆOJ UPRAVI POLICIJE

Sjedište

Prednje se dostavlja s molbom da se udovolji prijedlogu komande XVIII armijskog korpusa.

Po naređenju:

Načelnik vojnog kabineta, pukovnik

E. Morrà

(M. P.)

GUVERNATORAT DALMACIJE
Opća uprava policije
B. 0013870
29. rujna 1942-XX

BROJ 233

**IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKE ORGANIZACIJE U ŠIBENIKU OD 19. RUJNA
1942. FEDERALNOM SEKRETARU U ZADRU O RUŠENJU
TELEFONSKIH STUPOVA KOD ŠIBENIKA¹**

NACIONALNA FAŠISTIČKA STRANKA

Borbena fašistička federacija — Zadar

Borbena fašistička organizacija — Šibenik

Br. 2190

Šibenik, 19. rujna 1942-XX

T A J N O

FEDERALNOM SEKRETARU

Z a d a r

Predmet: Subverzivna aktivnost.

Noćas je jedna grupa od 50 naoružanih ustanika porušila oko 270 telegrafskih i telefonskih stupova na liniji Šibenik—Split, točnije, 12 km od Šibenika, i tako prekinula civilnu i željezničku telegrafsko-telefonsku vezu.²

Zatim su duž željezničke pruge postavljene prepreke, točnije, jedna prevrnuti kola, telegrafski stupovi i jedna prazna stražarnica sa zalijepljenim lecima, s kojima se veliča Staljin i poziva na vršenja sabotaza.

Prije početka izvršenja sabotaze, ustanici su se zaustavili kod željezničke stražare T. 2, gdje su se izvjesno vrijeme zadržali pjevajući subverzivne pjesme.

Pobijediti!

Sekretar fašističke organizacije

G. Alacevich v. r.

(M. P.)

¹ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu vn, arhiva talijanska, reg. br. 34/3—2, k. 565a.

² Ovu akciju je izvršila Rogoznička letuća desetina. Vidi dok. br. 142.

BROJ 234

INSTRUKCIJE KOMANDANTA OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 20. RUJNA 1942. ZA RAD I DJELOVANJE
POTCINJENIH JEDINICA, KOMANDI I USTANOVA¹

KOMANDA XVIII A. K.

Kabinet komandanta

Br. 9217 prot. op.

V. P. 118 20. rujna 1942-XX

DIREKTIVE

(Razraditi do komandi četa)

1. — U sadašnjoj situaciji **sigurnost teritorija** nama povjerenog je više problem informativnog značaja nego li problem snage; preći je zadatak policije i žandarmerije nego li interesiranje za akciju trupa. To naročito važi za sektor divizije »Žara« (pripojeni teritorij).

2. — **Informativna služba** dobiva znatnu važnost i kod malih odjela, a naročito tu: to je prethodno pitanje čitave baze, oštroumne organizacije; iskoristiti u našu korist također i žene i dječake, koji se zbog raznih razloga nalaze oko naših garnizona (sada naprotiv rade na našu štetu) ; u naseljima i zaseocima ne kolektivna ispitivanja, već individualna u zasebnom sjedištu; skupiti u cjelinu vojnike antikom, dobrovoljne milicije i obične vojnike teritorijalne regije dobrov. milicije javne sigurnosti, koji poznaju jezik, osobe i stvari.

3. — Operativna tehnika:

- apsolutna tajnost, naročito u unutrašnjosti komandi,
- brzina (prenositi kamionima sve što je moguće);
- obrazovati kolone u više pravaca,
- mjesne vođe za hapšenje, tlačenje i konfiskaciju,
- brz povratak, odmor.

Za postignuće tajnosti:

- organizirati očigledno lažne operacije (koje se neće izvršiti).
- svesti naredbe o operacijama samo na usmena naređenja; izvršioći neka zabilježe; redovne naredbe o operacijama napisati samo za operaciju, koja je prošla ih je u toku.

4. — **Tlačenja i represalije:** ne bezumni zamasi, izbjegavati pretjeranosti, koje prouzrokuju ponore mržnje; pokazati se nadmoćnijima nad domaćima.

5. — **Razaranje i konfiskacije:** nikada na slijepo, već razumno, nepravde nas prikazuju dezorijentiranima i nemoćnim i siju uvijek nove mržnje.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br.

6. — **Zaplijenjena imovina:** ne upotrebiti je u vlastitu korist, na pripojenoj teritoriji uručiti je — vidljivo — mjesnim vlastima (tako je ugovoreno sa Guvernementom Dalmacije), na preostaloj ter. uručiti je organima komesarijata.

7. — **Kažnjavanje provjerenih krivaca:** brzo, primjerno bez milosrda.

8. — **Prekidi na cestama:** stanovnici zone bit će prisiljeni da ih neodložno poprave u najkraćem roku, u slučaju ponavljanja: grube i izravne represalije nad najbližim stanovnicima.

9. — **Garnizoni:** neka kontroliraju dotičnu zonu s neredovitim izviđanjima i na prekide, također i noću, neka imaju određenu snagu, uvijek spremnu za nenadane akcije.

10. — **Osooblje nadzora na željeznicama:** neka izmjeni stav »neimterveniranja«, i neka bude odlučno orijentirano prema »aktivnom« učestvovanju.

11. — **Organizacija sigurnosti na teritoriji divizije »Žara«** već dodeljeni precizni planovi neka se ostvare u potpunosti i brzo.

12. — **Hrvatske jedinice, antikom, dobrov. milicija, žandarmerija** (rečeno i ponovo rečeno, ali još nije postignuto); vrlo korisni (podvostručuju našu snagu), opasni (mogu težiti da nadvladaju), izjednačiti ih u određenim količinama, smatrati ih, postupati s njima i upotrebljavati ih **kao naše jedinice** u svemu; nikada ih razmjestiti i angažirati same, odvojiti ih i uklopiti ih čvrsto u sastav naših jedinica (puk i bataljoni); mi moramo uvijek imati direktnu komandu i brojnu nadmoćnost i jednom rječju, apsorbirati ih.

Staviti pod kontrolu i hrvatsku žandarmeriju i njome se služiti.

Imati na umu da Hrvati nama sve zahvaljuju: uređenje, naoružanje, opstanak države i stoga imamo pravo na suprotstavljanje.

13. — **Uređenje jedinica antikom, dobrov. milicije:** aktivirati ih odlučno i u provinciji Split, a ne samo u sektoru divizije »Bergamo«, kako je određeno direktivama.

14. — **Djelatnost protiv pobunjenika:** olakšati je na svaki način, ubrzati iduće postupke (provjeravanja, ispitivanja itd.), izbjegavati svako objavljivanje, da se ne iznese osnova za represalije.

15. — **Upotreba artiljerije:** dati prednost manjim kalibrima i šrapnelima.

16. — **Municija:** neka se troši bez mjere računajući da nas svaki uništen pobunjenik stoji hiljadu metaka i desetine ili stotine artiljerijskih ih protuavionskih hitaca.

17. — **Gorivo:** u mnogim slučajevima nehотиčno rasipanje, velika buka uzrokovana autom, prevoznim sredstvima...

18. — **Politika u okupiranim područjima:** pravednost, nepristrasnost, ravnoteža politike snaga i prestiža, snage s pravdom. U odnosu s našim civilnim vlastima: potpuna i pronicljiva.

19. — Ponašanje i disciplina: podignuti i održavati na visini ton i stil, nikako ne popuštati u ponašanju, koje je znatan dio vojničkog stava, vojnici neka ne budu civili u uniformi, nego bezuvjetno vojnici u hodanju, pozdravljanju, predstavljanju, u čitavom ponašanju besprijevano.

Oficiri neka odvrćaju na pozdrav i budu primjer vojničkog držanja.

Sjetite se da pripadamo jednoj velikoj naciji koja se podiže, da smo u krajevima, koji su nam slabo naklonjeni i neprijateljski, gdje nas promatraju i osuđuju.

Komandant, general
Umberto Spigo, v. r.

(M. P.)

BROJ 235

ZABILJEŠKA NAČELNIKA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 21. RUJNA 1942. O UPOTREBI
BOJNOG OTROVA NA MOSORU¹

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA«
(2. ARMIJA)

21. 9. 1942.

u 20 sati

Načelnik štaba

Pukovnik Simeoni — Kemijska direkcija — od strane generala Ziglija — referira da je 18. kemijska četa, prema višem naređenju, upotrijebila prije 4—5 dana 250 kg iperita² za kontaminiran je veoma neprohodne zone (Mosora?)³ blizu Splita, 18. četa je potčinjena 18. armijskom korpusu.

¹ Original (rukopis, crnilom) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 12/2—2, k. 291.

² Iperit je bojni otrov plikavac. Žućkasta uljevlta tekućina, miriše na gorušicu. Netopljiv u vodi, otapa se u org. otapalima. Težak stanični otrov, oštećuje kapilare. Talijani su ga upotrijebili za vrijeme rata u Etiopiji 1935—1936. godine i ovoga puta u Dalmaciji na Mosoru.

³ Vidi dok. br. 236.

BROJ 236

**NAREĐENJE KOMANDANTA VIŠE KOMANDE ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA« OD 21. RUJNA 1942. KOMANDANTU
OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA ZA DEKONTAMINACIJU
ZONE MOSORA GDJE SU UPOTRIJEBILI IPERIT¹**

Šifrirani brzjav

Od Superslode

VP 10, 21 rujna 1942.

Komandantu 18. armijskog korpusa

Br. 18880. Javljeno je da je prije četiri-pet dana Kemijska četa toga korpusa kontaminirala iperitom zonu u blizini Splita.² Teško mogu da povjerujem da se to desilo. U svakom slučaju ostaje kako slijedi. Prvo: da se izvrši dekontaminacija zone. Drugo: izvjestiti me zašto i po čijem naređenju je upotrijebljena pomenuta četa. Treće: upotrijebi iperita i dekontaminiranju dati karakter obučavanja. Očekujem hitno obavještenje u vezi toga.³

General *Rotta*

BROJ 237

**DNEVNI IZVJEŠTAJ KOMANDE OSAMNAESTOG ARMIJSKOG
KORPUSA OD 21. RUJNA 1942. O DOGAĐAJIMA NA PODRUČJU
SJEVERNE I SREDNJE DALMACIJE¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 6774/1 prot.

V. P. 118 ... 21. rujna 1942-XX

Predmet: novosti br. 216

Prilog: 1

Glavnoj Komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« (2. armija)

V. P. 10

Novosti o ustanicima

Iz prve zone

Šibenik

1. — Navečer 19. tekućeg, 3 nepoznata naoružana lica, ubila su poštaru Labor Marka, u blizini njegovog stana.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu vn, arhiva talijanska, reg. br. 12/2—1, k. 291.

² Vidi dok. br. 235.

³ General Umberto Spigo, komandanta Osamnaestog armijskog korpusa, šifriranim brzjavom je 22. rujna, odgovorio: U cilju vježbanja u isturenoj zoni bačen je bojni otrov iperit u nekoliko špilja koje služe kao uobičajeno sklonište partizanima; dekontaminacija je u toku (Arhiv VII, arhiva talijanska, reg. br. 14/2—1, k. 291).

Prijepis dokumenta (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 12/3a—1, k. 535.

Kistanje

2. — Obavještajac javlja o prisustvu 6 naoružanih lica u blizini Sečevo (UK—DE).

Biograd

3. — U zoni jezera Vrana (NH—CU), izgleda da se kreću naoružane grupice koje imaju namjeru da vrše represalije u zoni, nad osobama koje su nama naklonjene. Vijest nije kontrolirana. Vršiti se ispitivanje.

Split

4. — Noću uoči 21. tekućeg, partizani su oborili 24 stupa telefonske linije Split—Omiš. Linija je uspostavljena.

Iz druge zone

Omiš

5. — Na putu Split—Omiš, u dijelu Grljevac—Sv. Martin (UD—UK—BU) partizani su izvršili 5 prekida od kojih su 3 malo teža. Radi se na popravljanju prekida.

6. — Mjesni elementi tvrde da je pomenutu sabotazu izvršila jedna grupa od oko 300 partizana koja je došla s Mosora.

Klis

7. — Navečer 20. tekućeg, ustanici su upalili jedan most kod mjesta RupoitSma (UK—BQ). Jedna naša jedinica, došavši na lice mjesta, ugasila je požar.

[•••]

Komandant, general
Umberto Spigo

(M. P.)

Za točnost prijepisa
Načelnik štaba, pukovnik
Pietro Barbero v. r.

BROJ 238

**IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 21. RUJNA 1942.
MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O RANJAVANJU
PRIPADNIKA FAŠISTIČKE MILICIJE U VISU¹**

Prijepis

Br. 0013559/Kab. Jav. sig.

21. rujna 1942-XX

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavna uprava javne sigurnosti

Odsjek općih i povjerljivih poslova

Rim

Predmet: Aktivnost naoružanih bandi u provinciji Split.

Navečer 15. ovog mjeseca, nepoznato lice je u Visu (Split) ispalilo dva metka iz pištolja protiv pripadnika fašističke milicije Petraella Alessandra, iz 2. koorte dobrovoljne milicije za nacionalnu sigurnost. Ovom prilikom imenovani je ranjen u desni lakat i ruku.

Oko 24 sata istog dana, u znak odmazde pripadnici milicije ovog garnizona zapalili su kuću partizana odmetnika Karlić Mihovila, koja se nalazi u blizini mjesta, a iz koje je otvorena vatra.

U toku je aktivna istraga u cilju indentifiranja odgovorne osobe.

Za guvernera

BROJ 239

**REZIME RAZGOVORA VOĐENOG IZMEĐU KOMANDANTA DRUGE
ARMIJE I ČETNIČKIH VOJVODA TRIFUNOVICA I JEVDĚVICA
21. RUJNA 1942. O MEĐUSOBNOJ SURADNJI¹**

V. P. 10, 21. rujna 1942-XX

R e z i m e

razgovor između ekscelencije Roatta — vojvode Ilije Trifunovića i
Dobrosava Jevđevića²

1. — Političko pitanje četničkog pokreta

Ekscelencija Roatta precizira:

— četničke formacije će surađivati s talijanskim oružanim snagama jedino s ciljem da se suzbije komunizam i stanovništvu vrati mir i spokojstvo. Međutim, talijanske oružane snage ne mogu pomagati četnike za druge ciljeve; četničkim manifestacijama treba oduzeti svaki politički karakter i moraju se ukloniti sva obilježja koja imaju protiv-hrvatski karakter.

Četnički rukovodioci uvjeravaju da oni iskreno surađuju isključivo zbog antikomunističke borbe u cilju spasavanja srpskog naroda od sigurne propasti.

2. — Sadašnja jačina katoličko-pravoslavnih formacija i pitanje komandovanja

Ekscelencija Roatta traži točne podatke o organiziranim i neorganiziranim četničkim snagama koje se nalaze pod neposrednom komandom Trifunovića i Jevđevića, kao i o snagama koje s njima mogu surađivati a ne nalaze se pod njihovom neposrednom komandom (aluzija na formacije Bačevića).

Pošto je utvrđeno da će se u toku dana sastaviti tabelarni pregled ovih snaga, precizira se da moralnu komandu nad svim četničkim formacijama na teritoriju VI i XVIII armijskog korpusa ima vojvoda Trifunović. Pod neposrednom komandom imenovanog nalaze se formacije dislocirane na teritoriju XVIII armijskog korpusa, dok se pod komandom Jevđevića nalaze jedinice dislocirane na teritoriju VI armijskog korpusa, kao i neke u Sandžaku, istočnoj Bosni itd. (teritorije u nadležnosti guvernerata Crne Gore).

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, mikroteka NAV-I-T-821, film 31/354—360.

² Vidi dok. br. 240, 243.

3. — Veća ili manja nadležnost generala Draže Mihailovića nad katoličko-pravoslavnim formacijama u Bosni

Na precizno pitanje: »da li se četničke formacije dislocirane na teritorijama VI i XVIII armijskog korpusa, tj. formacije pod komandom Trifunovića i Jevdjevića, nalaze također i pod nadležnošću Draže Mihailovića«, — pomenute osobe su odgovorile:

»Draža Mihailović je efektivni vođa samo stare Srbije i Makedonije i tamo djeluje u sporazumu s generalom Nedićem, predsjednikom srpske Vlade. Za ostale oblasti, on je samo moralni vođa s kojim komandanti surađuju ukoliko njegova naređenja vode računa o stvarnim interesima Srba.

Sada, u Bosni i Hercegovini srpski narod prema Italiji gaji takve osjećaje priznanja da protiv nje nikad ne bi mogao ništa poduzeti, čak ako bi to naredio Mihailović ili neko drugi.

Cilj četničkih snaga je, načelno, da spase srpsiki narod i da stvori izvjesno sredstvo koje će kad završi rat moći da materijalizira granice srpske države.«

4. — Upotreba četničkih formacija iz rejon njihovog postanka u drugim rejonima

Na pitanje ekselencije Roatte da li je ovakva upotreba prihvatljiva, s obzirom da u Hercegovini postoji velik broj jedinica koje prevazilaze potrebe, rukovodioci su odgovorili potvrdno i izjavili da jedino žele:

— da ova upotreba uslijedi u rejonima nastanjenim pretežno srpsko-pravoslavnim stanovništvom ;

— da o upotrebi budu pravodobno obavješteni kako bi psihološki pripremili mase s obzirom da njih, organizirane za obranu svojih sela, prethodno treba ubijediti u cjelishodnost obrane od komunističke opasnosti drugih naseljenih mjesta nastanjenih pretežno Srbima.

5. — Pitanje komandovanja četničkim formacijama

Rukovodioci zahtijevaju da formacije, naročito ako se upotrijebe izvan njihovih rejona, ostanu pod komandom svojih oficira. Ostaje utvrđeno da će se naređenja općeg karaktera izdavati Trifunoviću. Naređenja za lokalnu upotrebu komandantima formacija izdavati će odgovarajuće komande armijskih korpusa.

6. — Operacija »Dinara«

Ekselencija Roatta objašnjava razloge zbog kojih planirana operacija još ne može da bude poduzeta i, stoga, nije moguće odrediti kakvu pomoć treba da pruže četničke formacije. Međutim, postignut je sporazum da će se antikomunističke jedinice iz Hercegovine, gdje ih ima

previše, ili iz drugih rejona prebaciti na područje XVIII armijskog korpusa, kako radi sudjelovanja u samoj operaciji ako bude poduzeta tako i radi potpomaganja obrane na području između Imotskog i Gračaca, ako bi operacija »Dinara« morala biti odložena.

Načini i pojedinosti prebacivanja katoličko-pravoslavnih jedinica s jednog mjesta u drugo konkretizirat će se u momentu potrebe.

BROJ 240

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA DRUGE ARMIJE OD 23. RUJNA 1942. VRHOVNOJ KOMANDI O RAZGOVORU VOĐENOM S ČETNIČKIM VOJVODAMA TRIFUNOVICEM I JEVĐEVICEM¹

VIŠA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«

Obavještajno odjeljenje

Ob. br. 16474

VP 10, 13. rujna 1942-XX

Predmet: Razgovor s četničkim rukovodiocima.

VRHOVNOJ KOMANDI

Rim

Izvještavam da u novom razgovoru koji sam imao s Trifunovićem a kojemu je prisustvovao i Jevđević,² i jedan i drugi su ponovo dozvolili mogućnost da Nedić i Draža Mihailović djeluju sporazumno i da održavaju kontakte.

Mada pomenuti sugovornici nisu rekli, ipak treba smatrati da se osnov za sporazum sastoji u slijedećem:

1) »spasavanje srpskog naroda« (koji je, navodno, već imao jedan milijun žrtava) i očuvanje od daljih masovnih gubitaka;

2) formiranje, održavanje i ojačavanje oružanih formacija (četničkih) određenih da, u momentu kada bude moguće i cjelishodno, stupe u akciju pod komandom Mihailovića;

3) u vezi s ciljem iznijetim u toč. 1), i da bi se omogućilo iznijeto u toč. a), u međuvremenu se prilagoditi ambijentalnim prilikama, odnosno: surađivati u Srbiji (Nedić) s Nijemcima, a u Hrvatskoj (poznate jedinice) s Talijanima.

mikroteka NAV-I-T-821, film 31/346.

> Vidi dok. br. 239, 243.

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska,

Mada je ovo što je dosad iznijeto očigledno, interesantno je da su pomenuta dva četnička rukovodioca djelomično priznali a djelomično ostavili da se shvati.

Naznačeni komandant armije
general :
Roatta

BROJ 241

**PISMO KOMANDANTA OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
24. RUJNA 1942. VELIKOM ŽUPANU U OMIŠU O SLABOJ
TALIJANSKO-HRVATSKOJ SURADNJI¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Obavještajno odjeljenje

Ob. br. 6911/1 Prilog: 1

VP 118, 24. rujna 1942-XX

Predmet: Talijansko-hrvatska
suradnja.

VELIKOM ŽUPANU

O m i š

Zadnjih nekoliko dana na teritoriji Omiša i okolice izvršena su slijedeća dijela sabotaze, odnosno rušenja:

- 1) 25. VIII — Prekid na putu u blizini Tučepi.
- 2) 26. VIII — Porušeno 20 stupova i prekinut put između Sv. Martin i Krilo na 12 mjesta.
- 3) 26. VIII — Prekinuta telefonska linija Zrnovnica—Livno prema Mravince.
- 4) 27. VIII — Eksplozija mine na putu u blizini Tučepi.
- 5) 28. VIII — Prekinut put za Zadvarje u blizini Sredovice.
- 6) 30. VIII — Prekinut put Split—Makarska u blizini Kutleša. Porušeno 30 telegrafskih stupova.
- 7) 3. IX — Porušeno 10 telegrafskih stupova između Krivodola i Kukasovca.
- 8) 7. IX — Izbacivanje vlaka iz uskog kolosijeka Split—Sinj i, zatim, napad na vlak u blizini Klisa.

- 9) 8. IX — Porušeno 2 nosača električnog dalekovoda Zadvarje—
—Omiš.
- 10) 12. IX— Porušeno 20 telegrafskih stupova kod Dicma.
- 11) 14. IX— Pokušaj rušenja nekoliko nosača električnog dalekovo-
da u blizini Kučiče.
- 12) 17. IX— Zapaljen mostić u rejonu Rupotine.
- 13) 20. IX— Dva prekida na putu 2 km od Zrnovnice prema Sto-
breču.
- 14) 20. IX — Porušeno 24 telefonska stupa na liniji Split—Omiš.
Izvršeno 5 rušenja, od kojih 3 teža na mostićima na
dionici Grljevac—Sv. Martin.
Prilog: crtež)²

Nekoliko od ovih djela sabotaze, odnosno rušenja, su takve prirode da je za njihovo rušenje trebalo upotrijebiti mnogo ljudi i brojna sredstva.

Hrvatske vlasti imaju u cijeloj zoni državnu organizaciju, koja obuhvata također i policijske organe i žandarmeriju.

Neshvatljivo je da organi hrvatskih vlasti nisu nikada raspolagali podacima o planiranim djelima sabotaze ih o onima koji su u toku, kao ni o izvršiocima. Izgleda, međutim, vjerojatnije da su u mnogim slučajevima primili podatke već u fazi priprema sabotaze, jer u jednom malom mjestu od 5000 stanovnika pripreme takve vrsti ne mogu se uvijek prikrivati od vlasti i mnogih funkcionera koji žive u mjestu. Ako bi vlasti bile i malo zainteresirane, ove pripreme ne bi smjele izbjeći njihovoj pažnji.

Talijansko-hrvatski odnosi su utvrđeni preciznim sporazumima, koji predviđaju tijesnu i lojalnu suradnju između dvije države.

Dok su se organi potčinjeni ovoj komandi uvijek pridržavali ovih direktiva, to se ne bi moglo reći, bar što se tiče pomenutog slučaja, za hrvatske vlasti, s kojima nema niti je bilo kada postojala i najmanja suradnja u identificiranju izvršilaca sabotaza ili, još bolje, u njihovom sprečavanju.

Međutim, mada mnogo žalim zbog ovakvog držanja, upozoravam da ću biti primoran, ukoliko se ponove ovakvi slučajevi, poduzeti sve one mjere koje zahtijeva sigurnost povjerenih mi jedinica i teritorije, i unaprijed skidam svaku odgovornost za posljedice koje bi mogle proisteći na štetu stanovnika ovog područja i samih hrvatskih vlasti koje tu žive.

Primate moje iskrene pozdrave

Komandant, general:
Umberto Spigo

³ Redakcija nije pronašla ovaj prilog.

BROJ 242

IZVOD IZ DNEVNOG IZVJEŠTAJA GENERALŠTABA KOV
OD 25. RUJNA 1942. O DOGAĐAJIMA U DALMACIJI¹

Generalštab KoV
V odjeljenje
Datum prijema 25. rujna 1942.
Br. 1948

Generalštab kopnene vojske
Glavni inspektorat policije za ratne službe

Vrhovnoj komandi — Vojna obavješt. služba — Odsjek Bonsinjore
Odsjek Bonsinjore V. P.21
Generalštabu kopnene vojske V. P. 9
— Odjeljenje pomoćnika nač. štaba — za teritorijalnu obranu
— Obavještajna služba KoV — V Odjeljenje
Operativno odjeljenje I
Komandi XVIII arm. korp. V. P.87
Komandi teritorijalne obrane Udine
Povjerljivo
Br. IS. 3645/11-12
Predmet: Izvještaj

— Obavještenja primljena između 8 sati 23. rujna 1942. i 8 sati
24. rujna.
[...]

Hrvatska, Dalmacija i anektirana zona

6. — Oko 13 sati 5. tek. na koti 488 kod Kaštel Starog (Split) ustanici u zasjedi iza jednog zidića otvorili su intenzivnu puščanu vatru na dva hrvatska žandara i pet žandarmerijskih pripravnika, koji su pratili oko sto hrvatskih regruta upućenih na želj. stanicu u Kaštel Stari; žandari su se sklonih u karabinjerski blok u Kaštel Starom dok su se regruti razbježali.²

Čišćenje područja nije dalo nikakvih rezultata.

7. — Oko 6 sati 6. tek. nekoliko karabinjera iz Račište (Korčula) našlo je na putu u blizini kasarne jedno pismo na hrvatskom jeziku

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 47/4a—1, k. 2.

² Vidi dok. br. 285, napomenu 5.

upućeno vodniku — komandiru stanice, koje se prilaze u prevodu (prilog 1).³

8. — Uvečer 6. tek. u mjestu Pupnat u općini Korčula (Split), nekoliko ustanika ubilo je s dva puščana hica u vlastitom stanu dvadesetogodišnjeg Farac Marka, smatrajući ga talijanskim konfidentom.⁴

9. — Popodne 10. tekućeg u mjestu Blizna (Split) grupa od oko 20 ustanika zaustavila je Havel Jerolima od 49 godina koji se nalazio na jednom kamionu zatraživši mu pod prijetnjom smrti dvije vanjske gume s točkova kamiona.

10. — U 12.30 s. 10. tekućeg u mjestu »Z.N.D.«, Marina kod Trogira (Split), jedno nepoznato lice ubilo je s tri pištoljska hica dvadesetdvogodišnjeg seljaka Rude Antuna, pobjegavši zatim u obližnju šumu.

Pregled područja nije dao nikakvih rezultata.

11. — Noću između 15. i 16. tek. u mjestu Koštunica (Zadar) ustanici su prekinuli put Šibenik—Trogir u dužini od oko 25 metara.⁵

12. — Pošto je identificirala pripadnike jedne organizacije koja je prikupljala novac za porodice političkih osuđenika i interniraca, kao i pripadnika partizanskih oružanih bandi, Kvestura u Splitu uhapsila je 23 pripadnika organizacije. Prilikom pretresa stana dvadesetogodišnjeg studenta Kragić Vinka, koji je bio na čelu pomenute organizacije, između dušeka u postelji nađena su četiri spiska imena uhapšenih ili interniranih s oznakom šifre koju je sam Kragić već predao svakome i prema čijem su iskazu koji je bio opširan i detaljan, mogli da budu identificirani skoro svi članovi organizacije.

Sve gornje vijesti potječu iz pouzdanog izvora.

Po naređenju
Inspektor — brigadni general
(M. P.) *S. Polito* v. r.

³ Vidi dok. br. 100.

⁴ Vidi dok. br. 228.

⁵ Vidi dok. br. 142,226.

BROJ 243

IZVJEŠTAJ KOMANDANTA DRUGE ARMIJE OD 26. RUJNA 1942.
VRHOVNOJ KOMANDI O VOĐENOM RAZGOVORU S ČETNIČKIM
VOJVODAMA TRIFUNOVIĆEM I JEVDIVIĆEM O MEĐUSOBNOJ
SURADNJI¹

Primjerak za akta!

Ob. br. 16654/S

VP 10, 26. rujna 1942-XX

Četnička milicija.

VRHOVNOJ KOMANDI

Vojna pošta 21

Nastavak moje promemorije od 12. ovog mjeseca.²

U toku jednog novog razgovora koji sam imao s vojvodom Trifunovićem, a kojemu je prisustvovao i Jevdević, pored podataka navedenih u mojem dopisu Ob. br. 16474/S u vezi s ciljevima sporazuma između Nedića i Draže Mihailovića i pomenutih osoba, iznosim rezime drugih pitanja koja su razmatrana u toku ovog razgovora.

Trifunović i Jevdević su pružili uvjerenja, s obzirom na zahvalnost koju srpski narod duguje Italiji, da četničke formacije ni u kome slučaju neće izvršiti neprijateljska djela protiv naših jedinica. Međutim, oni zahtijevaju da se ne dozvoli da pomenute formacije djeluju u kontaktu s ustaškim jedinicama, mada ne isključuju međusobnu operativnu suradnju.

Četničke formacije koje sada postoje na teritoriju 2. armije prikazane su u priloženom pregledu.³ U pregledu su pokazane također i druge samostalne formacije koje djeluju u trećoj zoni i preko demarkacione linije, a koje žele da uđu u našu sferu utjecaja. Također se ukazuje i na mogućnost da se na teritoriju XVIII armijskog korpusa naoruža još 6.000 četnika.

Vojvoda Trifunović je moralni komandant svih četničkih formacija koje djeluju na teritoriju 2. armije; međutim, pod njegovom neposrednom komandom nalaze se samo jedinice dislocirane na teritoriju XVIII armijskog korpusa.

Jevdević, međutim, pod neposrednom komandom ima formacije dislocirane na teritoriju VI armijskog korpusa, a potpukovnik Mihić jedinice dislocirane na teritoriju V armijskog korpusa.

Jevdević također komanduje i drugim jedinicama dislociranim u istočnoj Bosni, tj. u III zoni i preko demarkacione linije, na koje sam već ukazao. (Stalno se govori o moralnoj komandi).

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VH, arhiva talijanska, mlkroteka NAV-IT-821, film 31/361—363.

² Vidi dok. br. 239, 240.

* Vidi dok. br. 244.

Mentalitet četničkih formacija je orijentiran na dejstvo u samoj zoni regrutiranja. Ukoliko bi trebalo da sudjeluju na drugim područjima, rukovodiocima bi se moralo osigurati vrijeme radi objašnjavanja podčinjenima razloga koji bi se, načelno, morali poklapati s cjelishodnošću da se pruži pomoć mjestima naseljenim pretežno Srbima, a koja su napali ili ugrozili komunisti.

Jevđević je smatrao cjelishodnim da — u jednom memorijalu — iznese svoju iskrenu suradnju s nama, zapisavši između ostalog — doslovno :

»•Suradnja s Talijanima vratila je našem narodu mogućnost da živi u miru, da radi i da se posveti porodici.«

»Suradnja s Italijom je od presudnog interesa za srpski narod i nikad Srbin neće ustati protiv talijanske vojske jer bi takav postupak, pored toga što bi predstavljao nezahvalnost i zločin, bio također i velika ludost.«

»Bez obzira na ishod rata, bratstvo u oružju i zajednički prolivena krv (četnici su u borbi protiv komunista izgubili preko 600 ljudi) cementirat će srdačno prijateljstvo s Italijom.

Nikakva londonska Vlada ni bilo koji drugi faktor neće nas skrenuti od ovog puta i ove politike, jer jedino to prijateljstvo je u stanju da omogući ostacima srpskog naroda da prežive.«

Naznačeni komandant armije
general
Roatta

Primjeri,⁴

1) sve ovo je veoma lijepo, ali nakon posljednjih izvještaja u to više ne vjerujem. S druge strane, ove iskrene namjere mogu potjecati od samog Jevđevića; preostaje da se vidi da li će ih se i u kojoj mjeri pridržavati niže starješine i četnici.

U ovakvim pitanjima uvijek je bolje pridržavati se goreg.

2) Ponijeti sobom ove dvije fascikle zajedno s onim što sam po ovom pitanju vidio jutros.

3) Započeti s radom i poduzeti mjere općeg karaktera, kao što smo se sporazumjeli.

Ostalo ću usmeno kazati komandantu armijskog korpusa.

7. III
(Paraf): *Robotti*

* Dopisano rukom

BROJ 244

PREGLED ČETNIČKIH FORMACIJA I BROJNO STANJE
NA DAN 26. RUJNA 1942. GODINE¹

Prilog uz dopis Ob. br. 16654/S²

Formacija dobrovoljne milicije za borbu protiv komunista

Karakteristike sastava	Komandanti	Teritorija	Jačina
Snage van naše nadležnošću	Vojvoda Trifunović { ppuk. Mihić vojvoda Trifunović Jevđević	V armijski korpus	tri bataljona } 1.250 dvije čete / ljudi
		XVIII armijski korpus	jedanaest bat } 4.300 dvije čete / ljudi
		VI armijski korpus	sedamnaest } 6.770 bataljona / ljudi
Snage spremne da se naoružaju i prijedu pod našu nadležnost	Vojvoda Trifunović	XVIn armijski korpus	6.000 ljudi
Snage van naše nadležnosti ali koje mogu s nama sudarivati	Jevđević i major Bačević	Sandžak i istočna Bosna	dvadesetsedam bataljona — oko 10.000 ljudi

BROJ 245

IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKE ORGANIZACIJE U VODICAMA OD
26. RUJNA 1942. FEDERALNOM SEKRETARU U ZADRU O RUŠENJU
TELEFONSKIH STUPOVA IZMEĐU TRIBUNJA I PIROVCA¹

NACIONALNA FAŠISTIČKA STRANKA

Borbena fašistička federacija — Zadar

Borbena fašistička organizacija — Šibenik

Br. 634

Vodice, 26. rujna 1942-XX

FEDERALNOM SEKRETARU

Z a d a r

Predmet: Aktivnost ustanika.

Izvještavam da su ustanici, 25/26. ovog mjeseca, između Tribunja (selo ove općine) i Pirovca (selo općine Tijesno) presjekli oko 150 telefonskih i telefonskih stupova.²

¹ Snimak originala (tipkanog na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, mikroteka NAV-I-T-821, film 31/368.

² Vidi dok. br. 243.

1/4, k. 565a. ¹ original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br.

² Ovu akciju je izvršila Primorska partizanska četa.

Kablovi su pokidani a izolatori polupani.

Ovaj događaj je konstatiralo odjeljenje telefonista, praćeno jednom jedinicom bataljona »Vespri« iz posade ove općine.

Sekretar fašističke organizacije:

Mario Moggi v. r.

(M. P.)

Fašistička federacija — Zadar
Pov. br. 614/SP
Primljeno: 28. 9. 1942-XX

BROJ 246

**IZVJEŠTAJ SEKRETARA FAŠIJA OD 27. RUJNA 1942. O NAPADU
PARTIZANA NA MOTORNI ČAMAC KOJI JE PREVOZIO
TALIJANSKE FAŠISTE RIJEKOM KRKOM¹**

Brzjav br. 221
Zadarski savez
br. riječi, dat. sat.

ZR. Skradin 91, — 46, — 26, — 21, —

Prva četa bataljona »Vespri« premještena iz Zatona u Skradin pomoću motornog čamca napadnuta od odmetnika u blizini Prokljanskog jezera.² Mrtav komandant motornog čamca, ranjen jedan oficir, sedam vojnika, jedan civil, nekoliko teško.

Srdačno i drugarsko saučešće, svih Talijana.

Politički sekretar Bozzini

Faš. savez Zadra
br. prot. 4970/86/F. 20
dan prijema 27-9-XX

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 39/3, k. 565a.

² Ovu akciju je Izvršila Primorska partizanska četa. Vidi dok. br. 247 i 251.

BROJ 247

IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKE ORGANIZACIJE U ŠIBENIKU OD 27. RUJNA
1942. FEDERALNOM SEKRETARU U ZADRU O NAPADU PARTIZANA
NA BROD S VOJNICIMA IZMEĐU ZATONA I SKRADINA¹

NACIONALNA FAŠISTIČKA STRANKA

Borbena fašistička federacija — Zadar

Borbena fašistička organizacija — Šibenik

Br. 2245/1

Šibenik, 27. 9. 1942-XX

Predmet: Subverzivna aktivnost.

T A J N O

FEDERALNOM SEKRETARU

Z a d a r

Jučer poslije podne, jedno odjeljenje jačine 20 crnokošuljaša bataljona »Vespri«, pod komandom poručnika Polizza, prebacilo se motorom barkom, vlasništvo izvjesnog Martinčevića, iz Borgo di Mare (Šibenik), iz Zatona u Skradin.

Crnokošuljaši, pripadnici posadne čete u Zatonu koja se prebacivala u Skradin, nosili su sobom više sanduka municije i bombi.

Oko 18 sati, kada je barka stigla do tjesnaca rijeke Krke, točnije, na isto mjesto gdje je ranije potopljen motorni čamac spomenutog Martinčevića (naš izvještaj br. 1873 od 18. 7.),² na nj je otvorena jaka vatra iz pušaka i jednog mitraljeza. Čamac je odmah usmjeren u pravcu lijeve obale kako bi se što prije udaljio iz rejona vatre, pa je zatim nastavio put prema Skradinu.

Međutim, već s prvim pucnjima ubijeni su jedan crnokošuljaški vodnik i Martinčević, dok su ranjeni: poručnik Polizzi, pet crnokošuljaša i jedan dječak od 16/17 godina, koji je vršio dužnost »malog« na brodu.³ Najteže je ranjen dječak, i smatra se da neće preživjeti jer mu je prostrijeljena lobanja uz izlaz moždane materije. Među ranjenicima se nalazi i crnokošuljaš tumač Fabulić Obrad iz Zadra, a za njega liječnički izvještaj glasi: »Prostrijel lijeve noge«. Međutim, njegovo stanje nije teško.

Ranjenici su iz Skradina prebačeni u ovu poljsku bolnicu, gdje su stigli tek oko 23.00 sata. Na temelju prirode zadobijenih rana, moglo se ustanoviti da su ustanici upotrijebili zrna sa rasječenim vrhom.

Martinčević je još od prvih dana okupacije uvijek pozivan da obavlja službu prebacivanja naoružanih lica između dvije obale ili duž

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu vn. arhiva talijanska, reg. br. 37/3—1, k. 565a.

² Napad su 18. srpnja 1942. godine izveli borci Primorske partizanske čete. Tada je ubijen jedan karabinjer, a motorna maona je eksplozivom potopljena. (Arhiv Vn, arhiva talijanska, reg. br. 25/1—1, k. 557).

³ Vidi dok. br. 246 i 251.

rijeke Krke. On je to uvijek veoma revnosno radio, a tako isto i prije 5 dana. Jednom prilikom je rekao sekretaru ove fašističke organizacije da se plaši za svoj život.

Kada mu je potopljen prvi motorni čamac (ovom prilikom među ostalima ubijen je i njegov brat), ustanici su Martinčeviću stavili do znanja da je taj napad izvršen u dlju osvete, jer on svojim sredstvima našim vojnicima i crnokošuljašima olakšava izvršenje akcija pročešljanja protiv njih. Ovo svoje strahovanje Martinčević je izjavio i drugim osobama, među kojima i pukovniku komandantu Lučke kapetanije.

Posebno ističem, da neznam da li ćete smatrati svrsihodnim da upoznate konzula komandanta crnokošuljaških legija, a da mi je poznato kako je izvještena komanda armije, da je jučerašnje putovanje iz Zatonu do Skradina naređeno Martinčeviću usprkos tome što je on predočio kako mu je Lučka kapetanija zabranila plovidbu u tom rejonu, osim u određenim danima i satima.

Sekretar ove fašističke organizacije je jutros obišao ranjenike i poslije podne im je preko fašističkih žena poslao poklone.

Pogreb dvojice poginulih obaviti će se sutra ujutro u 8.30 sati. Fašistička organizacija sa svojim potčinjenim organizacijama sudjelovat će u pogrebu nošenjem vijenaca.

Pobijediti!

Sekretar fašističke organizacije:
skvadrista *Giuseppe Alacevich*

(M. P.)

BROJ 248

**IZVJEŠTAJ CIVILNOG KOMESARA OPĆINE TROGIR OD 27. RUJNA
1942. PREFEKTU U SPLITU O VOJNO-POLITIČKOJ I EKONOMSKOJ
SITUACIJI¹**

P r i j e p i s

0019181

6. studenoga 1942-XX

G R A D T R O G I R

Br. 68 Bis

Trogir, 27. rujna 1942-XX

Predmet: Mjesečni izvještaj.

EKSELENCIJI PREFEKTU

S p l i t

Nakon tri mjeseca, ne bezuspješne aktivnosti, u mogućnosti sam da poznavanjem stvari izvijestim Vašu ekselenciju i da se sasvim otvoreno izjasnim, jer to jeste i mora biti osobina fašista.

br. 7/1—1, k. 562.

¹ Prijepis originala (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg.

Politička situacija: Potvrđujem ono što sam ranije izložio usmeno. Na prostranoj teritoriji općine nema značajnijih partizanskih jedinica, već samo manji dijelovi čija se djelatnost svodi na teroriziranje seoskog stanovništva da se ne bi nama približavalo, kao i na provođenje mobilizacije za jedinice koje djeluju na drugim područjima.

Prema podacima koje sam primio od mnogih doušnika, samo jedna jedinica jačine nešto više od stotinjak pušaka u zadnje vrijeme vršlja po hrvatskoj teritoriji u blizini granice, točnije, u rejonu susjednog sela između Urino di Opor.²

Spomenuti dijelovi, koji su se odah razbojništvu, ucjenjuju seljake pa su oni, nezaštićeni od nas, primorani da im se pokoravaju. Ovi dijelovi su, također, izvršili poznata ubojstva u neposrednoj blizini grada.

U noćne sate upadaju u sela koja dosad za partizanske jedinice nisu dala ni jednog regruta, i oružjem u ruci primoravaju mladiće da pođu s njima, da bi ih zatim poslali u naoružane jedinice preko granice. Tako je bilo u Arbaniji odakle su odveli 9 mladića, i u Okrug Gor. gdje je čak 16 mladića doživilo istu sudbinu.

Prema primljenim podacima proističe, da su oni pojedinci, koji su prilikom kretanja kroz planinu pokušali da pobjegnu, odmah ubijeni. Od jednog mladića koji je uspio da se spasi, poslije boravka u Bosni, saznalo se da je između Urini nekoliko mladića strijeljano jer su pokušali da napuste redove ustanika.

Ova nenormalna situacija može se lako spriječiti poduzimanjem slijedećih mjera:

- a) Odrediti posade u selima na obalskom području.
- b) Rasporediti postaje Kr. karabinjera adekvatne jačine u planinska sela odakle bi, zbog konfiguracije i u zavisnosti od prohodnosti zemljišta, bilo moguće osigurati kontrolu nad obližnjim selima.
- c) Naoružati zaštitna odjeljenja, djelimično već formirana, za koja stalno očekujem oružje. Ovim odjeljenjima, podržanim karabinjerskim postajama, sigurno da ne bi nedostajao obrambeni i agresivni duh, a karabinjerima, koji ne poznaju ni jezik ni stanovništvo, pored preciznih informacija i podataka mogla bi pružiti značajnu suradnju u slučaju borbe.
- d) Glavarima sela, koji trebaju biti prisutni i aktivni suradnici komesara, odrediti skromnu ali srazmjernu mjesečnu platu, koja bi im nadoknadila izgubljeno dnevno vrijeme kad zbog svoje specifične službe seoskih glavara ne mogu obavljati svoje poslove.
- e) Udaljiti iz grada i primorskih sela koja su dala ljude partizanima sve elemente bilo na koji način sumnjive, pa i kada sumnja zbog simpatiziranja partizana ili neprijateljstva prema Italiji nije u potpunosti dokazana.

f) Radikalno dokončati interniranje porodica partizana.

Ostavljanje polovičnim rigorozne mjere prema porodicama partizana, pored toga što je prouzrokovalo neshvatljivo podozrenje ne samo

² Na geografskoj karti ne postoji naselje Urino.

u zdravom stanovništvu već i u samim partizanskim porodicama koje su očekivale odlazak u koncentracioni logor, dalo je povoda mišljenju u narodu da je poduzimanje takvih mjera bilo pogrešno. Međutim, ove mjere su u prvo vrijeme imale djelotvoran efekat, da su u potpunosti bile provedene, sada bi neutralizirale prikrivenu propagandu.

g) Odmah nastaviti obustavljene radove na putovima, prekinute zbog poznatih uništenja strojeva i prijetnji radnicima.³ Ovo obustavljanje narod koji ne razmišlja o razlozima već utvrđuje činjenice, tumači kao znak naše nemoći.

Na temelju informacija glavara sela, od radnika koji rade na putovima 15 je pobjeglo partizanima. Ova činjenica je veoma jak dokaz za ovo što pišem.

Radove bi trebalo obnoviti odmah, uz uvjet da se osigura odgovarajuća dnevna i noćna kontrola.

»Neprijatelj« se ne nalazi među planinskim seoskim stanovništvom, među tzv. vlasima, narodom privrženim svojoj zemlji i kao takvom željnom mira i mogućnosti da bez trvenja i opasnosti prione radovima na njivama, već među radničkim staležom grada i primorskih sela, podržanom od nekih talijanofobskih građanskih elemenata, odnosno od onih koji se prikazuju kao subverzivni, špekulirajući kao obično subverzivnošću, spremnih zatim da daju najšire izjave lojalnosti kada ih podvrgnemo ispitivanjima.

Upućivanje naoružanih jedinica, akcije pročešljanja, sve je to »luk i voda«, beskorisno trošenje energije.

Još prije nego jedinica krene prema određenom cilju, grupica ili grupice partizana već su obavještene, postaju oprezne i pronalaze sigurno sklonište blagodareći obaveznoj naklonosti seljaka (ponavljam, od nas nezaštićenih), jer za njih ne pružanje gostoprimstva ili skloništa, odnosno prijavljivanje vlastima, znači život.

Ono što se dogodilo ovih dana u potpunosti potvrđuje moju tvrdnju: jedinice KoV i crnokošuljaša su uzduž i poprijeko prokrstarile planinom i uvijek su se vratile »praznih šaka«.

Dobre, čak i odlične rezultate dala je prisutnost dalmatinske jedinice na teritoriji općine, mada sam, kao što sam naveo u svom dopisu br. 66/bis od 21. ovog mjeseca, skrenuo pažnju na disciplinu u jedinici. Prilikom njenog dolaska u općinu, naročito u sela, konstatirano je da ima i Dalmatinaca spremnih da brane talijanstvo ove zemlje, pa se našlo onih koji su pitali zašto se i ovdje ne bi razmišljalo o organiziranju jedne slične jedinice.

Postepeno ponavljanje krađa i neopravdani ispadi oneraspoložili su mnoge, najviše među seljacima, jer dobrovoljci jedinice sada više nisu smatrani kao Dalmatinci već kao »četnici«, s potpuno srpskim odpredjeljenjem i daleko od koncepcije talijanstva.

³ Akcije partizana na cesti u rejonu Trogira su bile Ceste. Posljednja je izvedena 12. rujna. Vidi dok. br. 128 i 219.

Borbena fašistička organizacija: Fašističku organizaciju sačinjavaju Trogirani koji su poslije aneksije Dalmacije Jugoslaviji zadržali talijansko državljanstvo. Oni ne predstavljaju neku cjelinu na koju se sa sigurnošću može računati s obzirom na proturječne interese među fašistima, interese koji iskrivljuju duh kameratstva.

Za mnoge biti fašista skoro da znači pravo na preimućstvo čak i na povlastice koje treba da su svima uskraćene.

Međutim, ovakav fašizam u začetku, bez obzira na već rečeno, s obzirom da mnogi pripadnici imaju zaslužen oreol da su trpili za Italiju, može da posluži kao kamen temeljac na kojemu će se izgraditi čvrsta tvrđava fašizma.

Zahvaljujući aktivnom entuzijazmu jednog crnokošuljaša kojemu sam povjerio omladinu, upisivanje u G.I.L. je masovno, a ono što je još važnije to je da moralne instrukcije koje crnokošuljaš prenosi na upisane daje tako dobre plodove, koji će kroz kratko vrijeme doprinijeti da će trogirski fašizam držati u svojim rukama cijeli grad i da će iskorijeniti podmuklu komunističku propagandu.

Da ne bi bio uzaludan rad ovog vrijednog crnokošuljaša koji osigurava budućnost trogirskog fašizma, rad koji će da traje samo dok ovdje bude ostao bataljon skvadrista »Toscano«, smatra se cjelishodnim da se za sekretara ove fašističke organizacije odredi jedan »pravi« fašista Riječanin ili Zadranin, a koji poznaje i hrvatski jezik. Had koji treba da obavlja taj sekretar jeste i bit će za koju godinu veoma intenzivan, i stoga je neophodno da on dobije odgovarajuću stipendiju. Ovaj zadatak se ne može povjeriti osobi koja zbog profesionalnih dužnosti ne bi fašizmu mogla posvetiti više od nekoliko sati dnevno.

Ovo sam htio da stavim do znanja Vašoj ekscelenciji, kako bi me podržala ako mi se pruži prilika da u Rimu to tražim od federalnog sekretara.

Škole — nastavnici: Pozmato je da se naša propaganda u suštini temelji na školama i radu nastavnika koji, podučavajući mlade generacije, osiguravaju talijaniziranje Dalmacije.

Ako se naredne školske godine ne otvori nekoliko seoskih škola, to će usporiti našu penetraciju među seljake, od kojih su mnogi oduševljeni da će moći posjećivati večernje škole što sam im obećao, kako bi barem mogli savladati naš jezik.

Ako se prihvate moji prijedlozi u vezi s dislociranjem vojnih snaga, naročito Kr. karabinjera, onda nastavnicima ne prijete nikakva opasnost.

Sa žaljenjem sam konstatirao da nisu svi nastavnici, naročito među muškarcima, dorasli povjerenom im zadatku.

Ovdje je potrebna stroga selekcija, isključivanjem iz nastave onih koji nisu zadojeni bar izvjesnim misionarstvom.

K l e r : Ne zalazim detaljnije u ovo pitanje, jer sam o nedostacima već upoznao Vašu ekscelenciju.

Obilazak sela od strane jednog marljivog kapelana predstavljalo bi blagotvornu injekciju hrabrosti mnogim plašljivim pastorima koji napuštaju svoje stado. Zbog toga su vjernici primorani, kao što se dogo-

diio u Suhodolu, od mene tražili da im posajem jednog svećenika koji bi im krstio novorođenčad, jer je župnik našao za shodno da je bolje skloniti se na drugo mjesto, navodeći kao razlog opasnost za život i nedostatak životnih namirnica, mada je selo mirno a u hrani ne oskuđjeva.

Sistematizacija kotarskog poglavarstva: Sa punim zalaganjem sam prišao zadatku koji mi je povjerila Vaša efcselencija da sredim ovo poglavarstvo, tako da posluži kao uzor drugima u provinciji. Da bi se postigao cilj potrebno je vrijeme s obzirom da ovdje, kao što sam Vas već upoznao, nisam ništa zatekao: apsolutno ništa!

Uz vrijednu suradnju novog tajnika, nastavljeno je organiziranje novih neophodnih općinskih ureda, reorganiziranje onih ureda kako sam u početku predvidio i, kad Guvernatorat bude riješio pitanje zgrade poglavarstva, bit će udovoljeno želji Vaše ekselendje.

U vezi s dopisima dostavljenim općinama, potrebno je istaći da odjeljenje računovodstva i poreska uprava moraju u potpunosti biti organizirani procedurom, poštivanjem i ovlaštenjima zakona koje je propisala Kraljevina, jer svaki drugi način rada bit će onemogućen sadašnjim sistemom knjiženja, koji je lišen svake točnosti i pouzdanosti u realiziranju prihoda. Stoga bi trebalo raspolagati potrebnim instrukcijama i ovlaštenjima, kako bi se u narednoj godini moglo pristupiti primjeni i utvrđivanju lokalnih doprinosa. Ova ovlaštenja i instrukcije neophodni su za reguliranje poreza na promet, jer jugoslavenski sistem ima mnogo nedostataka od bitnog značaja za neposredno sastavljanje obračuna.

S obzirom na značaj koji Guvernatorat s pravom pridaje državnim civilnim i anagrafskim uredima, trebalo bi da se raspolaže župskim registrima (rođenja, vjenčanja i smrti) u cilju stroge kontrole podataka u oblasti oporezivanja. Na taj način bi osobni listići iz kartoteke dali neophodne podatke u cilju izdavanja uvjerenja i izvadaka, koji bi inače za period od preko 50 godina trebalo da izdaju župnici, čija je arhiva u pogledu i urednosti i točnosti diskutabilna.

Ekonomska situacija: Ekonomske prilike su sve teže zbog skoro potpunog prestanka trgovinske razmjene sa zaledem i teškoća u pomorskom i kopnenom prometu, kao i zbog teškoća u aktivnim poslovnim odnosima s Poluotokom i drugim središtima talijanske Dalmacije.

Nezaposlenost radničke klase nije se povećala: u brodogradilištu danas radi 130 radnika, a zanatstvo sada prolazi kroz izvjesnu krizu zbog nedostatka repro-materijala, dok mala privreda radi punim kapacitetom ali zapošljava malo radnika.

Već pomenuto obustavljanje radova na putovima i s ekonomskog gledišta predstavljalo je pravu nesreću, jer su iz ovog rada mnoge obitelji osiguravale svakodnevni kruh, naročito kad se ima u vidu da su se u nekoliko oblasti ovih radova pored muškaraca, koristile i žene iz njihovih obitelji.

Mnogi Trogirani iz grada, primorskih sela i otoka, izvlače lijepu korist od ribarenja koje bi, ako bi se obavljalo suvremenim sredstvima, predstavljalo izvor bogatstva za ovo područje.

Zainteresirao sam jedno veliko poduzeće iz Đenove, koje ima ribarska postrojenja u Italiji, Libiji, Tunisu, Maroku, Španiji i Portugaliji, s ciljem da pošalje jednog stručnjaka radi ispitivanja mogućnosti da se i u Trogiru podigne jedno postrojenje. Ako ispitivanja stručnjaka budu dala zadovoljavajuće rezultate i ako se ostvari ova želja, u pogledu nezaposlenosti neće biti problema.

Među poljoprivrednicima obalskog područja, usprkos upornoj ljetnoj suši koja je oštetila razne usjeve, ekonomski uvjeti su skromni i, ako poslije blagotvorne kiše koja je nedavno pala budu naišle i druge, postoje dobri izgledi za predstojeći rod maslina.

Međutim, u planinskim selima, izuzev onih koji su ubrali buhač, vlada zabrinjavajuća bijeda: životni standard je veoma nizak a higijena nepoznata.

Jedan opasan fenomen koji treba suzbiti je smanjenje vrijednosti naše valute. U početku vrijednost lire se poravnala sa dinarom a sada, malo pomalo, njena vrijednost pada, tako da je vrijednost lire ispod vrijednosti valute bivše Jugoslavije.

U vezi s ovim poduzeo sam najenergičnije mjere, ali smatram da su one neefikasne sve dotle dok u gradu Splitu bude kupaca koji plaćaju poljoprivredne proizvode i ribu po cijenama koje su ponekad i za 100%> veće od normalnih.

Melioracioni radovi: Dosad se prišlo samo hitnim radovima i popravkama. Očekuje se odobrenje predračuna da bi se započeli radovi koji će podići grad na potrebnu razinu progresa, a koji su toliko prirasli srcu Guverneratu Dalmacije.

Radovi civilnog značaja i dalje se nastavljaju veoma sporo.

Civilni komesar:
potpisan: *Parodi*

Točnost prijepisa ovjerava:

BROJ 249

DNEVNI IZVJEŠTAJ OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD 28.
RUJNA 1942. O AKCIJAMA PARTIZANA NA PODRUČJU
DALMACIJE¹

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 7061/1 prot.

V. P. 118... 28. rujna 1942-XX

Glavnoj Komandi oružanih snaga »Slovenija—Dalmacija« (2. armija)

V. P. 10.

P o v j e r l j i v o

NOVOSTI O USTANICIMA

IZ PRVE ZONE

Split

1. — 27. tekućeg kr. karabinjeri iz Kaštel Lukšića uhapsili su 21 lice osumnjičeno za neprijateljsku aktivnost.

Među uhapšenima se nalaze 4 bogoslovca i 3 žene.

2. — Noću uoči 27. tekućeg, Kr. karabinjeri su uhapsili 7 osoba osumnjičenih da pripadaju partizanskom pokretu.

Trogir

3. — Dana 26. tekućeg, u blizini Divulje (PU—BH) primjećena je patrola od 6 naoružanih partizana i jedne žene, koji su se udaljili prema Labinu (SR—PS).

Šibenik

4. — Noću uoči 26. tekućeg, ustanici su oborili 150 telefonskih stupova u dijelu Tribunja (PL—CK)—Pirovac (ON—CO).²

IZ DRUGE ZONE

Makarska

5. — 16. tekućeg, u Drašnice (XI—AP) je uhapšen neki Bislović Ivan, optužen da je sjekao telefonske stupove i Urlić Srećko i Dinko, optuženi za naklonjenost prema ustanicima.

U toku je provjeravanje.

¹ Prijepis dokumenta (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, br. 19/3a—I, k. 535.

² Akciju su izvršili borci Primorske partizanske čete.

Klis

6. — Na groblju u Dugopolju (US—ES) na dva svježa groba, pro-nađena je jedna crvena zastava i jedan plakat s natpisom koji vrijeda Hitlera, Ducea i Poglavnika. Drži se da su to grobovi partizana koji su ubijeni u zadnjim akcijama.

[...]

Komandant, general
Umberto Spigo

Za točnost prijepisa
Načelnik štaba, pukovnik
Pietro Barbero v. r.

(M.P.)

BROJ 250

DNEVNI IZVJEŠTAJ OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA ZA DAN 28. RUJNA 1942. O AKCIJAMA PARTIZANA NA PODRUČJU DALMACIJE¹

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 7083/1 prot.

V. P. 118. 28. rujna 1942-XX

Predmet: novosti br. 224.

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA—DALMACIJA«

(2. armija)

V. P. 10.

Političke i ekonomske novosti

IZ DRUGE ZONE

Knin

1. — Ekonomsko stanje provincije Knin je vrlo kritično, naročito uslijed pomanjkanja kruha, jer samo privilegirani građani raspolažu brašnom.

Iz Zagreba ne stiže više ništa, uslijed neprekidnih prekida na željezničkoj liniji.

br. 18/3a—1, k. 535.

¹ Prijepis dokumenta (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska.

Gračac

2. — Izgleda da su vlasti iz Zagreba, da bi poboljšale kritičnu situaciju ishrane u Gračacu, odlučivale da vrše snabdijevanje morem.

Novosti o ustanicima

IZ PRVE ZONE

Split

3. — Uhapšen je bračni par Zadek Điolamo i Karlota (Nijemci) osumnjičeni da su vršili obavještajnu akciju na našu štetu.

U toku je istraga.

Solin

4. — 23. tekućeg, u Majdanu kod Solina ubijen je revolverskim metkom neki Ranijek Ivan, bivši financijski jugoslavenski stražar. Iz kuće ubijenog su opljačkane stvari od vrijednosti i odijela.

Šibenik

5. — Dva artiljerca koji borave u Rogoznici, pošavši 26. tekućeg u čamcu za Ražanj (RK—BIV) da bi odnijeli razni materijal bateriji koja je tamo smještena, do sada se još nisu vratili u svoju jedinicu i drži se da su ih uhvatili ustanici.²

U toku je traženje.

[...]

Vrana

7. — 27. tekućeg agenti Javne sigurnosti ubili su na jednom imanju u Vrani jedno nepoznato lice koje se, na poziv da stane, nije htjelo zaustaviti. Lice koje još nije identificirano, bilo je naoružano automatskim pištoljem i ručnom bombom, a u jednom zavežljaju je imalo kapu s crvenom zvijezdom.

[...]

IZ DRUGE ZONE

Drniš

11. — Četničke vođe Kosova javljaju, da se navečer 24, na oko jedan kilometar istočno od postaje, koncentriralo 400 partizana.

Izvršena provjeravanja su dala negativan rezultat, ah su u noći primijećeni svjetlosni znaci.

² Talijanski vojnici su u selu Dvornici naišli na aktiviste NOP-a i izjavili da se žele boriti u redovima partizana. Uspostavivši vezu s partizanima bili su upućeni u Stab Četvrte operativne zone u Livno. Jedan od njih je poginuo kao hrabar borac u Petoj neprijateljskoj ofenzivi, dok je drugi još prije kapitulacije postao komandir čete, a kasnije komandant bataljona (Drago Gizdić: »Dalmacija 1942«, str. 481).

Omiš

12. — Navečer 28. tekućeg, na oko 6 km od Omiša, ustanici su minirali tri tonažna stupa električnog voda visokog napona, a jedan od njih su digli u zrak. Grad Split i zona Kaštela nemaju osvjetljenja. Električno osvjetljenje povremeno daje centrala iz Majdana.³

Brač

13. — Jedna patrola Kr. financijske straže, u blizini Postira napadnuta je hicima iz vatrenog oružja od strane nepoznatih lica koja su se razbježala uslijed hitne protivakcije.

Komandant general
Umberto Spigo v. r.

Za točnost prijepisa
Načelnik štaba pukovnik
Pietro Barbero v. r.

(M.P.)

BROJ 251

IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 28. RUJNA 1942. MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O NAPADU PARTIZANA NA BROD S PRIPADNICIMA CRNIH KOŠULJA KOD SKRADINA¹

Prijepis

0013848/Kab. jav. sig.

28. rujna 1942-XX

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA
Glavna uprava javne sigurnosti
Odsjek općih i povjerljivih poslova

Rim

Predmet: Aktivnost naoružanih bandi u provinciji Zadar.

Poslije podne 26. ovog mjeseca, maona Sv. Marija putovala je iz Zatona u Skradin. Na prođu je bilo 20 crnokošuljaša bataljona »Vespri« koji su pratili četni materijal. Kad je maona stigla na ulaz u ušće, ustanici su sa brežuljka na desnoj obali rijeke na maonu otvorili vatru iz automatskih oružja.²

Ubijem su vodnik Aranica Calogero i vođa maone Martinčević Leonard, a ranjeni jedan oficir, četiri crnokošuljaša i »mali« na brodu. Brod je stigao u Skradin pod vodstvom neozleđenih crnokošuljaša.

U toku su akcije pročešljanja.

Za guvernera

(

³ Akciju su Izveli borci Mosorske partizanske čete. Vidi dok. br. 253.

⁴ Kopija originala (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 5/3—2, k. 557.

¹ Akciju je izvela Primorska partizanska četa. Vidi dok. br. 246 i 247.

BROJ 252

**DNEVNI IZVJEŠTAJ OSAMNAESTOG ARMIJSKOG KORPUSA OD
30. RUJNA 1942. O PARTIZANSKIM AKCIJAMA NA PODRUČJU
DALMACIJE¹**

KOMANDA XVIII ARMIJSKOG KORPUSA

Štab — Obavještajno odjeljenje

Br. 7126/1 prot.

V. P. 118 ... 30. rujna 1942-XX

Predmet: novost br. 225.

VIŠOJ KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-DALMACIJA«
(2. armija)

V.P. 10.

Novosti o ustanicima

povjerljivo

IZ PRVE ZONE

Split

1. — Noću uoči 29. tekućeg, na mala željeznička kola koja su otputovala iz Splita sa 6 vojnika, napalo rje oko sto napadača u blizini Kaštel Starog. U sukobu je ubijen jedan željeznički milicioner. Jedan cr. košulja, jedan lančier i vozač kola su ranjeni. Jedan drugi lančier je nestao, a treći je ostao nepovrijeđen.²

Skradin

2. — Navečer 20. rujna, grupa ustanika je digla u zrak dva mostića na putu Skradin—Bribirske Mostine, prekinula telefonsku liniju u dužini Oko 2 km i oštetila rezervoar za vodu vodovoda kod Skradina.

3. — 23. tekućeg, ustanici su oteli iz vlastitog stana nekog Mandić Milana, povjerljivo lice antikomunističkih grupa.³

IZ DRUGE ZONE

Rupotine

4. — 29. tekućeg, jedan mladić, mještanim je napao dvije cr. košulje hicima iz puške, ali bez posljedica. Traži se taj mladić.

5. — U čišćenju koje je izvršeno 29. tekućeg u Rupotinama, pronađen je svežanj s mnogo pisama, ostavljen od strane jednog naoružanog lica koje je uspelo da pobjegne. U toku je provjeravanje.

¹ Prijepis dokumenta (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VN, arhiva talijanska, br. 21/3a—1, k. 535.

² Akciju su vjerojatno izvršili borci Kaätelansko-trogirske čete.

³ Ove dvije akcije su izvršili borci Primorske čete.

Mravince

6. — Oko 50 ustanika u Mravincima je zaustavilo autobus koji saobraća na putu Split—Zmornica dana 29. tekućeg. Zarobljen je jedan financ. Ostali putnici su pušteni na slobodu. Ustanici su zapalili autobus pošto su odnijeli 8 guma.⁴

Gračac

7. — 26. tekućeg, uhapšen je neki Muhar Luka, osumnjičen kao pristalica ustanika.

8. — Razmještaj bataljona »Bude Borjan« bio bi slijedeći:

— jedna četa između Goli Vrh i K. 805 (QH—EK) pod komandom Skerut Pave;

— jedna četa u blizini Cankovića Br. kod k. 1013 i 1021 (QH—EO) pod komandom Dukić Vlade;

— jedna četa u blizini Kalići i k. 595 (QH—EO).

Bos. Grahovo

9. — Proizlazi da su ustaničke snage nagomilane u: Gvere (Peulje)

— 1 bataljon; Gomje Peulje — 2 bataljona; Podgora (Peulje) — 1 bataljon; ukupna jačina 1.800 ljudi. Proizlazi da su druge neutvrđene snage razmještene u Maleševci, Tičevo i u zoni Marino Brdo. Izgleda da u Bogovu postoje partizanske snage procijenjene na 400 ljudi.

Komandant general
Umberto Spigo v. r.

Za tačnost prijepisa
Načelnik štaba pukovnik
Pietro Barbero v. r.

(M.P.)

* Akciju su izvršili borei Mosorske Cete.

BROJ 253

IZVJEŠTAJ PREFEKTA U SPLITU OD 30. RUJNA 1942. KOMANDANTU DIVIZIJE »ŽARA« O SUBVERZIVNOJ AKTIVNOSTI NA PODRUČJU SPLITSKE PROVINCIJE¹

Pov. br. 133

GENERALU, KOMANDANTU, SEKTORA PJEŠADIJSKE
DIVIZIJE »ŽARA«

S p l i t

i, na znanje:

EKSELENCIJI GENERALU, KOMANDANTU XVIII
ARMIJSKOG KORPUSA

Vojna pošta 118
30. rujna 1942-XX

Predmet: Subverzivna aktivnost na
teritoriji provincije.

Zadnjih dana naoružane partizanske bande, koje operiraju na teritoriji ove provincije, izvršile su slijedeće akcije:

— U 1 sat, 28. ovog mjeseca, ustanici raspoređeni duž puta Uvale Uš (Korčula) otvorili su vatru na brod koji pripada specijalnim antipartizanskim plovnim sredstvima za službu izvidanja bliskog obalnog područja. Ranjena su dva mornara, od kojih jedan teško (IV armijski korpus).²

— U 22 sata, 28. ovog mjeseca, izvršena je sabotaža na vod visokog napona Kraljevac—Split. Zbog sabotaže nastao je prekid u javnoj i privatnoj rasvjeti na području Kaštela i ovog glavnog grada, tako da je prekinuta sva industrijska i lučka aktivnost provincije.³

Ovo djelo je dio sličnog slučaja koji se dogodio 9. ovog mjeseca, kada je na istom mjestu pomoću mine porušeno nekoliko nosača dalekovoda visokog napona.⁴

— U 19 sati, 29. rujna, autobus »Sadem« koji saobraća na liniji Split—Zrnovnica, partizani su napali i zapalili na dijelu puta Stobreč—Zrnovnica, i odveli jednog vojnika financijske straže.

— Oko 23 sata, istog dana, 29. rujna, na 143 km između Kaštela i Labina, uslijed maskiranog kamenja na pruzi iskočila je drezina željezničke milicije. Oko 200 partizana je odmah napalo pratnju koja se sastojala od 6 ljudi. Ubijen je jedan crnokošuljaš, ranjeni su jedan crnokošuljaški kaplar i vozač drezine, dok je jedan crnokošuljaš nestao. U 1.30 sati, na

¹ Kopija originala (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 16/1—1, k. 569.

² Akciju su izvršili Korčulanski partizani.

³ Vidi dok. br. 250, napomenu 3.

lice mjesta je stigao pomoćni vlak sa komandantom željezničke milicije, 12 karabinjera i 13 crnokošuljaša, koji su pokupili poginulog i ranjenike, i istim vlakom prebacili u Kaštel Stari. Kada su se iz Kaštel Starog vratili na isto mjesto s 30 crnokošuljaša, partizani su ih ponovo napali, ali im nisu nanijeli nikakve gubitke.

Dogodilo se također i nekoliko incidenata manjeg značaja, ah njih neću spominjati.

Mada inicijativa za primjenu odgovarajućih mjera spada u nadležnost vojnih vlasti, moja je dužnost kao rukovodioca provincije da toj komandi ukažem da nikad ranije, od dana okupacije ovih teritorija, nisu zabilježeni slični slučajevi.

Ne može se smatrati da su navedena djela izraz čistog i jednostavnog razbojništva. Riječ je o planiranim i dobro rukovodenim akcijama za ometanje izvršenja zadataka od strane naših velikih jedinica, kao i o djelima sabotaze koji u suštini predstavljaju prave poduhvate vojne vještine.

Pronose se glasine u ovoj sredini da akcije ometanja i sabotaze, u veoma širokoj oblasti komunističke borbe protiv Osovine, predstavljaju stvarne akcije iskušavanja naših vojnih mogućnosti u okviru oružane obrane obalskog područja ove provincije, odgovarajuće luke, tvornica cementa i brodogradilišta.

Eventualne veze neprijatelja podmorskim sredstvima s partizanima, spuštanje padobranaca i moguće akcije bombardiranja iz zraka, mogli bi nametnuti ozbiljne probleme.

U tom slučaju, s obzirom da je riječ o anektiranoj teritoriji koja sačinjava jednu provinciju Gubernatora Dalmacije, s usko vojnog područja problem bi se prenijeo u jedno polje sasvim politički obojeno.

Dozvolio sam sebi da iznesem ova razmatranja u interesu svete teritorije ove nove provincije koju mi je povjerio Duce.

S ovim razmatranjima upoznati su Guvernerat Dalmacije i Ministarstvo unutrašnjih poslova.

Prefekt :
V. P. Zerbino

BROJ 254

**IZVJEŠTAJ GUVERNATORATA DALMACIJE OD 30. RUJNA 1942.
MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA O UBOJSTVU JEDNOG
PRIPADNIKA ANTIKOMUNISTIČKE CETE I RUŠENJU MOSTA KOD
CISTE MALE OD STRANE PARTIZANA¹**

P R I J E P I S

30. 9. 1942-XX

Br. 0013872/Kab. jav. sig.

30. rujna 1942-XX

MINISTARSTVU UNUTRAŠNJIH POSLOVA

Glavna uprava javne sigurnosti

Odsjek općih i povjerljivih poslova

R i m

Predmet: Aktivnost ustaničkih bandi
u provinciji Zadar.

Sinoć 27. ovog mjeseca, u mjestu Perković, u pravcu Bribirskih Mostina, deset naoružanih komunista napalo je u njegovom stanu izvjesnog Krstić pok. Ante Jakova, starog 33 godine, seljaka katolika, pripadnika jedne antikomunističke čete, i ubili ga s tri metka iz vatrenog oružja.

Ovom prilikom komunisti su odnijeli pušku i municiju koju je ovaj posjedovao.

Udaljivši se u pravcu Ladevci, ustanici³ su se pridružili jednoj grupi od oko 180 naoružanih ljudi, među kojima su se nalazile i dvije žene, pa su pomoću tri punjenja eksploziva digli u zrak most na potoku Guđiuča, koji se nalazi na putu Bribirske Mostine—Čista Mala, oko 4 km od Bribirskih Mostina.

U toku su akcije pročešljanja.

Za guvernera:

¹ Kopija originala (tipkana na pisaćem stroju) u Arhivu VH, arhiva talijanska, reg. br. 8/3—5, k. 557.

³ 1³ Borci Primorske partizanske čete.

BROJ 256

PODACI IZ DNEVNIH IZVJEŠTAJA VOJNO-POMORSKE KOMANDE
ZA DALMACIJU VISOKI KOMANDI ORUŽANIH SNAGA »SLOVENIJA-
DALMACIJA« O NAPADIMA PARTIZANSKIH JEDINICA NA TALIJANSKE
PLOVNE OBJEKTE I O PODUZETIM PROTUMJERAMA
U VREMENU SRPANJ—RUJAN 1942. GODINE¹

Pisani brzojav

Samo za vas, ostalo
već učinjeno

V. P. 10, 28. srpnja 1942-XX
sati 15,55

Primljeno 28. srpnja „ 17,45

Maridalmacija² — Split
Superslodi³

i na znanje:

Superslodi — odjeljenje za vezu s Kr. morn.
VI armijskom korpusu
XVIII armijskom korpusu

12118. Aktivnost posljednja 24 sata

Parobrod »Monstella« s ljudstvom divizije »Perugia« iz Splita u Dubrovniku i Tivat.

Torpiljarka »Giovannini« sudjeluje u operacijama Kr. vojske na otoku Velom Ižu i Božavi.⁴ Minopolagač »S. Giorgio« vrši patroliranje Žutkim kanalom i luke Taj er.

Pojačane su osmatračnice Grpašćak i [Rt] Bonaster.

Parobrod »Albania« i naoružani remorker »Lilibeo« sudjeluju u operacijama Kr. vojske s poluotoka Pelješca.

Izvršena 3 zapriječavanja u zoni Zadar.

Završeno postavljanje zapreka u zoni sjeverno od Rta Planka isključno. U toku nedjelje će se započeti s postavljanjem u zoni Split.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu vn, arhiva talijanska, reg. br. 14/3, k. 397.

² Skraćeni naziv za Vojno-pomorsku komandu Dalmacije (Comando Militare Marittimo della Dalmazia). Ova komanda, sa sjedištem u Splitu, imala je pod svojom nadležnošću obalsko i otočko područje od otoka Premude do Bara. U operativnom pogledu bila je potčinjena Superslodi.

³ Supersloda — Viša komanda oružanih snaga »Slovenija-Dalmacija« (Comando superiore delle Forze Armate »Slovenia-Dalmazia«). Naziv za Komandu Druge talijanske armije, koji je dobila 9. svibnja 1942. godine.

⁴ Riječ je o operacijama koje su talijanske jedinice poduzele kao odmazdu poslije napad omladinaca na posadu motornog broda »Sofija«, 26. srpnja. Vidi dok. br. 18, 150, 165, 171 i knj. 2, dok. br. 426, 427 i 431.

Hidroavion »Cant Z 501« vršio protupodmorničko izvidanje.

Admiral *Bobbiese*⁵

VISA KOMANDA ORUŽANIH SNAGA
»SLOVENIJA-DALMACIJA«
OPERATIVNO ODELJENJE
Br. 1178
Stiglo 28. 7. 42.

Pisani brzojav⁶

[...]

Datum i sat { otpreme
prijema 29. 7.
23.00

Maridalmacija 12220. Aktivnost posljednja 24 sata.

Torpiljarka T. 6 za noćno i dnevno patroliranje duž obale od Splita do Kotora i obratno.

Torpiljarka »Giovannini« za patroliranje otoka naprama Zadru s komandantom trupa »Zara«.

Grupe ustanika oštetile su svjetionik Dvije Sestrice odnijevši optički materijal. U toku je istraga.

Minopolagač »San Giogrio« izvršio uz sudjelovanje aviona mitraljiranje ustanika u Kalle Pešcica (Tajer). Izvršeno je patroliranje sa naoružanim motornim čamcima za vrijeme prolaza konvoja motojedrenjaka na dijelu Makarska—Korčula—Pelješac.

Započeto je uklanjanje baraža iz uvale Bestinio.

Hidroavion »Cant Z 501« vršio je zaštitu i otkrivanje zasjeda u zoni Rta Planka, kao i zračno izvidanje protiv podmornica od grebena Grijica do Korčule.

Admiral *Bobbiese*

Pisani brzojav⁷

Datum i sat { otpreme 2. 8. 42-XX
20.30
prijema 2. 8. 42-XX
1.30

[...]

Br. 12514

Aktivnost posljednja 24sata

[...]

— Torpiljarske T. 6 i T. 7 vršile noćno patroliranje duž obale od Tivta do Splita Koločepskim, Mljetskim, Pelješčkim, Korčulanskim, Neretvanskim, Hvarskim i Bračkim kanalom.

— Remorker R 13, minopolagači »San Giorgio« i »Fasana« vršili patroliranje oko otoka naprama Šibeniku. Sekvestrirano 6 čamaca.

⁵ Antonio Bobbese, komandant Vojno-pomorske komande Dalmacije.
⁶ Original (tipkana pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg.br. 15/3, k. 397.
⁷ Original (tipkan na pisačem stroju) u Arhivu VII, arhiva talijanska, reg. br. 18/3, k. 397.

— Obustavljen promet sjeverno od linije Ancona—Setteboche uslijed prisustva neprijateljske podmornice na 44° 30' sjev. širine, 13°55' istočne dužine.

Admiral *Bobbiese*

Predmet plovnih sredstava

[..•]

No 75807

11. kolovoza 1942.

Motorni jedrenjak »Dux« koji je prenosio iz Vela Luke — Korčula za Vis 65 kvintala maslinovog ulja napadnut je jutros na tri milje od Vela Luke od 2 čamca s naoružanim ljudima koji su odnijeli 60 kvintala maslinovog ulja.⁸

Poslata torpiljarka T-5 iz Staroga Grada — Hvar na Vis i Vela Luku radi stroge provjere i istrage.

Smatram za potrebno izvršiti zaplijenu i prikupljanje u pristaništima Hvara i Brača, posjednutim od naših trupa, svih plovnih sredstava.⁹

Dozvola ribolova ograničena samo na čamce u strogo kontroliranoj zoni.

Komanda Superslode
12. kolovoza 1942.

Za sutrašnji bilten¹⁰
paraf

Ovi napadi se učestalo ponavljaju. Tražite od mornarice Dalmacije i mornarice Rijeke neko sredstvo (naoružane brodove — naoružane motorne čamce) da bi se nadgledale obale, otoci i kanali.¹¹

paraf

Pisani brzojav^{1^}

Datum i sat

{ otprema
prijem 18. IX
3.45

[...]

16142. Aktivnost posljednja 24 sata

— Torpiljarka T-1 premješta se iz Tivta u Drač da bi preuzela praćenje cisterne »Devoli«.

— Torpiljarka T-5 s drugim mornaričkim naoružanim jedinicama iz Šibenika i dalje sadejstvuje u akcijama divizije »Žara« u zoni Vodice i zoni otoka naprama Šibeniku.

— Minopolagač »Ugljan«, minopolagač »Pašman«, naoružani remorker »Lilibeo«, Protupartizanski brod 1, Protupartizanski brod 4, financijski naoružani motorni brod M. B. s torpiljarkom T-8, dislocirani u Pločama i Gružu, sudjeluju u operacijama »Renia«, u Mljetskom kanalu,

* Vidi dok. br. 179, 204, napomenu 23 i dok. br. 256.

* Vidi dok. br. 196, 198 i 204, napomenu 59.

¹⁰ i ¹¹ Dopisano olovkom.

¹⁰ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu **VN**, arhiva talijanska, reg. br.

na poluotoku Pelješcu, u kanalima: Korčulanskom, Neretvanskom, Hvarskom i Bračkom.

— Topovnjača »Pulluce« dislocirana u Supetru na Braču vrši strogo nadziranje u vodama otoka.

— Javljen je prekid puta Rogoznica—Jadrtovac. Mornarička četa iz Šibenika upućena na mjesto radi privremenog popravka da bi se osigurala veza sa svjetionikom Sv. Ante koji je sada odvojen.

Pertitas Sitta

Maridalmadja javlja o aktivnosti brodova dana 17. tek.¹³

BROJ 255

IZVJEŠTAJ FAŠISTIČKE ORGANIZACIJE U ŠIBENIKU OD 30. RUJNA 1942. FEDERALNOM SEKRETARU U ZADRU O ODLASKU GRUPE OMLADINACA U PARTIZANE¹

NACIONALNA FASISTICKA STRANKA

Borbena fašistička federacija — Zadar

Borbena fašistička organizacija — Šibenik

Br. 2259/1

Šibenik, 30. 9. 1942-XX

T A J N O

FEDERALNOM SEKRETARU

Z a d a r

Predmet: Aktivnost komunista.

Jučer poslije podne, jedna grupa mladića udaljila se iz Šibenika da bi se priključila ustanicima.

Smatra se da ih je bilo oko 30 (trideset), među kojima 5 djevojaka.

Do ovog trenutka smo indentificirali sedmoricu, a njihova imena smo dostavili organima javne sigurnosti.

Pobjed.it ćemo!

Sekretar fašističke organizacije
skvadrista *Giuseppe Alacevič*

(M. P.)

Fašistička federacija — Zadar
Pov. br. 606/SP
Primljeno: 2. 10.

¹³ Dopisano olovkom.

4/4, k. 565a.

¹ Original (tipkan na pisaćem stroju) u Arhivu **vn**, arhiva talijanska, reg. br.